
alternatif politika

Cilt 15, Sayı 2, Haziran 2023

MAKALELER

Türkiye’de Aktivist Belediyecilik
Barış Gençer BAYKAN

A Struggle to Keep Environmental Protests Above Party Politics: The Cerattepe Case
Mesut KARAKOÇ & Büşra SÖYLEMEZ-KARAKOÇ

“Biraderler Rejimi”nden “Zorba Biraderin Rejimi”ne: Otoriter Sağ Popülizm, Liberal
Demokrasi ve Toplumsal Cinsiyet
Seda DEMİRALP & Feyda SAYAN-CENGİZ

A Neo-Classical Realist Account of Türkiye’s Foreign Policy Behavior: The Comparison of
Bülent Ecevit’s 1978-1979 and 1999-2002 Governments
Fatma Aslı KELKİTLİ

The Dynamics of Iran-China “New” Strategic Cooperation
Emrah YILDIRIMÇAKAR

The Westphalian System of the Modern International Relations: Violation of Sovereignty,
Ignoration of Indigenous Rights, and Extension of Medieval Practices in the Case of Mosul
Occupation
Muharrem DOĞAN

Rusya-Ukrayna Savaşı’nda Muhariplerin Eşitliği İlkesi
Ayşe CEBECİOĞLU HALDİZ

*alternatif
politika*

Cilt 15, Sayı 2, Haziran 2023

*alternative
politics*

Volume 15, Issue 2, June 2023

alternatif politika

E-ISSN: 1309-0593

YAYINCI/SAHİBİ:
Rasim Özgür DÖNMEZ

EDİTÖRLER

Baş Editör:
Rasim Özgür DÖNMEZ

Alan Editörleri:
Kasım TİMUR
Tuğçe KELLEÇİ
Burcu ALBAYRAK DÖNMEZ

YAYIN KURULU (Alfabetik Sıraya Göre)

Prof. Dr. Berna Turam (Northeastern Univ.)
Prof. Dr. Edward L. Zammit (Malta Univ.)
Prof. Dr. Esra Hatipoğlu (Nişantaşı Üniv.)
Prof. Dr. Filiz Başkan (İzmir Ekonomi Üniv.)
Prof. Dr. Hamit Coşkun (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Prof. Dr. Kamer Kasım (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Prof. Dr. Pınar Enneli (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Prof. Dr. Sema Buz (Hacettepe Üniv.)
Prof. Dr. Şule Toktaş (Kadir Has Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel Ayhan (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Doç. Dr. Efe Baştürk (Recep Tayyip Erdoğan Üniv.)
Doç. Dr. Eugenia Kermeli-Ünal (Hacettepe Üniv.)
Doç. Dr. Fatih Konur (Abant İzzet Baysal Üniv.)
Doç. Dr. İpek Eren (Orta Doğu Teknik Üniv.)
Doç. Dr. Marie Vogel (École Normale Supérieure de Lyon)
Doç. Dr. Nilay Ulusoy Onbayrak (Bahçeşehir Üniv.)
Doç. Dr. Şener Aktürk (Koç Üniv.)
Dr. Öğr. Üyesi Defne Karaosmanoğlu (Kadir Has Üniv.)
Avukat Ebru Sargıcı

DANIŞMA KURULU (Alfabetik Sıraya Göre)

Prof. Dr. Aylin Özman (TED Üniv.)
Prof. Dr. Ayşe Kadioğlu (Sabancı Üniv.)
Prof. Dr. Bogdan Szajkowski (The Maria Curie-Skłodowska Univ., Lublin)
Prof. Dr. Bruno S. Sergi (Messina Univ.)
Prof. Dr. Darko Marinkovic (Megatrend University of Applied Sciences)
Prof. Dr. Füsün Arsava (Atılım Üniv.)
Prof. Dr. Maria T. Grasso (The University of Sheffield)
Prof. Dr. Mithat Sancar (Ankara Üniv.)
Prof. Dr. Mutlu Binark (Hacettepe Üniv.)
Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu (Orta Doğu Teknik Üniv.)
Prof. Dr. Tayyar Arı (Uludağ Üniv.)
Prof. Dr. Tim Niblock (University of Exeter)
Dr. Ruba Salih (University of Exeter)

alternatif politika

Alternatif Politika dergisi, bir grup akademisyen tarafından disiplinler arası çalışmalara ilişkin süreli yayınların azlığı nedeniyle doğan ihtiyacı karşılamak üzere oluşturulmuş, dört ayda bir yayınlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Siyaset bilimini merkez alarak, kültürel çalışmalar, medya, uluslararası ilişkiler, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi politik ve antropoloji gibi disiplinleri de kapsayan yayınlar yapmayı amaçlayan dergi, adı geçen alanların her boyutuyla ilgili kuramsal ve analitik çalışmaların yanı sıra, kitap incelemelerine de yer vermektedir.

Alternatif Politika dergisinin amacı, yayınladığı konularda hem bilimsel çalışmalar için akademik zemin hazırlamak hem de söz konusu görüşlerin paylaşılmasını sağlayarak yeni açılımlar yaratmaktır. Bu bağlamda, teorik çalışmalara olduğu kadar, alan çalışmalarına da yer vermek amacındadır.

Alternatif Politika'ya yazı göndermek isteyenler için e-posta adresi: alternatifpolitika@gmail.com

Alternatif Politika, şu veritabanları tarafından taranmaktadır:
Worldwide Political Science Abstracts, Scientific Publications Index, Scientific Resources Database, Recent Science Index, Scholarly Journals Index, Directory of Academic Resources, Elite Scientific Journals Archive, Current Index to Scholarly Journals, Digital Journals Database, Academic Papers Database, Contemporary Research Index, EBSCO (including Political Science Complete, The Belt and Road Initiative Reference Source, Central & Eastern European Academic Source), ProQuest (including Sociological Abstracts, Political Science Complete, Political Science Database, Politics Collection, Social Science Premium Collection, Social Science Database, Social Services Abstracts), Index Copernicus, Index Islamicus, DOAJ (Directory of Open Access Journals), Columbia International Affairs Online (CIAO), European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), ULAKBİM TR Dizin, SOBİAD (Sosyal Bilimler Atıf Dizini), ASOS Index, ACAR Index, İdeal Online, Gesis Sowiport – Portal für Sozialwissenschaften, ResearchBib (Academic Resource Index), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Scientific World Index ve MIAR (Information Matrix for the Analysis of Journals)

alternatif politika

Alternatif Politika (Alternative Politics) is an interdisciplinary international journal committed to publishing high-quality research papers in all areas of politics and international relations, as well as papers that cut across other disciplines such as cultural studies, geopolitics, and political economy. The journal's editorial philosophy is to support a pluralistic approach to the political science discipline and debate. The editor particularly welcomes submissions that are inventive in their approach, cross traditional disciplinary boundaries, evaluate the relationship between domestic and international politics, or offer comparative perspectives.

Alternatif Politika is a tri-annual, “open access” scholarly journal and regularly published in February, June and October. It also prepares some special issues during the year. All articles published in this journal are free for everyone to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of its articles. The journal does not have article processing charges or submission charges. The authors are not paid royalties.

The journal accepts submissions only by email:
alternatifpolitika@gmail.com

Alternatif Politika is abstracted and indexed in: *Worldwide Political Science Abstracts, Scientific Publications Index, Scientific Resources Database, Recent Science Index, Scholarly Journals Index, Directory of Academic Resources, Elite Scientific Journals Archive, Current Index to Scholarly Journals, Digital Journals Database, Academic Papers Database, Contemporary Research Index, EBSCO (including Political Science Complete, The Belt and Road Initiative Reference Source, Central & Eastern European Academic Source), ProQuest (including Sociological Abstracts, Political Science Complete, Political Science Database, Politics Collection, Social Science Premium Collection, Social Science Database, Social Services Abstracts), Index Copernicus, Index Islamicus, DOAJ (Directory of Open Access Journals), Columbia International Affairs Online (CIAO), European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS), Central and Eastern European Online Library (CEEOL), ULAKBİM TR Dizin, SOBİAD (Sosyal Bilimler Atf Dizini), ASOS Index, ACAR Index, İdeal Online, Gesis Sowiport – Portal für Sozialwissenschaften, ResearchBib (Academic Resource Index), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Scientific World Index ve MIAR (Information Matrix for the Analysis of Journals)*

alternatif politika

Cilt 15, Sayı 2, Haziran 2023

MAKALELER

Türkiye’de Aktivist Belediyecilik, Barış Gençer BAYKAN, 240-263.

A Struggle to Keep Environmental Protests Above Party Politics: The Cerattepe Case, Mesut KARAKOÇ & Büşra SÖYLEMEZ-KARAKOÇ, 264-288.

“Biraderler Rejimi”nden “Zorba Biraderin Rejimi”ne: Otoriter Sağ Popülizm, Liberal Demokrasi ve Toplumsal Cinsiyet, Seda DEMİRALP & Feyda SAYAN-CENGİZ, 289-314.

A Neo-Classical Realist Account of Türkiye’s Foreign Policy Behavior: The Comparison of Bülent Ecevit’s 1978-1979 and 1999-2002 Governments, Fatma Aslı KELKİTLİ, 315-343.

The Dynamics of Iran-China “New” Strategic Cooperation, Emrah YILDIRIMÇAKAR, 344-367.

The Westphalian System of the Modern International Relations: Violation of Sovereignty, Ignorance of Indigenous Rights, and Extension of Medieval Practices in the Case of Mosul Occupation, Muharrem DOĞAN, 368-384.

Rusya-Ukrayna Savaşı’nda Muhariplerin Eşitliği İlkesi, Ayşe CEBECİOĞLU HALDIZ, 385-415.

alternatif politika

Volume 15, Issue 2, June 2023

ARTICLES

Governmental Activism in Turkey, Barış Gençer BAYKAN, 240-263.

A Struggle to Keep Environmental Protests Above Party Politics: The Cerattepe Case, Mesut KARAKOÇ & Büşra SÖYLEMEZ-KARAKOÇ, 264-288.

From the “Regime of The Brothers” to the “Regime of the Tyrant Brother”: Authoritarian Right-Wing Populism, Liberal Democracy and Gender, Seda DEMİRALP & Feyda SAYAN-CENGİZ, 289-314.

A Neo-Classical Realist Account of Türkiye’s Foreign Policy Behavior: The Comparison of Bülent Ecevit’s 1978-1979 and 1999-2002 Governments, Fatma Aslı KELKİTLİ, 315-343.

The Dynamics of Iran-China “New” Strategic Cooperation, Emrah YILDIRIMÇAKAR, 344-367.

The Westphalian System of the Modern International Relations: Violation of Sovereignty, Ignorance of Indigenous Rights, and Extension of Medieval Practices in the Case of Mosul Occupation, Muharrem DOĞAN, 368-384.

The Principle of Equality of Belligerents in Russia-Ukraine War, Ayşe CEBEÇİOĞLU HALDIZ, 385-415.

TÜRKİYE'DE AKTİVİST BELEDİYESİCİLİK

GOVERNMENTAL ACTIVISM IN TURKEY

Barış Gençer BAYKAN*

ÖZ

Birbiriyle çekişmeli bir mücadele yürüten devlet ve toplumsal hareketler uzun süre ayrı iki alan olarak incelenmiştir. Literatürde yoğunlukla toplumsal hareketlerin devleti ve onun kurumlarını şekillendirmesi ele alınırken devletin bazı unsurlarının da toplumsal hareketler gibi davranması gündeme gelmektedir. Özellikle yerel yönetimlerin tepeden inmece politikaları/projeleri kabul etmeyerek kent hareketleri ile eşgüdüm halinde, protesto dahil çeşitli toplumsal hareket yöntemlerini kullanarak hak aradıkları çekişmeli bir mücadele yöntemini benimsedikleri gözlemlenmektedir. Yerel Yönetimler bünyelerinde toplumsal hareketlerde kısıtlı olan bazı kaynakları da barındırabilmektedirler. Bu makalede Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler ve Toplumsal Hareketler literatürlerini kesen bir araştırma alanı olarak aktivist belediyeciliğin Türkiye'deki tarihsel arka planı, hangi siyasi, ekonomik ve toplumsal koşullarda şekillendiği ve güncel dinamikleri incelenecektir. Yerel yönetimlerin neden aktivizme yöneldiği, bu tür bir aktivizmin hangi konularda yoğunlaştığı ve hangi eylem repertuarlarına başvurduğu ve hangi devlet kurumlarını neden muhatap aldığı incelenecektir. Aktivist belediyeciliğin merkezîyetçi ve kalkınmacı eğilimlerden, yerel demokrasinin yükselişinden ve son olarak

* Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniv., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, baris.baykan@yeditepe.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3018-5339>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 20.01.2023
Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 11.05.2023

da toplumsal hareketlerin sonuç alıcı etkinliğinden kaynaklandığı öne sürülecektir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Toplumsal Hareketler, Aktivizm, Belediyeler, Protesto.

ABSTRACT

The state and social movements, which are in a contentious struggle with each other, have been studied as two separate fields for a long time. While social movements' capacity to shape the state and its institutions are widely discussed, a new phenomenon is emerging focusing on the certain government agencies which are imitating social movements. Local governments do not accept top-down policies/projects and adopt a method of contentious struggle in which they claim rights by using various social movement methods, including protest, in coordination with urban movements. Local governments can also mobilize some resources that are limited in social movements. This study benefiting from the literature of Public Administration, Local Governments and Social Movements, focuses on the historical background of governmental activism in Turkey, discusses the political, economic and social conditions that shape this type of activism and its current dynamics. We will examine why local governments turn to activism, on which areas such activism concentrates, which action repertoires it resorts to, and which state institutions it addresses. It will be argued that governmental activism stems from centralist and developmental tendencies, the rise of local democracy, and finally, the effectiveness of social movements.

Keywords: Local Governments, Social Movements, Activism, Municipalities, Protest.

GİRİŞ

Amasra'da vatandaşlar, kente kurulması planlanan termik santral ile ilgili anlaşmanın imzalanmasına tepki gösterdi. Protesto eylemine Amasra Belediye Başkanı Emin Timur, Bartın Belediye Başkan Yardımcısı Hüseyin Çetin, Bartın Platformu üyeleri, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve çok sayıda vatandaş katıldı. Amasra

Belediye Başkanı Emin Timur, 'Biz biliyoruz ki, Bartın, Karabük, Zonguldak için Çevre Bakanlığı'nca hazırlanan Çevre Düzeni Planı'nda Bartın için termik santrale yer yoktur. Hukuken hiçbir dayanağı olmayan böyle bir yatırımı kaygıyla takip ediyoruz. İlgili bakanlıklar ve şirket, hukuka ve mevcut planlara uymak zorundadırlar. Amasra halkının ve Amasra Belediyesi'nin tek beklentisi, hukuk sınırları dışına çıkılmaması ve Amasra'ya termik santral yapılmamasıdır. Siyasilerin 'Amasra'ya termik santrale izin vermeyiz' söylemine rağmen, Enerji Bakanı'nın yerli kömüre dayalı enerji üretiminden bahsederek, böyle bir toplantıda yer alması önemli bir çelişkidir. Sürecin takipçisi olacak, termik santral yapılmasına izin vermeyeceğiz' dedi (Beyaz Gazete, 2012).

Yerel yöneticilerin merkezi politikaları ve projeleri eleştirmesi ve gerektiğinde alternatifler önermesi, kamu yönetimi mevzuatı çerçevesinde itiraz yöntemlerini işletmesi olağandır. Yukarıdaki gazete haberinde görülen ve giderek yaygınlaşan ise yerel yönetimlerin toplumsal hareketler gibi davranması, konvansiyonel yöntemlerin ötesine geçmesi ve sivil toplum örgütleriyle birlikte hareket etmesidir.

Birbiriyle çekişmeli bir mücadele yürüten devlet ve toplumsal hareketler uzun süre ayrı iki alan olarak incelenmiştir (Tilly, 1978). Bu iki yapı monolitik olarak düşünülmeyp çözümlendikçe ve çekişmeli mücadele konu bazlı veya yerel düzeyde incelendikçe yeni ilişkiler ve yeni kavramsallaştırmalar ortaya çıkmaktadır. Konu bazlı kurumsal aktivizmden seçkinlerin seferberliğine, toplumsal hareketler ile kurulan koalisyonlardan aktivist belediyeciliğe uzanan bir hattan bahsedilmektedir. Son dönemde Hollanda'da Verhoeven ve meslektaşları farklı politika alanlarında ve farklı siyasal sistemlerde yerel yönetimler aktivizmini kavramsallaştırmaya çalışmaktadırlar. Birbirleriyle ve diğer aktörlerle çekişmeli mücadeleye giren idari birimlere dikkat çekerken yerel yönetimlerin toplumsal hareketlerin strateji ve yöntemlerini benimsemesini analiz etmektedirler. Araştırmacılar, tepeden inme kararların yerel yönetimler tarafından kabul edilmeyerek kent hareketleri ile eşgüdüm halinde, protesto dahil çeşitli toplumsal hareket yöntemlerini kullanarak hak aradıkları çekişmeli mücadele yöntemlerini mercek altına almaktadırlar.

Bu makalede Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler ve Toplumsal Hareketler literatürlerini kesen yeni bir araştırma alanı olarak Türkiye'de aktivist belediyeciliğin tarihsel arka planı, hangi siyasal, ekonomik ve toplumsal koşullarla şekillendiğini ve güncel dinamikleri incelenmiştir. Şu temel sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır: Aktivist belediyecilik hangi toplumsal, ekonomik ve sosyal koşullarda ortaya çıkmaktadır? Hangi politika alanlarında yoğunlaşmaktadır? Yerel yönetim unsurları neden toplumsal hareketler gibi davranmaya ihtiyaç

duymaktadırlar? Farklı yönetim birimleri arasında nasıl bir çekişmeli mücadele gelişmektedir? Aktivist belediyeciliğin eylem repertuarları nelerdir?

Makalede öne sürülmekte olan hipotez şudur: Kentsel müşterekleri ve doğayı, kalkınmanın temel kaynağı olarak ele alan politikaların yarattığı ekolojik ve sosyal tahribat ile birlikte yerel unsurları karar mekanizmalarından dışlayan merkezîyetçi eğilimlerin artması, yerel yönetimleri toplumsal hareketlerin stratejilerini ve yöntemlerini izlemeye itmektir. Makalenin yapısı şu şekilde tasarlanmıştır: Öncelikle literatürde devlet-toplumsal hareket karşıtlığı ve bu karşıtlığın dönüşümünde ortaya çıkan kurumsal aktivizm, seçkinlerin seferberliği ve çekişmeli yönetim kavramları incelenecektir.

Aktivist belediyeciliğin bu kavramlardan nasıl ayrıştığı ve barındırdığı temel özellikler farklı yerel yönetim seviyeleri üzerinden örneklendirilecektir. 2010 sonrasında Türkiye’de aktivist belediyecilik yürüten yerel yönetim birimin hedef aldığı kurum açısından üç farklı ilişki biçimi açıklanacak ve başvuru eylem repertuarları ele alınacaktır. Ayrıca aktivist belediyeciliğe yol açan makro düzeydeki siyasi ve ekonomik eğilimler, bu tür aktivizmin yayıldığı politika alanları ve yerel yönetimlerin toplumsal hareketler ile kurdukları koalisyonlar incelenecektir. Son bölümde ise araştırmanın bulguları ve kısıtları özetlendikten sonra yeni araştırmalar için sorular ve yöntemler önerilecektir.

1. TOPLUMSAL HAREKETLER VE DEVLET ETKİLEŞİMİ

Toplumsal Hareket kavramı ortak bir kolektif kimlik temelinde siyasi veya kültürel bir çatışmaya giren çok sayıda birey, grup ve/veya örgüt arasındaki gayri resmi etkileşimler ağı olarak tanımlanmaktadır (Diani, 1992). Toplumsal hareket örgütleri zaman zaman şirketler, dini kurumlar, uluslararası kuruluşlar gibi devlet dışı aktörleri hedef alsalar da temel muhatapları devlettir. Protestolar, yürüyüşler, imza kampanyaları aracılığıyla yurttaşların değişime dair isteklerini gerçekleştirmek için devlet kurumları üzerinde baskı oluşturmaktadırlar. Toplumsal hareketler literatüründe Tilly (1978) devleti ve toplumsal hareketleri ayrı alanlar olarak ele almış, hareketleri kurumsallaşmış siyasete nüfuz etmeye çalışanlar olarak nitelendirmiştir. Johnston (2011: 1), devlet ile toplumsal hareketler arasındaki ilişkiyi yönetimin modern kurumlarının ortaya çıktığı 18. yüzyıl ortalarına kadar götürmektedir. Goldstone (2003: 2) yasamanın, yürütmenin, yargının ve siyasi partilerin kurumsallaşmış faaliyetlerinin toplumsal hareketler tarafından şekillendirildiğini savunmuştur. Yaklaşık 300 yıldır yoğun bir etkileşime sahne olan iki zıt alan birbirini dönüştürmektedir.

Literatürde yoğunlukla toplumsal hareketlerin devleti ve onun kurumlarını şekillendirmesi ele alınırken devletin bazı kurumlarının da toplumsal hareketler

gibi davranması gündeme gelmektedir. İlk olarak konu bazlı ve aktivistler üzerinden yorumlanabilecek ve yerel ölçekte gerçekleşen bu olgunun izi farklı yönlerden sürülebilmektedir. Banaszak (2005), devlet-hareket ilişkisinde örtüşen siyasi kişilikleri incelemektedir. ABD'deki kadın hareketini analizinde devlet görevlilerinin toplumsal hareket aktivistleri olabildiğine ve aynı şekilde hareket aktivistlerinin de hareket bağlantılarını korurken devlet görevlisi olabildiklerine işaret etmektedir. Bu kurumsal aktivistler hareketin gelişimini, stratejilerini ve sonuçlarını etkileyebilmektedirler. Pettinicchio (2012) da benzer bir perspektiften engelli hakları hareketini ele aldığı çalışmasında toplumsal hareketler ile birlikte çalışan kurumsal aktivistlere dikkat çekmektedir. Kurumsallaşmış siyaset içinde güce ve kaynaklara erişimi olan bu kişiler, sorunu veya olası çözümleri çerçevelendirerek toplumsal hareket aktörleri için fırsatlar yaratabilmekte ve kurumsal kaynakları, kurulan koalisyonun taleplerini hayata geçirebilmek için seferber edebilmektedirler.

Stearns ve Almeida (2004), bir toplumsal hareketin yerel yönetim ile koalisyon kurma ihtimalinin en çok harekete neden olan sorunun yöreyi yaygın, doğrudan ve olumsuz bir şekilde etkilemesi halinde gerçekleşeceğini belirtmekte ve 1956-1976 yılları arasında Japonya'da kirlilik karşıtı politikaların gelişmesinin kirlilik karşıtı hareket, devlet kurumları, muhalefet partileri, yerel yönetimler ve mahkemeler arasındaki çoklu koalisyonların sonucu olduğunu ortaya koymaktadırlar. Koalisyonlar sadece grupları bir araya getirmekle kalmamakta ortak bir çerçevelenmenin de önünü açmaktadırlar. Benzer bir şekilde ABD'de yerel yönetimleri, sivil toplum örgütlerini ve iş dünyasını bir araya getiren seçkinler seferberliği, dönemin büyüyen bir toplumsal sorunu olan uyuşturucu ile mücadeleyi odağına almaktaydı (McCarthy, 2005).

Daha yakın dönemde ise yerel yönetimler sadece tek bir konuda toplumsal hareketler ile koalisyonlar oluşturmanın ötesine geçip merkezi yönetimin kararlarını etkilemek adına toplumsal hareket gibi davranmaktadırlar. Bununla birlikte sadece seçkinlerden oluşan bir koalisyona öncülük etmek hedeflenmemekte, toplumu harekete geçirmek için de farklı örgütlenme ve eylem türlerine başvurulmaktadır.

2. YEREL YÖNETİMLER VE AKTİVİZM

Yerel yönetimler ve toplumsal hareketler ilişkisinin dinamiklerini incelerken dikkate alınması gereken bir akım da belediyecilik hareketidir. 1800'lerin sonlarından 1940'lara kadar Avrupa'da ve ABD'de gözlemlenen hareket, kentsel hizmetlerin kamulaştırılması ve sosyalist politikaların yerel yönetimlerde yaygınlaştırılması için mücadele vermekteydi. (Leopold ve McDonald: 2021). 2000 sonrası Avrupa'da ve Güney Amerika'da Yeni Belediyecilik (*New*

Municipalism) veya ilerici Belediyecilik (*Progressive Municipalism*) kavramları altında teorik tartışmalar, politik kampanyalar ve idari uygulamalar gözlemlenmektedir. Bir yandan küresel ekonomik krizin kentsel hizmetler üzerindeki yıkıcı etkileri diğer yandan da temsili demokrasinin verili formlarının eleştirisi ve kent düzleminde karar alma süreçlerine katılım talebinin yoğunlaşması sonucunda yerel yönetimler tekrar önemli bir siyasi ve idari katman haline gelmiştir (Rubio-Pueyo, 2017).

Güney Avrupa'da kemer sıkma politikalarına karşı kent hareketleri taban örgütleriyle ve siyasi partilerle birlikte yönetim mekanizmalarına seçilmeyi hedeflemişlerdir. İspanya'da tabandan örgütlenen belediyecilik inisiyatifleri Barcelona ve Madrid başta olmak üzere yedi orta ve büyük ölçekli şehirde seçimleri kazanmıştır (Janoschka ve Mota: 2021). 15-M/Öfkeli Hareketi'nde konut aktivizmi merkezi bir rol üstlenmiş ve 2015-2019 yılları arasında yerel iktidara gelen belediye koalisyonlarının bir parçası olan aktivist meclis üyelerinin temel kaygıları arasında yer almıştı (Martinez ve Wissink, 2023). Haksız tahliyelere karşı mücadele veren bir platformun liderlerinden olan Ada Colau, Barcelona en Comu (Müşterek Barselona) hareketinin adayı olarak girdiği 2015 yerel seçimlerinde belediye başkanlığına seçilmiştir. Müşterek Barselona 2015'ten itibaren yeni belediyecilik hareketini küresel bir ağa dönüştürmek için çaba göstermiş ve 2017'de düzenlenen *Fearless Cities* (Korkusuz Şehirler) zirvesinde 19 ülkeden 50'yi aşkın yerel yönetimi bir araya getirmiştir (Barcelona en Comu vd., 2019). Yerel kamu hizmetlerinde fiyatların ve vergilerin artması, kentsel hizmetlerinin özelleştirilmesi, konut krizi ve yüksek enflasyona karşı düzenlenen protestolar Arjantin, Brezilya, Şili gibi Güney Amerika ülkelerindeki kentlerde de belediyecilik hareketinin gelişmesine yol açmıştır (Arpini, 2022).

Russel'a (2019) göre henüz başlangıç aşamasında olan ve çok farklı bağlamlarda ortaya çıkan Yeni Belediyecilik hareketi, belediyelerde farklı teorik perspektifler ve uygulamalar geliştirmenin yanı sıra belediyeleri gerçek anlamda prefigüratif ve dönüştürücü bir toplumsal hareketin gelişimi için bir giriş noktası olarak konumlandırmayı savunmaktadır. Aktivist belediyecilik temelde bir belediyenin bir toplumsal hareket gibi davranması iken Yeni Belediyecilik, bir yerel yönetim unsuru olarak belediyenin bütçeden yönetişime, kentsel müştereklerin korunmasından katılımcılığa daha bütünlükçü ve dönüştürücü bir siyasete dönüşmesi olarak ele alınmaktadır.

Yerel yönetimlerin toplumsal hareketleşmesi konusunda literatürde en fazla öne çıkan isimler olan Verhoeven ve arkadaşları belirli ülkelerde yapmış oldukları çalışmalar kapsamında ilk olarak çekişmeli yönetişim kavramını gündeme getirmişlerdir (Verhoeven ve Bröer, 2015). Bu kavram ile hükümetin sadece

kendisine karşı harekete geçilen monolitik bir yapıdan ibaret olmadığını, birbirleriyle ve diğer oyuncularla çekişmeli etkileşimlerde bulunan çok sayıda hükümet aktöründen oluştuğuna dikkat çekmektedirler. Çekişmeli yönetişimin başat aktörü ise yerel yönetimlerdir.

Araştırmacıların incelediği ilk örnek vaka, belediye birleştirmelerine karşı girişilen mücadeledir. Belediyeler, birleştirmelere karşı merkezi hükümet ile önce müzakereye girmiş ve lobi çalışmasında bulunmuş, sonuç alamayınca seçmenler ve yerel gruplar ile birlikte kolektif eylemler organize etmişlerdir. Protestolar ve bağlayıcı olmayan referandumlar düzenleyen belediyeler, bakanlığın plan değişikliğine gitmesiyle tekrar merkezi yönetim ile müzakere sürecine dönmüştür. Baz istasyonlarının yerleştirilmesi vakasında ise hükümet mekânsal planlama yasasında değişiklik yapıp belediyeleri yönetim ağından çıkarmıştır. Bunun üzerine belediyeler toplumsal hareket gibi davranmaya başlamıştır. Yerel politikacılar aktivizmlerini iki temel söylem üzeri oturtmaktadırlar: Birincisi yurttaşların politika yapım süreçlerine dahil olması, ikincisi de yurttaşlarını risklere karşı koruma sorumluluğudur. Yazarlar, çekişmeli yönetişimin Hollanda'da teorize edilmesinin tesadüf olamayacağını ülkede alt kademe hükümetlerin bölgesel ve merkezi idareler tarafından öne sürülen politikalara karşı geldiği çok sayıda vakanın olmasına bağlamaktadırlar. Hollanda siyasi geleneğinde hem müzakere ve hem de çekişme üzerinden uzlaşma inşasının varlığına dikkat çekmektedirler.

Verhoeven ve arkadaşları ikinci olarak yerelde hükümet aktivizmi (*governmental activism*) veya aktivist belediyecilik olarak çevirebileceğimiz kavramı öne sürmektedirler. Verhoeven ve Duyvendak (2017), devlet-toplumsal hareket ikiliğini ele alırken, devleti toplumsal hareketlere sadece bağlam sağlayan homojen ve birleşik bir aktör olarak tanımlanmasını eleştirmektedirler. Diğer hükümet aktörleri tarafından önerilen politikaları değiştirmek veya düzeltmek için politikacıların, memurların ve hükümet aktörlerinin yurttaşlarla, toplumsal hareket örgütleriyle ve bazen de işletmelerle bir araya gelip çekişmeli hak arama mücadelesine girmesine bu ismi vermektedirler. Aslında oksimoron olarak nitelendirilebilecek bir kavramı lobicilik, müzakere ve hukuki mücadele gibi konvansiyonel yöntemlerin yanında konvansiyonel olmayan protesto gibi yöntemlere de başvurulmasına istinaden kullanmaktadırlar.

Aktivist belediyecilik, siyasi partiler veya hükümet aktörleri tarafından başlatılabileceği gibi toplumsal hareket örgütlerinin başlatması, yerel yönetimin sonradan harekete katılması ve liderlik etmesi şeklinde de mümkün olmaktadır. Hareket, konvansiyonel olmayan gösteri, protesto gibi formlar altında gerçekleşebildiği gibi deklarasyon yayınlama veya lobicilik gibi konvansiyonel

formlar da içerebilmektedir. Zaman içinde konvansiyonel formlar konvansiyonel olmayan formları önceleyebilmekte veya ardından gelebilmektedirler. Yönetimin toplumsal hareketlerle yaptığı işbirliği açık veya üstü örtülü şekilde gelişebilmektedir.

Verhoeven ve Duyvendak'a (2017) göre aktivist belediyecilik, toplumsal hareketler gibi kaynak seferber etmekte, siyasi fırsatlar yaratıp var olanları değerlendirmektedir. Sorunlara çözümleri çerçevelemekte, eylem yöntemlerine başvurmakta ve kampanya yürütmektedirler. Toplumsal hareketlerden farklı olarak sistemin bütünüyle mücadele etmemektedirler çünkü sistemin bir parçasıdırlar. Eylem repertuarları daha dardır çünkü yasal hükümlerle bağlıdırlar. Yerel yönetimler farklı politika araçlarını ve enstrümanlarını sonuç almak için seferber edebilmektedirler. Politika araçları arasında ilgili politika ekseninde hükümet dışı aktörlerin erişimi olmayan politik çevrelere lobi yapmak, diğer politika alanlarındaki müzakere gücünü söz konusu sorunlu politika alanı için kullanmak, diğer siyasetçilerden mücadeleyi desteklemelerini istemek, hukuki yollara başvurmak, hak talebini medya veya sosyal medya üzerinden kamuoyu ile paylaşmak sayılmaktadır. Politika enstrümanları ise alternatif politikalar tasarlamak ve uygulamak, kamuoyu anketleri yapmak, bilgilendirme toplantı yaparak halkın katılımını sağlamak, alternatif politikaları tasarımına yurttaşları dâhil etmek, bu politikaların uygulanmasında yurttaşlarla işbirliği yapmak, yurttaş jürileri oluşturmak ve referanduma gitmek şeklinde değerlendirilmektedir.

Verhoeven vd. (2022), aktivist belediyecilik literatürüne diğer bir katkısı da mücadele tipolojisi oluşturma konusundadır. Araştırmacılar, İngiltere'de COVID-19 kısıtlamalarına, Hollanda'da karbon yakalama ve saklama ve Avrupa çapında ise AB-ABD arasındaki ticari anlaşmaya karşı verilen mücadeleler üzerinden bir tipoloji oluşturmaktadırlar. Belediyeler, muhafazakâr, ılımlı ve radikal tipte mücadele yürütebilmektedirler. Belediyeler, muhafazakâr mücadele formlarından daha ılımlı ve radikal formlara yöneldikçe statükodan uzaklaşmakta, bu tip eylemleri göze alamadıkları durumlarda da statükoya yaklaşmaktadırlar.

Farklı ülkelerde ve siyasal sistemlerde aktivist belediyecilik pratikleri giderek artmaktadır. Birleşik Krallık'ta ve İsviçre'de uçak gürültüsüne karşı (Griggs ve Howarth, 2004) ve (Bröer, 2007), ABD'de hidrolik kırılma projelerine (Fisk,2016), suyun özelleştirilmesine karşı (Beveridge ve Naumann, 2014), Hollanda'da karbon yakalama ve saklama projelerine karşı (Aanholt, 2014) aktivist belediyecilik hareketi gözlemlenmektedir. Son dönemde göç olgusunun Avrupa'da yarattığı problemleri çözmeye yerel yönetimlerin toplumsal hareket gibi davranmaya başladıkları tespit edilmiştir. Spencer ve Delvino (2019), farklı Avrupa ülkelerinde yerel düzeyde yaptıkları çalışmada düzensiz göçmenlerin refah hizmetlerinden yararlanması konusunda kısıtlayıcı yasal ve politik

çerçeveler söz konusu olduğunda, belediye aktivizminin sağlık, barınma, okul öncesi eğitimi gibi hizmetlere erişimi düzensiz göçmenleri de içerecek şekilde genişlettiğini ortaya koymuşlardır. Verhoeven (2021), Hollanda’da iklim değişikliği önlemleri çerçevesindeki çekişmeli mücadeleyi ele alan makalesinde yerel yönetimlerin ve onların müttefiki sivil toplum kuruluşlarının mücadelesinin hangi koşullarda başarılı hangi koşullarda ise başarısız olduğunu tartışmaktadır. Peki bu yeni kavramsal tartışmalar ve saha çalışmaları ışığında Türkiye’de aktivist belediyeciliği nasıl bir perspektif ile yaklaşılmalıdır?

3. TOPLUMSAL BELEDİYECİLİKTEN AKTİVİST BELEDİYECİLİĞE

Türkiye’de yerel yönetimler aktivizmi ya da aktivist belediyecilik, toplumsal hareketler teorisinin son dönemde kavramsallaştırıldığı şekilde 1990’larda ortaya çıksa da 1970’lerde toplumcu belediyecilik çizgisiyle örtüşen yönleri bulunmaktadır. 1970’lerde İstanbul’da, Ankara’da, İzmit’te, Adana’da ve Çanakkale’de CHP’li belediyeler, dünyada 1968’den beri yükselen kitlesel adalet ve özgürlük hareketleri ve yerel demokratik gelişmelerden de ilham alarak uyguladıkları yerel politikalarla, yerel yönetimleri sadece hizmet üreten yapılar olmaktan çıkarıp merkezi siyasetin karşısında bir siyasi alternatif olarak öne sürmüşlerdir. (Sezgin ve Canbulut, 2021; Batuman, 2010; Bayramoğlu, 2015; Dalokay, t.y.; İsvan, 2002; Yıldırım, 2013a, 2013b). O dönemde yerel yöneticilerin toplumsal hareketlerin yöntemlerine başvurması ağırlıklı merkezi hükümetin yerel yönetimlerin işleyişini zora sokan müdahalelerine karşıdır. Hükümetlerin yerel yönetimlerin yetkilerini budamaya çalışması, yasalarla belirlenen finansal kaynakları aktarmaması ve uluslararası kredilere erişimi engellemesi sonucunda hak arama yöntemleri toplumsallaşmıştır.

Aktivist belediyeciliği dört evrede incelemek güncel deneyimlerin tarihsel arka planını sergilemek açısından anlamlı olacaktır. Birinci evre 1970’lerde CHP’li yerel yönetimlerin özellikle nüfus ve gelişmişlik açısından büyük şehirlerde yürüttüğü toplumsal belediyecilik, ikinci evre 90’larda yerel yönetimlerin çevre hareketleri ile birlikte yürüttükleri maden ve enerji yatırımlarına karşı mücadeleler, üçüncü olarak 2000’lerde sol/sosyalist tabandan gelerek belediye başkanlığına seçilen yerel siyasetçilerin mücadeleleri ve son olarak da 2010’lu yıllarda farklı konularda büyük ve orta ölçekli kalkınma ve enerji projelerinde, kentsel dönüşümde, imar ve atık yönetimi konularında ortaya çıkan aktivist belediyeciliktir. Türkiye’de son dönem olarak belirtilen zaman dilimi dışındaki dönemler aktivist belediye başkanlığı kapsamına girmektedir. Özellikle 1970’lerin sonuna doğru İstanbul’da ve Ankara’da belediye başkanları merkezi yönetimin ve örgütlü çıkar odaklarının baskılarına karşı toplumun desteğini alabilmek için çabalamışlardır (Bayraktar, 2014).

Aktivist belediye başkanı kavramıyla toplumsal hareket tabanından, liderliğinden gelen ve farklı siyasi partilerden veya bağımsız olarak belediye başkanlığına seçilen ve mücadelelerini yerel yönetim kurumları ve koşulları içerisinde sürdüren siyasi kişilikler kastedilmektedir. Buna Fatsa, Ovacık, Tunceli ve Hozat belediye başkanlıkları deneyimleri örnek gösterilmektedir (Aksakal, 2007; Emre, 2014; Doğan, 2018). Bu örnekleri ortaklaştıran kent halkının yönetime katılması, kentsel hizmetlerin yerinden üretimi ve dağıtımı, kent halkının ihtiyaçları önceleyen bir anlayışın geliştirilmesidir.

2010 yılından itibaren yerel yönetimlerin atık yönetimi alanında aktivizme başvurduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedeni belediye atıklarında vahşi depolama alanlarından düzenli depolama tesislerine geçiş sürecidir. 2011 yılında Giresun'da Çavuşlu Belediyesi ve Çavuşlu Çöplük Olmasın Platformu'nca başlatılan mücadelede, belediye bir yandan atık tesisi inşaatı için yürütmeyi durdurmaya yönelik hukuki mücadele yürütürken, diğer yandan da miting ve yürüyüşlerle yurttaşların taleplerini ilgili makamlara aktarmıştır. 2012'de Tekirdağ'da Çorlu Belediyesi, Kent Konseyi ve Çorlu'da Tehlikeli Atık Tesisine Hayır Platformu başlattıkları ortak mücadelede, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ilçede kuracağı kimyasal atık tesisi planlarının iptal edilmesi için hukuki ve toplumsal yöntemlere başvurmuştur (Ersoy, 2019).

Termik santrallerin Türkiye çapında yaygınlaşması, çevre, ekoloji ve iklim değişikliği alanında aktif hareketlerin ve kuruluşların tepkisini çekerken farklı bölgelerde yerel yönetimler de mücadeleye dahil olmaya ve kimi zaman da öncülük yapmaya başlamışlardır. Bu konudaki aktivist belediyecilik giriş bölümünde yer verilen Amasra örneğindeki gibi tek bir ilçede gelişebildiği gibi Trakya örneğinde görülebileceği üzere termik santrale karşı belediyelerin geçici bir koalisyon kurduğunu da görmek mümkün olmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2015 yılında Marmara Ereğlisi'nde iki bölgeyi termik santral alanı ilan etmesiyle başlayan süreç, çevre hareketlerinin itirazlarıyla Danıştay tarafından durdurulmuştu. Tekirdağ'ın Çerkezköy ve Ergene ilçeleriyle İstanbul'un Silivri ilçesinde planlanan termik santraller Trakya belediyelerini aktif tutum almaya itmiştir. Aralık 2016'da Çerkezköy'de gerçekleştirilen termik santral karşıtı protestoya Tekirdağ Büyükşehir, Süleymanpaşa, Edirne, Silivri, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Ergene, Saray, Çerkezköy, Muratlı, Kapaklı, Malkara, Hayrabolu, Şarköy belediye başkanlarının yanı sıra bu ilçelerin belediye meclis üyeleri, muhtarlar, sivil toplum örgütleri ve yurttaşlar da katılmıştır (Sondakika, 2016).

Türkiye'de son 50 yılda yerel yönetimler ile merkezi hükümet arasındaki güç dengesi sürekli değişim göstermiştir. Merkez siyasetin karşısında yükselen yerel

arayışların merkez ile girdiği müzakereci ve çekişmeli mücadelenin seyri demokratik kazanımları da belirleyen bir süreç olarak işlemektedir. 1970 sonrasında büyüyen kentlerinde merkezi siyasetin kentsel talepleri görmezden gelmesi yerel yönetimlerin bir toplumsal hareket gibi davranmalarına sebep olmuştur. 90'larda ise artan enerji ve madencilik yatırımları farklı bölgelerde yerel yöneticilerin yöre halkının kaynaklarını ve sağlığını korumada konvansiyonel yöntemlerin ötesine geçip protestolara ve halk oylamalarına başvurması sonucunu doğurmuştur. 2000'lerde ana akım siyaset dışında toplumsal muhalefetin desteğiyle belediye başkanlığına seçilen yerel siyasetçilerin inisiyatifleri gözlemlenmektedir. 2010 sonrasında ise ağırlıklı olarak kent müşterekleri üzerindeki planlama ve imar düzenlemeleri ile birlikte mega projelerin devreye girmesi aktivist belediyeciliğin güçlenmesine yol açmıştır. Belediyeler gerek diğer belediyelerle gerekse de toplumsal hareketlerle merkezi siyasete karşı koalisyonlar kurma yolunu tercih etmeye başlamışlardır.

4. YERELDEN MERKEZE İTİRAZLAR

Aktivist belediyecilik yürüten yerel yönetim biriminin muhatap aldığı kurum açısından ele alınırsa karşımıza üç farklı ilişki çıkacaktır. Birincisi ilçe belediyesinin bakanlıklarla, ikincisi büyükşehir belediyesinin bakanlıklarla, üçüncüsü de ilçe belediyesinin büyükşehir belediyesiyle girdiği çekişmeli mücadele şeklindedir. Yerel yönetimler ilgili bakanlığın (veya büyükşehir belediyesinin) inisiyatifinde olan ruhsat/izin konularında halk sağlığı ve çevre sağlığı alanlarında müdahil olmak istediğinde dava açma gibi yöntemleri kullanarak sorununu toplumsallaştırabilmekte, toplumsal hareketler ile ortak süreçler yürütebilmekte veya toplumsal hareket gibi davranabilmektedirler.

Belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinin katıldığı mitingler, basın açıklamaları ve yürüyüşler tertip edilmekte, online imza kampanyaları açılmakta, ÇED (Çevre Etki Değerlendirme) Halkı bilgilendirme toplantılarına katılım organize edilmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı başlıca muhatap alınan kurumlar olarak öne çıkmaktadırlar. Yerel yönetimlerin toplumsal hareketler ile ittifak halinde politika yapım süreçlerine itiraz etmesine merkezi hükümet de yasa değişiklikleri, acil kamulaştırma veya torba yasa düzenlemeleriyle karşı hamlelerde bulunabilmektedir. Bu durum da yerel yönetimler için çerçevelenecek yeni fırsatlar veya yeni tehditler ortaya çıkarmaktadır. Yerel yönetimler geri adım atıp konvansiyonel yollardan mücadelelerini sürdürebilmekte veya daha radikal yöntemlere yönelip koalisyon cephesini genişletmeye çalışabilmektedir.

İstanbul Boğazı'na alternatif bir geçiş koridoru olarak yapılması planlanan Kanal İstanbul projesi Nisan 2011 yılında açıklanmıştır. 17 Ocak 2020 tarihinde

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, proje için hazırlanan Çevre Etki Değerlendirme Raporunu olumlu bulmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Kanal İstanbul Projesine ilişkin ÇED olumlu kararının iptali ve yürütmesinin durdurulması talebiyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aleyhine İstanbul 6. İdare Mahkemesi'nde dava açmış ve ilgili imar planlarına itiraz dilekçelerinin yurttaşlarla birlikte toplu bir şekilde verilmesini organize etmiştir. Bunun yanı sıra İBB yine Ocak 2020'de Kanal İstanbul Çalıştayı düzenlemiş, kanalın İstanbul ve doğal çevresi için oluşturacağı risk, zarar ve tehditler hakkında bilimsel raporlar yayınlamıştır (İstanbul Planlama Ajansı, 2021; Orhon vd., 2020). Kanal İstanbul'da İBB nezdinde henüz konvansiyonel yöntemlerden protesto gibi konvansiyonel olmayan yöntemlere geçiş gözlemlenmediğini not düşmek gerekmektedir. Ya Kanal Ya İstanbul inisiyatifi (bireyler, mahalle ve köy dernekleri, çevre ve ekoloji örgütleri, hayvan hakları savunucuları, sendikalar, odalar ve siyasi partilerden oluşan bir toplumsal hareket koalisyonu) bu alanda protesto ve kampanyalarla bir mücadele yürütmekte ama İBB ile eşgüdüm halinde hareket etmemektedir. İlçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasında planlama veya altyapı projelerinden kaynaklanan anlaşmazlıklarda aktivist belediyeçilik ortaya çıkmaktadır. 2015'te İstanbul Kadıköy'de Kurbağalidere'nin ıslahı sırasında ortaya çıkan İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve bağlı kuruluşu İSKİ'nin yetki ve çalışma alanında olan sorunlar gündelik yaşamı sürdürülemez kıldığından bu yana, Kadıköy Belediyesi, toplumsal hareketlerle birlikte çeşitli baskı mekanizmaları oluşturarak sorunun çözülmesi için toplantılar ve protestolar düzenlemiştir.

Toplumsal hareketlerin kavramsallaştırılmasında kaynakların her zaman önemli bir yeri olmuştur. Kaynak Mobilizasyonu Teorisi erken dönem toplumsal hareketler teorilerinden birini oluşturmaktadır. Para, iş gücü, kurumsal kapasite, zaman ve meşruiyet gibi somut veya somut olmayan kaynaklar toplumsal hareket örgütleri tarafından seferber edilmektedir (McCarthy ve Zald, 1977; McAdam, vd., 1996). Yerel yönetimler bünyelerinde toplumsal hareketlerde kısıtlı olan bazı kaynakları barındırmaktadır. Organizasyonel kapasite, teknik uzmanlık, basına erişim, hukuki mücadele için gerekli uzmanlık, kamu verisine erişim, lojistik imkanlar hak arama mücadelesinde yönetime ve onunla ittifak içinde bulunan toplumsal örgütlere önemli avantajlar sağlamaktadır. Örnek olarak belediyelerin hukuki danışmanlık sağlaması, ÇED raporuna alternatif bilimsel raporlar hazırlatması, protesto düzenlenmesi için gerekli lojistik kaynakların sağlanması ve basın ilişkilerinin yürütülmesi verilebilmektedir. Bilim insanlarına dayanarak ilgili projenin bilimsel desteğini de tartışmaya açarak alternatif politika önerileri için de bilimsel arka plan oluşturmaya yardımcı olmaktadır.

5. AKTİVİST BELEDİYECİLİĞİN EYLEM REPERTUARI

Toplumsal hareketler literatürüne Charles Tilly tarafından kazandırılan eylem repertuarı kavramı bir grubun farklı kişiler ve gruplardan hak talep ederken sahip olunan araçlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Tilly, 1986: 4). Belirli bir yerde ve zamanda insanlar sınırlı sayıda ortak eylem rutinini uygulamayı öğrenmişlerdir ve bunların her birini acil durumlara ve otoritelerin, karşı çıkanların, müttefiklerin, gözlemcilerin, eylemin nesnelere ve mücadelede bir şekilde yer almış insanların tepkilerine göre uyarlamaktadırlar (Tilly, 1995: 27). Eylem repertuarları ekonomik, siyasi ve toplumsal yapıdaki temel değişikliklere yanıt olarak değişmekte, gelişmekte veya sönümlenmektedir. Toplumsal hareketler amaçlarına, örgütlülük düzeylerine, sahip oldukları kaynaklara, içinde faaliyet gösterdikleri siyasi ortama göre farklı eylem biçimlerine başvurabilmektedirler.

Aktivist belediyeçiliğin belki de en ayırt edici yanı protestoya yani toplumsal hareketlerin eylem repertuarından birine başvurusudur. Protestonun toplumsal hareketler için olduğu kadar yerel yönetimler için de avantajlı yönleri bulunmaktadır. Protesto sadece konvansiyonel siyaset yolları ve yöntemleri tüketildiğinde veya kapalı olduğundan yapılmamaktadır. Protesto – zamanlamasına veya yoğunluğuna bağlı olmakla birlikte– dikkat çekici, etkili ve sonuç alıcı olabilmektedir. Bir belediye başkanının makamından çıkıp protestoya katılması etki alanını genişletebilmektedir. Bir haksızlığa veya hukuksuzluğa karşı toplumsal desteği olan bir koalisyona liderlik etmek meşruiyet alanını açacaktır. Öte yandan yerel yönetimlerin sürekli toplumsal hareketmiş gibi davranmamaktadırlar çünkü birçok politika talebine dahil olmakta ve paydaşlarıyla da birçok yönetim ilişkisine girmektedirler. Yerel yönetim, yerel siyaset, hukuk mücadelesi ve toplumsal hareket eşgüdümlü ilerleyebilmektedir. Yerel yönetimler aktivizme yöneldiğinde ağırlıklı olarak şu eylem repertuarlarını kullanmaktadırlar: Halkı bilgilendirme toplantısı, protesto, imza kampanyası, bilimsel çalıştaylar, arama konferansları, çalışma grupları oluşturma, basın toplantısı, toplu/bireysel itiraz dilekçesi, bildiri dağıtma, referandum, miting, Çevre Etki Değerlendirme (ÇED) Toplantısına katılım, ÇED Toplantısı protestosu, Alternatif ÇED toplantısı düzenleme.

Daha çok sivil toplum örgütleri, toplumsal hareketler ve bireyler tarafından toplumsal mücadelelere destek için açılan imza kampanyaları yerel yönetimlerin toplumsal hareket repertuarlarından örnek aldığı ve uyguladığı bir yöntem olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Normal koşullarda belediyeler imza kampanyası düzenlememektedir. Dijital siyasetin imkanlarından faydalanmak isteyen yerel yönetimler Change.org platformunu kullanmaktadırlar. Platformda 7 ilçe belediyesinin 8 imza kampanyası açtığı gözlemlenmiştir (Change.org, 2023).

Bunlar İstanbul'da Kadıköy Belediyesi (2), Maltepe, Silivri ve Şişli belediyeleri, Bursa'da Nilüfer Belediyesi, Balıkesir'de Ayvalık Belediyesi, Antalya'da Muratpaşa Belediyesi'dir. Platform bünyesinde ulaşılabilen en eski kampanya Kadıköy Belediyesi'nin 2014'te dönemin İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İBB Halkla İlişkiler Müdürlüğü ile Başbakanlık Özelleştirme Daire Başkanlığı'na yönelik başlattıkları "Fenerbahçe-Kalamış Sahili imara açılıyor. Bu Yanlışın Geri Dönülsün" başlıklı kampanyadır. Nisan 2023 itibarıyla 153 bin imza toplanmıştır. Dijital imza kampanyaları çoğunlukla hukuki ve toplumsal mücadeleye destek olarak organize edilmektedir. Kadıköy Belediyesi'nin yoğunluk artışı ve silüet tartışması nedeniyle açtığı yeni davalar nedeniyle Özelleştirme İdaresi'nin satışa çıkardığı Fenerbahçe Kalamış Yat Limanı ihalesi geri çekilmiştir (Kadıköy Belediyesi, 2021). Belediye dışındaki toplumsal aktörler de bu konuda aktif olarak mücadele yürütmektedirler. Fenerbahçe-Kalamış Dayanışması, ÇED Raporu alınmadan ihaleye açılan proje için Kalamış Parkı'nda farklı zamanlarda protestolar düzenlemiştir. Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi yat limanı için ÇED sürecinin tamamlanmadığı ve söz konusu alanın koruma/kullanma dengesinin nasıl belirlendiğinin belirsiz olduğu gerekçesiyle özelleştirilmesine karşı dava açmıştır (Mimarlar Odası, 2021).

Aktivist belediyeciliğin başvurduğu eylem repertuarlarından öne çıkanlardan biri de referandumdur. Özellikle 90'lı yıllarda aktivist belediyecilik pratiklerine başvurulmuştur. 23 Ekim 1989 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile İzmir'in Aliağa ilçesi Gencelli mevkiinde ithal kömüre dayalı 2*500 megavat gücünde bir termik santral kurulması planlanmıştır. Aliağa Belediyesi başta olmak üzere Bakırçay Belediyeler Birliği'ni oluşturan 12 belediye öncülüğündeki termik santral karşıtı harekete Yeşiller Partisi, SHP, milletvekilleri, sanatçılar ve meslek odaları da katıldılar (Anadol, 1990: 1; Bakırçay Çevre Sempozyumu, 1992). Hareketin ilk başvurduğu eylemlerden biri referandum düzenlemektir. Kasım 1989'da gerçekleşen referandumda 7717 oy kullanılmış ve %94 oranında hayır cevabı çıkmıştır. Türkiye'de yerel düzeyde referandum sadece belediye yönetimine geçilmesi konusunda köy halkına uygulanmaktadır (Öner, 2001: 110). Birliğin referandum hamlesi İçişleri Bakanlığı tarafından hükümetin onayı olmadan bir halk oylaması düzenlemesinin yetki aşımı olarak yorumlanmış ve Bakırçay Belediyeler Birliği hakkında soruşturma açılmıştır (Turhan vd., 2020). 90'lı yılların ikinci yarısında Bergama'da siyanürlü altına karşı geliştirilen mücadelede de Aliağa'ya benzer bir şekilde aktivist belediyecilik ile birlikte referandum yönteminin kullanıldığını gözlemlemekteyiz (Taşkın, 1997, 1998). Bergama hareketi görüşlerinin karar vericiler tarafından dikkate alınması için Bergama köylerinde altın madeni ile ilgili bir referanduma gidilmesini talep etmişler fakat reddedilmişlerdir (Uncu, 2012). Bunun üzerine 12 Ocak 1997'de maden sahasına

en yakın sekiz köyde bir referandum düzenlenmiş ve oy kullanan 2866 köylü madene “hayır” demiştir (Çoban, 2004). 1997 yılında Mersin’de yapılması planlanan Akkuyu nükleer santraline karşı Büyükeceli Beldesi ile Yanışlı, Kırmanlı, Karadere, Işıklı ve Akdere köylerinin katıldığı referandumda santrale hayır sonucu çıkmıştı (Yavuz, 2015: 150). Belediyeler veya beldeler, yöre halkının dayatılan projeye karşı olduğunu ifade etmenin yollarından biri olarak halk oylamasını yasal bir bağlayıcılığı olmasa da kullanmak eğilimindedirler.

Türkiye’de aktivist belediyeçilik tecrübelerinde başvurulmuş eylem repertuarları incelendiğinde referandum, protesto ve dijital imza kampanyalarının öne çıktığı görülmektedir. 90’lı yıllarda madencilik ve enerji konulu mücadelelerde yöresel itirazları daha görünür kılmak için kentlerde ve köylerde halk oylamasına gitmek tercih edilmiştir. Protesto yöntemi bu mücadelelerde referandum ile birlikte de kullanılmıştır. Daha yakın dönemde ise dijital imkânların gelişmesiyle sivil toplumun sıkça kullandığı dijital imza kampanyalarının kamuoyunu harekete geçirmek için kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu repertuarların kullanımı meşruiyet alanını genişletip yeni ittifaklar için olanaklar sunmaktadır.

6. YEREL KOALİSYONLAR

Hangi koşullar bir belediyeyi toplumsal hareket örgütleri ile birlikte koalisyon kurmaya itmektir? Hükümetin bir bölge hakkındaki kararının, ekolojik veya toplumsal açıdan yıkıcı olmasının engellemek için koalisyon olarak hareket etmenin sonuç alması temel itkidir. Yerel Yönetimler, muhalefet cephesini genişletmek için normalde politika süreçlerine katılamayan paydaşlar ile koalisyonlar kurmaktadır. Yerel veya bölgesel koalisyonlar içinde genellikle muhalefetteki siyasi partinin bölge milletvekilleri, komşu ilçelerin belediye başkanları, mahalli idare birlikleri ve belediye meclisleri üyeleri bulunmaktadır. Kent konseyleri, muhtarlıklar, odalar, dernekler, vakıflar ve kooperatifler de koalisyonun bir parçası olabilmektedirler. Büyükşehir belediyesinin, bakanlığın ve hükümetin projelerine karşı bir arada duran yerel yönetimler ve toplumsal hareketler, yerel yönetim biriminin projelerinde karşı karşıya gelebilmektedir. Örneğin ilgili bakanlığın balık çiftliği kurulmasına verdiği onaya karşı verilen mücadelede beraber hareket eden belediye ve toplumsal hareketler, belediyenin atık yönetimi konusundaki tasarrufları söz konusu olduğunda karşı kamplarda yer alabilmektedirler (Evrensel, 2022).

2015’te İzmir’in Aliğa ilçesi’nde faaliyet gösteren termik santralin genişletilmesi istemi üzerine 7 yıl önce verilen “ÇED olumlu” kararı Foça Belediyesi, Karşıyaka Belediyesi ile Kıyı Ege Belediyeler Birliği’nin açtığı davada iptal edilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda yer verilen Kent

Konseylere tüzeli kişilikleri olmamasına rağmen halkın katılımını ve yerel demokrasiyi güçlendirecek bir yapı olarak toplumsal mücadelelerde rol oynamaktadır. Hukuki düzlemde yürütmenin durdurulması için veya ÇED (Çevre Etki Değerlendirme) kararlarına karşı davalar açabilmektedirler. İstanbul'da Kadıköy Kent Konseyi Kalamış Limanı'ndan balıkçıların tahliyesine karşı, Kırklareli Kent Konseyi altın madeni sahasına ÇED gerekli değildir kararına karşı, Karaburun Kent Konseyi de balık çiftliği için verilen ÇED gerekli değildir kararına karşı dava açmıştır (Alıca,2019:253). Kent Konseyleri görece köklü bir geçmişe sahipse ve toplumsal hareket dinamiklerine yakınsa kentsel hareketlere liderlik edebilmektedir. Kent Konseyleri bazen belediye yönetimine karşı gelirken bazı koşullarda da beraber hareket etmektedir. Çanakkale Belediye Meclisi tarafından ilk başta onaylanan Yat Limanı Projesi ve Tekel arsası için geliştirilen proje, Çanakkale Kent Konseyi'nin mücadelesi sonucu geri çekilmiştir. Kent Konseyi kurduğu Yat Limanı Çalışma Grubu ile farklı meslek gruplarından ilgililerin, derneklerin ve ekoloji aktivistlerinin katılımıyla kentsel mekanların düzenlenmesinde katılımı ön plana çıkararak bir muhalefet yürütmüştür (Sakarya, 2018).

7. AKTİVİST BELEDİYECİLİĞİN NEDENLERİ

Aktivist belediyecilik ilk etapta her ne kadar tekil projelere karşı geliştirilen itirazlar olarak da görülse, daha geniş bir perspektiften bakıldığında bazı politik ve ekonomik eğilimler sonucunda ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Bunlardan bir kısmı merkezîyetçi ve kalkınmacı eğilimlerden, bir kısmı yerel demokrasinin yükselişinden ve son olarak da toplumsal hareketlerin sonuç alıcı etkinliğinden kaynaklanmaktadır.

İlerleme adına doğayı tahakküm altına almayı gerektiren türden ekonomik kalkınma, modernleşme politikalarının mihenk taşı olmuştur (Arsel, 2005). Doğanın ve kent müştereklerinin kalkınma politikalarına kaynak teşkil etmesi, çevre ve ekoloji hareketlerinin yanı sıra kent yönetimlerini de itiraz koalisyonunun bir parçası haline getirmektedir. 2000 sonrası dönemde ulusal düzeydeki enerji, madencilik, kentsel dönüşüm, imar ve atık yönetimi politikaları birçok bölgede yerel yönetimler tarafından protesto edilmiştir.

Keleş'e (2020) göre son dönemdeki merkezîyetçi eğilim, yerel yönetimlerin imar ve planlama konusundaki yetkilerinin sistemli olarak merkezi yönetim kuruluşlarına aktarılmasına ilişkin çıkarılan yasalarda somutlaşmaktadır. Özellikle 2019 yerel seçimleri sonrası TOKİ'ye, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na, Özelleştirme Yönetimi'ne aktarılan imar ve planlama yetkilerini örnek olarak göstermektedir. Merkezîyetçi eğilimin bir başka uygulama sahası mega projelerdir. Parker'e göre (2017) mega projeler güçlü kalkınmacı

söylem üzerinden rıza yaratıp itirazları da marjinalize etmek için kullanılmaktadır. Çoban vd. (2015: 399) özelleştirme, ticarileştirme, kuralsızlaştırma ve yeniden kurallandırma unsurlarının doğanın neoliberalleştirilmesinde nasıl işlevsel hale geldiğini örnekleriyle tartışmaktadırlar. Buna tamamlayıcı unsurlar olarak da keyfi yönetim, otoriterleşme, denetimsizleştirme ve mülksüzleştirmeyi eklemektedirler.

Merkeziyetçi eğilimin karşısında yerel demokrasi ve katılımın da önemi artmaktadır. Etkili bir yerel demokrasi, sürdürülebilir ve adil bir ekonomik ve sosyal kalkınma, iyi yönetimi teşvik eden ve demokratik değerleri destekleyen bir ön koşul olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Yerel demokrasinin değeri katılımın artması, yurttaşlık kültürünün güçlenmesi, sosyal sermayenin inşası ve insanları daha aktif yurttaş olmaya teşvik etmesinde yatmaktadır (Bullmer, 2017). Türkiye’de yerel yönetimlerin yetkileri budansa da meşruiyeti azalmamakta, seçilmiş olmanın gücü ve sivil toplum örgütlerinin desteğiyle merkezin baskısına karşı durabilmektedirler.

1998 yılında Meyer ve Tarrow tarafından ortaya atılan “Toplumsal Hareketler Toplumu” kavramı temelde protestoların siyasetin meşru bir parçası haline gelmesine işaret etmekteydi. Bu önermenin altında özellikle 1960 sonra protestoların artması, yaygınlaşması ve kurumsallaşması yatmaktaydı (Meyer ve Tarrow, 1998). Lipsky’e (1970) göre protesto, farklı aktörlerin siyasete katılmasını sağladığı ölçüde başarılı olmaktadır. Yasa yapıcıları etkilemek, yeni müttefikler bulmak, medya aracılığıyla kamuoyuna ulaşmak için protesto etkili bir siyasal yöntem haline gelmiştir. Radikal olduğu düşünülen toplumsal hareket yöntemleri yerel yönetimler tarafından da kullanılmaya başlamıştır. Protesto, yürüyüş, boykot gibi yöntemler kullanılarak siyaset alanı genişletilmektedir. Toplumsal hareketleri taklit etmenin sonuç almada etkin olduğunun kanıtlanması farklı siyasi sistemlerdeki yerel yönetimleri belirli ölçülerde aktivizme yaklaştırmıştır.

8. SONUÇ

Dünyada kentleşme ve metropolleşme eğilimleri ile doğru orantılı olarak yerel yönetimlerinin ekonomik ve siyasi gücü artmaktadır. Yerel Yönetimler hem bir parçası oldukları kamu yönetimi mekanizmasında hem de toplumsal hareket örgütlenmeleri nezdinde etkinliklerini artırmaktadır. Tepeden inmece politikaları/projeleri kabul etmeyerek kent hareketleri ile eşgüdüm halinde, protesto dahil çeşitli toplumsal hareket yöntemlerini kullanarak hak aradıkları çekişmeli bir mücadele yöntemini benimsedikleri gözlemlenmektedir. Hollandalı araştırmacılar Verhoeven ve meslektaşları farklı ülkelerden ve politika alanlarından getirdikleri perspektifle aktivist belediyeçilik kavramını geliştirmişlerdir.

Bu çalışmada Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Toplumsal Hareketler teorilerinden hareketle Türkiye’de aktivist belediyeciliğin örüntüleri incelenmiştir. Bu kavram tarihsel olarak dört evrede ele alınmıştır. Birinci evre 1970’lerde CHP’li yerel yönetimlerin özellikle büyük şehirlerde yürüttüğü toplumsal belediyecilik, ikinci evre 90’larda yerel yönetimlerin çevre hareketleri ile birlikte yürüttükleri maden ve enerji yatırımlarına karşı mücadeleler, üçüncü olarak 2000’lerde sol/sosyalist tabandan gelerek belediye başkanlığına seçilen siyasetçilerin mücadeleleri ve son olarak da 2010’lu yıllarda özellikle kentsel müşterekleri yakından ilgilendiren büyük ve orta ölçekli kalkınma ve enerji projelerinde, kentsel dönüşümde, imar ve atık yönetimi konularında ortaya çıkan aktivist belediyeciliktir.

Aktivist belediyecilik yürüten yerel yönetim birimin muhatap aldığı kurum açısından üç farklı ilişki ortaya çıkmıştır. Birincisi ilçe belediyesinin bakanlıklarla, ikincisi büyükşehir belediyesinin bakanlıklarla, üçüncüsü de ilçe belediyesinin büyükşehir belediyesiyle girdiği çekişmecî mücadele şeklindedir. Aktivizm yürüten belediyelerin başvurduğu eylem repertuarları arasında konuya ve bağlama göre farklılaşmakla birlikte protesto, referandum, dijital imza kampanyaları öne çıkmaktadır. Bununla birlikte belediyeler yasal hakları olan yöntemleri de - halkı bilgilendirme, bilimsel çalışmalar hazırlama, hukuki mücadele- konvansiyonel olmayan yöntemlerle birlikte veya dönüşümlü olarak kullanabilmektedirler. Organizasyonel kapasite, teknik uzmanlık, basına erişim, kamu verisine erişim ve diğer lojistik imkanlar hak arama mücadelesinde belediyelere önemli avantajlar sağlamaktadır. Aktivist belediyeler, muhalefet cephesini genişletmek için normalde politika süreçlerine katılamayan paydaşlar ile koalisyonlar kurmaktadır. Yerel veya bölgesel koalisyonlar içinde genellikle muhalefetteki siyasi partinin bölge milletvekilleri, komşu ilçelerin belediye başkanları, mahalli idare birlikleri ve belediye meclisleri üyeleri bulunmaktadır. Kent konseyleri, muhtarlıklar, odalar, dernekler, vakıflar ve kooperatifler de koalisyonun bir parçası olabilmektedirler.

Son olarak aktivist belediyeciliğin merkezîyetçi ve kalkınmacı eğilimlerden, yerel demokrasinin yükselişinden ve toplumsal hareketlerin sonuç alıcı etkinliğinden kaynaklandığını öne sürülmüştür. Özellikle 2010 sonrası dönemde merkezîyetçi eğilimlerin artması, inşaat ve enerji politikalarının kentsel müşterekler üzerinde yarattığı ekolojik tahribat, hukukun üstünlüğü ilkesinin erozyona uğraması yerel yönetimleri toplumsal hareketlerin strateji ve yöntemlerini izlemeye yönelttiği gözlemlenmektedir.

Bu makalede Türkiye’den ve dünyadan yerel yönetimler ve toplumsal hareketlerin etkileşiminin farklı seviyeleri ele alınmıştır. Tarihsel ve güncel

örnekler üzerinden bir çerçeve çizerek bu alanına dair belirli teorik ve uygulamaya dair soruları ve potansiyel araştırma konularını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın en önemli kısıtı yerel yönetim ve toplumsal hareket aktörleriyle nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan bir saha çalışması içermemesidir. Yeni gelişmekte olan bir alan olduğundan akademik kaynaklar kadar basın, yerel yönetim ve sivil toplum kaynaklarına da başvurulmuştur.

Türkiye’de aktivist belediyeciliğin daha sistematik biçimde incelenmesi gerekmektedir. Öncelikle belediyelerin bu tür bir aktivizme neden başvurdukları ve stratejilerini neye dayanarak kurdukları yerel aktörler ile derinlemesine görüşmeler yoluyla araştırılmalıdır. Hangi eylem repertuarına neden başvurulduğu, konvansiyonel yöntemlerle konvansiyonel olmayan yöntemlerin hangi kriterlere göre tercih edildiği mercek altına alınmalıdır. Aktivist belediyeciliğin coğrafi olarak nasıl bir dağılım gösterdiğini ve hangi politika alanlarında yoğunlaştığını gösterecek bir veri tabanı geliştirilmelidir. Yerel yönetimlerde temsil edilen siyasi partilerin aktivist belediyeciliğe yaklaşımları da önem arz etmektedir. Aktivist belediyeciliğin başarıyı nasıl tanımladığı da – merkezden gelen politika ve projelerinin ertelenmesi, revize edilmesi veya iptal edilmesi– araştırmaya değer konular arasındadır.

KAYNAKÇA

1.Bakırçay Çevre Sempozyumu (1992), (izmir: Aliğa Belediyesi Yayınları).

Aanholt, Jelle van. (2014), Sterker dan Den Haag. Een verkenning van de interactie tussen gemeente en burgers bij het verweer tegen nationaal beleid (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Amsterdam: University of Amsterdam).

Aksakal, Pertev (2007), Fatsa Gerçeği (İstanbul: Penta Yayıncılık).

Alica, Süheyla Suzan Gökalp (2019), Çevresel Etki Değerlendirmesi (Ankara: Adalet Yayınevi).

Anadol, Kemal (1990), Termik Santrallere Hayır (Ankara: V Yayınları)

Arpini Emilia, Alexander Panez, Andrew Cumbers ve Bethia Pearson (2022), “New Municipalism in South America? Developing theory from experience in Argentina and Chile”, Urban Studies, 1-17. Doi: <https://doi.org/10.1177/00420980221126269>

Arsel, Murat (2005), “Reflexive Developmentalism? Toward an Environmental Critique of Modernization”, Adaman, Fikret ve Murat Arsel (Der.), *Environmentalism in Turkey: Between Democracy* (London: Routledge): 1-20.

Beyaz Gazete (2012), <https://beyazgazete.com/haber/2012/2/23/amasra-da-termik-santral-protestosu-1062485.html> (13.12.2022).

Banaszak, Lee Ann (2005), “Inside and Outside the State: Movement insider Status, Tactics, and Public Policy Achievements”, Meyer, David S., Valerie Jenness ve Hele Ingram (Der.), *Routing the Opposition: Social Movements, Public Policy, and Democracy* (Minneapolis: University of Minnesota Press): 149-176.

Barcelona en Comu vd. (2019), *Fearless Cities: A Guide to the Global Remunicipalist Movement* (Oxford: New Internationalist).

Batuman, Bülent (2010), “Toplumcu bir Belediyecilik Modeli: “Yeni Belediyecilik Hareketi” 1973–1977”, *Mülkiye Dergisi*, 34 (266): 223-241.

Bayraktar, Ulaş (2014), “Kamuyu Kamulaştıran Toplumcu Belediyeler için Geçmişten Alınabilecek İlham Üzerine”, İnan, İzci (Der.), *Katılımcı Yerel Yönetim*, (İstanbul: Kalkedon Yayınları): 51-68.

Bayramoğlu, Sonay (2015), *Toplumcu Belediye Nam-ı Diğer Belediye Sosyalizmi* (İstanbul: Nota Bene Yayınları).

Beveridge, Ross ve Matthias Naumann (2014), “Global norms, local contestation: privatization and de/politicization in Berlin”, *Policy & Politics*, 42 (2): 275–291.

Bröer, Christian (2007), “Aircraft and Risk Politics”, *Health Risk and Society*, 9: 37-52.

Bullmer, Elliot W. (2017), *Local Democracy*, International IDEA Constitution-Building Primer 13, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

Change.org (2023), www.change.org (11.04.2023)

Çoban, Aykut (2004), “Community-based Ecological Resistance: The Bergama Movement in Turkey”, *Environmental Politics*, 13 (2): 438-460.

Çoban, Aykut, Fevzi Özlüer ve Sinan Erensü (2015), “Türkiye’de Doğanın Neoliberalleştirilmesi ve Bu Sürece Karşı Mücadeleler,” Çoban, Aykut (Der.), *Yerel Yönetim, Kent ve Ekoloji: Can Hamamcı’ya Armağan* (Ankara: İmge Yayınevi): 399-456.

Diani, Mario (1992), "The Concept of Social Movement", *The Sociological Review*, 40 (1): 1–25.

Dalokay, Vedat (t.y), *Çeşitli Toplum Olayları Hakkında Görüşler, 1973-1977 Arası Basın Toplantıları, Demeçler, Konuşmalar*.

Doğan, Ozan (2018), "Hozat'ta Sosyalist Belediyecilik Deneyimi (2004-2014)", Hepkon, Zeliha ve Şükrü Aslan (Der.), *Hozat* (Ankara: Ütopya Yayınları): 453-472.

Emre, Erdal (2018), *Komünist Başkan: Ovacık'ta Yeşeren Umut* (İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları).

Ersoy, Zeynal Gökhan (2019), *Mobilization Against Waste Facilities of Municipalities in Turkey between 2000 and 2018* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Evrensel (2022), <https://www.evrensel.net/haber/468380/bu-tepe-atik-tepe-guzelbahcedeki-tesis-cevre-ve-insan-sagligini-tehdit-ediyor> (18.04.2023).

Fisk, Jonathan M. (2016), "Fractured Relationships: Exploring Municipal Defiance in Colorado, Texas, and Ohio", *State and Local Government Review*, 48 (2): 75–86.

Goldstone, Jack Andrew (2003), "Bridging Institutionalized and Noninstitutionalized Politics", Goldstone, Jack Andrew (Der.), *States, Parties and Social Movements* (Cambridge: Cambridge University Press): 1-27.

Griggs, Steven ve David Howarth (2004), "A Transformative Political Campaign? The New Rhetoric of Protest Against Airport Expansion in the UK", *Journal of Political Ideologies*, 9 (2): 181-201.

İstanbul Planlama Ajansı (2021), *25 Soruda Kanal İstanbul* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi).

İsvan, Ahmet (2002), *Başkent Gölgesinde İstanbul* (İstanbul: İletişim Yayınları).

Janoschka, Michael ve Mota Fabiola (2021,) "New Municipalism Action or Urban Neoliberalisation Reloaded? An Analysis of Governance Change, Stability and Path Dependence in Madrid (2015-2019)", *Urban Studies*, 58 (13): 2814-2830.

Johnston, Hank (2011), *States and Social Movements* (Cambridge: Polity Press)

Kadıköy Belediyesi (2021), <https://www.kadikoy.bel.tr/Haberler/kalamis-sahilinin-ozellestirilmesine-karsi-destek-zinciri> (10.04.2023).

Keleş, Ruşen (2020), “Yerel Demokrasiyi Merkezîyetçilik Virüsünden Arındırmak”, Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi, 2 (1): 1-14.

Leopold, Ellen ve David A. McDonald (2021), “Municipal Socialism Then and Now”, Third World Quarterly. 33 (10): 1837-1853.

Lipsky, Michael (1970), Protest in City Politics: Rent Strikes, Housing, and the Power of the Poor (Chicago: Rand McNally).

Miguel A. Martinez ve Bart Wissink (2023), “The outcomes of residential squatting activism in the context of municipalism and capitalism in Madrid and Barcelona (2015–2019)”, Journal of Urban Affairs, 45 (1): 65-83.

McAdam, Doug, John D. McCarthy ve Mayer N. Zald (1996), Comparative Perspectives on Social Movements (New York: Cambridge University Press).

McCarthy, John (2005), “Velcro triangles: Elite Mobilization of Local Anti Drug Issue Coalitions”, Meyer, David S., Valerie Jennes ve Helen Ingram (Der.), Routing the Opposition Social Movement, Public Policy and Democracy (Minneapolis: University of Minnesota Press): 87-115.

McCarthy, John ve Mayer Zald (1977), “Resource Mobilizations and Social Movements: A Partial Theory”, American Journal of Sociology, 82 (6): 1212-1241.

Meyer, David S. ve Sidney Tarrow (1998), Social Movement Society (New York: Rowman & Littlefield Publishers).

Mimarlar Odası (2021), <https://www.mimarist.org/kalamis-yat-limaninin-genisletilerek-ozellestirilmesi-cevreye-karsi-islenmis-bir-suc-ve-kiyilarin-ticarilestirilmesidir/> (17.04.2023).

Orhon, Derin, Seval Sözen ve Naci Görür (2020), Kanal İstanbul: Çok Disiplinli Bilimsel Bir Değerlendirme (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları).

Öner, Şerif (2001), “Belediyelerde Yönetime Katılmada Halkla İlişkilerin Rolü ve Önemi”, DEÜ SBE Dergisi, 3 (2): 100-114.

Paker, Hande (2017), “The ‘Politics of Serving’ and Neoliberal Developmentalism: The Megaprojects of the AKP as Tools of Hegemony Building”, Adaman, Fikret, Bengi Akbulut ve Murat Arsel (Der.), Neoliberal Turkey and its Discontents: Economic Policy and the Environment Under Erdoğan (London: I. B. Tauris): 103-119.

Pettinicchio, David (2012), “Institutional Activism: Reconsidering the insider/Outsider Dichotomy”, Sociology Compass, 6: 499-510.

Rubio-Pueyo, Vicente (2017), *Municipalism in Spain: From Barcelona to Madrid and Beyond*, Report (New York: Rosa Luxemburg Stiftung New York Office).

Russel, Bertie (2019), “Beyond the Local Trap: New Municipalism and the Rise of Fearless Cities”, *Antipode*, 51 (3): 989-1010.

Sakarya, İpek (2018), “Çanakkale’de Kentsel Mekânın Metalaştırılması Karşısında Direnen Kentsel Muhalefet”, *Megaron*, 13 (3): 431- 441.

Sezgin, Sezgin ve Tuğba Canbulut (2021), *Toplumcu Belediyecilik: 1970’lerden Günümüze Bir Yerel Yönetim Deneyimi* (İstanbul: İletişim Yayınları).

Son Dakika (2016), <https://www.sondakika.com/haber/haber-eskinat-trakya-nin-hicbir-yerinde-termik-9053428/> 14.12.2022).

Spencer, Sarah ve Nicola Delvino (2019), “Municipal Activism on Irregular Migrants: The Framing of Inclusive Approaches at the Local Level”, *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 17 (1): 27-43,

Stearns, Linda Brewster ve Paul D. Almedia (2004), “The Formation of State Actor-Social Movement Coalitions and Favorable Policy Outcomes”, *Social Problems*, 51 (4): 478-504.

Taşkın, Sefa (1997), *Bergama’da Siyanürlü Altın Olayı* (İzmir: Bergama Belediyesi Yayınları).

Taşkın, Sefa (1998), *Siyanürcü Ahtapot* (İstanbul: Sel Yayıncılık).

Tilly, Charles (1978), *From Mobilization to Revolution* (Reading, MA: Addison-Welsey).

Tilly, Charles (1986), *The Contentious French* (Cambridge: Harvard University Press).

Tilly, Charles (1995), “Contentious Repertoires in Great Britain, 1758-1834”, Traugott, Mark (Der.), *Repertoires and Cycles of Collective Action* (London: Duke University Press): 15-42.

Turhan, Ethemcan, Begüm Özkaynak ve Cem İskender Aydın (2019), “Coal, Ash and Other Tales: The Making and Remaking of Anti-Coal Movement in Aliğa, Turkey”, Turhan, Ethemcan ve Onur İnal (Der.), *Transforming Socio-Natures in Turkey: Landscapes, State and Environmental Movements* (New York: Routledge). 166-186.

Uncu, Baran Alp (2012), *Within Borders, Beyond Borders: The Bergama Movement at the Junction of Local, National and Transnational Practices*

(Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Londra: School of Economics and Political Science).

Verhoeven, Imrat ve Christian Bröer (2015), “Contentious Governance: Local Governmental Players as Social Movement Actors”, Duyvendak, Jan Willem ve James M. Jasper (Der.), *Breaking Down the State: Protesters Engaged*. (Amsterdam: Amsterdam University Press): 95-111.

Verhoeven, Imrat ve Jan Willem Duyvendak (2017), “Understanding governmental activism”, *Social Movement Studies*, 16 (5): 564-577.

Verhoeven, Imrat, Shannon Spruit, Elisabeth van de Grift ve Eefje Cuppen (2022), “Contentious Governance of Wind Energy Planning: Strategic Dilemmas in Collaborative Resistance by Local Governments and Citizen Action Groups”, *Journal of Environmental Policy & Planning*, 24 (6): 635-666.

Verhoeven, Imrat (2021), “Contentious Governance Around Climate Change Measures in the Netherlands”, *Environmental Politics*, 30 (3): 376-398.

Verhoeven, Imrat, Michale Strange ve Gabriel Siles-Brügge (2022), “The Dynamics of Municipal Contestation: Responses from Local Government to Perceived Policy Threats from Higher Authorities”, *Policy & Politics*, 50 (4): 587-604.

Yavuz, Filiz (2015), *Beni “Akkuyu”larda Merdivensiz Bıraktın* (İstanbul: Can Yayinevi)

Yıldırım, Selahattin (2013a), *Yeni Toplumcu Belediyecilik Üstüne* (Ankara: Çankaya Belediyesi Yayını).

Yıldırım, Selahattin (2013b), *Türkiye’de Toplumcu Belediyecilik 1973-1980* (Ankara: Çankaya Belediyesi Yayını).

**A STRUGGLE TO KEEP ENVIRONMENTAL PROTESTS
ABOVE PARTY POLITICS: THE CERATTEPE CASE**

**ÇEVRE PROTESTOLARINI PARTİ SİYASETİNİN
ÜSTÜNDE TUTMA MÜCADELESİ: CERATTEPE ÖRNEĞİ¹**

Mesut KARAKOÇ* & Büşra SÖYLEMEZ-KARAKOÇ**

ABSTRACT

The Cerattepe mining project for the extraction of gold and copper in the city of Artvin has been controversial since the mid-1980s. Local resistance against the project peaked in 2015-2016 in the form of blockages, sit-ins, social media protests, litigations, and signed petitions. This paper analyzes protests against the Cerattepe mining project in terms of their motivations, strategies, limitations, and political perceptions. Through an original survey analysis (N=253) and interview data, we find that the locals frame their activism as above party politics to keep a legitimate position in resisting the mining project. This strategy has remained intact for several years despite the politicization attempts of resistance from national-level political parties. We explain this strategy with the national consensus on prioritizing economic growth over environmental issues, neoliberal developmentalism with strong state support for private companies, and high levels of political polarization in society. Overall, the study offers an

¹ University of Delaware IRB determined this project is exempt from IRB review according to the federal regulations with the decision number 1398504-1 on March 4, 2019.

* Lecturer Dr., Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Political Science, Department of Political Science and Public Administration, mkarakoc@atu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4333-433X>

** Visiting Assistant Professor, Northwestern University, Department of Political Science, Evanston, USA, busrasoylemezkarakoc@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2374-1253>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 10.01.2023
Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 12.05.2023

understanding of the challenges in front of environmental issue-based activism in Turkey and reveals the strategies of locals in resisting an environmentally destructive mining project.

Keywords: Cerattepe Mining Project, Environmental Movements, Issue-based Activism, Local Protests, Gold and Copper Extraction.

ÖZ

Artvin ilinde altın ve bakır çıkarılmasına yönelik Cerattepe maden projesi 1980'lerin ortalarından beri ihtilafli olmuştur. Blokajlar, oturma eylemleri, sosyal medya protestoları, davalar ve imzalı dilekçeler şeklinde gösterilen yerel direniş, 2015-2016 yıllarında zirve yaptı. Bu makale, Cerattepe maden projesine karşı yapılan protestoları motivasyonları, stratejileri, sınırları ve siyaset algıları açısından analiz etmektedir. Orijinal bir anket analizi (N=253) ve röportaj yaparak, yerel halkın maden projesine karşı çıkma konusunda meşru konumunu korumak için aktivizmlerini parti politikalarının üzerinde bir çerçeveye oturttuğunu bulduk. Ulusal düzeydeki siyasi partilerin protestoları siyasallaştırma girişimlerine rağmen bu strateji yıllarca bozulmadan kalmıştır. Bu stratejiyi, ekonomik büyümeyi çevresel meselelerden önceleyen ulusal mutabakat, özel şirketlere güçlü devlet desteği ile neoliberal kalkınmacılık ve toplumdaki yüksek düzeyde siyasi kutuplaşma ile açıklıyoruz. Bu çalışma genel olarak, Türkiye'de çevre sorunları odaklı aktivizmin önündeki zorluklara dair bir kavrayış sunmakta ve yerel halkın çevreye zarar veren bir maden projesine direniş stratejilerini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Cerattepe Maden Projesi, Çevre Hareketleri, Konu Odaklı Aktivizm, Yerel Protestolar, Altın ve Bakır Çıkartma.

INTRODUCTION

The increasing number of extractive projects has led to a rise in grievance-driven local environmental activism in the last several decades in Turkey (Adaman and Arsel, 2005; Adem, 2005; Doğu, 2017; Knudsen, 2016; Özkaynak et al.,

2015). Despite their growth in numbers, the grassroots resistance to environmentally destructive development projects faces several significant challenges. First, the historical consensus on prioritizing economic growth over the environment has remained salient in Turkey since its early years. Thus, environmental issues take a very small space in public opinion surveys and in the discourse of opposition parties (Çarkoğlu, 2017). Second, due to the paternalistic state-led developmentalist background and top-down modernization, the civil society organization numbers and their effectiveness remains very limited (Özler and Obach, 2018).² Since the 1980s, neoliberalization promoted a retreat in state involvement in the economy. However, this only turned into neoliberal developmentalism, in which state-corporatist polity utilizes state apparatuses to ensure the economic interests of private firms (Özen and Özen, 2009). Third, the recent consolidation of authoritarianism not only intensified the repression and punishment for environmental activism but also led to a highly polarized society. In extreme polarization, local activism can get easily politicized and delegitimized by external attempts to intertwining them with party politics or ethnic identities (Knudsen, 2016). With these prominent challenges, this paper poses a significant question: what kinds of strategies do locals adopt in resisting environmentally destructive projects in the current Turkish context? More specifically, this paper explores how local environmental mobilizations navigate the challenges of (1) a national consensus on prioritizing economic growth over environmental issues, (2) neoliberal developmentalism with a top-down developmentalist approach, and (3) a highly polarized society under a consolidated authoritarian regime.

To investigate this question, we focus on the Cerattepe case in the city of Artvin, where the extraction of gold and copper in a unique area in terms of its biodiversity has started after decades of local resistance. By doing so, we aim to demonstrate the strategies of the local protestors of the Cerattepe mining project. Through an original survey analysis (N=253) and interview data, we find that the locals adopt the strategy of framing their activism as above party politics to keep a legitimate position in resisting the mining project. This strategy has remained intact for several years despite the top-down politicization attempts of resistance from both the ruling Justice and Development Party (AKP) and the opposition party of the Republican People's Party (CHP). Overwhelming majority of our respondents consider the Cerattepe protests as above party politics. Similarly, the most expressed goal out of the protests was to end the mining project while none of the respondents expressed an aim for creating a broader opposition to national government. However, this 'above party politics' strategy of the locals does not

² There are only two organizations in Turkey that are accredited by the United Nations Environment Programme (UNEP), the Turkish Foundation for Combating Soil Erosion (TEMA) and the Syrian Engineers for Construction and Development (SECD) based in Turkey. For comparison, Germany has 23 of them (United Nations Environment Programme (UNEP), 2023).

mean a neglect for the systemic role of national political economy in the construction of top-down developmentalist projects like the Cerattepe mining project. Instead, it is a nuanced strategy that strives to be effective within the specific political economic context of Turkey, with deep polarization, paternalistic state tradition, and the prioritization of a narrowly defined economic growth over all other issues.

This paper begins with a historical background on environmental policymaking and state-environment relations in Turkey. Then, we focus on the history of environmental activism in Turkey and local resistance cases to development projects. After that, we specify our methods of survey analysis (N=253) and justify the case selection of the Cerattepe Mining Project in Artvin. In the findings and discussion section, we present major survey and interview results in addition to elaborating on the capabilities and limits of the nonpartisan environmental local resistance. The conclusion discusses the research limitations and proposes future study ideas.

1. TURKISH STATE AND THE ENVIRONMENT: A HISTORICAL BACKGROUND

Turkey has been suffering from a plethora of environmental problems, including increased greenhouse gas emission rates; deforestation; desertification; biodiversity loss; air, water, and soil pollution; reduced groundwater reservoir levels; and soil erosion. According to the 2022 Environmental Performance Index (EPI), Turkey is the 172nd out of 180 countries, which shows alarming neglect for the environment and a major deterioration in recent years, as its ranking in 2018 was 108th out of 180 countries (Wolf et al., 2022; Adaman et al., 2022). Many of these problems originate from the “overuse of natural resources, disposal of waste more than the ecosystem can absorb, unregulated industrialization, and unplanned urbanization” (Adaman and Arsel, 2005: 3).

Turkey’s poor environmental performance is not due to a lack of environmental legislation or bureaucratic capacity. On the contrary, Turkey has a substantive history of adopting and developing environmental regulations that aim at conserving biodiversity, forests, and coastal waters (Adaman et al., 2022). In the last several decades, successive Turkish governments have adopted these regulations and developed environmental policies due to regional and international demands. For instance, with the Stockholm Conference of 1972, organized by the United Nations (UN), Turkey included an environmental protection section into its 5-year development plan for the first time. Similarly, the Ministry of Environment was established right before another UN initiative, the Rio Summit of 1992. At the regional level, the European Union has played a major role in shaping the environmental legislative capacity. For instance, in cooperation

with the Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern Convention) in 1984 and the Convention on International Trade in Endangered Species in 1994, Turkey agreed to protect its endangered plants and animals. In 2004, within the context of accession policies with the EU, Turkey merged the Ministry of Environment with the Ministry of Forestry to respond to demands for better coordination from the EU (İzci, 2005). In 2011, when the demands from the EU lost its power on Turkish policymaking, the Ministry of Environment was connected to the Ministry of Development and Housing, which had existed since 1958, in the new office of the Ministry of Environment and Urbanization (Paker et al., 2013).

While satisfying international expectations for certain environmental standards was an incentive, economic development has always been overweighed as the primary goal of the Turkish government (Özen and Özen, 2009: 554). From the early years of the establishment of the Turkish Republic to the 1980s, state-led developmentalism has been the primary ideology in the country. The negative impact of development projects on the lives of local people was “a sacrifice for the development of the country, (which) was seen as the duty of all citizens.” (Kadirbeyoglu, 2010: 225). The consensus on prioritizing economic growth was so strong that even the opposition parties didn’t criticize environmentally destructive development projects until the late 1990s (Tezcür et al., 2021). Thus, developmentalism at the cost of nature has negated any political will to effectively implement environmental policies or incorporate even the “rather mild calls to conserve nature” (Paker et al., 2013: 763).

With global neoliberalization starting in the 1980s, the role of the state as the initiator of development has started to deteriorate. Initially, some scholars hoped that neoliberalism would decrease the involvement of the state in the economy. However, it turned out to be an evolution of “statist polity ... towards ‘state-corporatist polity’ (Jepperson, 2000) or ‘business-corporatist’ polity (Whitley, 2005) since the beginning of liberalization experience in the early 1980s.” (Özen and Özen, 2009: 552). Neoliberalization has encouraged both domestic and international companies to invest and lead development projects in many sectors, most notably energy generation, extraction of natural resources, and mega construction projects (Adaman et al., 2020; Paker, 2017). Importantly, the role of the state has not diminished in the facilitation of these projects. Far from it, the neoliberal state is even more aggressively involved in top-down developmentalist projects (Arsel et al., 2015: 375; Tezcur et al., 2021). Similarly, the national consensus on the superiority of developmentalist projects over environmental concerns is sustained in public opinion and political party discourses (Carkoglu, 2017).

Since 2002, the state's unyielding support for top-down developmentalist projects has intensified under the Justice and Development Party (AKP) rule. The institutional changes over the last decade have led to a super-presidential regime with excessive concentration of power (Sasmaz et al., 2022). The political centralization is accompanied by "authoritarian consolidation with increasingly frequent use of presidential decrees, government appropriation of key media groups, and repression of critical voices." (Soylemez-Karakoc and Angin, 2023: 13). Furthermore, through changing the legal framework, using the police and gendarmerie forces, and cooptation of court judges the resistances against developmentalist projects are uncompromisingly repressed (Kaçar and Güngör, 2016).

The AKP has also incorporated a discourse on achieving energy independence, which is directed towards the high-carbon energy generation sector, despite the promising potential of renewable energy sources in Turkey. The high-carbon energy generation has increased greenhouse gas emissions and exacerbated the impacts of climate change (Özkaynak et al., 2022). Furthermore, the essential role of extractivist energy generation within the neoliberal developmentalist and authoritarian framework has led to major tragedies, most notably the Some Mining Disaster of 2014 (Adaman et al., 2021). Moreover, some of the recently constructed hydroelectric dam projects have led to the major displacement of local people. For instance, with the construction of Ilisu Dam, more than 80.000 people had to move from their homes and workplaces in early 2020 (Tezcür et al., 2021). Similarly, the residents of Yusufeli were forced to leave their homes due to the Yusufeli Dam project completed in 2022 (Durur, 2023). Overall, the neglect of both environmental harm and the impact on local's lives has been exacerbated in correlation with the tenure and authoritarianization of the AKP government.

2. ENVIRONMENTAL ACTIVISM IN TURKEY

Environmental activism, for the purpose of this article, refers to, on the one hand, establishing and utilizing environmental civil society organizations, including associations, Environmental Non-Governmental Organizations (ENGOS), and national environmental platforms; on the other hand, social movements that aim to preserve or improve the quality of the environment and raise public awareness of environmental issues (Adem, 2005; SGuin et al., 1998). These social movements can take many mobilization forms that "... include protesting, rallying, petitioning, educating the public, lobbying government and corporations, participating in direct actions such as blockades or participating in voluntary conservation..." (Fielding et al., 2008: 319; Kadirbeyoglu et al., 2017).

While the establishment of Turkish environmental civil society organizations dates back to the 1950s, they gained prominence only after the 1980s with the retreat of paternalistic and state-led developmentalism. However, in contrast to the neoliberal faith in strong and effective civil society and NGOs didn't materialize in the Turkish context (Aydın, 2005: 53–54). First, the post-coup transformation was enacted by the military regime in the first years of the 1980s, which repressed the vibrant civil society and criminalized any kind of political activism. Second, the continuation of top-down modernization and prioritization of economic development led to the utilization of the state's capacity to empower capital and disempower the NGOs that express critical opinions. Thus, despite the process of Europeanization, through which civil society organizations accessed resources, policy rights, legitimization, and networks, the effectiveness of the organizations has remained limited (Boşnak, 2016). Therefore, “most non-governmental organizations took the form of service, educational, social or cultural groups that were not oriented towards policy or advocacy work” (Ozler and Obach, 2018: 313). Perhaps, due to the policy and advocacy-oriented nature of ENGOS, their distribution among all registered associations is as low as 2.74% (See Table 1).

Table.1: Distribution of Associations According to Their Activities (Ministry of Internal Affairs, 2023)

Subject	Percentage	Number
Professional Solidarity	37.67%	38378
Religious Services	17.62%	17954
Sports	7.08%	7212
Education	6.11%	6227
Humanitarian Aid	5.95%	6061
Art, Culture, and Tourism	5.84%	5949
Societal Values and Development	5.19%	5288
Environment and Animal Rights	2.74%	2791
Health	2.63%	2684
Miscellaneous	9.16%	9330

The ENGOS vary in terms of their activity, size, scope, ideology, degree of institutionalization, range of issues they address, and their external relations. While their common target of influence is the state, their “mode of interaction with the state can be collaborative, confrontational, or based on cooptation” based on the specific situation the organization faces (Kadirbeyoglu et al., 2017: 1725). The environmental organizations' effectiveness and interactions with the Turkish state depend on several factors. The degree of institutionalization matters; in order to participate in the national-level decision-making process, start-up

environmental CSOs need a higher level of institutionalization at the national level. If they remain as small-scale, grassroots, local mobilizations, they will have limited or no participation in decision-making. Predominantly, institutionalized environmental CSOs have also transformed into large-scale organizations growing away from grassroots efforts. Intuitively, the more these organizations expand, the more funding they need. Their funding sources vary, either from corporate donors or membership fees and individual donations. On the one hand, if they manage to obtain funding from corporate donors, they often engage less with politically contentious issues (e.g., World Wildlife Fund-Turkey). On the other hand, if they secure funding from membership fees and individual donations, they can tackle contentious problems (e.g., Greenpeace Mediterranean). In the end, the degree of politicization involved in environmental protests is likely to have an impact on both the choice of an issue(s) and funding decisions because certain issues cannot be effectively addressed without acknowledging the political environment and fundamental structures of the economy (Kadirbeyoglu et al., 2017).

In response to these various ENGOs, the Turkish state adopted a “critical engagement” approach, which means listening to them as long as it does not threaten the state's development strategy (Aydın, 2005: 60). To keep a legitimate position, the state builds a relationship with both ENGOs and even local protesters, but the attitude is often contradictory and inconsistent. It is in the best interest of the Turkish state to promote a democratic image and fulfill the criterion of working with civil society. However, the engagement with ENGOs does not lead to the incorporation of their scientific reports and policy proposals into actual decision-making, limiting the engagement to ‘participation on paper’ (Paker et al., 2013). According to an interview conducted by Paker et al., state inspections are utilized as a means of discouragement for environmental civil society organizations, including the Turkish Foundation for Combating Soil Erosion (TEMA), that express critical opinions (2013: 767). Furthermore, taking part in state projects can also lead ENGOs “to remain silent about state-endorsed activities that degraded the environment.” (Kadirbeyoglu et al., 2015: 1723).

The local mobilizations that resist an environmentally destructive development project are as important as the ENGOs and other more institutionalized forms. In contrast to ENGOs, these grievance-driven mobilizations have to engage with contentious issues, especially considering the state’s alignment with the projects. In many cases, the struggles are sustained for years and the issue is publicized at national and international levels. Some of them also resulted in effectively altering or stopping the progress of the projects, like in Gerze, while others were eventually dissolved or displaced, like in Hasankeyf. Nevertheless, local resistances bring together a diverse set of individuals and enable grassroots mobilizations. They also form alliances across Turkey with

towns from different regions and with different ethnic identities demonstrating solidarity (Hamsici, 2010).

Local environmental mobilizations also reflect broader state-society relations (Arsel et al., 2015). Because local mobilizations are over contentious issues and the structural political and economic imperatives are visibly top-down, the politicization of environmental protests with a more comprehensive agenda has always been a potential strategy (Çimrin and Candan, 2014). For instance, the Gezi Park protests of May-July 2013 began as a peaceful sit-in environmentalist protest to preserve a public park in Istanbul. It grew and evolved into a larger opposition movement against the government's increasingly authoritarian policies on basic rights to expression, freedom of speech, and other democratic rights. Furthermore, the protests united people from different economic, social, and political backgrounds, allowing them to get to know one another; and collectively raising a strong voice against a common source of grievances. The experience is invaluable as it was the first time in Turkey that environmental protests turned into a broader critical imagination with the participation of people from different walks of life (Özkaynak et al., 2015). However, from a purely pragmatic standpoint, the “tactical use of environmentalism as a disguise for anti-AKP political action can indeed form a barrier to the effectiveness of environmental social movements.” (Adaman et al., 2022: 216). The Gezi Park protests turned into a critical point in the authoritarianization process. In its aftermath, the AKP government repressed most expressions of environmental concern more harshly, used the delegitimizing discourse more frequently, and disempowered environmental social movements significantly as they proved their power to turn into a nationwide mobilization against the government (Adaman et al., 2022).

While the ENGOs and local resistance movements are conceptually distinct, they cooperate in many of the mobilizations against top-down developmentalist projects. While the ENGOs offer institutionalization, a long experience with sustaining social movements, and leadership, especially for legal activism, locals help the diffusion of the issue and increase participation in protests. Overall, both forms reveal similar dynamics of state-civil society relations and their deterioration in the last decade.

3. ENVIRONMENTAL PROTESTS AND PARTISAN POLITICS

Environmental activism faces significant challenges within the Turkish context, considering the strong consensus on developmentalism, the state-capital alignment backing the environmentally destructive projects, and historically diminished space for civil society organizations. These challenges, however, multiplied with the recent authoritarianization of the regime. Various state mechanisms are utilized for the repression of environmental movements, from

issuing decades-long prison sentences against peaceful protestors (e.g., Gerze) to the accusations “... of being separatists or betrayers of the fatherland.” (Knudsen, 2016: 305). While deep historical cleavages and the domination of identity politics have always created a challenge for forming broad alliances, the recent increase in polarization exacerbates the situation. Rising in relation to authoritarianization, the high polarization levels have paved the way for quick associations of environmental movements “as partisans simply doing the bidding of opposition forces” (Özler and Obach, 2018: 317). The list of accusations goes beyond the bidding of opposition forces and includes being politically directed (*siyasi tembihli*), terrorist, organized (*örgütlü*), anarchist, communist, and atheist (Knudsen, 2016: 308).

The consequences of top-down cooptation of environmental movements into divisive ethnic and party politics depend on the specific case. By looking at the dissolution of an anti-nuclear platform due to political, ethnic, and sectarian divisions in two towns of the Black Sea region, Knudsen concludes that “...environmental activism seldom remains purely ‘issue-based’...” and thus “...environmental conflicts in Turkey can only be understood within the context of national identity- and party-politics.” (Knudsen, 2016: 302). In these cases, the deliberate attempt of environmental organizations to avoid “over-politicization and polarization and instead adopt issue-based activism as *modus operandi*” has failed (Adem, 2005: 83). The Gerze case of anti-coal power plant mobilization illustrates a different strategy (Arsel et al., 2015). In this case, the local resistance that brought peasants, workers, and employers together cooperated with an ENGO that has left-wing political activism background (i.e., YEGEP). Therefore, the environmental protests involved a “combination of an anti-state, anti-capitalist stance for many activists” and “an opportunity for those with a history of left politics, violently repressed after 1980, to ‘get even’ with the state” (Arsel et al., 2015: 386, 375).

Importantly, framing environmental politics as above party politics should not be confused with the depoliticization of environmental civil society organizations. The latter refers to the “implicit or explicit acceptance of economic and political power structures that are shaped by market forces, private ownership, and capital accumulation, and for which no structural alternative is imagined.” (Kadirbeyoglu et. al., 2017). In contrast, the ‘above politics’ framing can be adopted as a strategy to protect the mobilization from dissolution in spite of awareness of the obvious role of the government and the current Turkish political economy in causing their struggle.

In light of this background, we analyze the local strategies involved in the Cerattepe protests of 2015-2016 against a mining project. The next section describes the original survey and interview data and the methods of analysis.

Then, we proceed to the case background with the discussion of the nature of Cerattepe/Artvin and the timetable of the Cerattepe mining project. In the findings and discussion section, we unpack and provide empirical evidence for the 'above politics' framing of protest participants. The conclusion lays out research limitations and identifies future research venues.

4. DATA AND METHODS

The Cerattepe mining project refers to the extraction of gold and copper from a hill called Cerattepe in the city of Artvin in Turkey. The Cerattepe case is interesting and worthy of investigation for many reasons. First, Cerattepe is located next to the Hatila Valley national park. These parks are usually not subject to contestation and are conserved well in the global North. Second, it has a long and complex history of controversy, with periodic local mobilization extending over three decades. Third, in the Cerattepe case, the Green Artvin Association and locals adopt multiple tactics, such as organizing sit in and street protests, publicizing the issue in national and international media, participating in advisory committees, and filing lawsuits in their struggle against the environmental distractive mining project. Utilizing these multiple tactics by different actors illustrates the richness of local mobilization forms. Finally, while other local environmental resistance cases in Turkey had ethnic divisions and the prominence of ideological groups in facilitating the mobilizations, the Cerattepe case maintained an inclusionary framework for decades (Arsel et al., 2015; Tezcur et al., 2021).³

Because our study focuses on revealing patterns in strategies and framings of local protestors against the Cerattepe Mining Project, we rely on survey and interview data. We conducted an online survey with 253 residents of Artvin in January and February 2019. We distributed the survey link through the social media websites of the city and increased the sample size through snowball sampling. While the survey is helpful in exploring the local perceptions and framings of the protests, the non-randomized design of it prevents us from generalizing its findings to the entire population of protestors, as well as establishing significant relationships among our variables. Furthermore, our survey analysis remains limited in answering open-ended questions about how and why those patterns emerge. Thus, we complement the survey data with an elite interview, conducted with the head of the Green Artvin Association, Nur Neşe Karahan, in January 2023. The interview triangulates the survey findings as our interviewee is also a participant and even a leader of the protests. Conducting the interview much more recently than the survey helped us gain insights into the

³ Artvin is a diverse city in terms of ethnic groups including Turks, Georgians, Lazs, and Hemshins (Sunni Muslim Armenians). However, these ethnic groups did not turn into a separation against the Cerattepe project.

developments after the start of the project in 2017. Finally, we also use secondary interview data from the past scholarship.

In analyzing the survey data, we use descriptive statistics due to the explorative nature of the study. Table 2 presents a basic overview of the survey sample characteristics. The sample is fairly representative of the city population in terms of gender, income, and employment status but skewed towards younger (18-34 age group) and higher education levels (4-year college and Graduate level).

Table.2: Characteristics of the Survey Respondents

Characteristics	Group	Number	Percentage (%)
Gender	Male	117	46.4
	Female	135	53.6
Age	<18	11	4.4
	18-34	144	56.9
	35-55	84	33.2
	>55	14	5.5
Education	Primary	2	0.8
	High School	56	22.1
	2-year College	47	18.6
	4-year College	121	47.8
	Graduate Level	27	10.7
Income	<2000	66	26.8
	2000-6000	145	59
	>6000	35	14.2
Employment	Working in the public sector	71	28.1
	Contracted workers in the public sector	20	7.9
	Working in the private sector	52	20.6
	Student	54	21.3
	Retired	13	5.1
	Self-employed	25	9.9
	Farmer	4	1.6
	Unemployed	14	5.5

The survey questions of this study have six different but interrelated themes. First, we started with demographic questions to identify the survey participants' gender, age, occupation, income, education level, and so on. Second, we measured the awareness of survey participants about the mining project and questioned if and how they took action to protest the project. By utilizing Yang and Ho's (2018) classification of grievance-driven environmental activism, we lay out different ways of environmental activism of survey respondents. Third, we posed questions related to the economic and environmental impacts of the mining project. Fourth, we asked about locals' expectations from their resistance to the mining project. Fifth, we also inquired about the political and ideological

perceptions of protests. Last, we measured the trust level of survey participants in the national government, local governments, and the operating company about the interests of the residents of Artvin.

5. THE CERATTEPE MINING PROJECT

The Cerattepe Mining Project has a contentious history that is marked by mobilizations, lawsuits, different licensed companies, contradictory Environmental Impact Assessment (EIA) reports, and conflicting court decisions. The mine site was constructed as early as the late 1980s, and the first drills of a Canadian company hit the mines in 1990. However, the mining project created a big public backlash, which extended the legal process of acquiring an operating license to extract gold and copper for decades. Thus, the case of Cerattepe displays a crucial example of extractive projects and counter-movements in Turkey, with a contested legal history and collective action responses. Table 3 demonstrates the complex and conflictual continuum of the Cerattepe project with many forms of environmental activism and legal inconsistency.

Table.3: Chronology of Cerattepe Mining Project and the Protests

Date	Event	Description
1988	Cominco's Operating License	Cominco, a Canadian company, was licensed for exploration in Cerattepe.
1990	Cominco's First Drill Hole	Cominco's drill hole hit the mine at the Cerattepe copper-gold deposit.
1994	Reported Death of Animals	Villagers around the drilling area started to report that some of their animals, such as cows and chickens, died. This is the first environmental consequence of the project.
1995	Green Artvin Association	The first ENGO was established against the Cerattepe mining project.
1997	1st Petition to the Ministry of Environment	8122 people, including Artvin representatives of all political parties, signed a petition against the mining project and handed it over to the Ministry of Environment.
1998	Suspension of the Project	Because of the public backlash, the Cerattepe mining project was suspended.
2002	Handover of the Operating License	Cominco transferred the operating license to another Canadian company, Inmet Mining.
2002	2nd Petition to the Ministry of Environment	Another petition was drafted to stop the project, and almost 10.000 people signed it. This petition was also handed over to the Ministry of Environment.
2005	1st Lawsuit against the Cerattepe Project	Green Artvin Association and Artvin Bar Association filed a lawsuit against the mining project. This is the first legal action against the mining project.

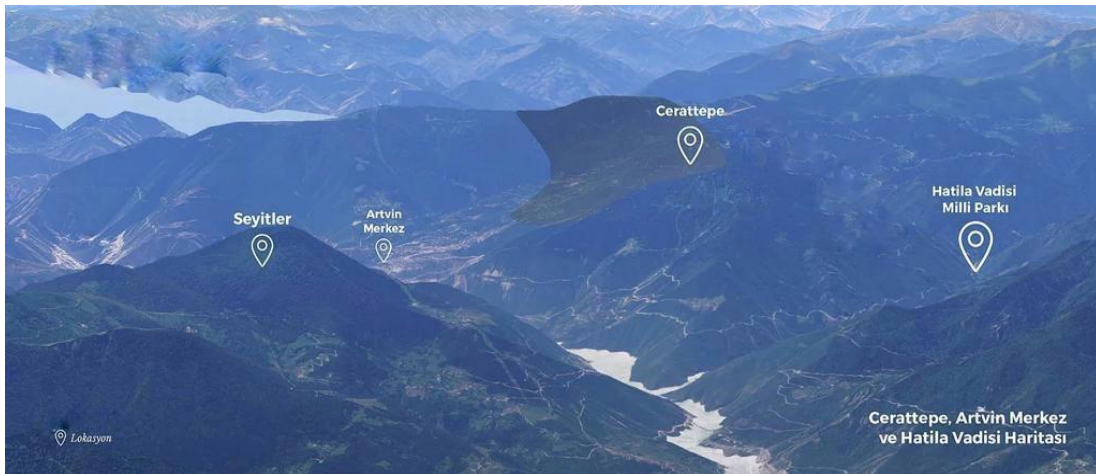
2005	The Court Decision	Erzurum Administrative Court suspended the execution of the operation of the project based on the Environmental Impact Assessment (EIA) report approved by the Ministry of Environment.
2008	Environment Committee of the Turkish Parliament	Turkish Parliament's environment committee conducted on-site research in Cerattepe and found the continuation of mining activities "worrisome."
2008	The Court Decision	Rize Administrative Court canceled the operating license of the Inmet mining company.
2011	Modification of the Mining Law	The Mining Law was modified, and the Ministry of Energy and Natural Resources announced that contracting licenses for the Cerattepe gold and copper resources, along with 1,343 other mining sites, would be granted.
2012	Handover of the Operating License	The operating license was granted to the Ozaltın Construction company, but after a short time, the company transferred it to Etibakir Company, owned by Cengiz Holding.
2013	Protests of the Cerattepe Project	An estimated 10.000 people gathered in the city center to protest the new operating license.
2013	The EIA report was approved for the execution of the project	The Ministry of Environment approved the EIA report of Cengiz Holding on the Cerattepe mining project.
2013	2nd Lawsuit against the project	281 local people filed a lawsuit to cancel the favorable court decision on the EIA report of Cengiz Holding.
2014	Protests of the Cerattepe Project	The mining company tried to start cutting trees and transporting its equipment to the Cerattepe area, but the protesters blocked the roads that go to Cerattepe.
2015	The Court Decision	Rize Administrative Court annulled the Holding's EIA.
2015	Approval of the EIA report	The Holding submitted another EIA report with minor changes, and the report was approved in June 2015.
2015	Protests of the Cerattepe Project	To prevent Cengiz Holding's entrance into the area, locals stayed in a small wooden cottage to protect the area for 245 days until police intervened.
2015	3rd Lawsuit against the project	Artvin residents filed another lawsuit against the company. This is the biggest environmental legal case in Turkey, with 751 people and 61 attorneys.
2016	Use of Police Forces	Several thousand police officers were brought into the city center to allow Cengiz Holding to enter the mining area. Entry to and exit from the city center were banned from cutting support from nearby provinces.
2016	The PM met with Protesters	Prime Minister Ahmet Davutoğlu hosted a delegation of protesters in Ankara and discussed the planned mine. He announced that mining activities would be suspended until the court decision.

2016	The President commented on the protests	President Recep Tayyip Erdogan slammed the protests as a "junior Gezi." He claimed that these kinds of protests had been planned from outside of Turkey.
2016	The Court Decision	Rize Administrative Court rejected the request for the cancellation of the project and allowed for mining activities in Cerattepe because the planned mining area is not located within Hatila Valley and any cultural preservation sites.
2017	Finalization of the Case and the beginning of extraction	The Council of State has upheld the decision of the Rize Administrative Court. Cengiz Holding has started to extract copper and gold from Cerattepe Hill with the protection of police and military forces.

Source: Authors summarized from the Green Artvin Association website.

The current project area is unique in terms of its exceptional biodiversity.⁴ In Cerattepe Hill, there are 545 taxa and different kinds of plants, and 30 of them are endemic (Yang and Ho, 2018). Furthermore, Cerattepe Hill overlaps with a recreational and touristic place called “Artvin Kafkasör Area of Protecting and Developing Tourism” and locates next to the Hatila Valley National Park. The Hatila Valley was granted its national park status in 1992, as it has 57 endemic and 769 total taxa. This national park locates less than half a mile distance from Cerattepe Hill (Eminağaoğlu and Anşin, 2003, 2005).

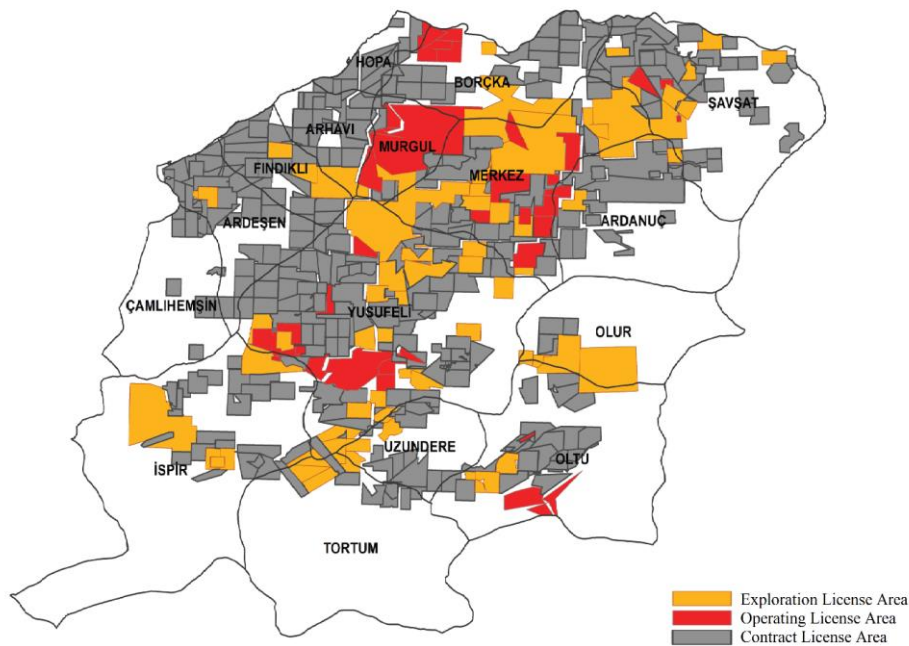
Figure.1: Map of Cerattepe, Artvin City Center, and Hatila Valley (Akçagüner et al., 2015)

⁴ Cerattepe Hill locates in Artvin, a city in northeastern Turkey, called the Black Sea region, with a population of 34.537 (Turkish Statistical Institute (TURKSTAT), 2022). Artvin is a unique area in terms of its fauna and flora diversity, as it is the only extension of the Caucasus ecosystem in Turkey. It hosts 2727 taxa, different kinds of plants, constituting 13% of Turkey’s flora. Out of these taxa, 198 endemics, and 302 non-endemics are under the risk categories, according to the International Union for Conservation Nature (IUCN) (Eminağaoğlu, 2015: 82). The mining project is conducted within the central district of the city.

Furthermore, the mining project area locates between two water resources, Hatila Valley and the Genya water resources, that meet the water needs of the city center. In a report, the Chamber of Forest Engineers stated that the Genya water resource is vital for the city center, especially considering the water scarcity in the summer months (Gümüş et al., 2013). In addition, a court-demanded expert opinion report explains that it is absolutely certain that the underground and groundwater resources of the city will be polluted with heavy metals (Karadeniz et al., 2014). Therefore, Artvin residents are concerned about their health and safety being jeopardized by water pollution.⁵

Figure.2: Distribution Map of Mining License Areas in Artvin and Its Surrounding (Tema Vakfi, 2021: 21)

Despite these severe concerns, the majority of Artvin and its districts are approved for mining activities. The map above shows the distribution of mining license areas in Artvin and its surrounding (See Figure 2). In the map, the red stands for areas granted with operating licenses, which means the authorization certificate given to carry out mining operation activities in these certain areas. These red areas concentrate in the city center, Merkez, and the districts of Murgul and Yusufeli. Furthermore, the yellow areas which have the exploration license are authorized to carry out mining exploration activities. These yellow areas appear in almost all districts of Artvin. Finally, the gray points out the areas with

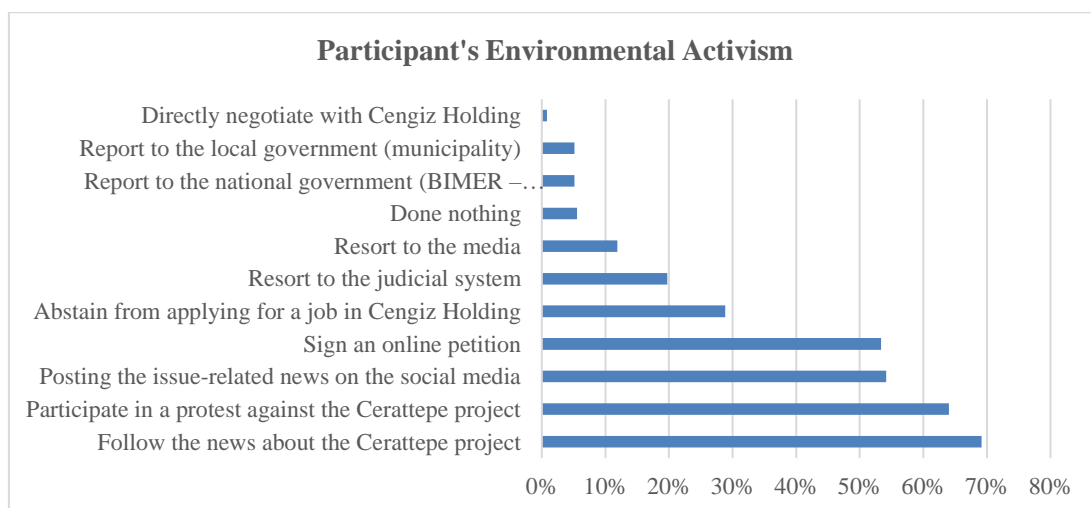
⁵ Our interviewee, the head of the Green Artvin Association, explained that they tested the soil sample taken from Hatila National Park after the mining project started and they found high levels of arsenic, mercury and cyanide. However, the laboratory didn't sign the report after learning the soil sample is taken from the Cerattepe Hill.

a contract license, which determines the coordinates of an area whose operation and exploration licenses are yet to be given to any company or organization. The prevalence of the gray areas indicates that the mining activities will continue to expand in Artvin city center and its districts. (Resmi Gazete, 2017; Tema Vakfi, 2020). When the areas with operation, exploration, and contract licenses are combined, 94% of the Artvin city center and 76% of the city with its districts are subjected to mining activities (Tema Vakfi, 2021).

6. FINDINGS AND DISCUSSION

The survey results show that the overwhelming majority of residents have protested the Cerattepe Mining Project in more than one way. Figure 3 shows that 64% of the respondents actively participated in street protests, which is the most popular way of environmental activism in this sample. Furthermore, 53% of the respondents signed an online petition and 54% stated that they used social media to protest this mining project. Almost one-fifth of our survey respondents stated that they resort to the judicial system. This finding supports the timeline above that demonstrates several lawsuits about the Cerattepe Mining Project with locals' participation.

Figure.3: Frequencies of Residents' Environmental Activism (n= 253)

In contrast, reporting concerns to Cengiz Holding is negligible as the private companies usually do not negotiate their environmentally destructive projects with the locals. Similarly, only 5.14% of survey respondents expressed reporting their concerns to the local and national governments. The responses to trust-related questions might offer an explanation for the low percentage of engaging with the public or private authorities. For instance, when asked how much they trust Cengiz Holding's technical knowledge and capacity to minimize the environmental damage of the project, 90% of the participants responded "None at all." Similarly, when asked how much they trust the national and local

government's willingness and capacity to protect the environment and the interests of the residents, 80% and 73% of respondents said “none at all,” respectively. The skepticism of the respondents can be attributed to some of the long-lasting attitudes towards environmental movements mentioned above, including the state tradition of prioritizing economic growth at the expense of preserving nature and limiting the engagement with civil society organizations at the level of “participation on paper” (Paker et al., 2013). In our non-randomized sample, participation in the protests is at similar percentages across income levels, with 63% of low-income, 65% of the middle-income, and 60% of the high-income group participating in the protests. Therefore, among the participants in our research, there is a broad alliance of people with different income levels.

One of the most important findings of this analysis is that 82% of all respondents consider the Cerattepe mining protests as apolitical. Furthermore, 70% of them argued that there had been no ideological change in the protests, and they have always been apolitical. Considering that the protests are dispersed over a large period of time and the third quarter of all respondents expressed that they have known the issue of Cerattepe for more than three years, this consistent perception of protests as above party politics is particularly meaningful. This finding shows support for issue-based environmentalism, where the activism strictly focuses on the environmental consequences of a contested development project.

We also ask about the importance of attribution to various issues linked with the Cerattepe project. When we ask the participants to list the aspects of the project from the one that matters most to them to the one that matters the least, 36% of them put the “potential environmental impact” at the top of the list. 34% of the respondents think that the most important aspect of the issue is the lack of participation of the local residents in the process. These two issues are considered much more important than the intervention of the national government in the project (21%), the impacts of the project on the economy (6%), and Cengiz holding's actions (3%). These findings also support the idea that protestors are primarily concerned with the environmental implications and the exclusivity of the project conduct.

Finally, to understand the motivations of locals in participating in the 2015-2016 Cerattepe Protests, we asked the respondents to choose the most important goal that they wanted to achieve out of their mobilization. An overwhelming majority (68%) of the respondents chose ‘to end the mining project’ as the most important goal of their mobilization. One-fifth of the respondents chose ‘to minimize the environmental cost of the project’, whereas 12% aimed for a more participatory setting where the locals’ voices are heard. Most significantly, none of the respondents selected the option ‘to stand against the national government’

as the most important goal of their mobilization. This finding very clearly indicates that locals avoid turning their activism into broader opposition to the government.

Our interviewee, Nur Nese Karahan, the head of the Green Artvin Association, explained that keeping the protests above politics is a vital strategy to keep a broad alliance and continue the struggle as much as possible:

If any political party led these protests, there wouldn't be an Artvin left today. We have been calling the provincial chairman (*il baskani*) of all parties to invite them to our meetings for 28 years. We are not there to fight one another, we are there for the sake of Artvin. It is an issue for all of us. One time, we even thanked AKP provincial chairmanship (*il baskanligi*) for making a public statement on an issue related to Cerattepe in front of the governorship. ... In reality, keeping the Cerattepe protests above politics and as inclusive as possible is the most effective way. It might be the first and only one in Turkey where environmental protests achieve cross-party support.

Overall, both the survey and the interview data illustrate the deliberate avoidance of local protesters from creating a politicized movement-image. Engaging with partisan politics might fragmentize the broad alliance, undermine the legitimacy in public opinion, and most importantly, subject the ultimate issue of the environment to the shadows of party politics disputes. However, framing Cerattepe protests as above politics should not be confused with the depoliticization of environmental civil society organizations (Kadirbeyoglu et al., 2017). In contrast, our interviewee both explicitly acknowledges the systemic role of national political economy in the construction of top-down developmentalist projects, but still argue for framing their struggle as above-politics:

This is obviously a matter of politics. If there were a fair government and good policies, there would not be this much of a rentier economy that loots every environmental resource...

She also explains the implications of the recent transformation with excessive political centralization and concentration of power in local politics:

Until 2017, the local politicians of both AKP and MHP (Nationalist Movement Party) were participating in our activities and signing our petitions. Since then, there has been a shift in their behavior as they are much more concerned with the directives of the central government. We still tried to meet Erdogan when he visited for presidential campaigns to make a presentation with a map on the potential harms of the mining project. The mayor of the time, who was also from AKP, got scolded severely when he delivered our request to discuss Cerattepe. He ended up saying that he cannot do anything about Cerattepe anymore.

Contrary to the locals' perception of their activism, the government's portrayal of the protests is far from issue-based environmentalism. For instance, in February 2016, President Erdogan called the Cerattepe protests a "junior Gezi", and he claimed that the protests have an agenda beyond the environment:

They even themselves said that "Why don't you understand this? It is not about the trees!" They clearly expressed their intentions. With the support of our nation, our determined position prevented this provocation before it was too late. (CNN Türk, 2016; translated by the authors).

Therefore, we conceptualize the strategy of framing protests as above politics as a conscious resistance against external politicization, which can be defined as outside attempts to shape, provoke and manipulate local mobilization into positioning within national partisan politics (Knudsen, 2016). During our interview, Karahan emphasized that they achieved and maintained this inclusionary, non-polarized attitude for decades by establishing trust in the organization and the protestors: "We never exaggerated anything, never published a false, ungrounded report. Thus, we gained the trust of the people. Even workers of the mining project tell us that they know we only have good intentions."

Interestingly, the external politicization of the protests also happened through the opposition parties. For instance, a network analysis of social media use against the Cerattepe mining project finds that most tweets on the issue are from the accounts affiliated with the opposition party, CHP (Doğu, 2017). During our interview, Karahan explained that despite the prominent use of social media accounts to protest the project, some members of the Artvin CHP provincial office contracted business deals with Cengiz Holding after the project started. Therefore, the local resistance didn't seek the involvement of national political parties, as they did not consider alignment with partisan politics in their interest.

Overall, our findings suggest that in the case of Cerattepe, local protesters and the Green Artvin Association agree upon framing their resistance as 'above party politics' to both maintain broad support and their legitimacy. This strategy created a deliberate resistance against the external politicization by the incumbent government's manipulative and delegitimizing discourse and opposition parties' attempt to take the matter over for their political agenda. The emphasis on the 'above party politics' frame can be explained in the specific context of Turkish domestic politics, where the deep cleavages cause easy dissolution, direct confrontation with the state is consequential, and keeping a legitimate position often requires not engaging with partisan politics.

7. CONCLUSION

This paper analyzes the local environmental resistance strategies against the Cerattepe mining project within a polarized society and an authoritarian setting. The survey data demonstrates that an overwhelming majority of the local protestors of 2015-2016 consider their resistance as issue-based environmental activism above party politics. Furthermore, we find a deliberate resistance against cooptation into partisan politics in the case of local protestors and the Green Artvin Association. We conceptualize this strategy as a measure against the external attempts to fragmentize and delegitimize local support. Thus, it is far from the concept of depoliticization, as our interview reveals an explicit acknowledgment of the government's role in the matter. We explain this nuanced approach with the specific political economic context of Turkey, including its strong, paternalistic state tradition, the superiority of a narrowly defined economic growth over all other issues, and a high level of polarization under an authoritarian regime. Within this framework, the Cerattepe case study reveals a unique juggling act in resisting an environmentally destructive mining project.

While this study points out the perceptions, motivations, strategies, and challenges of protesters against the Cerattepe mining project, it falls short of explaining the most recent factors of the COVID-19 pandemic and the severe inflation crisis of 2021-2022. Both of these factors undermined the mobilization, as the former was used as an excuse to ban the meetings of the Green Artvin Association, and the latter undermined the opposition to the project by forcing people to work for the mining company. Thus, future research can explore how an economic crisis and high unemployment rates impact local environmental activism and its strategies in Turkey.

BIBLIOGRAPHY

Adaman, Fikret and Murat Arsel (2005), *Environmentalism in Turkey: Between Democracy and Development?* (London: Routledge).

Adaman, Fikret, Bengi Akbulut and Murat Arsel (2022), *The Political Economy of Environmental Policymaking in Turkey: A Vicious Cycle*. Tezcür, G. M. (Ed.), *The Oxford Handbook of Turkish Politics* (Oxford: Oxford University Press): 204–224.

Adem, Çiğdem (2005), "Non-State Actors and Environmentalism", Adaman, Fikret and Murat Arsel (Eds.), *Environmentalism in Turkey: Between Democracy and Development?* (London: Routledge): 71-86.

Akçagüner, Yasemin, Berk Çetin and Eren Yüce (2015), “Cerattepe’nin Madenle Mücadelesi”, <https://140journos.com/cerattepe-nin-madenle-m%C3%BCcadelesi-e31da848540a> (11.11.2022).

Akçay, Ümit (2021), “Authoritarian Consolidation Dynamics in Turkey”, *Contemporary Politics*, 27 (1): 79–104.

Apaydin, Fulya and M. Kerem Çoban (2022), “The Political Consequences of Dependent Financialization: Capital Flows, Crisis and the Authoritarian Turn in Turkey”, *Review of International Political Economy*, 1–27.

Arsel, Murat, Bengi Akbulut and Fikret Adaman (2015), “Environmentalism of the malcontent: Anatomy of an Anti-coal Power Plant Struggle in Turkey”, *The Journal of Peasant Studies*, 42 (2): 371–395.

Avcı, Duygu, Fikret Adaman and Begüm Özkaynak (2010), “Valuation Languages in Environmental Conflicts: How Stakeholders Oppose or Support Gold Mining at Mount Ida, Turkey”, *Ecological Economics*, 70 (2): 228–238.

Aydın, Zülküf (2005), “The State, Civil Society, and Environmentalism”, Adaman, Fikret and Murat Arsel (Eds.), *Environmentalism in Turkey: Between Democracy and Development?* (London: Routledge): 53-69.

Boşnak, Büke (2016), “Europeanisation and De-Europeanisation Dynamics in Turkey: The Case of Environmental Organisations”, *South European Society and Politics*, 21 (1): 75–90.

Çarkoğlu, Ali (2017), “Environmental Concerns in Turkey: A Comparative Perspective”, Adaman, Fikret, Bengi Akbulut and Murat Arsel (Eds.), *Neoliberal Turkey and Its Discontents: Economic Policy and the Environment Under Erdoğan* (UK: I.B.Tauris): 147–174.

Çimrin, Fisun K. and Esin Candan (2014), “Siyanürlü Altın Madenciliği ve Toplumsal Değişme: Bergama Örneği”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17 (1): 1-41.

CNN Türk (2016), “Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan Cerattepe Çıkışı: ‘Bunlar yavru Geziciler’”, <https://www.cnnturk.com/turkiye/cumhurbaskani-erdogandan-cerattepe-cikisi-bunlar-yavru-geziciler> (15.12.2022).

Çoban, Aykut (2004), “Community-based Ecological Resistance: The Bergama Movement in Turkey”, *Environmental Politics*, 13 (2): 438–460.

Doğu, Burak (2017), “Environment as Politics: Framing the Cerattepe Protest in Twitter”, *Environmental Communication*, 13 (5): 1–16.

Durur, Nusret (2023), “Baraj sularının dayandığı ilçe, dönüşümle “hayalet şehir” oldu”, <https://www.dha.com.tr/foto-galeri/baraj-sularinin-dayandigi-ilce-donusumle-hayalet-sehir-oldu-2218204> (14.04.2023)

Eminağaoğlu, Özgür (2015), Artvin’in Doğal Bitkileri (İstanbul: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.), <https://openaccess.artvin.edu.tr/xmlui/handle/11494/1095> (23.11.2022).

Eminağaoğlu, Özgür and Rahim Anşin (2003), “The Flora of Hatila Valley National Park and its Close Environs (Artvin)”, *Turkish Journal of Botany*, 27 (1): 1-27.

Eminağaoğlu, Özgür and Rahim Anşin (2005), “The flora of Cerattepe, Meydanlar, Demirci, Gavur Creek and near Environment in Artvin”, *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 55 (2): 31-46.

Fielding, Kelly S., Rachel McDonald and Winnifred R. Louis (2008), “Theory of Planned Behaviour, Identity and Intentions to Engage in Environmental Activism”, *Journal of Environmental Psychology*, 28 (4): 318–326.

Gümüş, Cantürk, Devlet Toksoy, Özgür Eminağaoğlu, Oğuz Kurdoğlu, Mehmet Özalp and Bülent Turgut (2013), “Artvin İli Cerattepe ve Genya Dağı Ormanlarında Planlanan Madencilik Faaliyetlerinin Doğal Kaynaklar Üzerine Etkileri Hakkında Rapor”, <https://yesilartvindernegei.org/wp-content/uploads/2014/09/OrmanMuhendisleriOdasiMadencilikRaporu.pdf> (12.11.2022).

İzci, Rana (2005), “The Impact of the European Union on Environmental Policy”, Adaman, Fikret and Murat Arsel (Eds.), *Environmentalism in Turkey: Between Democracy and Development?* (London: Routledge): 87-100.

Jepperson, Ronald L. (2000), “Institutional Logics: On the Constitutive Dimensions of the Modern Nation-State Politics (EUI Working Papers)”, (San Domenico, Italy: European University Institute), https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/1676/00_36.pdf (11.12.2022).

Kaçar, Muhammet and Adem Güngör (2016), “Artvin Cerattepe’de Gerginlik Arttı, Müdahale Yaşandı”, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/artvin-cerattepede-gerginlik-artti-mudahale-yasandi-40055326> (10.11.2022).

Kadirybeyoglu, Zeynep (2010), “In the Land of Ostriches: Developmentalism, Environmental Degradation, and Forced Migration in Turkey”, Afifi, Tamer and Jill Jäger (Eds.), *Environment, Forced Migration and Social Vulnerability*, (Berlin: Springer Heidelberg): 223-234.

Kadirbeyoğlu, Zeynep, Fikret Adaman, Begüm Özkaynak and Hande Paker (2017), “The Effectiveness of Environmental Civil Society Organizations: An Integrated Analysis of Organizational Characteristics and Contextual Factors”, *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 28 (4): 1717–1741.

Karadeniz, Turan, Bahtiyar Öztürk, S. Serkan Nas, Kemal Çelik, Enver Akaryalı, Hüseyin Ayaz and İbrahim Çavuşoğlu (2014), “Technical Expert’s Report on Cerattepe Case for the Rize Administrative Court”, <https://yesilartvindernegi.org/wp-content/uploads/2014/09/CerattepeBilirkisiRaporu2.pdf> (10.12.2022).

Knudsen, S. Ståle (2016), “Protests Against Energy Projects in Turkey: Environmental Activism Above Politics?”, *British Journal of Middle Eastern Studies*, 43 (3): 302–323.

Hamsici, Mahmut (2010), *Dereler ve İsyancılar* (1st Edition). İstanbul: NotaBene.

Ministry of Internal Affairs (2023), “Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı”, <https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarına-gore-dagilimi> (22.04.2023).

Özen, Şükrü and Hayriye Özen (2009), “Peasants Against MNCs and the State: The Role of the Bergama Struggle in the Institutional Construction of the Gold-Mining Field in Turkey”, *Organization*, 16 (4): 547–573.

Özkaynak, Begüm, Cem İskender Aydın, Pınar Ertör-Akyazı and Irmak Ertör (2015), “The Gezi Park Resistance from an Environmental Justice and Social Metabolism Perspective”, *Capitalism Nature Socialism*, 26 (1): 99–114.

Özkaynak, Begüm, Ethemcan Turhan and C. İskender Aydın (2022), “The Politics of Energy in Turkey: Running Engines on Geopolitical, Discursive, and Coercive Power”, Tezcür, G. M. (Ed.), *The Oxford Handbook of Turkish Politics* (Oxford: Oxford University Press): 224–248.

Özler, Ş. İlgü and Brian Obach (2018), “Polarization and the Environmental Movement in Turkey”, *Journal of Civil Society*, 14 (4): 311–327.

Paker, Hande (2017), “The ‘Politics of Serving’ and Neoliberal Developmentalism: The Megaprojects of the AKP as Tools of Hegemony Building”, Adaman, Fikret, Bengi Akbulut and Murat Arsel (Eds.), *Neoliberal Turkey and Its Discontents: Economic Policy and the Environment Under Erdoğan* (UK: I.B.Tauris): 103–119.

Paker, Hande, Fikret Adaman, Zeynep Kadirbeyoğlu and Begüm Özkaynak (2013), “Environmental Organisations in Turkey: Engaging the State and Capital”, *Environmental Politics*, 22 (5): 760–778.

Resmi Gazete (2017), Maden Yönetmeliği Karar Sayısı: 30187, 21.09.2017, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170921-1.htm> (26.12.2022).

SGuin, Chantal, Luc G. Pelletier and Jhon Hunsley (1998), “Toward a Model of Environmental Activism”, *Environment and Behavior*, 30 (5): 628–652.

Şaşmaz, Aytuğ, Alper H. Yagci and Daniel Ziblatt (2022), “How Voters Respond to Presidential Assaults on Checks and Balances: Evidence from a Survey Experiment in Turkey”, *Comparative Political Studies*, 55 (11): 1947–1980.

Tema Vakfı (2020), “Kaz Dağları Yöresi’nde Madencilik”, https://cdn-tema.mncdn.com/Uploads/Cms/kaz-daglari-raporu_3.pdf (27.12.2022).

Tema Vakfı (2021), “Artvin ve Çevresinde Madencilik”, https://cdn-tema.mncdn.com/Uploads/Cms/artvin-ve-cevresinde-madencilik_1.pdf (27.12.2022).

Tezcür, G. Murat, Rebecca Schiel and Bruce M. Wilson (2021), “The Effectiveness of Harnessing Human Rights: The Struggle over the Ilisu Dam in Turkey”, *Development and Change*, 52 (6): 1343–1369.

Turkish Statistical Institute (TURKSTAT), (2022), “Population and Housing Census, 2021”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Population-and-Housing-Census-2021-45866> (09.01.2023).

United Nations Environment Programme (UNEP) (2023), “List of accredited organizations”, <https://unep.org/civil-society-engagement/accreditation/list-accredited-organizations> (11.4.2023).

Whitley, Richard (2005), “How National are Business Systems? The Role of States and Complementary Institutions in Standardizing Systems of Economic Coordination and Control at the National Level”, Glenn, Morgan vd. (Eds.), *Changing Capitalisms? Internationalization, Institutional Change, and Systems of Economic Organization* (New York: OUP Oxford): 190–231.

Wolf, M. J., J. W. Emerson, D. C. Esty, A. de Sherbinin and Z. A. Wending (2022), *2022 Environmental Performance Index* (New Haven, CT: Yale Center for Environmental Law & Policy).

Yang, Xiuyun and Peter Ho (2018), “Conflict over Mining in Rural China: A Comprehensive Survey of Intentions and Strategies for Environmental Activism”, *Sustainability*, 10 (1669): 1-18.

**“BİRADERLER REJİMİ”NDEN “ZORBA BİRADERİN
REJİMİ”NE: OTORİTER SAĞ POPÜLİZM, LIBERAL
DEMOKRASİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET**

**FROM THE “REGIME OF THE BROTHERS” TO THE
“REGIME OF THE TYRANT BROTHER”:
AUTHORITARIAN RIGHT-WING POPULISM, LIBERAL
DEMOCRACY AND GENDER**

Seda DEMİRALP* & Feyda SAYAN-CENGİZ**

ÖZ

Otoriter sağ popülizmin yükselişinde, anti-feminist ve reaksiyoner söylem ve politikaların etkili olduğu, sağ popülist liderlerin siyasi iletişim ve üsluplarında da erkeklik vurgusunun yoğunluğu, popülizme toplumsal cinsiyet perspektifinden bakan araştırmacıların sıklıkla vurguladığı bir nokta olagelmıştır. Bu çalışma, otoriter sağ popülist liderlerin, liberal demokrasiye itiraz ederken, neden agresif bir maskülinist söylemi merkeze aldığı sorusuna yanıt aramaktadır. Otoriter sağ popülizm, liberal demokrasinin temsil ve çoğulculuk anlayışına karşı çıkarken nasıl bir toplumsal cinsiyet tahayyülüyle hareket etmektedir? Bu soruya yanıt ararken, feminist teorinin liberal demokrasi eleştirisinden ve analitik bir araç olarak aile metaforundan, özellikle de “kardeşler arası ilişkiler” metaforundan yararlanıyoruz. Çalışmada, otoriter sağ popülizmin, halkı homojen bir yapı olarak, lideri ise halk ile yekvücut olarak

* Doç. Dr., Işık Üniv., İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, seda.demiralp@isikun.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1534-8029>

** Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniv., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, feyda.cengiz@cbu.edu.tr, feydasayan@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3378-381X>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 26.01.2023

Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 29.03.2023

kurgulayışına odaklanıyor ve farklılıklara karşı takınılan agresif tavrın temelindeki toplumsal cinsiyet tahayyüllerinin analizini sunuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Erkeklik, Feminist Eleştiri, Çoğunlukçuluk.

ABSTRACT

Researchers of populism have long noted the anti-feminist and reactionary discourses of authoritarian right-wing populist leaders, along with their aggressively masculine political performances. This study attempts to answer the following questions: Why do authoritarian right-wing populist leaders ground their objections to liberal democracy on a masculinist discourse? What kind of gendered imaginations do they act upon while attacking liberal democratic understanding of representation and pluralism? In order to answer these questions, we employ feminist theory's critique of liberal democracy, and metaphors of family, particularly of relations between siblings, as an analytical tool. By focusing on the authoritarian right-wing populism's construct of "the people" as a homogeneous entity, and the leader as the embodiment of that entity, we analyse the gendered imaginations that underlie the populists' aggressive attitudes concerning plurality and difference.

Keywords: Populism, Masculinity, Feminist Critique, Majoritarianism.

GİRİŞ

Otoriter sağ popülizmin, erkeklik ve maskülinizm¹ ile nasıl bir ilişkisi var? Bu soru, otoriter sağ popülizmin feminist incelemelerinin, özellikle de eleştirel erkeklik çalışmaları perspektifinden gerçekleştirilen analizlerin temel sorusu olageldi (Ekşi ve Wood, 2019; Löffler, 2020; Mellström, 2016; Mudde ve Kaltwasser, 2015; Norocel, 2010). Otoriter sağ popülizmin yükselişini, toplumsal cinsiyet tahayyüllerini merkeze alarak inceleyen çalışmalar, ideoloji, söylem ve

¹ "Maskülinizm" kavramını, "progresif toplumsal cinsiyet politikalarına reaksiyon temelinde kurulan anti-feminist, karşı-hareket" olarak anlıyor ve kullanıyoruz (bkz. Blais & Dupuis-Deri, 2012).

siyasal üslup düzlemlerine odaklanarak, bu soruya yanıtlar geliştirdiler. Bu yanıtlar içinde en çok tekrarlanan temaların başında, otoriter sağ popülistlerin savdukları anti-feminist politikalar (muhafazakar üreme politikaları ve kürtaj karşıtlığı gibi); popülist liderlerin “koruyucu baba” figürü olarak sunulması, yani halk-lider ilişkisinin idealize edilmiş ataerkil aile metaforları üzerinden kavramsallaştırılması; ve liderlerin siyasi üsluplarını liberal demokrasinin konvansiyonlarını yıkan “kural yıkıcı güçlü erkek-kötü çocuk” performansları üzerinden oluşturmaları gelmektedir.

Bu çalışma ise liberal demokrasinin temsil ve çoğulculuk veçhelerine karşı çıkan otoriter sağ popülizmin, bu karşı çıkışların temeline yerleştirdiği toplumsal cinsiyet tahayyüllerini ve bunu yaparken yansıttığı duyguları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, feminist teorinin liberal demokrasi eleştirisinde kullandığı kavramlardan yola çıkmakta, daha açık bir ifadeyle liberal demokrasinin kadını özel, erkeği ise kamusal alanla özdeşleştirerek bir “biraderler rejimi” kurduğu önerisini merkeze almaktadır (Brown, 1992; MacCannell, 1991; Pateman, 1988). Bu öneriye göre liberal demokrasi, hükümdarı bertaraf eden erkek kardeşlerin birliğine dayanır ve paternal bir rejim yerine “biraderler rejimi”ni hâkim kılmıştır (Pateman, 1988; MacCannell, 1991). Feminist eleştiriye göre erkeklerin birliği ve hakimiyeti temelinde yükselen “biraderler rejimi” cinsiyetlidir, ancak cinsiyet-nötr olduğu iddiasıyla bu yönünü görünmez kılar. Bu çalışma, bu noktadan hareketle şu soruları sormaktadır: Söz konusu “biraderler rejimi”, otoriter sağ popülizmlerin yükselişe geçtiği ve liberal demokrasiye itirazlar geliştirdiği bu dönemde, nasıl bir değişim geçirmiştir? Otoriter sağ popülizm, liberal demokrasinin temsil anlayışına ve çoğulculuk prensibine karşı çıkarken, “biraderler rejimi”ni nasıl dönüştürmekte, lideri ve toplumu nasıl tahayyül etmektedir? Feminist teorinin kavramsal araçlarını ve “aile” metaforunun analitik potansiyelini kullanarak “zorba biraderin rejimi” olarak adlandırdığımız bu siyaset ve toplum tahayyülünün ayırt edici özellikleri nelerdir? Zorba biraderin dışı vurduğu duygular hangileridir ve toplumsal cinsiyetin buradaki rolü nedir?

Liberal demokrasinin feminist eleştirisine göre liberal demokraside toplumsal cinsiyete dayalı olan eşitsizlik ve hiyerarşi, “birey olarak vatandaş” kavramı altında ve özel alanın siyaset dışı kurgulanması sayesinde görünmez kılınmış, ancak ortadan kalkmamıştır (Brown, 1992; Pateman, 1988). Otoriter popülizmin “zorba biraderi” ise, maskülinist bir toplum-devlet veya lider-halk ilişkisini gizlemez, aksine altını çizer. Otoriter popülizmde, halkı temsil eden lider tahayyülünün ötesine geçilmiş, halk-lider ilişkisi farklı kurgulanmıştır. Burada lider, “farklılıklardan arınmış” halkın vücuda gelmiş hali olarak tahayyül edilmiş ve halk-lider ilişkisi bu tahayyül üzerine kurulmuştur. Bu güç ilişkisi, farklılığın ve çoğulculuğun reddine; halkın hem homojen hem de lider tarafından korunmaya

muhtaç/bağımlı olarak imgelemine dayanır. Bu imgelemede, yekpare olarak tahayyül edilen “halk”ın dışında kalmakla ilgili kaygılar hem “aynı olma” arzusuna, hem de “öteki”ni aynılaştırma yönünde bir agresyona ve zorbalığa dönüşmektedir. Bu agresyonun ilk ve en önde gelen hedefleri arasında ise, hegemonik toplumsal cinsiyet düzeninde belirlenmiş rol ve kimlikleri benimsemeyen kadınlar yer alır. Öte yandan, elbette ki “korunmaya muhtaç ve korunmaya değer” olarak konumlandırılan kadınlar da vardır, ancak bu korunaklı konum kadınlar için oldukça kısıtlayıcı ve sıkı belirlenmiş şartlara bağlıdır, dolayısıyla kırılığandır.

Aşağıdaki bölüm öncelikle popülizm ve maskülinizm arasındaki ilişkiye dair mevcut çalışmaları değerlendirecektir. Ardından bu çalışmada başvuracağımız feminist eleştirel perspektif ve bir analitik metot olarak aile metaforu ele alınacaktır. Sonraki aşamada bu perspektif temel alınarak, popülizm ve maskülinizm arasındaki ilişki ABD, Brezilya, İtalya ve Türkiye örneklerinde sağ popülist liderlerin söylemleri üzerinden, söylem analizi yöntemiyle incelenecektir. Bu bağlamda, sağ popülizmin yansıttığı duygular, bilhassa da kadınlara bakış anlaşılmaya çalışılacaktır.

1. POPÜLİZM VE “MASKÜLİNİST SİYASİ CANLANMA”

Popülizmi, Cas Mudde'nin (2004: 544) ortaya koyduğu şekliyle “zayıf merkezli ideoloji” (*thin-centred ideology*) olarak tanımlayan ve yerlililiği (*nativism*) bu ideolojinin temeline koyan çalışmalar, bu hareketlerde maskülinist unsurların varlığına işaret eder. Sağ popülist hareketlerin, savundukları anti-feminist ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini destekleyici politikalardan ötürü, maskülinist özellikler taşıdığı literatür tarafından ortaya konmuştur. Örneğin Ulf Mellström (2016), otoriter sağ popülizmin yükselişini, “maskülinist siyasi canlanma” olarak tanımlar. Mellström'e göre farklı bağlamlarda kendini gösteren bu yükselişin ortak noktası, ilerlemeci toplumsal cinsiyet politikalarına reaksiyon ve “gerçek erkeklik değerlerine” tekrar itibar kazandırılması iddiasıdır.

Mudde (2007), popülizmi tanımlarken, farklı bağlamlardaki popülizmlerin, özünde “saf halk” - “yoz elit” karşıtlığı kurduğuna dikkat çeker. Popülizmin “saf halk” tanımı yaparken sadece etnik farklılığı değil, geleneksel aile değerlerinin ve heteronormatif cinsel tahayyüllerin dışında kalan cinsel kimlik ve yönelimleri de “halk”ın dışına ittiği argümanı, yaygın bir argümandır. Örneğin Norocel vd.'ye (2020: 428) göre saf halk, “sıradan (heteroseksüel) erkek” kimliğinde kişileştirilir. Karşısındaki “ötekiler” ise etnik azınlıklar ve göçmenlerin yanı sıra feministleri, LGBTİ bireyler ve aktivistleri de içerir. Bu argümana göre sağ popülizmin saf halk tahayyülünde ulusun kadınları biyolojik ve kültürel üreticiler; erkekleri ise hem

ailenin hem ulusun koruyucularıdır. Böylelikle hegemonik erkeklik normları, yani ideal erkekliği ve bir toplumda nasıl bir toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin “doğal” kabul edildiğini belirleyen normlar bütünü (Connell, 1995), pekiştirilir. Bu normlar, “yerli” geleneksel aileyi üremeye teşvik eden muhafazakâr üreme politikaları ile desteklenir (Akkerman, 2015).

Popülizmin söylem/üslup repertuarını (Brubaker, 2017: 360) inceleyen çalışmalar, farklı popülizmlerin ideolojik içeriklerinden ziyade biçim düzlemindeki ortaklıklarının altını çizer. Popülist siyasi üsluba içkin maskülinite performansları, pek çok kez incelenmiştir. Brubaker (2017), popülist liderlerin, siyasi üsluplarında “kötü çocuk” ve “kural yıkıcı erkek” performanslarını benimseyerek siyasi elitin rafine, soğuk ve mesafeli üslubuna karşı kendilerini “çiğ ama sıcak ve otantik” olarak konumladıklarını, bu şekilde “saf halka yakın” durma iddiasında olduklarını önerir. Bu siyasi performansta, kendini siyasi doğruculukla kısıtlamayı reddeden, siyasetin konvansiyonlarını yıkan maskülen ve maço bir imaj, otantiklik iddiasının merkezindedir (Löfler, 2020; Moffitt, 2016). Ekşi ve Wood’a (2019) göre sağ popülist liderler, karşıtları olarak konumlandıkları “elit” siyasetçilerin güçsüz ve kararsız olduklarını, dolayısıyla hegemonik erkeklik ideallerinden uzak olduklarını ima eder ve onları “dişileştirirler”.

Öte yandan “koruyucu baba” metaforu da özellikle sağ popülist liderler tarafından sıklıkla kullanılır. Örneğin Norocel (2013), radikal sağ popülist söylemde yaygın olarak kullanılan “aile olarak ulus” ve ulusun “sert, koruyucu babası” olarak lider metaforuna odaklanır. Ekşi ve Wood, Vladimir Putin ve Recep Tayyip Erdoğan’ın siyasi performanslarında maskülinitenin rolünü inceledikleri çalışmalarında, bu liderlerin, iktidarlarının erken döneminde müesses nizama karşı çıkışlarını “kural yıkıcı oğul” performansı ile ettiklerini, güçlerini konsolide ettikten sonra ise paternalist “koruyucu baba” performanslarına başvurduklarını önerirler (Ekşi ve Wood, 2019).

Özetle, yukarıda örneklerine yer verilen bu çalışmalar, özellikle sağ popülizm ile maskülinite ve maskülinizmin ilişkisine ışık tutarken, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve kimliklerini yücelten politikalara, bu rollerin ve kimliklerin dışında kalanların ötekileştirilmesine hatta düşmanlaştırılmasına ve liderlerin maço erkeklik performanslarına odaklanırlar. Bu çalışma ise, otoriter popülizmin liberal demokrasinin çoğulculuğuna karşı çoğunlukçuluk savunusuna, liberal demokrasideki temsil anlayışının yerine “bir ve bütün olma”, yahut yekvücut olma şeklindeki halk-lider ilişkisi tahayyülüne odaklanarak, bu tahayyüllerin toplumsal cinsiyetli yapısını ortaya koymaktadır. Çalışma bunu yaparken, otoriter popülizmin liberal demokrasiye karşı çıkış noktalarında baba-

oğul, erkek kardeşlik gibi aile referanslı metaforları analitik bir araç olarak kullanmaktadır. Bu metaforlar, feminist teorinin liberal demokrasi analizi ve eleştirisinde de sıklıkla kullanılmıştır. Dolayısıyla bu noktada feminist teorinin liberal demokrasi eleştirisine odaklanmak ve bunun üzerinden bir eleştirel yaklaşım geliştirmek yerinde olacaktır.

2. LİBERAL DEMOKRASİNİN FEMİNİST ELEŞTİRİSİ

Benjamin Moffitt, popülist liderlerin halkın vücuda gelmiş hali olma iddialarının, liberal demokrasiye itirazlarının temelinde yer aldığını; bu iddianın aynı zamanda liberal demokrasinin yarattığı ya da görmezden geldiği bir duygusal boşluğu tamamladığını iddia eder (Moffitt, 2016: 72). Bu iddiaya göre liberal demokrasi, “hükümdar baba”yı bertaraf ederken politikayı bedensiz kılmış, ona bir yüz, bir kişileştirme iliştiirmemiş, temsil edilen vatandaşları ve temsil eden siyasi gücü cinsiyetsiz ve nötr olarak kurgulamıştır. Popülist siyasette ise, lider temsilci olarak değil, yekpare bir halkın vücuda gelmiş hali olarak kurgulanmıştır. Vücuda gelme (*embodiment*) iddiası, liberal demokrasideki soyut siyasi güç kurgusuna tepkidir, boş bırakılan duygusal alanı doldurmaya adaydır. Bu süreçte, yekvücut olunan halka, liderin kimliği üzerinden bir aidiyet sunularak duygusal boşluk doldurulur. Aynı zamanda halk homojen bir bütün olarak tasavvur edilir, farklılık ve çoğulluk reddedilir.

Ancak Moffitt, bu argümanı yaparken, liberal demokrasinin, devleti, siyasi alanı ve vatandaşı cinsiyet açısından nötr olarak kurguladığı, özel alandaki ilişkilerin kamusal alana sızdırılmadığı varsayımına dayanır. Oysaki liberal demokrasinin feminist eleştirisi, liberal demokrasinin cinsiyetsiz ya da cinsiyetten bağımsız bir temsil düzeni kurduğunu kabul etmez; bu düzenin özünde erkek bir düzen olduğunu ancak bunun görünmez kılındığını iddia eder. Carol Pateman’e (1998) göre hükümdar baba, bertaraf edilmesine edilmiştir ancak yerine gelen bir “biraderler patriyarka”sıdır (*fraternal patriarchy*). Biraderler, metaforik olarak hükümdar babanın (kralın) başını kesmişler, ardından özgürlük ve eşitliğin zaferini ilan etmişlerdir, ancak zaferin üçüncü ayağı, “fraternite”dir. Pateman, “fraternite”nin kelime anlamının ve içinde barındırdığı akrabalık ilişkilerine dair anlamın göz ardı edildiğini, genellikle “evrensel insanlık bağları, topluluk ve dayanışma metaforu” olarak konumlandırıldığını, ancak gerçekte “erkeklerin kardeşliği”ni ifade ettiğini öne sürer (Pateman, 1988: 78). Paternal patriyarkanın yerine biraderler patriyarkası ya da MacCannell’in (1991) kavramıyla “biraderin rejimi” gelmiştir.

Feminist liberal demokrasi eleştirisinin temelinde, “biraderler rejimi”nin keskin bir kamusal/özel alan ayrımı yapıp kadını özel alanla, duyguların hâkim

olduğu alanla ve aileyle özdeşleştirdiği argümanı yatar. Kamusal alan ise duygular düzleminde değil, bunun karşıtı olarak konumlandırılan rasyonalite düzleminde tahayyül edilir. Wendy Brown (1992), liberal siyasi öznenin toplumsal ilişkilerin ötesinde ve üzerinde var olan, atomik birey olarak kurgulandığına dikkat çeker. Brown'a göre özel alanda bakım verme sorumluluğunun yüklendiği kadınlar, bakım vermenin getirdiği ilişkiselliklerden kopamazlar ve bu nedenle "bağlantısız atomik birey" kurgusunun dışında kalırlar. Kamusal alana katılımları da ancak kendi gündelik deneyimlerinden soyutlanıp bağlantısızlığa ulaşmaları koşuluyla gerçekleşebilir. Bu nedenle liberal devletin ethosu, erkek deneyimi esas alınarak kurulmuştur ve erkeklik ile liberal devlet de birbiriyle karşılıklı olarak kurucu ilişki içindedir. Ancak liberal devlet kurgusu, siyasi özneyi cinsiyet açısından nötr olarak aldığı, özel alanın ötesinde kurguladığı iddiasındadır ve böylelikle siyasi özne olma şartlarının erkek deneyimi temel alınarak kurulduğunu görünmez kılmaktadır.

Feminist eleştiri, bir yandan Pateman'ın argümanında görüldüğü gibi aile metaforu ve psikanalitik kavramsal araçlar üzerinden liberal demokrasinin hükümdar babanın "başını kesip" "biraderler rejimi"ni getirdiği anlatısını kurarken, diğer yandan Brown'ın argümanının örneklediği gibi liberal devletin erkek deneyimini merkeze aldığını öne sürer. Her iki argümanın özünde, liberal demokrasinin ve liberal devlet tahayyülünün, erkek merkezliliğini cinsiyet-nötr olma iddiasının arkasına sakladığı fikri vardır. Oysa özellikle otoriter ve radikal sağ popülist siyaset, erkek merkezliliği gizlemez. Aksine erkeklik, gerek liderlerin söylemlerinde, performanslarında, gerekse anti-feminist politikaların ateşli bir şekilde savunulmasında kendini gösterir. Dolayısıyla, Pateman'ın bahsettiği "başı kesilen hükümdar baba" ve onun yerine gelen biraderler patriyarkası anlatısı, popülist dalgayla birlikte değişmiş, dönüşmüştür ve yeni bir mecraya doğru akmaktadır. Pateman'ın kurduğu anlatı, bu yeni mecrada nasıl devam etmektedir? Nasıl bir dönüşüm geçirmiştir? Bu yeni mecrada görülen odur ki, "biraderlerin" arası bozulmuş, otoriter popülist siyasetçiler, yeni ve açıkça maskülinist olan bir cinsiyet rejimini merkeze koyarak, liberal demokrasinin temsil yetkisi ve yönetim erkiyle donanmış "seçkin biraderlerine" karşı bir çeşit isyan söylemi geliştirmişlerdir.

Yukarıdaki sayfalarda da görüldüğü gibi, otoriter popülistlerin politika, söylem ve performanslarının erkek merkezliliğini ve maskülinizmini takip ve tespit etmek üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak "cinsiyet-nötr"lük iddiasında olan liberal demokrasiye karşı otoriter popülist itirazlar silsilesi içinde nasıl ve neden açıkça cinsiyetçi bir politika yapma biçiminin benimsendiği sorusu, literatürde daha geri planda kalmıştır. Geliştirilen yanıtlar içinde ilk akla gelen, progresif cinsiyet politikalarının ve feminist hareketin özellikle ikinci dalga ve

sonrasında edinmiş olduğu kazanımların bir çeşit “geri tepme” (*backlash*) ile karşılaştığı anlatısıdır. Norris ve Inglehart’a (2019) göre Batı toplumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan, farklı cinsel kimlik ve yönelimleri tanıyan progresif cinsiyet politikaları, yaşlanmakta olan kuşağın, eğitim düzeyi düşük kesimlerin ve özellikle erkeklerin tepkisini çekmiş, onlarda bir hınç, öfke ve kayıp hissine sebep olmuştur. Bu argümana göre otoriter popülist siyasetin merkeze koyduğu geleneksel toplumsal cinsiyet ve aile politikaları, bu hislere yanıt vermiş ve otoriter popülizmin yükselişindeki faktörlerden biri olmuştur. “Geri tepme” argümanı, toplumsal cinsiyet politikaları üzerinden yürütülen kimlik politikalarını anlamak için bir çerçeve sunar. Ancak, bu argümana göre otoriter popülizmin cinsiyet politikalarına dair hedefi, geleneksel toplumsal cinsiyet politikalarına “geri dönmek” olmalıdır. Oysaki günümüzde otoriter popülist siyasetçiler, bir önceki kuşağın sağ siyasetçilerinden çok daha baskın bir şekilde, “çoğunluktan farklı” olanlar kategorisine koydukları feministleri ve bunun yanı sıra geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine, geleneksel aile modeline uymayan kadınları açıkça düşmanlaştırmakta ve bir önceki kuşaktaki anaakım sağ siyasetçilerin söylemlerinden çok daha agresif bir duruş ortaya koymaktadırlar.

Literatürde geliştirilen bir başka argüman da popülizmin, liberalizmin temelindeki kamusal/özel alan ayrımını yerle bir ederek kendine alan açtığını savunur (Stopler, 2021). Stopler’e göre liberalizm, siyasetin dışına itilen özel alanı görmezden gelmiş ve bu alandaki eşitsizliklerin, milliyetçilik ve dinden güç alan önyargıların dallanıp budaklanmasına kayıtsız kalmıştır. Sağ popülizm, bu hatayı kullanmış, özel alanda kök salmasına izin verilen yaygın önyargı ve eşitsizlikleri “halkın gerçek iradesi” olarak konumlandırıp siyasetin tam da ortasına taşımıştır. Bunun etrafında kitleler mobilize edilmiş, liberal kurumsal yapılara saldırmanın zemini yaratılmıştır. Bu noktada, feminizme ve LGBTİ haklarına karşı muhafazakâr reaksiyon, özel alanda kök salmış bulunan önyargıların mobilize edilmesinin, popüler destek kazanmanın en etkin yolu olarak işlevsellik kazanmıştır (Stopler, 2021: 401). Ancak Stopler’in argümanı da dışlayıcı cinsiyet politikasını, sağ popülizm için mobilize edici, işlevsel bir unsur olarak alır. Yani ona göre cinsiyetçilik ve maskülinizm, merkezi bir unsur değil, kitlelerin tepkisini örgütleme işlevi için kullanılan bir yan unsurdur.

Bu çalışma ise, popülist politikada siyasi alanın kadınlara ve diğer ötekilere karşı açıkça saldırgan ve tacizkâr bir erkeklik üzerine kurulduğunu önermektedir. Buna göre liberal demokrasinin feminist eleştirisinin getirdiği açılımı kullanarak, şunu öne sürmek mümkündür: liberal demokraside siyasi gücün bedensiz ve temsili olma iddiasının temelinde, özel alanın siyasetin dışında bırakılması ve kamusalın cinsiyet açısından nötr olma iddiası vardır. Popülist politika ise, özel alanın üzerinde, ötesinde olduğu yahut cinsiyetsiz olduğu

iddiasında değildir. Aksine, otoriter sağ popülist siyaset, “aile olarak ulus”, “ailenin koruyucu reisi olarak lider” gibi metaforlarla; “sıradan adam”ın, yani halkın karşıtı olarak konumlandırılan “elitlere”, kararsızlık ve güçsüzlük gibi “dişil” özellikler atfedilmesiyle (Ekşi ve Wood, 2019); cinsiyet temelli eşitsizliklerin yüceltilip desteklenmesiyle maskülinist yapısının altını kalın çizgilerle çizer. Nitekim bu çalışma, aşağıda daha kapsamlı olarak ele alınacağı üzere, otoriter sağ popülizmin kadınlar ve diğer ötekilerle ilişkisini feminist eleştirinin sıklıkla kullandığı aile sembolizminden yararlanarak anlamlandırmakta ve bu yapıyı zorba biraderin rejimi olarak tanımlamaktadır.

3. ZORBA BİRADERİN REJİMİ

Pek çok feminist psikanalist gibi Juliet Mitchell'e göre de aile yalnız erkek egemen güç yapılarının orijiniyi oluşturmaz, aynı zamanda toplumdaki farklı güç ilişkilerini anlamak için de bir metafor sunar (Mitchell, 1992). Mitchell'in “kardeş ilişkileri” ve bu bağlamda “kardeş travması” ve “kardeş şiddeti” kavramları ise vatandaşlar arası ilişkileri, özellikle popülist hareketlerde “millet” olgusuna yöneltilen romantik sevgiyi ve ötekine yöneltilen zorba şiddetini anlamakta aydınlatıcıdır. Böylece, feminist eleştiride daha yaygın olan ve “baba ve çocuklar” metaforu üzerinden devlet-vatandaş ilişkileri gibi hiyerarşik ilişkilere odaklanan yaklaşımlardan farklı olarak, Mitchell “kardeşler” metaforu ile eşitler arası ilişkileri anlamlandırmaktadır.

Kardeşler arası kurulan ilişkiler hem yoğun sevgi hem de öfke ve şiddet barındırmaktadır. Mitchell'e göre öznenin kardeşi ilk algılayışı ve akabinde geliştirdiği çift kutuplu duygular çoğu zaman şu şekildedir: Çocuk annesinin kucağındaki kardeşi fark eder ve “Annemin kucağındaki (yani, benim olmam gereken yerdeki) ben olmayan (yani, öteki) çocuk kim?” diye sorar. Çocuk ilk kez “öteki” ile karşılaşmıştır. “Öteki”, onun yerini almaktadır. Yerini kaybetmek ise yok olmak demektir. Bu travmatik bir durumdur. Çocuk bu “kardeş travmasıyla” yahut karşı karşıya kaldığı varoluşsal tehditle nasıl baş edecektir? İyi senaryoda anne, kalbinde ve kucağında tüm çocuklara yer olduğuna ikna edebilir, kardeş kavgasına müsaade etmez ve sulh tesis olur. Çocukların farklı ve eşit olarak, çoğulcu bir bütünlük içinde yaşadığı bir senaryodur bu. Böyle bir sistem kurulamadığı takdirde ise, çocuğun önünde iki seçenek oluşacaktır. Birinci seçenekte, çocuk kardeşten, yani farklı olandan nefret eder. Histerik bir şiddet yönelttiği kardeşin ölmesini hayal eder, fırsat buldukça onu hırpalar. İkinci seçenekte ise çocuk kardeşiyle kendini özdeşleştirir, aynılaştırır ve onu narsist bir aşkla sever. Artık farklı olan yoktur, dolayısıyla yok olma korkusu da, paylaşmak gereği de yoktur. Tersine, “ben” daha da büyümüştür. Bu narsist aşk oldukça coşku vericidir. Gerçek hayatta ise çoğu zaman bu seçeneklerden sadece biri ya da

diğeri değil ikisi birden gerçek olur, yani ötekine olan duygular bu iki kutup arasında gider gelir.

Mitchell'in kardeşler metaforu bize ötekine yönelik zıt duygular ve tutumlar içeren, ötekileştirme ve aynılaştırma, histerik şiddet ve narsist aşk arasında gidip gelen ve bunlardan türeyen otoriter eğilimleri anlamak için kuvvetli bir araç sağlamaktadır (Özkazanç, 2015). Buradan hareketle ve feminist eleştirinin liberal devlet sistemini bir "biraderler dayanışması" olarak nitelemesine referansla, liberal demokrasiye karşı bir tepki olarak ortaya çıkan popülist hareketleri "zorba biraderin rejimi" olarak okumak bize daha derin bir kavrayış kazandırmaktadır.

Bu yaklaşıma göre liberal biraderlerin isyanı paternal otoritereye karşı iken, zorba biraderin yahut popülist liderin sahneye çıkışı ise "biraderler dayanışması"nın vaatlerini yerine getirmemesi ve zorba biraderin "hakkı olanı almak" için ipleri eline alma girişimi olarak okunabilir. Biraderler dayanışmasının eşit temsil vaat ettiği halde dışlayıcı ve elitist kalmasının ve üstün vasıflı, seçkin ve dolayısıyla yönetmeyi hak eden biraderlerin diğerleri adına gücü elde tutmalarının, bu vasıflara sahip olmayan ve dolayısıyla dışarıda kalan biraderlerde varoluşsal korkuları tetiklediği ve histerik popülist patlamalara yol açtığı söylenebilir.

Nitekim Laclau (2005) gibi önemli düşünürler de popülist hareketlerin ortaya çıkışında varoluşsal korkuların rolüne dikkat çekmiştir. Laclau bu duyguyu Lacan'ın kurucu yokluk (yahut kurucu eksiklik) kavramıyla açıklar. Buna göre popülist aktör bu yokluk yahut yok olma hissini gidermek ve duyumsadığı boşluğu "milletle" doldurup tamamlamak ister. McAfee (2021: 22) de benzer biçimde, bireyin anneye, ya da aslında, var olduğunu duyumsamaya olan özlemini siyasi emellere projekte ettiğini söyler. Glynos ve Stavrakakis (2008: 261) ise popülistleri güdüleyen duyguyu Lacan'a ait olan *jouissance*, ya da haz, kavramıyla açıklamayı uygun görür ve kaybedilen hazzın popülistleri fanteziye yönelttiğini söyler. Hazzın kaybedilmesine sebep olan ötekidir (Salter, 2016: 124). Popülist özne, halkla birlik olarak deneyimlediği "kayıpları" geri kazanacağı düşünüyü kurar (Mendelbaum, 2020: 460; Salter, 2016).

Varoluşsal korkuları yahut kayıp hissini tetikleyen çeşitli faktörler olabilir. Popülist hareketlerin yükselişini değerlendirdiğimizde, bu tetikleyiciler arasında liberal demokrasinin siyasi temsil vaadini hakkınca gerçekleştirmemesi ve kimi grupların siyaseten yok sayılması, özellikle son yirmi yılda neoliberal ekonomik politikalar sonucu işsizlik ve toplumsal eşitsizliğin artması, göç dalgalarının yerli halklar tarafından hem kültürel hem ekonomik yönden tehdit olarak algılanması, ve en nihayet mevcut siyasi partilerin bu olumsuz duyguları absorbe ederek sağlıklı biçimde siyasete taşıyamaması gibi etkenleri sayabiliriz

(Guriev ve Papaioannou, 2020). Bu noktada elbette, Crociani-Winland ve Hoggett (2012)'in de belirttiği gibi, kutuplaştırma, farklılığa tahammülsüzlük, homojenite arzusu ve anti-elitizm gibi olguların yalnız popülizme has eğilimler olmadığını ve pek çok sağ siyaset örneğinde gözlemlendiğini de hatırlamak gerekir. Fakat popülist hareketlerin ve partilerin tutarlı bir ideoloji ortaya koymaksızın neredeyse tümüyle bu olgulara dayalı bir siyaset sergilemesi, bu hareketleri anlamakta Mitchell'in "kardeş travması" metaforunu daha alakalı kılmaktadır.

Peki popülist hareketin vaatleri nelerdir? Zorba birader, liberal biraderler dayanışmasının hangi öğelerine karşıdır ve bunları yıkarken yerine nasıl bir düzen inşa etmek istemektedir? Aşağıdaki bölüm, popülist hareketlerin liberal sistemlerle olan ayrışmalarını Mitchell'in eleştirel yaklaşımı üzerinden değerlendirecektir.

4. ZORBA BİRADER NEYİ DÖNÜŞTÜRÜYOR?

Pateman'ın liberal demokrasideki "biraderler patriyarkası" anlatısını sürdürürsek, öne sürebiliriz ki, popülizm en temelinde liberal demokratik temsilin elitizmine ve çoğulculuğa karşı bir itiraz geliştirirken, bunu "elit biraderlere" karşı, kenarda kalmış biraderlerin isyanı olarak kurmaktadır. Mitchell'in "kardeşler" metaforundan yararlanırsak, kenarda kalmış biraderlerin isyanında, homojen ve "bir olmuş" kardeşlere "aşk ile" hizmet edildiği iddiası olduğu görülebilir. Ancak kardeşlerin bu birliğin birer mensubu sayılmaları için, homojen bir bütün oluşturmaları şartı vardır. Farklılığa, farklı düşüncelere ve farklı kimliklere tahammül edilemez. Otoriter sağ popülizm çalışmaları, popülist siyasetin, özellikle elitlere karşı haset ve hınç duygusunu kışkırttığını, seçmenleri bu duygu ile mobilize ettiğini sıklıkla öne sürmüşlerdir (Bonikowski, 2017; Cohen, 2019; Yıldız, 2017). Bizim önerimiz ise, otoriter sağ popülizmde ötekine yönelik duygunun hasetten de öte, nefret olarak yorumlanması yönündedir. Nitekim, Alev Özkazanç'ın (2015), kadına şiddete dair analizinde belirttiğine benzer bir biçimde, otoriter sağ popülizmde de söz konusu olan ötekinin sahip olduklarına sahip olmak arzusu veya haset etme değil, onun yok olması isteğidir.

Zorba biraderin narsist aşk ve histerik şiddet arasında gidip gelen popülist siyaseti, biraderler dayanışmasını birkaç yönden değişime zorlamaktadır. Birincisi, zorba biraderin rejimi çoğulcu değil çoğunlukçudur ve ötekini yok saymak yerine ona histerik bir şiddetle yaklaşır. Kendinden olana, kendi sureti olarak gördüğü millete ise narsist bir aşk sunacak, onu kendiyile bir kılmak isteyecektir. Zorba biraderin rejimi, milleti temsil etmek yerine onunla yekvücut olacaktır.

Bu rejimde kadınların yeri de liberal sistemdekinden farklıdır. Kadınlar, zorba biraderin rejiminde uygun görülen toplumsal cinsiyet rollerini benimseyip, bunun karşılığında sağlanan “korumayı” kabul edenler ile hegemonik toplumsal cinsiyet düzeninin dışında kalan, ya da ona başkaldıranlar olarak birbirlerinden ayrıştırılırlar. Ancak toplumsal cinsiyet üzerine yaygın kabullere belirgin bir itiraz geliştirmeyen kadınlar dahi, liderin ve onun temsil ettiklerinin dışında kaldıkları, ya da eleştirel bir çıkış yaptıkları noktada, erkeklerden farklı bir biçimde, cinsiyetli ayrıştırmaya maruz kalabilir, cinsiyetli bir şiddet dilinin muhatabı olabilirler. Bu ayrıştırma, genellikle kadının cinselleştirilme (*sexualization*) yoluyla itibarsızlaştırılması şeklinde gözlemlenir. Nitekim cinsiyet farkından ötürü popülist öznenin yahut zorba biraderin, kadını kendinden kılması kolay değildir. Bu yüzden kadın doğal bir “öteki”dir ve “korunmaya değer” kategorisinden hızla ve kolaylıkla çıkabilmekte, çoğu zaman histerik şiddetin en kuvvetlisine maruz kalmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde zorba birader rejiminin bu ayırt edici özellikleri dört temsili örneğin, Recep Tayyip Erdoğan, Matteo Salvini, Jair Bolsonaro ve Donald Trump’ın söylemlerinin yardımıyla açıklanacaktır.

5. ÖRNEKLEM VE METODOLOJİ

Popülizm, bir yandan homojen olarak tahayyül edilen bir “saf (yerli) halk” ile karşısındaki “öteki”leri tanımlar ve birbirine düşman cephe olarak konumlandırırken, diğer yandan “saf halk”ın iradesinin ancak otoriter, güçlü ve karizmatik bir lider tarafından siyasete hâkim kılınabileceğini de iddia eder. Dolayısıyla çoğulculuk yerine çoğunlukçuluk, kontrol ve denge mekanizmaları yerine kişiselleşmiş bir siyaset ve otoriter güç kullanımı idealleştirilir (Inglehart ve Norris, 2016). Ayrıca, popülizm, farklılıklara toleranslı değildir ve popülist lider, “halk”ın homojen bir bütün olduğunu varsayar. Inglehart ve Norris (2016), bu nedenlerle otoriteryen eğilimleri, popülizmin tanımlayıcı özellikleri arasında sayarlar. Liberal otorite farklı olanı yahut ötekini, hür ama güç kaynağına bir kol mesafesinde tutarken, popülist, farklı olanı kendine yaklaştırmak ve kendisiyle aynı kılmak ister. Popülist için ben ve ötekinin aynı anda kazanması söz konusu değildir. Bu yüzden, onu ya kendine benzetecek, kendine katacak ve narsist bir aşkla sevecek; ya da büsbütün yabancılaştıracak, düşmanlaştıracak ve ortadan kaldırmak isteyecektir. Aslında her iki seçenekte de ötekine yer yoktur, sadece biz yahut kocaman bir ben vardır. Yani, liberal sistemin ötekileri görmezden gelme yahut yok sayma kusuruna karşı, popülist ötekine histerik bir şiddetle yaklaşır. Popülist, ben ve öteki farklılığını ya romantik biçimde yok eder ve “millet” kavramında birleştirir ya da ona nefret sunar.

Bu nedenlerle, popülist bir liderin otoriteryen eğilimler göstermesi için otoriter bir rejimde siyaset yapıyor olması ya da iktidarı elinde bulunduruyor

olması gerekmez, burada bahsi geçen otoriterlik, popülist siyasi söyleme içkindir. Örneğin Inglehart ve Norris, eski ABD Başkanı Donald Trump'ı, otoriter popülist lider örneği olarak gösterirler: Onlara göre Trump'ın retorığı ırkçı hınç, çokkültürlülüğe karşı toleranssızlık, kadın düşmanlığı ve cinsiyetçilik, otoriter liderliğe övgü gibi unsurları bünyesinde taşıdığı için otoriter popülist retorığe örnek gösterilebilir (Inglehart ve Norris, 2016: 5-6). Elbette popülist söylemde otoriterliğin de dereceleri vardır; popülizm otoriterleştikçe iktidarın çizdiği “biz” sınırı daralırken, “öteki”ne yönelik nefret ve şiddetin dozu artmaktadır. Ayrıca, farklı bağlamlardaki popülizmlerde, en merkezi olarak hedef alınan “öteki”leri kimin oluşturduğu da farklılaşabilir.

Bu çalışmada da örnekleme oluşturan dört popülist liderin söylemleri, “öteki”leri ve “saf halk”ı ne üzerinden kurguladıkları birbirinden farklıdır. Öte yandan, bu liderler, dünyanın farklı bölgelerinde bulunan ve farklı demokrasi ve kalkınmışlık seviyelerine, farklı gelenek-göreneklere sahip ülkelerde siyaset yapıyor olmalarına rağmen biz ve ötekiler tahayyüllerini benzer biçimde aşk-nefret ekseninde tanımlayışları ve bu ayırım sırasında başvurdukları cinsiyetçi referanslar açısından “zorba birader” tipini temsil edici niteliktedirler. Böylelikle zorba biraderi tanımlayan özelliklerin genellenabilirliği ile ilgili de referans sunmaktadırlar. Bu örnekler göstermektedir ki, ötekinin kim olduğu bağlamdan bağlama değişebilmektedir, ama ötekine yönelik söylem pek çok popülist liderde ortaktır ve benzer duygusal çerçevelere oturtulmaktadır. Örneğin Türkiye örneğinde Recep Tayyip Erdoğan'ın aşk ile bağlı olduğunu ifade ettiği millet en tipik haliyle mütedeyyin ve taşra kökenli, kent yoksulu yahut küçük esnaf vatandaşdır. Öteki ise seküler, Batılı, eğitilmiş ve kentli orta sınıf olarak tanımlanabilir. ABD örneğinde Trump'ın “seviyorum sizi” diye hitap ettiği kitle en tipik haliyle, beyaz, az eğitilmiş, muhafazakâr işçi sınıfıdır. Trump'ın ötekilerinin en başında ise finans elitleri, azınlıklar, demokratlar ve feministler sayılabilir.

Brezilya örneğinde, 2019-2023 arasında Devlet Başkanlığı görevinde bulunmuş olan Jair Bolsonaro, öncelikli olarak muhafazakâr orta sınıfa ve Evanjelist seçmene hitap etmektedir. Bolsonaro'nun söyleminin yapıtaşını, 2002 yılından itibaren uzun yıllar iktidarda kalmış olan İşçi Partisi ve sol seçmen karşıtlığı oluşturur. Bolsonaro, İşçi Partisi'nin toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken politikalarını birincil hedef olarak almakta, “halk ve ötekiler” karşıtlığını da “aile değerlerini koruyan Hıristiyanlar” ve “geleneksel ailenin altını oyanlar” karşıtlığı üzerinden kurgulamaktadır. Borba'ya göre (2021) Bolsonaro, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı muhafazakâr tepkiyi ve “ahlaki paniği” korüklemeyi temel söylem platformu olarak kullanmaktadır.

İtalya’da iktidar ortağı olan sağ popülist Lega Partisi’nin lideri ve 2022 Ekim ayından beri aşırı sağcı Giorgio Meloni hükümetinde Başbakan Yardımcısı olan Matteo Salvini, ülkede popülist politikanın en önde gelen temsilcisi olarak gösterilir (Hamdaoui, 2022: 440). Salvini’nin siyasi söyleminin temel dinamiği, Avrupa Birliği (AB) ve göçmen karşıtlığı üzerinden şekillenmektedir. Bu bağlamda, Salvini’nin “öteki”sini temelde göçmenler ve onların ülkeye girişinden sorumlu tuttuğu, “AB bürokratlarıyla işbirliği içindeki elit politikacılar” oluşturur.

Çalışma, bu dört liderin konuşmalarını söylem analizi yöntemiyle çözümleyecek ve özellikle söylemdeki duygusal dinamiğe odaklanacaktır. Çalışmanın metodolojik yaklaşımı, Simon Koschut’un (2018) duygu söylem analizi (*emotion discourse analysis*) yaklaşımından esinlenmektedir. Koschut’a göre “duygu söylemi”, ötekileştirme ve kutuplaştırma, belli bir topluluğa aidiyet vaat etme ya da bir topluluğu aidiyet bağının dışına atma gibi stratejilerle (Koschut, 2018: 287) duygular üzerinden toplumsal hiyerarşiler ve güç ilişkileri inşa etme yollarına işaret eder (Koschut, 2018: 278). Bu çalışma, Koschut’un duygu söylem analizi metodunu takip ederek, örnekleme oluşturan popülist liderlerin, yoğun duygu dışavurumu içeren konuşma metinlerine odaklanacak ve yoğun sevgi ve nefret ifadelerini içeren söylemi, toplumsal ve siyasi bağlamı içinde analiz edecektir. Bulguların analizinin ilk bölümünde liderlerin, bir yandan “saf halk”, diğer yandan düşman olarak konumlandıkları kişi ve gruplara yönelik hitapları merkeze alınacak ve bu hitapların duygusal dinamiği incelenecektir. Analizin ikinci kısmında, bu duygusal dinamiğin toplumsal cinsiyetli yönüne odaklanılacak ve özel olarak kadınlara yöneltilen şiddet dilinin analizi sunulacaktır.

Narsist Aşk, Histerik Şiddet

Popülist liderin seçmene yansıttığı duygular narsist aşk ve histerik şiddet arasında gidip gelmektedir. Bir yandan, lider-seçmen ilişkisi alabildiğine romantize edilir. Diğer yandan çoğulculuk büyük ölçüde reddedilir (De la Torre, 2010). Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın “biz Ferhat’ız, millet de Şirin” ifadesi popülist romantizme örnektir (HalkTV, 2020). Aynı şekilde, Erdoğan’ın mitinglerinde kitlesine senelerce, bugün artık sloganlaşmış olan fakat aslında romantik bir içeriğe sahip olan “beraber yürüdük biz bu yollarda” şarkısıyla seslenmesi veya “ilk günkü aşkla,” “bizimki bir aşk hikayesi” gibi sloganların AK Parti kampanyalarında ağırlıklı olarak kullanılması, Türkiye siyasetinde pek alışılmadık türden romantik bir iletişim dilini göstermektedir. Nitekim Erdoğan şöyle der: “AK Parti’nin hikayesi, bir milletin aşk hikayesidir.” Burada millet, narsist bir aşk öznesidir. Kendine benzediği için, kendine benzedikçe ve kendine benzetmek için sevilir. Erdoğan’ın konuşmalarında sık sık

kullandığı “aşk” kavramını, “kişinin sevdiğinde yok olmasıdır” diye tanımlaması da ilgi çekicidir (NTV, 2012). Bu romantik ifade, tersine çevrilip, “kişinin sevdiğini kendinde yok etmesidir” olarak da okunabilir. Keza, her ikisinde de ikilik yahut iki ayrı öznenin farklı ve eşit birlikteliği noksanıdır. Mutlaka yekpare olunmalıdır. Farklı olanın yarattığı olumsuz duygular baş edilemezdir. Bu yönüyle Erdoğan’ın ifadeleri, popülizmin iktidar-vatandaş ilişkisini ortaya koymaktadır. Popülist lider, liberal demokrasi tahayyülündeki gibi bir temsilci değildir, seçmenle “sözleşmeci” bir hukuku yoktur. Liberal demokrasi bir grup seçkin biraderin ötekileri en doğru şekilde temsil etmeyi ve onlar adına en doğru kararları almayı vaat ederek gücü ellerinde bulundurdukları bir sistemken, popülizmin vaadi temsil değildir. Popülist lider seçmeni ile birdir, var olan tek bir millettir, tek vücuttur. O, milleti temsil etmeyecek, ancak bir ve birlik olduğu “kardeşlerine” hizmet edecektir. Erdoğan’ın “biz bu milletin hizmetkarıyız, bizim farkımız bu” (Erdoğan, 2012) veya “biz bu millete efendi değil, hizmetkar olmaya geldik” (Erdoğan, 2013) ifadeleri belki de bu yaklaşımı en açık biçimde ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, popülist lider meşruiyetini seçmenle olan birlik, hatta aynılık tahayyülünden almaktadır. Romantizm ise birlik duygusunu perçinlemeye yaramaktadır. Böylece, liderin beklediği seçmen desteği duygusal bir temele oturtulmaktadır. Eriyen hak ve hürriyetlere rıza vermenin seçmende yaratabileceği tedirginlikler romantizmle, aynılıkla ortadan kaldırılmaktadır. Böylece kardeşler zorba biraderin kuvvetini bir tehdit gibi görmek yerine arkasına dizilebilecek ve şöyle düşünebilecektir, “O benim bir uzantım, bir parçamdır. O güçlendikçe ben güçlenmiş gibi olurum, onun onuru okşandıkça benim de onurum okşanmış olur.”

Popülist liderin narsist aşkla sevdiği kardeşlerine en büyük hediyesi “kazanmak” ve böylece kayıp hazzı yerine koymak olacaktır. Bu fantazi, taşkın bir coşku yaratmaktadır ve ABD eski başkanı Donald Trump’ın sözlerinde en net biçimde ifade bulur (Andreescu, 2020: 350). Trump kardeşlerini zafere boğmayı vaad etmektedir:

“O kadar çok kazanacağız ki kazanmaktan yorulacaksınız. ‘Başkanım, başkanım lütfen, artık kazanmaktan yorulduk’ diyeceksiniz. ‘Bari bir kere kaybedelim, heyecanı kaçıyor artık’ diyeceksiniz. Ben ise, ‘Hayır, kazanmaya devam edeceğiz, isteyip istemediğiniz umrumda değil diyeceğim’” (Milbank, 2020).

Kazanınca bu zaferle ne yapılacağı o kadar da önemli değildir. Daha önemli olan kazanmanın kendisidir, zafer duygusudur. Trump’ın sözlerinin hedefinde kardeşlerdeki kazanma özlemine dokunmak vardır. Birlikte kazanmak, lider ve

halk arasında tahayyül edilen aşkın en baştan çıkarıcı fantazisidir. Lider, paternal bir figür değil, aşkın, coşkunun ve bazen de suçun paylaştığı bir ortaktır.

Seçmenlerle “bir ve bütün olma” ilişkisi ve homojen bir kardeşler birliği tahayyülü üzerinden kurulan romantizm, İtalyan Lega Partisi lideri Matteo Salvini'nin söyleminde de gözlemlenmektedir. Salvini, halk ile ilişkisini aile metaforlarıyla sunarken, kendini paternal bir figür olarak değil, “kardeşler birliği”nin bir üyesi olarak tanımlar: “Bu bir parti toplantısı değil, aile içi bir Pazar buluşması, bir ayın, bir topluluk günü... Her biriniz benim erkek ve kız kardeşlerimsiniz. Her birinizin çocuğu benim çocuğumdur.” (aktaran: Bernini, 2020: 364). Salvini, kendini “kardeşlerden biri” ve sıradan İtalyan erkeğin özdeşlik kurabileceği bir figür olarak konumlandırmaktadır. Bu nedenle, iki çocuklu boşanmış orta yaşlı bir erkek olması, TV sunucusu sevgilisi tarafından sosyal medya üzerinden yayınlanan bir mesajla terk edilip ardından “üzüldüğünü ama sevmekten utanmadığını” ilan etmesi (Kington, 2018), onun imajını sarsmaz, aksine sıradan halka yakınlaştıran bir unsur olarak görülebilir (Bernini, 2020). Salvini, bir parti mitinginde de kendisini desteklemeye gelenleri “sevgi dolu bir topluluk” olarak tanımlar ve bu topluluğa hizmet etmek görevini kendisine biçer: “Burada seven insanlar var, gururunu geri alan insanlar var... Tanrı'nın verdiği günün 24 saatini bu ülkenin tarihini korumak için harcamasam aynada kendime bakamam.” (aktaran: Bernini, 2020: 366).

Ancak kardeş sevgisi madalyonun bir yüzüysen, kardeş nefreti de öbür yüzüdür. Salvini'nin “sevgi” retorisi de göçmenler söz konusu olduğunda kolayca bir nefret retorisine döner. Kişileri hedef alarak saldırmak, Salvini'nin sıklıkla kullandığı bir siyasi iletişim yöntemidir (Berti & Loner, 2021). Örneğin 2020 yılı Ocak ayında, bölgesel bir seçim kampanyası sırasında Bologna'da yaşayan Tunuslu bir ailenin kapısını kameralar eşliğinde çalan Salvini, kapıyı açan 17 yaşındaki çocuğa “uyuşturucu satıp satmadığını” sorar (Borrelli, 2020). İddiasına göre mahalleli çocuktan “şikayetçidir”, şikayetlerini de doğrudan Salvini'ye ifade etmişlerdir. Salvini, böylelikle kendisini İtalyanların, göçmen çocuğu ise tüm göçmenlerin temsilcisi olarak konumlandırır ve reşit olmayan bir kişiyle yüz yüze iletişime girip onu doğrudan nefretin objesi haline getirir. Deniz yoluyla İtalya kıyılarına çıkmaya çalışan Afrikalı göçmenlerden “köleler” diyerek bahseder ve sadece onları değil, denizde kalan göçmenleri kurtarmak için faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını da nefret objesi olarak hedef gösterir (Berti & Loner, 2021: 9). Salvini'nin “kardeş İtalyanlar” topluluğuna aidiyet de göçmenlere karşı nefrette birleşme şartına bağlıdır: Göçmenleri İtalya'ya yaklaştırmamak için gereken politikaları uygulamayı, korkusuzluk olarak tanımlar ve seçmenlerine “sevgi, korkusuzun harcıdır” diye seslenir (Bernini, 2020: 365). Bir başka deyişle, öteki

konumundakini masaya yaklaştırmamak için gereken agresyonu göstermekten geri duran, kardeşlerin sevgisini kazanmaya da layık değildir.

Donald Trump da “sıradan halk”ın, yani kardeşler topluluğunun dışında kalan “öteki”lere duyulan nefreti en açık biçimde yansıtan popülist liderlerdendir. Nefret dili Trump’ın siyasi retorikinin oldukça önemli bir parçasını teşkil etmektedir (Valcore, Asquith ve Rodgers, 2023). Kasım 2022’de, seçim kampanyası esnasında Ohio’da yaptığı konuşmada, “radikal solcu” olarak nitelediği Demokrat Partili politikacılardan “hasta, sinsî, kötücül güçler” olarak bahseder ve onların “dış tehditlerden” bile büyük bir tehdit oluşturduğunu öne sürerek şöyle der:

“Bugün insanlarımızın gördüğü en kötü güçlerle, onların çıkarlarıyla ve kötücül muhaliflerle mücadele ediyoruz... Kimden bahsettiğimi biliyorsunuz. Onları hep görüyorsunuz. Radikal solcu Demokratlar ne kadar güçlü ve yoz olursa olsun, asla unutmayın: Bu ulus onlara ait değil. Size ait. Burası sizin eviniz. Sizin mirasınız. Amerikan özgürlüğü, sizin Tanrı vergisi hakkınızdır” (Jacobs ve Brufke, 2022).

Trump 2019’da paylaştığı bir dizi tweet’te de azınlık mensubu, Latin Amerika ve Afrika kökenli kadın Demokrat Kongre üyelerini hedef alarak, onların “geldikleri, suç ile kirlenmiş yerlere geri dönmeleri gerektiğini” iddia eder (Sonmez ve DeBonis, 2019). Irkçı öfke, Trump siyasetinde biz ve ötekiler ayrımının duygusal altyapısını oluşturan ana öğelerdendir (Hooghe ve Dassonneville, 2018).

Trump’ın şiddet diliyle hedef aldığı ve kendi destekçilerine hedef gösterdiği toplumsal gruplar, Demokrat Partili politikacılarla ya da azınlıklarla sınırlı kalmaz. Kendisine muhalif olarak gördüğü herkes, bu şiddet yüklü dilden payını almaktadır. 2016 yılında, Las Vegas’ta seçim kampanyası sırasında düzenlenen bir mitingde, bir protestocunun sesini yükseltmesi karşısında, “Suratına bir yumruk atmak isterdim.... Artık yumruk sallayana yumruk atmamıza da izin vermiyorlar. Eski günleri seviyorum. Eskiden olsa bu adama ne olurdu biliyor musunuz? Buradan sedyeyle çıkardı” sözleriyle şiddeti açıkça teşvik edip ötekine şiddetin meşru görülmesine özlem duyduğunu ifade eder (Miller, 2016).

Trump’a göre bedensel engellilik dahi tahammül edilemez bir farklılık teşkil eder. Washington Post muhabiri Serge Kovalski’nin bedensel engelini, kas spazmı geçirir gibi hareketlerle taklit ederek onu gülünç duruma düşürmeye çalışırken (BBC News, 2015), aynı zamanda taraftarlarına, muhabirin çoğunluktan farklı olduğu, bu nedenle de onu küçümsemenin meşru olduğu mesajını verir. Kardeşler metaforu üzerinden düşünecek olursak, Donald Trump, histerik şiddet dolu söyleminin altını çizerken, aynı zamanda genişçe çizdiği

ötekileri, yani farklı düşünen ve kimlik olarak da “çoğunluğa” benzemeyen kardeşleri masadan itmeye çalışan, homojen olarak tasvir ettiği “kardeşleri” adına, diliyle şiddet uygulayan bir zorba birader görüntüsü çizmektedir. Tüm bu örneklerin tekrar tekrar altını çizdiği gibi; popülizmin ayırt edici yönü, ötekileştirilen siyasi ve/ya toplumsal grubun kimliği değildir. Ötekinin kim olduğu siyasi ortama göre farklılık gösterebilir. Popülizmin ideolojik açıdan “zayıf merkezli” olarak tanımlanmasının sebeplerinden biri de budur. Popülizmin karakteristik özelliği, bağıra basılan kardeşlere yöneltilen abartılı narsist sevgi gösterisi ile, ötekilere yöneltilen zorba şiddet arasında bir tutuma pek yer olmamasıdır. Yani, popülizmin ideolojik derinliği az olduğu gibi duygusal repertuarı da kısıtlıdır.

Kızkardeşler ya da “Pis Kadınlar”

Zorba biraderin kızkardeşlerle olan ilişkisi de seçkin biraderlerinkinden farklıdır. Liberal biraderler dayanışması, sahip olduğu çoğulcu söylem dahilinde kızkardeşlere formel eşitlik tanımakla birlikte çoğu zaman onları kamusal hayattan informal olarak dışladığı gibi özel alanda yaşadıkları eşitsizlikleri de görmezden gelmiştir. Tıpkı daha az seçkin olan biraderler gibi kadınlar da yönetici çemberin dışında kalmış ne hakkınca temsil edilmiş ne de eşit söz hakkına sahip olmuştur. Zorba biraderin ya da popülist liderin kadınlara yaklaşımı daha farklıdır. Otoriter sağ popülist özne, kadınlara karşı tutumunda aşk ve nefret arasında gidip gelmektedir. Ancak bu tutumda, aşk ve nefret duyguları, toplumsal cinsiyet normlarına, kimliklerine ve rollerine yapılan vurguyla katmanlanır. Kadınlar, kâğıt üzerinde bile olsa, “farklı ve eşit” bireyler olarak kabul edilmez. Kadının “kadınlığı” bazen görmezden gelinir ve kadın cinsiyetten arındırılmış bir biçimde, kızkardeş yahut “bacı” olarak biz’e dahil edilir. Diğer durumlarda ise kadın tam tersine, gereksiz, agresif ve tacizkâr cinsiyet referanslarıyla anılır.

Recep Tayyip Erdoğan’ın Hopa’daki bir protestocuya yönelik sarf ettiği “kız mıdır kadın mıdır bilemem” (CNN Türk, 2011) yahut Gezi protestocularına yönelik kullandığı “sürtük” (Cumhuriyet, 2022) ifadeleri bu tavra örnek olarak sayılabilir. Her iki ifadede de kadın protestocular, protestocu kimliğiyle değil, cinsiyet referansı ile anılırlar ve geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına referans verilerek değerleri ve itibarları sorgulanır. Keza Brezilya eski başkanı Jair Bolsonaro’nun kendisini tecavüz yasaları konusunda gevşek davranmakla eleştiren muhalif milletvekili Mario do Rosario’ya sarf ettiği “sen tecavüz etmeye bile değmezsin” şeklindeki sözleri (Kaiser, 2018) veya Covid-19’la mücadele konusunda kendisine eleştirel soru yönelten gazeteci Vera Magalhaes’e sarf ettiği “senin geceleri beni düşündüğünü biliyorum, senin bana başka türlü tutkun var” şeklindeki tacizkar sözleri (Rocha, Reverdosa ve Kottasova, 2022), Bolsonaro’nun

muhalif cephede gördüğü kadınları cinselleştirerek agresyon hedefi yaptığını göstermektedir. ABD Başkanı Trump'ın rakibi Hillary Clinton için “kocasını tatmin edemeyen Amerika'yı nasıl tatmin edecek?” (Jacobson, 2015) veya “pis kadın” ifadeleri de sağ popülizmde kadının ne hızla bir taciz öznesine ve kadınlığın ise bir nefret unsuruna dönüşebildiğini göstermektedir.

Kadını cinsiyet referanslarıyla aşağılama, cinselleştirerek değersizleştirme ve taciz öznesine dönüştürme tavrı, sadece muhalif cephede görülen kadınların muhatap olduğu bir tavır değildir. Otoriter sağ popülizmde, “korunmaya değer kızkardeş” konumu oldukça kırılımandır. Kadınlığın hedef alınması için kadının siyaseten rakip kanatta olmasına gerek yoktur, en ufak muhalefet yeterli olacaktır. Donald Trump'ın, mensubu olduğu Cumhuriyetçi Parti saflarında olan ya da ideolojik olarak o safa yakın duran kadınlardan aldığı eleştirilere dahi tahammülsüzlüğü bu anlamda dikkat çekicidir. Trump bu tahammülsüzlüğü gösterirken, onların kadın oluşunu tiksiniyecek bir farklılık olarak gördüğünü ima etmekten kaçınmaz. Örneğin, Cumhuriyetçi Parti'nin medyadaki en yakın destekçisi olan Fox News'un popüler sunucularından biri olan Megyn Kelly, Trump'ın kadın kimliğine olan saldırgan tavrından nasibini alanlardandır. Kelly, 2015 yılında Cumhuriyetçi Parti'nin Başkan adayını seçtiği ön seçim sürecinde televizyondan canlı yayınlanan tartışmada, Trump'ın muhalifi olan kadınlara “şişman domuzlar, iğrenç hayvanlar” gibi nitelendirmelerle saldırdığını hatırlatıp ona eleştirel bir soru yöneltir. Trump, canlı yayın tartışmasının ardından Kelly ile ilgili yaptığı açıklamada, “Gözlerinden kan fışkınyordu, başka kim bilir nerelerinden kan fışkınyordu” der (Chavez, Stracqualursi ve Keneally, 2016). Bununla da yetinmez ve 27 Ocak 2016'da attığı tweet'te, “Megyn Kelly'e 'bimbo' demeyi reddediyorum, siyaseten doğrucu olmaz. Onun yerine ona hafif sıklet haberci diyeceğim” ifadeleriyle, dolaylı olarak Megyn Kelly'yi, Cambridge sözlüğünde “çekici ama akılsız genç kadın” olarak tanımlanan “bimbo” kelimesiyle itibarsızlaştırır. Bunun yanı sıra, Cumhuriyetçi Parti önseçimlerinde rakipleri arasında bulunan Başkan aday adayı Carly Fiorina ile ilgili, “Şu surata bir bakın. Kim buna oy verir? Bu suratın bir sonraki başkanımızın suratı olduğunu düşünebiliyor musunuz?” der (Stetler, 2015). Bu örneklerin her ikisi de siyaseten Trump'ın temsil ettiği çizgiye yakın duran kadınların dahi, Trump tarafından belirlenen “hizayı” bozdukları takdirde, kadın kimlikleri üzerinden cinsiyetli bir şiddet dilinin hedefi olduklarını göstermektedir.

Özetle otoriter sağ popülizmde, kadının düşmanlaştırılıp ötekileştirildiği, kadına agresif yaklaşıldığı hemen her bağlamda onun “kadın” olduğu hatırlanır ve hatırlatılır, veyahut kadın olduğu hatıra geldikçe yaklaşım agresifleşir ve tacizkârlaşır. Mitchell'e (1992) göre zorba biraderin kızkardeşe olan duygusu, şiddetle cinselliğin iç içe geçtiği bir duygudur.

Şunu da not etmek gerekir ki, zaman zaman, zorba birader de paternal rollere bürünebilir ve ataerkil masküliniteye benzer biçimde, kadınları korunup kollanması gereken özneler olarak tarif edebilir. Örneğin, Donald Trump Meksikalı göçmenlerin “tecavüzcü” olduğunu iddia ederken (TIME, 2015), kadınları korumaya vurgu yapar. Fakat burada da kadının yine bir başka ötekine, örneğin göçmenlere karşı “biz”i konsolide etme konusunda araçsallaştığını ve bu anlamıyla popülizmin ayırt edici özelliklerini taşıdığını görebilmekteyiz. “Kadınları göçmenlerden koruma” vurgusu, bu siyaset tipinin öznesinin açıkça erkek olduğunu ortaya koymanın ötesinde, popülizme has kutuplaştırma unsurunu da ortaya koymaktadır.

Neticede, popülist maskülinitenin kadın için özellikle boğucu olabileceğini söylemek mümkündür. Geleneksel, paternalist maskülinite kadını eşit görmemekle birlikte çoğu zaman kurduğu hiyerarşik yapı sonucu kadına fiziksel ve zihinsel olarak uzak kalmaktadır. Burada kadın, eşit haklara sahip olmasa da günlük hayatını geçirdiği özel alanda masküliniteden kısmen uzak kalma imkanına sahiptir. Fraternal maskülinite ise, paternal masküliniteye göre eşitlikçi bir söyleme sahip olsa da kadına bir tür yok sayılma deneyimi yaşatmaktadır. Popülist maskülinite ise her iki masküliniteden farklı olarak, kadına karşı tacizkardır. Kadına ilgi yoğundur ve kadın rutin olarak hedef alınmaktadır.

6. SONUÇ

Bu çalışma, liberal demokrasiyi bir “biraderler rejimi” olarak gören feminist eleştiriye referansla, otoriter sağ popülizmi “zorba biraderin rejimi” olarak tanımlamaktadır. Bunu yaparken, feminist psikanalizin analitik araçlarını ve aile ilişkileri metaforunu kullanmakta ve otoriter sağ popülizmin toplumsal ilişkilere dair tahayyülünü bir “kardeş şiddeti” olarak anlamlandırmaktadır. Bu çerçevede, çalışmamız eşitler arası ilişkilerde ortaya çıkabilen yerinden edilme ve yok edilme duygularının popülist siyasetteki belirleyici rolüne dikkat çekmektedir. Popülist siyasette tipik olarak rastladığımız keskin “biz” ve “onlar” ayrıştırması ise “benzer” olana yöneltilen narsist aşk ve “farklı” olana yöneltilen histerik şiddet arasında gidip gelen iki kutuplu tutum ve duygularla anlamlandırılmaktadır.

Çalışmamız, otoriter sağ popülizmin açıkça maskülen ve maskülinist bir “kardeşler ilişkisi” tahayyülünü de siyasetin merkezine yerleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu maskülinitenin ve maskülinizmin liberal demokrasiden çok daha açık-seçik olduğu gibi patrimoniyal rejimlere göre de daha tacizkâr olduğu görülmektedir. Zorba biraderin maskülinist şiddet dili tarafından hedef alınan “öteki”ler, bağlamsal olarak değişiklik göstermekte; örneğin etnik azınlıklardan, liberallere, göçmenlerden finans elitlerine kadar pek çok farklı grup bu şiddet

dilinden nasibini alabilmektedir. Ancak kadınlara yönelik ötekileştirme çok daha hızlı biçimde agresifleşebilmekte, kadınlar cinselleştirilerek ve/veya hâkim toplumsal cinsiyet normlarına referansla hedef gösterilmektedir.

Son olarak, bu çalışma popülizmi farklı bir açıdan görmeyi sağlamak kadar, post-popülist bir siyaset tahayyülü için de ilham verici olmayı hedeflemektedir. Nitekim otoriter popülist söylemin duygu analizi, otoriter popülizme karşı geliştirilebilecek olan siyaset tahayyülünün nasıl bir duygusal dinamikle karşı karşıya olduğunun analizinin de gerekliliğini göstermekte ve gelecek çalışmalar için yön gösterici olmaktadır. Otoriter popülizmle mücadele, yalnız popülist hareketleri bastırma yahut liberal refleksi güçlendirmeyi değil popülist talebin ardındaki duyguları anlamayı ve bertaraf etmeyi de gerektirmektedir. Mitchell'in ifade ettiği gibi, kardeş şiddetini engellemenin yolu kardeşlerin farklı ve bir oldukları bir düzeni kurmaktan geçmektedir. Ne baba ne seçkin biraderler ne de zorba birader böyle bir düzeni kurabilmiştir. Bu düzen, “annenin yasasını”, yani, tüm kardeşlerin farklarıyla kapsandığı, çoğulcu bir birlik duygusunun hâkim olduğu bir düzeni gerektirmektedir. Post-popülizm üzerine yapılacak yeni çalışmalar, toplumdaki yatay ilişkileri odağına alan ve iyileşmeyi tam da burada arayan dişil siyaset formüllerini değerlendirmeye almalıdır.

KAYNAKÇA

Akkerman, Tjitse (2015), “Gender and the Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis of Policy Agendas”, *Patterns of Prejudice*, 49 (1-2): 37-60.

Andreescu, Florentina (2019), “Donald Trump’s appeal: a socio-psychoanalytic analysis”, *Journal of Cultural Research*, 23 (4): 348-364.

BBC News (2015), “Donald Trump Under Fire for Mocking Disabled Reporter”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-34930042> (21.01.2023).

BBC News (2018), “Jair Bolsonaro: Why Brazilian women are saying #NotHim”, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-45579635> (21.01.2023).

Bernini, Lorenzo (2020), “‘Merde Alors!’ A Neo-Fascist Daddy Is Marching on Brussels”, *Critical Times*, 3 (3): 358-383.

Berti, Carlo ve Enzo Loner (2021), “Character Assassination as a Right-Wing Populist Communication Tactic on Social Media: The Case of Matteo Salvini in Italy”, *New Media & Society*, 1-22.

Blais, Melissa ve Francis Dupuis-Déri (2012), “Masculinism and the Antifeminist Countermovement”, *Social Movement Studies*, 11 (1): 21-39.

Bonikowski, Bart (2017), “Ethno-nationalist Populism and the Mobilization of Collective Resentment”, *The British Journal of Sociology*, 68: 181-213.

Borba, Rodrigo (2021), “Disgusting Politics: Circuits of Affects and the Making of Bolsonaro”, *Social Semiotics*, 31 (5): 677-694.

Borrelli, Silvia Sciorilli (2020), “Salvini to Tunisian Teen: Are You a Drug Dealer?”, <https://www.politico.eu/article/matteo-salvini-to-tunisian-teen-are-you-a-drug-dealer/> (20.03.2023).

Brown, Wendy (1992), “Finding the man in the state”, *Feminist Studies*, 18 (1): 7-34.

Brubaker, Roger (2017), “Why Populism?”, *Theory and Society*, 46 (5): 357–385.

Chavez, Paolo, Veronica Stracqualursi ve Meghan Keneally (2016), “A history of the Donald Trump-Megyn Kelly Feud”, <https://abcnews.go.com/Politics/history-donald-trump-megyn-kelly-feud/story?id=36526503> (21.01.2023).

CNN Türk (2011), “Başbakan: O kadın, kız mıdır, kadın mıdır?”, <https://www.cnnturk.com/arsiv/2011/yazarlar/06/04/basbakan.o.kadin.kiz.midir.kadin.midir/618955.0/index.html> (21.01.2023).

Cohen, Jean L. (2019), “Populism and the Politics of Resentment”, *Jus Cogens*, 1: 5–39.

Connell, Raewyn (1995), *Masculinities* (Berkeley, CA: University of California Press).

Crociani-Windland, Lita ve Paul Hoggett (2012), “Politics and Affect”, *Subjectivity*, 5: 161–179.

Cumhuriyet (2022), “Erdoğan’ın Gezi Eylemcilerine Yönelik Bunlar Çürük, Bunlar Sürtük Sözlerine Kaftancıoğlu’ndan Tepki”, <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/erdoganin-gezi-eylemcilerine-yonelik-bunlar-curuk-bunlar-surtuk-sozlerine-sert-tepki-1942341> (21.01.2023).

De la Torre, Carlos (2010), *Populist Seduction in Latin America* (Athens: Ohio University Press).

Ekşi, Betül ve Elizabeth Wood (2019), “Right-wing Populism as Gendered Performance: Janus-faced Masculinity in the Leadership of Vladimir Putin and Recep T. Erdogan”, *Theory and Society*, 48 (5): 733-751.

Erdoğan, Recep Tayyip (2012), <https://twitter.com/RTErdogan/status/247752948438953984> (21.01.2023).

Erdoğan, Recep Tayyip (2013), <https://twitter.com/rterdogan/status/362613932738871296> (21.01.2023).

Glynos Jason ve Yannis Stavrakakis (2008), “Lacan and Political Subjectivity: Fantasy and Enjoyment in Psychoanalysis and Political Theory”, *Subjectivity*, 24: 256–274.

Guriev, Sergei ve Elias Papaioannou (2020), “The Political Economy of Populism” (February 21). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3542052>.

HalkTV (2020), “Dağları Delmeye Devam Edeceğiz!”, <https://halktv.com.tr/gundem/erdogan-daglari-delmeye-devam-edecemiz-cunku-biz-ferhatiz-millet-sir-416511h> (21.01.2023).

Hamdaoui, Soraya (2022), “A ‘Stylistic Anti-Populism’: An Analysis of the Sardine Movement’s Opposition to Matteo Salvini in Italy”, *Social Movement Studies*, 21 (4): 436-452.

Hooghe, Marc ve Ruth Dassonneville (2018), “Explaining the Trump Vote: The Effect of Racist Resentment and Anti-immigrant Sentiments”, *PS: Political Science & Politics*, 51(3):528–34.

Inglehart, Ronald F. ve Pippa Norris (2016), “Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash”, HKS Working Paper No. RWP16-026.

Jacobs, Emily ve Juliegrace Brufke (2022), “Trump's Speech as it Happened: Former President Attacks Liz Cheney in Her Own Backyard”, <https://www.washingtonexaminer.com/trump-rally-tonight-former-president-to-take-aim-at-liz-cheney-in-wyoming> (21.01.2023).

Jacobson, Lenny (2015), <https://twitter.com/Lennyjacobson/status/588867303908868096> (21.01.2023).

Kaiser, Anna Jean (2018), “Woman who Bolsonaro Insulted: 'Our President-Elect Encourages Rape,’” <https://www.theguardian.com/world/2018/dec/23/maria-do-rosario-jair-bolsonaro-brazil-rape> (21.01.2023).

Kington, Tom (2018), “Dumped Salvini Tells Italy: I’m not Ashamed to Have Loved,” <https://www.thetimes.co.uk/article/dumped-salvini-tells-italy-i-m-not-ashamed-to-have-loved-8vm33j7fw> (20.03.2023).

Koschut, Simon (2018), “Speaking From the Heart: Emotion Discourse Analysis in International Relations”, Clement, Maeva ve Eric Sangar (Der.), *Researching Emotions in International Relations: Methodological Perspectives on the Emotional Turn* (Cham: Palgrave Macmillan): 277-301.

Laclau, Ernesto (2005), *On Populist Reason* (London: Verso).

Löffler, Marion (2020), “Populist attraction: The symbolic uses of masculinities in the Austrian general election campaign 2017”, *NORMA*, 15 (1): 10-25.

MacCannell, Juliet F. (1991), *The Regime of the Brother: After the Patriarchy* (London & New York: Routledge).

Mandelbaum, Moran. (2020), “‘Making Our Country Great Again’: The Politics of Subjectivity in an Age of National-Populism”, *International Journal for the Semiotics of Law*, 33: 451-456.

McAfee, Nöelle (2021), “Beyond Populism: The Psychodynamics of Antipolitical Popular Movements”, *Populism*, 4: 1-27.

Mellström, Ulf (2016), “In the Time of Masculinist Political Revival”, *NORMA*, 11 (3): 135-138.

Milbank, Dana (2020), “Please, Mr. President, we are tired of winning”, *Washington Post*, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2020/04/13/please-mr-president-can-we-stop-winning-so-much/> (13.04.2020).

Miller, Mike (2016), “Donald Trump on a Protester: ‘I’d Like to Punch Him in the Face’”, *Washington Post*, <https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2016/02/23/donald-trump-on-protester-id-like-to-punch-him-in-the-face/> (21.01.2023).

Mitchell, Juliet (1992), *Siblings: Sex and Violence* (Cambridge, UK: Polity).

Moffitt, Benjamin (2016), *The Global Rise of Populism: Performance, Political Style and Representation* (California: Stanford University Press).

Mudde, Cas (2004), “The Populist Zeitgeist”, *Government & Opposition*, 39 (4): 541-563.

Mudde, Cas (2007), *Populist Radical Right Parties in Europe* (New York: Cambridge University Press).

Mudde, Cas ve Cristóbal R. Kaltwasser (2015), “Vox Populi or Vox Masculini? Populism and Gender in Northern Europe and South America”, *Patterns of Prejudice*, 49 (1-2): 16-36.

Norocel, Ov Cristian (2010), “Romania is a Family and It Needs A Strict Father: Conceptual Metaphors at Work in Radical Right Populist Discourses”, *Nationalities Papers*, 38 (5): 705-721.

Norocel, Ov Cristian (2013), “‘Give us back Sweden!’ A Feminist Reading of the (Re)Interpretations of the Folkhem Conceptual Metaphor in Swedish Radical Right Populist Discourse”, *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 21 (1): 4-20.

Norocel, Ov Cristian ve Tuija Saresma, Tuuli Lahdesmaki vd. (2020), “Discursive Constructions of White Nordic Masculinities in Right-Wing Populist Media”, *Men and Masculinities*, 23 (3-4): 425-446.

Norris, Pippa ve Ronald Inglehart (2019), *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism* (New York: Cambridge University Press).

NTV (2012), “Aşk Kişinin Sevdiğinde Yok Olmasıdır”, https://www.ntv.com.tr/turkiye/erdogan-ask-kisinin-sevdiginde-yok-olmasidir,0LNIuV5I2U2ulYhzE8_eaQ (21.01.2023)

Özkazanç, Alev (2015), “Kadına Şiddet Sorununa Queer bir Yaklaşım Doğru”, *Psikanalitik Bakışlar 9: İçimizdeki Şiddet, İçinde Yaşadığımız Şiddet Sempozyumunda sunulan bildiri metni* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi).

Pateman, Carole (1988), *The Sexual Contract* (California: Stanford University Press).

Rocha, Camilio, Marsia Reverdosa ve Ivana Kottasova (2022), “Bolsonaro launches personal attack on female journalist,” <https://edition.cnn.com/2022/08/29/americas/brazil-bolsonaro-lula-debate-intl/index.html> (21.01.2023).

Salter, Leon (2016), “Populism as a Fantasmatic Rupture in the Post-Political Order: Integrating Laclau with Glynos and Stavrakakis”, *Kōtuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*, 11 (2): 116-132.

Sonmez, Felicia ve Mike DeBonis (2019), “Trump Tells Four Liberal Congresswomen to ‘Go Back’ to Their Countries, Prompting Pelosi to Defend Them”, <https://www.washingtonpost.com/politics/trump-says-four-liberal->

congresswomen-should-go-back-to-the-crime-infested-places-from-which-they-came/2019/07/14/b8bf140e-a638-11e9-a3a6-ab670962db05_story.html (21.01.2023).

Stetler, Brian (2015), “Trump Insults Fiorina in Rolling Stone: 'Look at That Face!'”, <https://money.cnn.com/2015/09/09/media/donald-trump-rolling-stone-carly-fiorina/> (21.01.2023).

Stopler, Gila (2021), “The Personal is Political: The Feminist Critique of Liberalism and the Challenge of Right-Wing Populism”, *International Journal of Constitutional Law*, 19 (2): 393-402.

TIME (2015), “Here’s Donald Trump’s Presidential Announcement Speech”, <http://time.com/3923128/donald-trump-announcement-speech/> (10.03.2023).

Valcore, Jace, Nicole Asquith ve Jesse Rodgers (2023), ““We’re led by Stupid People”: Exploring Trump’s Use of Denigrating and Deprecating Speech to Promote Hatred and Violence”, *Crime, Law and Social Change*, 9 February, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10611-023-10085-y> (15.03.2023).

Yıldız, Onur (2017), “Popülizmin Normatif İmkânları: Hınç ve Diğer Popülist Siyaset Biçimleri”, *Mülkiye Dergisi*, 41 (1): 7-31.

**A NEO-CLASSICAL REALIST ACCOUNT OF
TÜRKİYE'S FOREIGN POLICY BEHAVIOR: THE
COMPARISON OF BÜLENT ECEVİT'S 1978-1979 AND
1999-2002 GOVERNMENTS**

**TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA DAVRANIŞININ
NEOKLASİK REALİST BİR AÇIKLAMASI: BÜLENT
ECEVİT'İN 1978-1979 VE 1999-2002 HÜKÜMETLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Fatma Aslı KELKİTLİ*

ABSTRACT

This study examines and compares the foreign policy behavior of Türkiye under the premiership of Bülent Ecevit between 1978-1979 and 1999-2002 via utilization of neo-classical realist theory. The article argues that the permissive strategic environment in both periods, détente in the former and unipolar international system in the latter paved the way for Türkiye's multi-dimensional foreign policy which put special emphasis on neighboring regions. The worldviews of Ecevit and his foreign ministers Gündüz Ökçün and İsmail Cem as well as the emergence of grave economic problems in the country also contributed to the consolidation of region-centric foreign policy streak in both periods. Yet, while the arrival of the Second Cold War in December 1979 following the Soviet intervention in Afghanistan interrupted Türkiye's multi-dimensional foreign policy stance for a while, the increasing trend towards multi-polarity starting from mid-2000s

*Assoc. Prof. Dr., İstanbul Arel University, Department of Political Science and Public Administration, kelkitlikongur@yahoo.com, aslikekitli@arel.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0164-8736>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 25.06.2022
Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 21.05.2023

facilitated Türkiye's pursuit of more autonomous foreign policy line.

Keywords: Neo-classical Realism, Türkiye, Foreign Policy Behavior, Bülent Ecevit, Multi-Dimensional Foreign Policy.

ÖZ

Bu çalışma, neoklasik realist teoriden yararlanarak 1978-1979 ve 1999-2002 yılları arasında Ecevit'in başbakanlığında Türkiye'nin dış politika davranışını inceleyip karşılaştırmaktadır. Makale, her iki dönemde de müsamahakâr stratejik ortamın, önceki dönemdeki yumuşamanın, ikinci dönemdeki tek kutuplu uluslararası sistemin, Türkiye'nin komşu bölgelere özel vurgu yapan çok boyutlu dış politikasının önünü açtığını öne sürmektedir. Ecevit ve dışişleri bakanları Gündüz Ökçün ve İsmail Cem'in dünya görüşleri ile ülkede ciddi ekonomik sorunların ortaya çıkması da her iki dönemde de bölge merkezli dış politika çizgisinin pekişmesine katkı sağlamıştır. Her ne kadar İkinci Soğuk Savaş'ın Aralık 1979'da Afganistan'a Sovyet müdahalesinin ardından gelmesi Türkiye'nin çok boyutlu dış politika duruşunu bir süreliğine kesintiye uğratsa da Soğuk Savaş sonrası dönemde artan çok kutupluluk eğilimi Türkiye'nin daha özerk bir dış politika izlemesini kolaylaştırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Neoklasik Realizm, Türkiye, Dış Politika Davranışı, Bülent Ecevit, Çok Boyutlu Dış Politika.

INTRODUCTION

The neorealism's failure to predict the political changes that left its imprint on Europe in the late 1980s and the early 1990s which harbingered the unification of Germany, dissolution of the Soviet Union and eventually the finale of the Cold War precipitated introspection, discussion, along with introduction of new theoretical approaches within the realist tradition. Accordingly, Gideon Rose brought forward the concept of neo-classical realism in 1998 which contended that the foreign policy behavior of a state was dependent on systemic factors such as the relative material power capabilities which would be untangled via intervening variables at the unit level such as

apprehensions of the policymakers, domestic state structure and the nature and strength of state-society relations (Rose, 1998: 146, 152-153).

Clarity and the nature of a state's strategic environment were identified as the key systemic variables that were central to the neo-classical realism (Ripsman et al., 2016: 56). Clarity had three components: The level of a state's recognition of the constraints and opportunities surrounding its environment, the extent of international system's provision of clear information on constraints and opportunities and the presence or absence of most appropriate policy options (Ripsman et al., 2016: 46). When there existed less clarity, policymakers had more room to pursue policies based on their worldviews and preferences. The neo-classical realist theory broached two types of strategic environments based on the immediacy and prominence of threats and opportunities that states came across. In a restrictive strategic environment, the threat or opportunity was close and the threat was dangerous or the opportunity was attractive. The permissive strategic environment on the other hand, was the one where the threat or opportunity was distant and the threat or opportunity was less powerful (Ripsman et al., 2016: 52).

The neo-classical realist school acknowledged the primacy of systemic factors however it also pointed out that they were indirectly causal to foreign policy behavior of states. Unit-level variables on the other hand, remained secondarily but directly causal to the foreign policy process (Sterling-Folker, 1997: 22). Foreign policy preferences of states were affected by domestic-level mediating variables such as leader perceptions, strategic culture, relations between state and society, domestic political organizations and domestic economic constraints (Ripsman et al., 2016: 33-34). All in all, it can be said that neo-classical realism expands the expounding capacity of the realist theory by recognizing pressures of the anarchical international system on state responses and also taking into consideration how these responses are determined by domestic factors such as leader perceptions and political and economic constraints.

This article makes use of the neo-classical realist theory in order to examine and compare the foreign policy behavior of Türkiye under the premiership of Bülent Ecevit in two time periods: 1978-1979 and 1999-2002. The nature of the strategic environment will be the independent variable in this study while the leader images and domestic economic constraints will act as the intervening variables. The article argues that the permissive strategic environment in both periods, détente in the former and unipolar international system in the latter paved the way for Türkiye's multi-dimensional foreign policy which put special emphasis on neighboring regions. While the thawing out of strains between Washington and Moscow during détente years smoothed the path for Türkiye to

seek closer diplomatic and commercial association with Moscow and its allies in the Balkan Peninsula and in the Middle East region, elimination of security risks the superpower competition posed for Türkiye with the Soviet Union's downfall augmented maneuvering capability of Ankara in its foreign policy decisions and helped it to pursue more flexible regional policies.

The worldviews of the Prime Minister Bülent Ecevit and his foreign ministers Gündüz Ökçün and İsmail Cem as well as the emergence of grave economic problems in the country also contributed to the consolidation of region-centric foreign policy streak in both periods. However, while the arrival of the Second Cold War in December 1979 following Soviet intervention in Afghanistan interrupted Türkiye's multi-dimensional foreign policy stance for a while, the increasing trend towards multi-polarity commencing from mid-2000s facilitated Türkiye's pursuit of more autonomous foreign policy line.

The research program of neo-classical realism encompasses not only great powers or Western cases but also smaller actors and non-Western examples (Meibauer et al., 2021: 282). Thus, analyzing Türkiye's foreign policy conduct as a middle/regional actor on a temporal basis contributes to the explanatory power of the theory. Moreover, the article provides valuable insights pertaining to the foreign policy initiatives spearheaded by Ecevit during the two coalition governments in two different time periods. Politically active between the years 1957-2004, Ecevit was one of the influential figures of the Turkish political life during the twentieth century. Yet, although there are some academic studies regarding his political thoughts (Sanlı, 2021), his main traits as a politician (Kımkıloğlu, 2000), his domestic policies (Erkan, 2017; Kasapsaraçoğlu, 2021) and his specific foreign policy initiatives such as the Cyprus intervention of July 20, 1974 (Gülbay, 2019), the literature is devoid of a study that examines the main contours of his foreign policy preferences in a comparative perspective. This article, by underlining Ecevit as a significant agency in determination of Türkiye's foreign policy outlook both in the course of détente years and post-Cold War epoch, aims to fill the void in this area as well.

The study is made up of five sections. The first section elaborates on the notions of permissive strategic environment, leader image and domestic economic constraint. The second part scrutinizes the external and internal environment of Türkiye between 1978-1979 through analysis of the impact of détente on Türkiye's foreign policy decisions, along with the explanation of the economic problems that the government had to face and the revelation of Ecevit and Foreign Minister Gündüz Ökçün's ideas and views concerning Türkiye's foreign policy track. It then moves on to elaborate Ankara's endeavor to pursue multi-faceted foreign policy through exploring of Türkiye's dealings with the Soviet Union, the Middle Eastern neighbors (Iran, Iraq, Syria) and the Third

World. The fourth part delves into the external and internal environment of Türkiye between 1999-2002 through investigation of the implications of the unipolar international environment on Türkiye's decisions regarding foreign policy along with the explanation of Ankara's struggle with November 2000 capital flight crisis and February 2001 stock market collapse crisis and the explication of Ecevit and Foreign Minister İsmail Cem's key principles regarding Turkish foreign policy. The last part casts light on Türkiye's efforts to pursue multi-dimensional foreign policy line by assessing Ankara's interaction with Russia, its association with Iran, Iraq, Syria and its opening to African and Latin American regions.

1. THEORETICAL FRAMEWORK

The founder of neorealism, Kenneth N. Waltz revealed the main divergence between the theory of international politics and the theory of foreign policy. While the former explained the persistent and recurring patterns in the international structure such as emergence of wars, coalition building and balancing behavior of states, the latter focused on the specific behaviors and differences of individual countries (Waltz, 1979: 72). Waltz further expounded that the theory of foreign policy would try to find out the underlying causes of the different policy behavior of the states with similar material capabilities (Waltz, 1996: 54).

The neo-classical realist theory is built on the premise that the boundary between the theory of international politics and the theory of foreign policy is vague because change of foreign policy and adjustment of international system are results of behavior of nation-state. Neo-classical realism shares neorealism's assumptions about the anarchic character of the international system, the primacy of states, relative power distributions and pervasive uncertainty (Taliaferro et al., 2009: 7). Yet, it has a more flexible point of view pertaining to the limitations structural circumstances placed on state behavior. Structural settings are defined as permissive courses of actions according to the precepts of neo-classical realism which either extend opportunities to the states or put restraints on their behavior (Schweller, 1998: 3). So, anarchy is variable, and it does not apply equally strongly to all states everywhere (Wohlforth, 2016: 42).

The Type I neo-classical realism, which was also defined as the logical extension of neorealism concentrated on fixing the shortcomings of the deviant cases in which the states eschewed from pursuing the optimal foreign policy that the systemic conditions would suggest. Jack L. Snyder sought to find out why Germany and Japan pursued expansionist tendencies at different points in time although the international system rarely rewarded expansionism (Snyder, 1991). Jeffrey W. Taliaferro tried to elucidate why great powers were stuck in

peripheral conflicts despite increasing expenses and dimming chances of success (Taliaferro, 1998). Randall L. Schweller strove to explore the reasons why London, Paris, Washington, Moscow and Tokyo did not balance against an increasingly aggressive Berlin in the interwar period despite the high propensity of an imminent power transition in Europe (Schweller, 2004). These anomalies were attributed to the unit-level variables such as nature of domestic political regimes, perceptions of policymakers and domestic political constraints. The neo-classical realist theory's main virtue would be the demonstration of inevitable foreign policy failures in the event of expanding influence of subjectivity and domestic politics in foreign policy making (Rathbun, 2008).

The Type II neo-classical realism contended that in case of a lack of a clear and pressing threat emanating from the international structure, states might enjoy the liberty of choosing among many policy actions. Furthermore, under these circumstances, the foreign policy choices of the states might be dictated by worldviews of decision-makers, strategic cultures, nature of domestic coalitions and domestic political limitations (Ripsman et al., 2016: 29). William C. Wohlforth underlined that the First World I broke out because of the foreign policy choices of the German leadership and because of their ambition to enhance the relative status of Germany although Great Britain, the chief trading partner of Germany posed the least possible threat to its security (Wohlforth, 2009). Mark Brawley averred that although London, Paris and Moscow devised their foreign policy strategies by taking into account the likelihood of an emergence of an assertive Germany in the 1920s, they nevertheless followed different policy paths owing to their unique strategic settings and their domestic political limitations because of the distant possibility of a German threat at that time (Brawley, 2009).

The Type III neo-classical realism that was introduced by Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, and Steven E. Lobell in their book *Neoclassical Realist Theory of International Politics* reemphasized the importance of the systemic incentives which have causative significance (the independent variable) and placed the domestic drivers in the middle as intervening variables in order for them to act as a connection between the independent variable and the dependent variable (foreign policy outcomes). The structure and the structural modifiers (geographical location, the degree of technological permeation, the offence-defense balance in military technologies) are the main determinants of the possible strategic preferences of the states which are followed by clarity and the level of the permissiveness or restrictiveness of the strategic environment (Ripsman et al., 2016: 56-57). This study conforms to the theoretical framework put forth by the Type III neo-classical realism as this model expands the explanatory power of neo-classical realism by providing the opportunity to examine the medium and long-term foreign policy making. Thus, it helps to

explain similarities and variations in the foreign policy behavior of Türkiye over time (both in *détente* years and immediate post-Cold War era) through utilization of intervening variables such as the leader images and domestic economic constraints.

The decision-makers formulate, execute, review and modify their foreign policy choices in the light of opportunities and constraints emanating from the international environment. The dominant power structure plays a crucial role in determination of the level of external freedom of maneuver for the state (Mouritzen, 2022: 103). When freedom is narrow, states prioritize survival whereas in the event of widening freedom it becomes possible to make some calculations and plans. (Mouritzen, 2022: 117-118). Furthermore, the widening of freedom of maneuver may also help a state to pursue a more assertive foreign policy path. When a state has a permissive security environment that maintains its political autonomy; it may also seize the opportunity to realize its political, economic and social goals (Fiammenghi et al., 2018: 198).

The international distribution of material capabilities and the position of a state in the international system take precedence in indication of whether the strategic environment is permissive or restrictive. Türkiye's ranking between great powers and small powers owing to its material power ensures a relative permissive international environment for the country (Dewitt and Kirton, 1983: 22). The number of great powers in the international arena has also influence on the designation of a state's level of permissiveness or restrictiveness.

The bipolar system, in which states are attached to one of the competing poles based on their interests and values, imposes impediments and constraints on the decisions of the middle and small powers with regard to foreign policy matters. Yet, *détente* years expanded the grey zone between forbidden and permitted actions for middle powers like Türkiye and helped them to chart a hybrid strategy that balanced between loyalty to the pole and moderate independence. The unipolar system on the other hand, permitted middle powers significant action space in foreign policy as the international environment was regarded relatively peaceful due to the low probability of other states to counterbalance the unipolar state. Thus, Türkiye seized the opportunity to make inroads to its immediate neighborhood.

The leader image of the foreign policy executives is one of the intervening variables of this study. The leader image can be defined as the belief system, from the filters of which input coming from the outer environment is received, processed and interpreted (Holsti, 1962: 245). Foreign policy executives' views of the inner and outer environment designate definition of their state's desirable role in foreign policy (Brecher et al., 1969: 87).

Bülent Ecevit, who came out as an actively-independent leader whose focus of attention directed at maintaining his government's maneuverability and independence (Çuhadar et al., 2021: 14) became the mastermind behind Türkiye's multi-dimensional foreign policy track both during détente and immediate post-Cold War periods. Cognizant of the lenient strategic environment and the decline of the Soviet threat, Ecevit opted for better political and economic association both with Moscow and its allies in the Balkan Peninsula as well as in the Middle East region. Moreover, he reached out to the Third World as a result of substantial input from his Foreign Minister Gündüz Ökçün who shared similar foreign policy orientation with him. Ecevit returned to the premiership of Türkiye in late 1990s in a unipolar world where middle powers like Türkiye had more room for expanding their influence in neighboring regions. Building on the premise that sustaining amicable political and economic relations with the neighbors would enhance Türkiye's autonomy in its dealings with the Western world, Ecevit struggled to elevate Türkiye's ties with Russia and its Middle Eastern neighbors and also initiated mechanisms to strengthen Türkiye's interaction with states of Africa and Latin American countries thanks to efforts of his Minister of Foreign Affairs İsmail Cem, who, owing to similar foreign policy vision and mindset with Ecevit, backed up his multi-directional foreign policy line.

The domestic economic constraints which impinged on capabilities to realize foreign policy plans is the second intervening variable in the article. The energy needs, mounting external debt and trade deficit impelled the governments in both periods to diversify foreign policy in order to reduce energy expenses, secure necessary loans and promote Turkish goods and services abroad. Another objective of the commercial diplomacy conducted especially in the early 2000s was to attract foreign direct investment to Türkiye which might alleviate the growing youth unemployment in the country.

2. BÜLENT ECEVİT'S 1978-1979 GOVERNMENT: THE EXTERNAL AND INTERNAL ENVIRONMENT

From the late 1960s up until the December 1979 Soviet intervention of Afghanistan, the world witnessed the easing of tensions between the Eastern Bloc and the Western bloc gradually. The signing of the Anti-Ballistic Missile Treaty between Washington and Moscow in 1972 became a significant milestone in controlling arms race in nuclear weapons. A few years later, in 1975, all the European countries except Albania and Andorra, in addition to Canada and the USA, put their signatures on the Helsinki Final Act that acknowledged political borders, promoted human rights, brought out military confidence building measures, and facilitated trade and cultural exchange between the two blocs (United States of America Department of State Office of

the Historian, 2022). Moreover, China and the European Economic Community concluded the first trade agreement in April 1978 (Commission of the European Communities Spokesman's Group and Directorate General for Information, 1979: 3) and China and the USA established diplomatic relations in January 1979. In June 1979 the USA and the two great powers hammered out the Strategic Arms Limitations Treaty II (SALT II) which anticipated the further reduction of strategic nuclear weapons.

The détente between the Eastern and Western blocs equipped the middle powers with the opportunity to chart a more independent course in foreign-policy making and to strengthen diplomatic, commercial and cultural bonds with the states from the rival bloc. Türkiye, in this regard, succeeded in carrying out the military intervention on the island of Cyprus on July 20, 1974, without interruption from Washington or Moscow. Bülent Ecevit, who headed the coalition government, comprised of Republican People's Party (CHP) and National Salvation Party (MSP) during the Cyprus Peace Operation assumed again the position of prime minister in January 1978 in another coalition government founded with the contribution of the CHP, Republican Reliance Party (CGP), Democratic Party (DP) and independent ministers.

Prime Minister Bülent Ecevit was quite active and influential in foreign policy resolutions in the government of January 1978-November 1979. Ecevit had demonstrated keen interest in foreign policy issues since the early years of his career as a journalist. He wrote up many articles about diverse foreign policy matters for many national newspapers such as Halkçı, Pazar Postası, Son Havadis, Ulus as well as for American newspapers of Sunday Journal and Sentinel during the 1950s. The Foreign Ministry officials who worked with him remembered that Ecevit issued directives to the Foreign Ministry on a regular basis with regard to the general guidelines as well as day to day policymaking (Sowerwine, 1987: 183). Ecevit had conveyed his thoughts pertaining to the foreign policy stance of Türkiye in a series of interviews conducted in 1976. Ecevit underlined that Türkiye needed to make new arrangements in its defense and foreign policy with the aim of safeguarding its well-being and security which necessitated closer and friendlier relations with the states in its neighborhood. Accordingly, he stated that the CHP countenanced Demirel government's attempts to advance commercial bonds with the Soviet Union and suggested the establishment of similar economic ties with the Balkan, Middle Eastern and Scandinavian states as well (Ecevit, 2010: 52-55).

The post of foreign minister was handed to CHP during the coalition government of January 1978-November 1979 which provided the Party with the opportunity to initiate, shape and set the foreign policy agenda. The bureaucratic resources and the expertise that came with the Ministry also facilitated to

develop issue ownership in the foreign policy field (Oppermann et al., 2017: 494). The Foreign Minister Gündüz Ökçün, similar to Ecevit, was in favor of expanding the foreign policy options of Türkiye. In March 1978, shortly after his inauguration to the post, The Foreign Ministry and the General Staff announced that they were working on a new mission for a more independent foreign policy and a new national security doctrine (Cumhuriyet, 25 March 1978). It was also planned to establish a new division under the Foreign Ministry called General Directorate for Strategic Research and Disarmament. Ökçün placed special emphasis on the Third World and instigated the formation of a working group under the Ministry which would search ways for enhancement of diplomatic, commercial and cultural relations with the Non-Aligned Movement members (Özcan, 2021: 286-287).

Türkiye's struggle with drastic economic problems since the mid-1970s was another compelling reason of Ecevit's region-centric foreign policy. The sharp increase in petroleum bills triggered by supply reduction decision of OPEC and subsequent recession in wealthy countries took its toll on Türkiye's economy. The demand for Turkish goods and services in foreign markets and employment of Turkish workers abroad declined while the trade deficit widened due to the rising cost of the energy imports. Türkiye began to borrow in increasing amounts from the richer countries which brought out \$ 11.3 billion foreign debt at the end of 1977, \$ 6.6 billion of which was short-term (Singer, 1981: 30). Türkiye inked a stand-by agreement with IMF for \$ 45 million in March 1978 to alleviate the debt crisis. However, IMF did not release the second and third tranches because of its dissatisfaction with the conduct of the Turkish economic policy (Öniş and Riedel, 1993: 35). Therefore, the Ecevit government went in urgent search of funds. Pursuing a multi-faceted foreign policy which aimed to improve Türkiye's relationships with the neighboring areas might help the country to raise new loans, expand its export base and decrease its energy expenses.

The government program read at the Turkish National Assembly on January 12, 1978, pointed out that foreign policy could not be separated from national defense policy. While Türkiye would formulate a new national security concept to mitigate its overdependence on foreign aid, it would also carry out the requisite revisions in the foreign policy domain. Ankara would strive to strengthen its national security by building its associations with neighboring states on mutual trust and common interest (Neziroğlu and Yılmaz, 2014: 579). Portraying Türkiye as a country with close ties to the Balkan Peninsula, Mediterranean world and Middle Eastern region, the Program stressed the need for the country to make the best use of its historical and geographical importance by boosting economic cooperation and commercial exchanges with its neighbors and also by reaching out to developing states with economic potential (Neziroğlu

and Yılmaz, 2014: 579-580). The next part delves into Türkiye's foreign policy activities carried out in correspondence with the government program by focusing on its relations with the Soviet Union, with its Middle Eastern neighbors and with the Third World.

3. TÜRKİYE'S OVERTURES TO THE SOVIET UNION, THE MIDDLE EASTERN NEIGHBORS AND THE NON-ALIGNED MOVEMENT

The signals of Türkiye's opening to the Soviet Union were given in May 1978 during the NATO Summit that took place in Washington. A few days before the meeting Ecevit had stated that Türkiye felt no threat from the Soviet Union (Gwertzman, 1978). Furthermore, when the American President Jimmy Carter suggested the consolidation of NATO's military power to cope with the increased military capability of the Soviet Union, Ecevit proposed the cessation of unnecessary military rivalry between the Eastern and Western blocs and maintenance of political dialogue (Kornilov, 2013: 176).

Accompanied by Ökçün and the Minister of State Hikmet Çetin, Ecevit visited Moscow on June 21-25, 1978 and met with the Secretary General Leonid Brezhnev, Premier Alexei Kosygin and the Foreign Minister Andrei Gromyko. The two states clinched many accords in the course of the visit including a political document which stressed good neighborly ties and friendly cooperation between the two countries (Whitney, 1978). Brejnev in his meeting with Ecevit on June 23, 1978 also stated that a settlement on Cyprus might be reached through discussions between Greek and Turkish communities thus, compromised the earlier Soviet standing that an international meeting was indispensable for resolution of the Cyprus issue (Sowerwine, 1987: 137). The second accord was a continental shelf agreement which accepted demarcation in the Black Sea on the basis of a median line equidistant from the closest shores of the each country (TBMM, 1980). The third agreement set its sights on cooperation in commercial and economic fields. Ankara would buy three million tons of petroleum from Moscow annually starting from 1979 which would provide one-fourth of its needs (Whitney, 1978). Moscow also gave Ankara the opportunity to pay the energy bill with goods which suited Ankara well due to cash shortage in the country (Whitney, 1978). The two states also agreed on a cultural protocol to increase the academic, scientific and cultural exchanges with each other (Gençalp, 2014: 343).

In October 1978 a group of Turkish ministers led by Çetin visited Soviet Union to discuss details of Moscow's possible contribution to Turkish economy. A protocol was concluded with which the Soviet Union undertook to extend credits of up to \$ 4 billion for investment projects in Türkiye such as the Can Thermal Power Station, Orhaneli Power Station, Seydişehir Aluminum Plant

and Iskenderun Steel Mill (Boll, 1979: 366). In 1978, with the extension of the assistance worth of \$ 800 million, Türkiye had risen to the status of largest benefactor of Soviet funds save for the COMECON participants (Stergiou, 2021: 120).

Türkiye also made an effort to improve its diplomatic and commercial relations with Bulgaria and Romania, two Eastern Bloc countries in the Balkans. Romanian Premier Manea Mănescu carried out an official visit to Ankara in April 1978 and signed a protocol with his counterpart Ecevit that aimed to expand technical, scientific, commercial and cultural collaboration between the two states (Giritli, 1981: 237). Ecevit returned the visit in November 1978 and stroke an energy deal with Romania to meet Türkiye's diesel oil need (Ecevit, 2008: 241). Ecevit's visit to Bulgaria took place in May 1978. The two sides established joint economic committees in economics, business, tourism, and commerce domains. They also decided to set up joint agricultural and industrial ventures in Third World states (Boll, 1979: 366). Türkiye also started to purchase diesel oil from Bulgaria (Ecevit, 2008: 241).

Türkiye's opening to the Eastern Bloc states induced Ankara to tread a careful line regarding the Eastern-Western matters. Concordantly, although the USA lifted the arms embargo and the freeze on aid to Türkiye in September 1978 (Sowerwine, 1987: 118), Türkiye dragged its feet in granting permission to the USA to utilize its bases to control Soviet Union's nuclear tests (Stergiou, 2021: 120).

The second important aspect of Ecevit government's foreign policy was the revival of Türkiye's political and commercial bonds with its neighbors in the Middle East (Iran, Iraq, and Syria). These states could relieve Türkiye's energy shortage to some extent and might also be promising target markets for Turkish consumer products. Türkiye's relations with Iran however, tensed up in June 1978 when Iran accused Türkiye of harboring anti-Shah opposition groups, especially the Marxist People's Fedayin (Kayaoğlu, 2014: 473-474). Ankara on the other hand, claimed that Tehran was backing up Kurdish militant groups against Türkiye. Furthermore, neither Ecevit nor Ökçün had any sympathy for the monarchical rule in Iran. So, when the Iranian Shah Mohammad Reza Pahlavi fell from grace in February 1979, the Turkish government rapidly recognized the legitimacy of the new Islamic regime. Ecevit highlighted that Türkiye eschewed from interfering in internal matters of Iran and his government was ready to get into contact with the new regime (Neziroğlu and Yılmaz, 2014: 688-689). As a result, Turgut Tülümen, Türkiye's ambassador to Iran became the first diplomatic representative that officially visited the leader of the new regime, Ruhollah Khomeini. A few months later, in June 1979, Ökçün visited Iran and was received by Khomeini in Qum. The meeting, however, was

far from cordial as Khomeini criticized Türkiye's secular and pro-Western political system (Kumral, 2020: 187). Nevertheless, Ökçün managed to finalize an energy deal with Iran to purchase oil in exchange of Turkish goods (Akdevelioğlu and Kürkçüoğlu, 2009: 806).

Ecevit, Ökçün, Çetin, along with the Minister of Energy and Natural Resources Deniz Baykal carried out an official visit to Iraq in December 1978 and conferred with the Head of State Ahmed Hassan al-Bakr, his aide Saddam Hussein, Minister of Planning Adnan Hussein al-Hamdani and Foreign Minister Sa'dun Hammadi. Iraqi authorities accepted to sign a debt deferral agreement for Türkiye's accumulated debts arising from previous oil purchases and the two states also arranged another energy deal for the export of Iraqi oil to Türkiye (TBMM, 1979a: 163). Moreover, Türkiye and Iraq decided to prepare programs for the exchange of students and teachers. Shared security concerns arising from growing Kurdish separatism in the region was another pressing matter on the agenda of the Turkish-Iraqi interaction. Ankara and Baghdad settled an agreement in 1978 which enabled them to conduct hot pursuit operations to fight against terrorist and separatist groups (Gözen, 2005: 75).

Türkiye's relations with Syria made some progress when Türkiye criticized Israel's invasion of Lebanon in March 1978 but remained silent regarding Syria's interventions in Lebanon. Moreover, the Ecevit government did not endorse the Camp David Accords signed by Egypt and Israel in September 1978 and the subsequent peace treaty that was hammered out between the two states in March 1979 on the grounds that these agreements did not mention the Palestinian problem and they did not include any resolutions concerning Israel's occupation of other Arab lands (Aykan, 1993: 100). This Turkish stance elicited a positive reaction from Syria and Damascus renounced registering reservations to final declarations of the OIC that underscored a federal solution to Cyprus matter that was based on two-regions and two communities (Salık, 2018: 317). Türkiye also took steps to assuage its energy needs with the help of Syria. Ankara started to purchase electricity and fuel oil from Damascus following the signing of energy deals in July 1978 and July 1979 (Salık, 2018: 314, 322) with this country.

The final significant facet of Ecevit government's foreign policy maneuvers became the improvement of diplomatic and commercial bonds with Third World states. Ökçün, in his speech at the Senate pointed out that Türkiye had thus far prioritized ties with the European and NATO states but in accordance with requirements of the new international economic order Ankara would attach importance to the North-South dialogue and would endeavor to strengthen its commercial and diplomatic bonds with the Third World states (TBMM, 1978: 316). Moreover, Ökçün argued that Türkiye could act as a bridge between the Western countries and members of Group 77 at the UN, thus enhance its

prestige and position in international area (TBMM, 1979b: 614). In line with this view, Ökçün met with 18 ambassadors from the member states of the Non-Aligned Movement in July 1978 and instigated the organization of an international conference under the wings of the Foreign Ministry in August 1978 named “The New International Economic Order and Türkiye: The Balance Sheet of the Four Years” (Sert, 2020: 119). Both Ecevit and Ökçün delivered speeches in the opening session of the conference and emphasized creation of a more equitable international economic order and Türkiye’s contribution to it through cooperation with the developing states. Ökçün also declared that Türkiye might consider participating to the meetings of the Non-Aligned Movement as an observer if the Forum deemed it appropriate (TBMM, 1979a: 172).

Ökçün also encouraged the inauguration of an African Department within the Foreign Ministry in 1978 and prepared an action plan to step up relations between Türkiye and the African countries. New embassies commenced operations in Dar es Salaam, Tanzania and Mogadishu, Somalia in 1979 (TBMM, 2020). Türkiye sent technocrats as well as representatives of private businesses to African states such as Kenya, Nigeria, and Uganda to explore opportunities for the augmentation of Türkiye’s exports to these countries (TBMM, 1979b: 613). Ecevit carried out a visit to Libya on 26-30 June 1979. Tripoli agreed to increase oil supplies to Ankara whereas in return, Türkiye would train Libyan military units and would share its expertise and labor in building and engineering initiatives in the country (Ronen and Cohen Yanarocak, 2013: 500). Türkiye was also engaged in political issues that mattered to African states, especially the independence movements in Namibia and Zimbabwe. Türkiye supported the UN resolutions that urged South Africa to end its colonial rule in Namibia, called on the Security Council to pursue a more active policy to ensure cessation of economic and military cooperation with South Africa and condemned attempts of the racist minority government to control Southern Rhodesia (Zimbabwe) (UN, 1978; UN 1979). Ankara also sent financial aid and medical assistance packages to Namibia and Zimbabwe.

The mitigation of tensions between the Eastern and Western blocs as a result of the détente period coupled with the severe economic difficulties in the country induced Ecevit and Ökçün who also opted for a diversified foreign policy line for Türkiye to reach out to the states both in the immediate geographical environment and in the Third World to beef up political and economic bonds. Although the revival of diplomatic association with these states fulfilled Türkiye’s energy needs and assuaged its economic woes to some extent, the straining of ties between the two great powers following Soviet intervention of Afghanistan in December 1979 and the succeeding military takeover in

Türkiye in September 1980 brought these efforts to a halt for some time and reinvigorated the pro-Western streak in Turkish foreign policy.

4. BÜLENT ECEVİT'S 1999-2002 GOVERNMENT: THE EXTERNAL AND INTERNAL ENVIRONMENT

The Soviet Union's moving away its military forces from Afghanistan in February 1989, mass demonstrations against ruling regimes in the eastern part of Europe in June 1989 along with fall of the Berlin Wall in November 1989 precipitated the finale of the Cold War. The USA captured the opportunity to take on a leadership role across the globe following the collapse of the Soviet Union in December 1991. It became preponderant in major aspects of power such as geopolitical, military, economic as well as technological in this new unipolar international environment (Wohlforth, 1999: 7).

The unipolar system provided states with more riposting and maneuvering capabilities in their foreign policies. In the immediate unipolar era, the European continent witnessed the strengthening and expansion of the EU with substantial contribution of France and Germany whereas China and Japan began to vie for influence in East Asia (Kupchan, 1998: 43). Furthermore, the eruption of conflicts in the Balkan, South Caucasus and Middle East regions in the early 1990s demonstrated importance of regional roles that might be played by middle powers which would contribute to the efforts to uphold regional peace and economic collaboration in these hotspots (Müftüler and Yüksel, 1997: 187).

Türkiye, as a middle/regional power with knowledge and experience in the Balkan and Middle East regions along with interest and historical and ethnical commonalities with Azerbaijan and Central Asian Republics broke free of restraints imposed by Cold War and commenced to engage more energetically with these regions. The lack of a joint frontier with Russia for the first time in centuries, the decline of the neighboring Soviet allies (Iraq, Syria) and emergence of regional opportunities also contributed to more active courses of actions in foreign policy in late 1990s (Makovsky, 1999: 5-8).

Bülent Ecevit returned as Premier in January 1999 after a two-decade hiatus at the head of a minority government which ran the country until the April 1999 general elections. Ecevit's Democratic Leftist Party (DSP) ranked first in the elections. Ecevit constituted a coalition government in May 1999 with Nationalist Action Party (MHP) and Motherland Party (ANAP). He again took office as prime minister and became decisive in shaping Türkiye's external relations. Ecevit accentuated Türkiye's unique and multi-dimensional geopolitical position between Europe and Asia and averred that Türkiye was a Balkan, European, Mediterranean, Middle Eastern, Caucasian and Asian country He advocated revival of region-centric foreign policy of the interwar

years which according to him would elevate Türkiye's position in the neighboring areas while also helping it to strike a balance with the West and Russia (Ecevit, 2008: 401-402).

Ecevit picked up İsmail Cem¹, DSP's Member of Parliament (MP) from Kayseri to assume the role of Minister of Foreign Affairs. Cem made a stride in professional life by working as a journalist at the *Milliyet* newspaper and preparing a short news section about foreign countries (Örmeci, 2011: 23). He also published articles at *Milliyet* and *Cumhuriyet* newspapers regarding foreign policy matters. Cem was appointed as the General Manager of Turkish Radio and Television Corporation by Ecevit in February 1974 during the CHP-MSP coalition government and undertook this role until May 1975. He entered the Turkish Parliament in November 1987 as an MP from İstanbul.

Cem, similar to Ecevit, accentuated that Türkiye encompassed the characteristics of both Asia and Europe. He stated that Türkiye should pursue a rational and multi-dimensional foreign policy line via strengthening its ties with neighbors, leading states, and significant international organizations. Cem set two foreign policy goals for Türkiye. The first one was Türkiye's participation to the EU as a full member. Cem appraised Turkish membership to the EU as a win-win situation both for Ankara and Brussels. While Türkiye's accession to the EU would consolidate democratic rule and supremacy of law and would improve human rights in the country, the Union would benefit from Türkiye's historical experience, cultural wealth, dynamic economy and strong defense capability (Cem, 2002: 4). The second goal was to alter Türkiye into a central and wealthy country at the center of Eurasia (Cem, 2002: 4).

The severe capital flight crisis of November 2000 and stock market collapse crisis of February 2001 aggravated the already vulnerable economy and prompted Ecevit and Cem further to ameliorate problematic relations with the neighboring countries and to reach out to the untapped markets to expand export potential of the country. Türkiye had long been suffering from high inflation, weak currency and towering external debt. The August 1999 İzmit earthquake which caused serious human and property losses became the last straw in Turkish economic saga and Ecevit took a decision to negotiate a stabilization program with the IMF in December 1999. Yet, despite the agreement with the IMF, the exit of foreign investors by unloading government securities from their portfolios in November 2000 in the aftermath of liquidity problems of a private

¹ Cem had also served as Foreign Minister during the ANAP-DSP-Democrat Türkiye Party (DTP) coalition government led by Mesut Yılmaz and Ecevit's minority government. He resigned from his post in July 2002 to become the leader of the New Türkiye Party (YTP). Şükrü Sina Gürel became the Foreign Minister in the final four months of the DSP-MHP-ANAP coalition government.

bank brought forth a capital outflow of \$ 5.2 billion which ended only when the IMF declared an aid package of more than \$ 15 billion in December 2000 (Tunç, 2003: 42-45). To make matters worse, in February 2001, Ecevit embarked upon a bitter quarrel with the Head of State Ahmet Necdet Sezer during a National Security Council meeting in which Sezer accused Ecevit of failing to investigate malpractice and corruption allegations in state banks and at the Ministry of Energy (Hale, 2013: 152). The result of the incident was another massive capital outflow of \$ 6.3 billion (Tunç, 2003: 40). Another stabilization program was introduced by Kemal Derviş who became new Minister of Economic Affairs in March 2001. However, as acknowledged by Cem, Türkiye was still in need of new export and investment opportunities to remedy its ailing economy which necessitated foreign policy diversification (Kut, 2010: 28).

The government program of the DSP-MHP-ANAP coalition underlined that Türkiye would strive to realize its potential as a regional power by establishing multi-dimensional and balanced relations both with the neighboring states and the leading powers. Türkiye would try for the development of bilateral and multi-lateral ties with Russia, would continue to sustain special bonds with the Arab countries and would pay heed to improvement of its relations with the Islamic countries (Neziroğlu and Yılmaz, 2014: 743). Furthermore, Ankara would also carry out new openings to African, Latin American and Far Eastern states which were anticipated to bring out new opportunities for Türkiye. The next part examines Türkiye's moves to boost its political and economic association with Russia and its Middle Eastern neighbors and looks into its initiatives to gain a foothold in Africa and Latin America.

5. TÜRKİYE'S OPENINGS TO RUSSIA, THE MIDDLE EASTERN NEIGHBORS AND AFRICAN AND LATIN AMERICAN REGIONS

The Turkish-Russian relations entered into an ascending trend with Ecevit's official visit to Russia in November 1999. He was received by the Russian Premier Vladimir Putin and the two prime ministers put signature on a joint declaration to combat against terrorism. Ecevit's portrayal of the war in Chechnya as Moscow's internal matter (Başlamış, 1999) along with Türkiye's drifting apart from the separatist Chechen movement which started to utilize terrorist methods extensively led to a significant thaw in the bilateral interaction.

The Russian Premier Mikhail Kasyanov came to Türkiye in October 2000 accompanied by a large delegate of Russian ministers. The most significant outcome of the visit was the signing of an agreement to increase and diversify the activities of the Joint Economic Commission in order to bolster economic links, grow bilateral trade volume and intensify energy sector cooperation. The Turkish-Russian association reached to new heights with the conclusion of the

Joint Action Plan for Cooperation in Eurasia: From Bilateral Cooperation towards Multi-dimensional Partnership by Cem and Russian Foreign Minister Igor Ivanov in November 2001 as the document underscored the determination of Türkiye and Russia to extend their political discussions and experiences in economic collaboration to Eurasia (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2022a).

Economic cooperation between Türkiye and Russia during the DSP-MHP-ANAP government grew considerably. The Blue Stream gas pipeline project which would carry Russian natural gas directly to Türkiye kicked off in 2001. Türkiye also continued to receive Russian gas from the Western route which nearly satisfied 70 percent of its natural gas demand. The suitcase trade, Turkish firms' construction and renovation works in Russia and various Turkish investments in retail, fast moving consumer goods, textile, glass, chemicals sectors of the Russian economy turned Russia into one of the indispensable markets for Turkish products and services.

Türkiye pursued an active policy of reconciliation with its Middle Eastern neighbors during the DSP-MHP-ANAP coalition government. Iranian President Mohammad Khatami's "détente with neighbors" approach which toned down the revolutionary rhetoric and zeal towards challenging the regional status quo (Sinkaya, 2012: 139) corresponded to Ecevit and Cem's region-centric foreign policy line and increased the motivation on both sides to advance political and economic relations. Cem and the Iranian Foreign Minister Kamal Kharazi agreed in January 2000 to create a diplomatic coordination and bureaucratic consultation mechanism (Kumral, 2020: 242). In May 2000, in the course of Undersecretary of Foreign Trade Kürşad Tüzmen's visit to Tehran, the two states signed trade agreements to reduce customs taxes, to open Gürbulak and Bezergan crossings day and night, to ensure closer cooperation of respective foreign trade banks and to turn the Economic Cooperation Organization into a common market (Olson, 2000: 887). The formation of Turkish-Iranian Business Council in November 2001, inauguration of the Tabriz-Ankara gas pipeline in December 2001 and Sezer's June 2002 two-day trip to Iran in company with 120 Turkish businessmen (Jenkins, 2012: 25) demonstrated the growing importance of commercial bonds in the bilateral interaction.

The government program of the DSP-MHP-ANAP coalition had announced that Türkiye attached special importance to the inviolability of borders of Iraq. Iraq was also a significant economic partner for Türkiye in terms of foodstuffs and light industrial products. Moreover, Ecevit also attributed the escalation of the terror attacks to the dire economic conditions in the southeast region of Türkiye which were exacerbated largely due to the cessation of commerce with Iraq in accordance with UN's embargo (Nachmani, 2003: 45).

As part of the rapprochement process with Iraq, Türkiye managed to organize the Turkish-Iraqi Joint Economic Commission six years later in Baghdad in February 2000 with the partaking of 90 Turkish companies and 1,000 businesspeople and they clinched many deals with their counterparts (Aydın and Aras, 2004: 116). The Joint Economic Commission convened regularly until the USA occupied Iraq in March 2003. Tüzmen visited Iraq many times in tow with the Turkish entrepreneurs to explore new business opportunities in the country. Türkiye also invested in the infrastructural links between the two states to revitalize bilateral economic collaboration. Minister of State Tunca Toskay concluded a protocol with the Iraqi authorities in November 2000 to reopen the Türkiye-Baghdad railway which had been inactive for 20 years (Hürriyet, 3 November 2000). When it became quite clear that the USA was in preparation of an intervention in Iraq (Kumral, 2016, 160), Türkiye tried to prevent the impending invasion through organization of a regional conference between Iraq and its neighboring states but failed at this endeavor (Örmeci, 2011: 290).

The Turkish-Syrian relations entered a reconciliation phase with the expulsion of head of PKK Abdullah Öcalan from Syria and signing of the Adana Accords between Ankara and Damascus in October 1998, with which Syria accepted that PKK was a terrorist organization and ceased weapon supplies as well as logistical support to it. Sezer's visit to Syria in June 2000 for the funeral of the late Syrian President Hafez al-Assad constituted another milestone for better political interaction between the two states. The ongoing hostility with Israel, the USA's pointing finger at Syria because of its backing up of Hezbollah and radical Palestinian groups and problems with Iraq expedited Syria's efforts to bring out a thaw in its relations with Türkiye. Türkiye responded positively to Syria's overtures as straightening out the kinks in its association with Syria might increase its weight in the wider Arab world and also provide new opportunities for the Turkish business world (Benli Altunışık and Tür, 2006: 240). Accordingly, the Joint Economic Commission was revived in Damascus in May 2000 after 12 years later and the Turkish-Syrian Business Council carried out its first meeting in June 2001 in Istanbul (Aydın and Aras, 2004: 123). The Türkiye-Syria railway which had been idle since 1993 commenced operations in the early 2001 as well. Regular exchanges between the technocrats and the expanding contacts between the business communities of the two states enhanced Türkiye's economic influence in Syria.

Türkiye's reaching out to the African and Latin American countries to diversify its political and economic partners became another notable foreign policy design of the DSP-MHP-ANAP coalition government. Cem, in his capacity as the Foreign Minister of the ANAP-DSP-DTP coalition government, introduced the Action Plan for Africa in June 1998 which aimed to boost

diplomatic, commercial and cultural ties with African countries through upgrading of Türkiye's official representation on the continent, establishing political consultation mechanisms, concluding trade agreements and encouraging exchange visits and regular contacts between Turkish and African businesspeople (Özkan, 2010: 534; İpek and Biltekin, 2013: 128). Cem and various ministers of the DSP-MHP-ANAP government paid visits to both North African countries (Algeria, Morocco, Tunisia) and the Sub-Saharan states (Burkina Faso, Republic of the Congo, Gabon, Senegal, Sudan) (Hürriyet, 28 June 1999; TBMM, 2000: 199) to explore export prospects in these states. The goal of augmenting the number of Turkish embassies in Africa to 15 by opening consulates in Abidjan, Accra and Harare however, could not be realized due to logistical and economic difficulties (Hazar, 2012: 8).

The Action Plan for Latin America and the Caribbean, similar to its African equivalent, was presented by Cem in July 1998 during his stint as Foreign Minister in ANAP-DSP-DTP coalition government. Through the Plan, Türkiye intended to create political dialogue at high level, boost commercial bonds with the contribution of private sector and become involved in regional dynamics via participation in regional organizations (Levaggi, 2013: 107). In line with the objectives of the Plan, Türkiye opted for an observer position in the Organization of American States in 1998 and in the Association of Caribbean States in 2000 (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2022b). The remarkable economic performance of some of the Latin American states such as Brazil, Chile and Mexico in the early 2000s was the main reason behind Türkiye's opening to Latin America. Türkiye might purchase primary products from these countries in exchange of export of low and medium technology goods (Donelli and Levaggi, 2016: 107). Accordingly, Ankara received the Undersecretary of the Foreign Ministry of Mexico in June 2000 to explore commerce and investment opportunities between the two states (Önsoy, 2017: 254). Türkiye revealed some degree of policy harmonization with the states of Latin America and Caribbean regarding Cuba as well. Starting from 1999, Türkiye supported the UN resolutions which called on the ending of several embargoes imposed by the USA on Cuba (UN, 1999; UN, 2000; UN, 2001; UN 2002).

The emergence of a unipolar international environment in mid-1990s enabled middle powers to increase their influence in neighboring regions and to make more autonomous foreign policy decisions. By making use of this window of opportunity, Ecevit and Cem who had advocated an independent and multi-faceted foreign policy stance for Türkiye since the détente years launched an active policy of rapprochement with states in the neighboring regions to promote political interaction and economic collaboration. Strengthening commercial ties

with the neighbors and discovering potential markets for Turkish goods and services became especially crucial after the devastating capital flight crisis of November 2000 and stock market collapse crisis of February 2001 in Türkiye. Ankara, under the DSP-MHP-ANAP coalition government made significant progress to revamp its political and economic relations with Russia and Middle Eastern neighbors of Iran, Iraq and Syria. It also drew up action schemes to reach out to the African and Latin American countries to expand the export and investment base of the country. Although some of these initiatives, especially the African and Latin American action plans could not be implemented in full due to economic and technical problems, they, nevertheless, constituted the building blocks on which the Justice and Development Party (AKP) would shape its foreign policy actions starting from mid-2000s and would diversify Türkiye's foreign policy options.

6. CONCLUSION

The pro-Western Turkish foreign policy behavior of early Cold-War years underwent substantial transformation in mid-1960s following disagreements with Greece pertaining to Cyprus. Türkiye set out a policy of rapprochement with the Soviet Union, the Middle Eastern states and the Third World countries to garner their support for its Cyprus policy. The multi-dimensional track in Turkish foreign policy however, became much more noticeable during détente period when the constraints on middle powers emanating from the exigencies of the bipolar international system eased off to some extent.

The 1978-1979 coalition government led by Ecevit took the occasion to follow a more independent and multi-dimensional foreign policy line which included vivification of diplomatic and commercial bonds with neighboring states along with making inroads to the Third World countries. Despite being in a coalition government, Ecevit had the opportunity to determine the main contours of foreign policy aided by his Foreign Minister Ökçün whose ideas regarding the main direction and goals of Turkish foreign policy coincided with Ecevit's foreign policy views and designs. Türkiye's struggle with acute financial problems even with the existence of an IMF deal also necessitated diversification of Turkish foreign policy to reduce foreign trade deficit and to satisfy energy needs. The eruption of Second Cold War in December 1979 triggered by Soviet Union's Afghanistan operation however, increased systemic restraints on Türkiye. The constraints of the bipolar international system coupled with the military takeover of September 1980 put the multi-directional and region-centric foreign policy on hold for a while.

Ecevit reassumed the premier position in a coalition government two decades later in a completely changed international setting. The unipolar

international structure endowed Türkiye with much more resilience and discretion to pursue a region-centric foreign policy streak. Ecevit, similar to the previous period, managed to steer the course of foreign policy as the junior partners in the government most of the time countenanced his foreign policy moves of beefing up diplomatic and commercial relations with Russia and the Middle Eastern neighbors especially after the drastic repercussions of the financial crises. Foreign Minister Cem was a keen supporter of the multi-dimensional foreign policy stance as well. He also launched the African and Latin American initiatives to broaden Türkiye's foreign policy horizons. All in all, the 1999-2002 coalition government took important steps to consolidate the eastern dimension of Turkish foreign policy which would be further advanced with the succeeding AKP governments in an international system that demonstrated the traces of multi-polarity which opened more space for a middle/regional power like Türkiye to pursue an autonomous and diversified foreign policy line.

BIBLIOGRAPHY

Akdevelioğlu, Atay and Ömer Kürkçüoğlu (2009), "İran ile ilişkiler", Oran, Baskın, (Ed.), *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Volume 1 1919-1980* (İstanbul: İletişim Yayınları): 801-807.

Aydın, Mustafa and Damla Aras (2004), "Ortadoğu'da Ekonomik ilişkilerin Siyasi Çerçevesi: Türkiye'nin İran, Irak ve Suriye ile Bağlantıları", *Uluslararası ilişkiler*, 1 (2): 103-128.

Aykan, Mahmut Bali (1993), "The Palestinian Question in Turkish Foreign Policy from the 1950s to the 1990s", *International Journal of Middle East Studies*, 25 (1): 91-110.

Başlamış, Cenk (1999, November 4), "Rusya'da Sıcak Temas", *Milliyet*.

Benli Altunışık, Meliha and Özlem Tür (2006), "From Distant Neighbors to Partners? Changing Syrian-Turkish Relations", *Security Dialogue*, 37 (2): 229-248.

Boll, Michael M. (1979), "Turkey between East and West: The Regional Alternative", *The World Today*, 35 (9): 360-368.

Brawley, Mark R. (2009), "Neoclassical Realism and Strategic Calculations: Explaining Divergent British, French, and Soviet Strategies Toward Germany between the World Wars (1919-1939)", Lobell, Steven E., Norrin M. Ripsman,

Jeffrey W. Taliaferro, (Eds.), *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* (Cambridge: Cambridge University Press): 75-98.

Brecher, Michael, Blema Steinberg and Janice Stein (1969), "A Framework for Research on Foreign Policy Behavior", *Journal of Conflict Resolution*, 13 (75): 75-94.

Cem, İsmail (2002), "Turkish Foreign Policy: Opening New Horizons for Turkey at the Beginning of a New Millennium", *Turkish Policy Quarterly*, 1 (1): 1-6.

Commission of the European Communities Spokesman's Group and Directorate General for Information (1979), "The People's Republic of China and the European Community", http://aei.pitt.edu/8242/1/31735055282226_1.pdf (30.05.2022).

Cumhuriyet, 25 March 1978.

Çuhadar, Ç. Esra, Juliet Kaarbo, Barış Kesgin and Binnur Özkeçeci-Taner (2021), "Turkish Leaders and Their Foreign Policy Decision-Making Style: A Comparative and Multi-Method Perspective", *Turkish Studies*, 22 (1): 1-27.

Dewitt, David B. and John J. Kirton (1983), *Canada as a Principal Power: A Study in Foreign Policy and International Relations* (Toronto: Wiley).

Donelli, Federico and Ariel Gonzalez Levaggi (2016), "Becoming Global Actor: The Turkish Agenda for the Global South", *Rising Powers Quarterly*, 1 (2): 93-115.

Ecevit, Bülent (2008), *Dış Politika ve Kıbrıs Dosyası* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları).

Ecevit, Bülent (2010), *Ecevit'in Açıklamaları 1976* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları).

Erkan, Süleyman (2017), "CIA Günlük Raporlarına Göre Türkiye'de 1978 Bülent Ecevit Hükümeti Dönemi", *History Studies*, 9 (1): 127-144.

Fiammenghi, Davide, Sebastian Rosato, Joseph M. Parent, Jeffrey W. Taliaferro, Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman and Kevin Narizny (2018), "Correspondence: Neoclassical Realism and Its Critics", *International Security*, 43 (2): 193-203.

Gençalp, Ebru (2014), "Türk Basınında İkili Ziyaretler Boyutunda Türk-Sovyet İlişkileri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 14 (29): 315-352.

Giritli, İsmet (1981), “Romanya ve Türk-Romen ilişkileri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Mecmuası, 45 (1-4): 235-248.

Gözen, Ramazan (2005), “Causes and Consequences of Turkey’s Out-of-War Position in the Iraq War of 2003”, The Turkish Yearbook, 36: 74-99.

Gülbay, Alper (2019), “Huzursuz Bir Ortaklığın Ses Getiren Hamlesi: CHP-MSP Koalisyon Hükümeti ve Kıbrıs Barış Harekâtı”, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, 15 (30): 333-361.

Gwertzman, Bernard (1978), “Turkish Chief Sees No Russian Threat”, The New York Times, May 30, <https://www.nytimes.com/1978/05/30/archives/new-jersey-pages-turkish-chief-sees-no-russian-threat-ecevit-says.html> (05.06.2022).

Hale, William (2013), Turkish Foreign Policy since 1774 (Abingdon: Routledge).

Hazar, Numan (2012), “Türkiye Afrika’da: Eylem Planı’nın Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra”, ORSAM, 124: 1-17.

Holsti, Ole R. (1962), “The Belief System and National Images: A Case Study”, Conflict Resolution, 6 (3): 244-252.

Hürriyet (1999, June 28), “Mehmet Keçeciler Cem’in Yerine Gitti”.

Hürriyet (2000, November 3), “Toskay, Irak’ı Uyardı Karışma”.

İpek, Volkan and Gonca Bıltekin (2013), “Turkey’s Foreign Policy Implementation in Sub-Saharan Africa: A Post-International Approach”, New Perspectives on Turkey, 49: 121-156.

Jenkins, Gareth H. (2012), “Occasional Allies, Enduring Rivals: Turkey’s Relations with Iran”, Silk Road Paper: 1-76.

Kasapsaraçoğlu, Murat (2021), “Amerikan Belgelerinde Türkiye’nin İç Politikası: Ecevit ve Demirel Hükümetleri Dönemi (1974-1980)”, Gazi Akademik Bakış, 14 (28): 21-42.

Kayaoğlu, Barın (2014), “The Limits of Turkish-Iranian Cooperation, 1974-80”, Iranian Studies, 47 (3): 463-478.

Kınıklıoğlu, Suat (2000), “Bülent Ecevit: The Transformation of a Politician”, Turkish Studies, 1 (2): 1-20.

Kornilov, Alexander (2013), “Musa Qasimli: USSR-Turkey: From Normalization of Relations till the New Cold War (1960-1979)”, Bilge Strateji, 5 (8): 173-176.

Kumral, Mehmet Akif (2016), *Rethinking Turkey-Iraq Relations: The Dilemma of Partial Cooperation* (New York: Palgrave Macmillan).

Kumral, Mehmet Akif (2020), *Exploring Emotions in Turkey-Iran Relations: Affective Politics of Partnership and Rivalry* (Cham: Palgrave Macmillan).

Kupchan, Charles A. (1998), "After Pax Americana: Benign Power, Regional Integration and the Sources of a Stable Multipolarity", *International Security*, 23 (2): 40-79.

Kut, Gün (2010), "Türk Dış Politikasında Çokyönlülüğün Yakın Tarihi: Soğuk Savaş Sonrası Devamlılık ve Değişim", *Boğaziçi Üniversitesi-TÜSiAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu*: 1-56.

Levaggi, Ariel Gonzalez (2013), "Turkey and Latin America: A New Horizon for a Strategic Relationship", *Perceptions*, 18 (4): 99-116.

Makovsky, Alan (1999), "The New Activism in Turkish Foreign Policy", *Insight Turkey*, 1 (2): 3-21.

Meibauer, Gustav, Linde Desmaele, Tudor Onea, Nicholas Kitchen, Michiel Foulon, Alexander Reichwein and Jennifer Sterling-Folker (2021), "Forum: Rethinking Neoclassical Realism at Theory's End", *International Studies Review*, 23 (1): 268-295.

Mouritzen, Hans (2022), "Between Polarity and Foreign Policy: Freedom of Manoeuvre Is the Missing Link", Graeger, Nina, Bertel Heurlin, Ole Waever and Anders Wivel (Eds.), *Polarity in International Relations: Past, Present, Future* (Cham: Palgrave Macmillan): 101-126.

Müftüler, Meltem and Müberra Yüksel (1997), "Turkey: A Middle Power in the New Order", Cooper, Andrew F. (Ed.), *Niche Diplomacy: Middle Powers after the Cold War* (New York: St. Martin's Press): 184-196.

Nachmani, Amikam (2003), *Turkey: Facing a New Millennium: Coping with Intertwined Conflicts* (Manchester: Manchester University Press).

Neziroğlu, İrfan and Tuncer Yılmaz (2014), *Başbakanlarımız ve Genel Kurul Konuşmaları*, Cilt 7 (Ankara: TBMM Basımevi).

Olson, Robert (2000), "Turkey-Iran Relations, 1997 to 2000: The Kurdish and Islamist Questions", *Third World Quarterly*, 21 (5): 871-890.

Oppermann, Kai, Klaus Brummer and Niels Van Willigen (2017), "Coalition Governance and Foreign Policy Decision Making", *European Political Science*, 16 (4): 489-501.

Öniş, Ziya and James Riedel (1993), *Economic Crises and Long-Term Growth in Turkey* (Washington: The World Bank).

Önsoy, Murat (2017), “Latin America-Turkey Relations: Reaching out to Distant Shores of the Western Hemisphere”, Gözen Ercan, Pınar (Ed.), *Turkish Foreign Policy: International Relations, Legality and Global Reach* (Cham: Palgrave Macmillan): 237-258.

Örmeci, Ozan (2011), *Portrait of a Turkish Social Democrat: Ismail Cem* (Ph.D. Thesis) (Ankara: Bilkent University).

Özcan, Gencer (2021), “Yetmişli Yıllarda ‘Dış Politika’”, Kaynar, Mete Kaan (Ed.), *Türkiye’nin 1970’li Yılları* (İstanbul: İletişim): 261-306.

Özkan, Mehmet (2010), “What Drives Turkey’s Involvement in Africa?”, *Review of African Political Economy*, 37 (126): 533-540.

Rathbun, Brian (2008), “A Rose by Any Other Name: Neoclassical Realism as the Logical and Necessary Extension of Structural Realism”, *Security Studies*, 17: 294-321.

Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs (2022a), “Türkiye’s Political Relations with Russian Federation”, https://www.mfa.gov.tr/Türkiye_s-political-relations-with-russian-federation.en.mfa (20.06.2022).

Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs (2022b), “Türkiye’s Relations with the Latin American and the Caribbean Countries”, https://www.mfa.gov.tr/i_Türkiye_s-relations-with-the-latin-american-and-the-caribbean-countries.en.mfa (22.06.2022).

Ripsman, Norrin M., Jeffrey W. Taliaferro and Steven E. Lobell (2016), *Neoclassical Realist Theory of International Politics* (New York: Oxford University Press).

Ronen, Yehudit and Hay Eytan Cohen Yanarocak (2013), “Casting off the Shackles of Libya’s Arab-Middle Eastern Foreign Policy: A Unique Case of Rapprochement with Non-Arab Türkiye (1970s-2011)”, *The Journal of North African Studies*, 18 (3): 494-508.

Rose, Gideon (1998), “Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy”, *World Politics*, 51 (1): 144-172.

Salık, Nuri (2018), *İki Darbe Arasında Türkiye’nin Suriye Politikası: 1960-1980* (Ph.D. Thesis) (Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi).

Sanlı, Ferit Salim (2021), “Gazetecilik Yıllarında Bülent Ecevit ve Anti-Komünizm (1950-1961)”, Gazi Akademik Bakış, 15 (29): 131-154.

Schweller, Randall L. (1998), *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest* (New York: Columbia University Press).

Schweller, Randall L. (2004), “Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing”, *International Security*, 29 (2): 159-201.

Sert, Hüseyin (2020), “Bir Raporun Hikayesi: Türkiye'nin Batı ile İttifakında Dışişleri Bürokrasisinin Rolü ve Bakanlık İçi Bir İtiraz Olarak Üçüncü Dünyaçılık”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 75 (1): 97-125.

Singer, Morris (1981), “Turkey in Crisis”, *Current History*, 80 (462): 27-31.

Sinkaya, Bayram (2012), “Rationalization of Turkey-Iran Relations: Prospects and Limits”, *Insight Türkiye*, 14 (2): 137-156.

Snyder, Jack L. (1991), *Myths of Empire: Domestic Politics and International Ambition* (Ithaca: Cornell University Press).

Sowerwine, James Edward (1987), *Dynamics of Decision-Making in Turkish Foreign Policy, 1961-1980* (Unpublished Ph.D. Thesis) (Madison: The University of Wisconsin-Madison).

Stergiou, Andreas (2021), *Greece's Ostpolitik: Dealing with the “Devil”* (Cham: Springer).

Sterling-Folker, Jennifer (1997), “Realist Environment, Liberal Process, and Domestic-Level Variables”, *International Studies Quarterly*, 41 (1): 1-25.

Taliaferro, Jeffrey W. (1998), “Quagmires in the Periphery: Foreign Wars and Escalating Commitment in International Conflict”, *Security Studies*, 7 (3): 94-144.

Taliaferro, Jeffrey W., Steven E. Lobell, and Norrin M. Ripsman (2009), “Introduction: Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy”, Lobell, Steven E., Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro, (Eds.), *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* (Cambridge: Cambridge University Press): 1-41.

TBMM (1978), “Gündüz Ökçün-Dışişleri Bakanlığı 1978 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle”, *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi*, 36: 199-369.

TBMM (1979a), “Gündüz Ökçün-Cumhuriyet Senatosu Elazığ Üyesi Cahit Dalokay ve Arkadaşlarının, Türkiye'nin Dış İlişkileri Üzerinde Bir Genel

Görüşme Açılmasına Dair Önergeleri Münasebetiyle”, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 40: 149-180.

TBMM (1979b), “Gündüz Ökçün-Dışişleri Bakanlığı 1979 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Münasebetiyle”, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 41: 562-686.

TBMM (1980), Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümeti Arasındaki Karadeniz’de Kıta Sahaneliği Sınırlandırması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna İlişkin Kanun, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402355.pdf (10.06.2022).

TBMM (2000), “İsmail-Cem Dış Siyasetteki Son Gelişmeler ve Gerçekleştirdiği Temaslara İlişkin”, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 31: 191-380.

TBMM (2020), Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji ve Madencilik Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı ile Mutabakat Zaptında Değişik Yapılmasına Dair Notaların Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi, <https://www.tbmm.gov.tr/Milletvekilleri/UyeKomisyonKonusmaTutanakDeta?tutanakId=34004> (17.06.2022).

Tunç, Hakan (2003), “The Lost Gamble: The 2000 and 2001 Turkish Financial Crises in Comparative Perspective”, Öniş, Ziya and Barry Rubin (Eds.), The Turkish Economy in Crisis (London: Frank Cass): 31-53.

UN (1978), Refusal of South Africa to Comply with UN Resolutions on Namibia, Situation in Namibia Resulting from the Illegal Occupation of the Territory by South Africa, Question of Southern Rhodesia, Declaration on Namibia and Programme of Action in Support of Self-Determination and National Independence for Namibia, <https://digitallibrary.un.org/> (17.06.2022).

UN (1979), Question of Namibia, Investments in South Africa, Military Collaboration with South Africa, Economic Collaboration with South Africa, Oil Embargo against South Africa, <https://digitallibrary.un.org/> (17.06.2022).

UN (1999), Necessity of Ending the Economic, Commercial and Financial Embargo Imposed by the United States of America against Cuba, <https://digitallibrary.un.org/> (22.06.2022).

UN (2000), Necessity of Ending the Economic, Commercial and Financial Embargo Imposed by the United States of America against Cuba, <https://digitallibrary.un.org/> (22.06.2022).

UN (2001), Necessity of Ending the Economic, Commercial and Financial Embargo Imposed by the United States of America against Cuba, <https://digitallibrary.un.org/> (22.06.2022).

UN (2002), Necessity of Ending the Economic, Commercial and Financial Embargo Imposed by the United States of America against Cuba, <https://digitallibrary.un.org/> (22.06.2022).

United States of America Department of State Office of the Historian (2022), “Détente and Arms Control, 1969–1979”, <https://history.state.gov/milestones/1969-1976/detente> (23.05.2022).

Waltz, Kenneth N. (1979), *Theory of International Politics* (New York: McGraw Hill).

Waltz, Kenneth N. (1996), “International Politics Is Not Foreign Policy”, *Security Studies*, 6 (1): 54-57.

Whitney, Craig R. (1978), “Soviet Union and Turkey Sign Nonaggression, Trade and Cultural Pacts”, *The New York Times*, June 24, <https://www.nytimes.com/1978/06/24/archives/soviet-union-and-Türkiye-sign-nonaggression-trade-and-cultural-pacts.html> (09.06.2022).

Wohlforth, William C. (1999), “The Stability of a Unipolar World”, *International Security*, 24 (1): 5-41.

Wohlforth, William C. (2009), “Unipolarity, Status Competition, and Great Power War”, *World Politics*, 61 (1): 28-57.

Wohlforth, William C. (2016), “Realism and Foreign Policy”, Smith, Steve, Amelia Hadfield, Tim Dunne, (Eds.), *Foreign Policy: Theories, Actors, Cases* (Oxford: Oxford University Press): 35-53.

**THE DYNAMICS OF IRAN-CHINA “NEW” STRATEGIC
COOPERATION**

**İRAN-ÇİN “YENİ” STRATEJİK İŞBİRLİĞİNİN
DİNAMİKLERİ**

Emrah YILDIRIMÇAKAR*

ABSTRACT

Iran-China cooperation is not one-dimensional that based only on the economic interests of the two parties. It has other dimensions such as seeking new strategies to minimize the domination of the United States in Central Asia and the Middle East to ensure the efficient operation of their future political, economic, and strategic policies. In 2013, with the declaration of the Belt and Road Initiative (BRI), Iran-China cooperation increasingly became more critical for the two countries' political, national, and international interests. To this end, Iran and China have decided to sign a long-term (25 years) strategic cooperation agreement and Iran was admitted to the Shanghai Cooperation Organization (SCO) as a full member in September 2021. Since Iran and China have common interests in political, economic, security, and military cooperation, it is predicted that the strategic and long-standing cooperation between Iran and China will be one of the most significant factors to change the balance of the Middle East and Central Asia both politically and economically. From this point of view, this study aims to explore the dynamics affecting Iran-China strategic cooperation and analyze the core factors behind this rapprochement.

* Ph.D., Nankai University, Department of International Relations, China, emrahycakar@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6501-5471>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 23.02.2023
Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 17.05.2023

Keywords: Middle East, Central Asia, Iran, China, Strategic Partnership.

ÖZ

İran-Çin iş birliği sadece iki tarafın ekonomik çıkarlarına dayanan tek boyutlu bir iş birliği değildir. Bu iş birliğinin, ABD'nin Orta Doğu ve Orta Asya'daki hakimiyetini en aza indirmek ve İran ile Çin'in gelecekteki siyasi, ekonomik ve stratejik politikalarının verimli çalışmasını sağlamak için yeni stratejiler aramak gibi başka boyutları da vardır. 2013 yılında, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin duyurulmasıyla birlikte, İran-Çin iş birliği, iki ülkenin siyasi, ulusal ve uluslararası çıkarları için giderek daha kritik hale geldi. Bu amaçla İran ve Çin, 25 yıllık bir stratejik iş birliği anlaşması imzaladılar ve İran, Eylül 2021'de Şanghay İş birliği Örgütü'nün (ŞİÖ) tam üyesi olarak kabul edildi. İran ile Çin'in siyasi, ekonomik, güvenlik ve askeri iş birliğinde ortak çıkarları bulunduğundan, İran ve Çin arasındaki stratejik ve uzun vadeli iş birliğinin, Ortadoğu ve Orta Asya'nın siyasi ve ekonomik dengelerini değiştirecek en önemli faktörlerden biri olacağı öngörülmüyor. Bu bakış açısıyla, bu çalışma İran-Çin stratejik iş birliğinin dinamiklerini keşfetmeyi ve bu iki ülke yakınlaşmasının arkasındaki temel faktörleri analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Orta Doğu, Orta Asya, İran, Çin, Stratejik Ortaklık.

INTRODUCTION

Iran has faced many sanctions implemented by the United States (U.S.) and the United Nations (UN) since 1979 (U.S. Department of State, 2021). As Iran was perceived to be a threat to the security and interests of both the U.S. and Israel, Iran was accused of sponsoring or funding terrorism abroad, continuing nuclear enrichment, and developing nuclear weapons, the U.S. and Western countries tried to weaken Iran both economically and militarily (Global Policy Forum, 2010). In the last few years, political and economic sanctions against Iran have decreased and one of the most critical sanctions removed by the United Nations recently was Iran's arms embargo (Karimi, 2020). As a result of this development, Iran's embargo for selling and buying conventional arms that continued for 13 years has expired. Iran, therefore, aims to regain its lost political and military power. Consequently, Iran will be able to sell and buy any conventional arms,

develop its defense industry, export arms through its political orientation, and supply weapons for its defense industry (Habertürk, 2020). Since Iran's "Look East" politics during the Mahmoud Ahmadinejad Administration, China-Iran relations got momentum, Pekin is considered one of the most critical political, economic, military, and security partners of Tehran. Thus, the questions raised here are: What factors might have induced the recent developing relations between Iran and China? What are the key motivations behind the new Iran-China cooperation?

In order to understand the motivations behind the recent Iran-China developing relations, it will be essential to take a glance at the historical relations between these two countries and the policies of the U.S. toward them. Iran and China have always had calm relations, their ancient relations developed under the umbrella of the Silk Road. They both are old civilizations and have essential contributions to human history. However, their modern relations only began to develop in 1971, and 2021 was the 50th anniversary of Iran-China modern relations. In recent years, Iran has become a more important actor for China in terms of achieving its economic goals, minimizing the influence of the U.S. in Central Asia and the Middle East, and filling the void left by the withdrawal of the U.S. military to Afghanistan. In addition, Iran is also important for China to ensure the stability of Central Asia and Xinjiang, and to facilitate the economic development and transportation connectivity of the BRI.

This study aims to explore the dynamics of new Iran-China relations and analyze the political, economic, security, and diplomatic benefits of the two countries from the perspective of bilateral and international interests and future political predictions. However, this study might not be able to demonstrate a whole perspective of China-Iran relations due to the challenges taken out with the advent of the Russian-Ukraine war. This study tries to explore the variants of the Iran-China rapprochement from the perspective of regional and international political power balances and interests. Then it proceeds with analyzing the risk factors of this strategic cooperation. Finally, it tries to make some predictions for the two countries' approaches to the Middle Eastern and Central Asian countries in the context of their foreseen policies.

1. A GLANCE AT THE THEORY AND LITERATURE

Theoretically, "New" Sino-Iranian relations can be categorized as Great Power-Middle Power relations with an asymmetrical position in power and capabilities. Existing similar examples of these relations are US-South Korea, US-Australia, and China-Vietnam. China-Iran relations (Conduit and Akbarzadeh, 2018). China-Iran relations are developing in line with their political, military, and economic interests. Considering China's current political stance in

the international arena, China is considered both as an emerging and a great power that will enable it to advance in its goals of becoming a superpower. One of the most appropriate definitions of great power for China's current position has been given by Mearsheimer:

“Great powers are determined largely on the basis of their relative military capability. To qualify as a great power, a state must have sufficient military assets to put up a serious fight in an all-out conventional war against the most powerful state in the world.” (Mearsheimer, 2001).

While China is more suitable to be considered as a great power, Iran can be contemplated as a middle power with its large population, economy, and conventional army that has a noteworthy influence on the region and the entire Middle East (Conduit and Akbarzadeh, 2018). In this context, Dong's definition of middle power is one of the most appropriate definitions to show Iran's international standing:

“A state actor that has restricted influence on deciding the distribution of power in a given regional system, but is capable of deploying a variety of sources of power to change the position of great powers and to defend its own position on matters related to the security affairs of the region to which it belongs.” (Dong-min Shi, 2012).

China's struggles to develop advanced relations with the countries in the Middle East in response to the U.S. presence and dominance in East Asia is a balancing strategy (Hulden and Zaamout, 2019). Accordingly, Iran is a critical international actor in the political, military, and economic cooperation of China toward the Middle East, West and Central Asia.

As a reaction to the presence and domination of the US in East Asia, China endeavors to develop advanced relations with the Middle Eastern countries in the context of a balancing strategy (Houliden and Zaamout, 2019). Therefore, Iran has the potential to increase China's influence in the Middle East not only in economic aspects but also in political and military aspects.

There are many types of relations and cooperation established to increase the power and influence of international actors and enable them to have a key role in balancing power in the global system (Walt, 1987). The middle powers can act significantly for the great powers in the context of their active position in enhancing the security of the great powers. The middle powers also play an attractive role for the great powers to cooperate. Accordingly, the developing relations between China and Iran will probably give them a great advantage vis-a-vis great and superpowers (Conduit and Akbarzadeh, 2018). If foreign policy is a strategy of actions for international actors to achieve their political goals and get

the maximum national and international interests of their country, then, what we expect and try to find out in China-Iran relations are the motivations and the prompts behind this relation. Scita argues that China-Iran's recent relations are developing parallel to China's ambition of being recognized as a great power. (Scita, 2022). Yellinek thinks a bit differently by arguing that while China was seeing Iran as an important partner, China is still a bit reluctant to increase its influence in Iran on a large scale, as China desired to protect itself from the negative development of Iran's international affairs (Yellinek, 2020). However, in the last few years, Iran-China relations become an essential agenda in the international arena. Garver claims that due to the intensified nuclear program of Iran started in the early 2000s, China was not able to take the initiative to support Iran directly, since China should consider its relations with the U.S. and other Western countries (Garver, 2013). What Kuo argues is China desires to be a dominant technological power to challenge the leadership of the U.S. in the international arena in the context of soft power and a better political and social model (Kuo, 2022).

Some researchers claim that China needs to consider its dependency on energy and the role of Iran taken in the Middle East and the BRI. Some Chinese politicians think that China should give more importance to its relations with Iran and that Iran is a crucial country for the interests of China (Harold and Nader, 2012). In fact, this point of view consists of one of the most important components of China-Iran cooperation. While Iran's expectations are more inclined toward political ideologies. China tries to follow balanced diplomacy between Tehran and Washington by exerting pressure on Iran to handle negotiations with international actors from time to time (Conduit and Akbarzadeh, 2018). With the help of changes in the geopolitical power balances, China has had some new political strategies and tried to follow a supportive policy for Iran. In this context, Iran is thought to be more hopeful with China's stance in the UN Security Council against the possible new sanctions of the U.S. and the UN. By means of this strategy, Iran hopes to use the power of China and Russia in the United Nations as leverage against Western sanctions and pressures (Garver, 2013; Fathi, 2021).

According to Garver, although sometimes China has also shown a negative approach against Iran's nuclear weapons, Iran and China are sharing many common interests as well (Garver, 2013). China aims to strengthen its relations with Iran, as China attributes a crucial role to Iran to balance the Middle East politically (Liu and Wu, 2010). China has no alliances or politically close countries in the Middle East. Since China will not be content with loose relations with the countries in the Middle East where the U.S. has many alliances and political and militaristic strategic partners. Respectively, China has committed to give Iran \$400 billion for the next 25 years. This agreement could deepen China's ties with the Middle East and Central Asian countries. It is estimated that this cooperation will

also help Iran to be less exposed to America's isolation (Fassihi and Lee, 2021). Iran's position in global energy may also help China be less reliant on the other energy exporter in the Middle East that are considered an alliance with the U.S. (İzadi and Khodaei, 2017).

There are many studies conducted on the growing relations between Iran and China. However, China's present politics are different from China's former "Low Profile" policies continued from the opening-up and reform policies period to President Xi period. Recently, China tried to calculate every political step that paced against China. Thus, I argue that Iran and China aim to use their recent political, economic, and military proximity as an opposite step to the policies of the U.S. That's to say, the proximity of Iran and China is a critical move of Iran against Israel and a critical move of China against the conducted policies of the U.S. against China in South Asia and the Pacific. To reach its political objectives, Iran tends to enhance its multilateral relations with China. This strategic rapprochement is an opportunity for China as well. China's this political strategy means, the more the U.S. surrounds China and establishes advanced alliance relations with Chinese peripheries, the more China will be encouraged to increase its presence in the Middle East, Africa, and Central Asia as leverage to the dominance of the U.S. China has changed its political rhetoric after China has experienced the antagonistic approach of the U.S. to the interests of China in East Asia, South Asia, Central Asia, and the Middle East. Therefore, recently these two countries are in the process of building high-level bilateral cooperation. This cooperation is expected to play a critical role in the future of the Middle East and Central Asia as well. Particularly, after the U.S. decided to remove its troops from Afghanistan and it has relatively lost its credibility in the Middle East. To this end, China aims to fortify its position and increase its political and economic presence in Central Asia and the Middle East. What about China's intensive collaboration with the Gulf, particularly with the UAE and Saudi Arabia? These two are also trying and largely succeeding in balancing Iran.

2. DYNAMICS OF IRAN-CHINA RAPPROCHEMENT

Iran-China peaceful relations go back to the two countries' ancient Silk Road era relations. With the success of the Islamic Revolution in the period 1978-1979, Iran shifted its pro-West policy to a new one which was majorly developed with the maxim of "Neither East Nor West". Concurrently, Chinese foreign policy was also experiencing post-Mao reforms and Opening-Up strategies (Sahriatinia, 2011). A few years later, China-Iran relations entered a new and quick-developing era. Between 1985 and 2015, Iran and China had many ministerial and heads of state reciprocity visits. During this period, almost every Iranian president visited China with the purpose of an official capacity including Ali Khamenei, Akbar Hashemi, Mohammad Khatami, Mahmoud Ahmadinejad, and Hassan Rouhani

(Houlden and Zaamout, 2019). Respectively, China has foreseen that China's this strategic policy will have a significant impact on China's developing relations with Central Asian and Middle Eastern countries parallel to its BRI and its emerging global power objectives. Considering these developments, China tried to take advantage of the quick-changing political and economic situation of the states and regions to increase its presence in the Middle East where the prestige of the U.S. is declining. As current relations between regional and global powers are much more complicated than before, China may have aimed to balance the political and strategic power of global powers (most notably the U.S.) by increasing its influence and presence in middle eastern countries (Yildirimcakar and Han, 2022). As a result of these intended policies carried out by China, the proximity of China and Iran took some critics from Western countries.

With the sign of the JCPOA, Chinese President Xi Jinping visited Iran to deepen China-Iran relations to demonstrate Iran's political importance and boost its relations with it. President Xi was the first leader who visited Iran aftermath of the signing of the JCPOA. Later, China and Iran established a new version of the partnership called 'The Comprehensive Strategic Partnership' (Forough, 2021). Iran Ambassador to China Mohammad Keshavarzadeh stated that the critics and blames of Western countries for Iran-China relations are not constructive. China and Iran established friendly and peaceful relations throughout history and now they are building new political and economic cooperation. The two countries' defense, military relations, and cooperation in reviving the ancient Silk Road are in the process (Wenting, 2021). In this regard, it can be foreseen that Iran-China relations will not be limited to simple oil-trade cooperation in the future. Despite the critics and dissatisfaction of the Western world, China-Iran cooperation will continue to develop, and it seems that the Western power will not be able to stop the development of these states of affairs. In this process, Iran has also been inclined to develop its relations with China both politically and economically. As President Rouhani has strongly mentioned, Iran wanted to be an actor in the China-Pakistan-Economic-Corridor (CPEC) (Abbas, 2016). Since Iran has a critical position in the Silk Road Economic Belt and energy supplement of China.

Iran-China agreed to establish long-term cooperation on March 27, 2021, as a sign of multilateral development relations between the two countries. After the signing of this agreement, Chinese Foreign Minister Wang stated that "the Relations between the two countries have now reached the level of strategic partnership and China seeks to improve relations with Iran comprehensively, and our relations with Iran will not be affected by the current situation but will be permanent and strategic" (Reuters, 2021). Iran-China intimate relations will likely help China put forward more political and economic projects to improve the infrastructure of the Middle Eastern and Central Asian countries. This cooperation will also make the U.S. and Israel more concerned about the future

of nuclear arms in Iran and the security of the Middle East. As it is known, from the last few years on, the international policies that China followed have sheltered Iran by hampering the U.S. and other international players to press Iran for its nuclear program. Since China not only considers that Iran is a crucial partner can be used as leverage against the U.S. but also considers that Iran has a noteworthy role in the future of Central Asia, it has large gas, oil, and other natural reserves that make it play a major role in the economic development and energy requirement projects of China.

On the other hand, China aims to take Iran's support to solve Afghanistan's instability issues. Since Afghanistan is a critical country for China's BRI and the security of Xinjiang, with the support of Iran, China aims to solve the instability of the Afghanistan issue and take critical precautions for the security of Xinjiang. China's former ambassador Yao Jing stated that "Without Afghan connectivity, there is no way to connect China with the rest of the world" (Eguegu and Aatif, 2021). This is expected to help China realign its policies toward the Middle Eastern and Central Asian countries. China can take advantage of this situation and enable Iran and Pakistan to support China to increase its influence on Central Asia and the Middle East.

In the process of nuclear negotiations, China had a crucial and constructive role and nearly took the all-participant countries' appreciation with its 'constructive role' (Azad, 2017) However, the U.S. has stated that the sanctions against Iran will not stop until Iran promised that Iran will stop nuclear enrichment. However, Iran's response was "We set the conditions and it will not be withdrawn" (Hurriyet, 2021). After Iran's this response, the reactions of the U.S. and other preeminent actors were anxiously awaited. After Ebrahim Raisi came to power and Iran got closer to Russia and China both politically and economically, Iranian media announced this progress was a victory against the U.S. (Fathi, 2021). Respectively China became the major oil importer and the number one trade partner of Iran. With this result, Iranian media described Iran's this step as a possible member of the SCO.

Iran and China both are dissatisfied with the policies of the U.S. and some other Western nations. In this direction, Iran and China tried to enhance their ties and sign a 25-years strategic partnership. However, both Iran and China did not want to give specific details of this strategic cooperation and China was seen to be more willing to conceal the details of the 25-year strategic cooperation. Since this could be a political strategy for China to weaken the dominance of the U.S. both in Central Asia and the Middle East (Green and Roth, 2021). Though China has different levels of partnership with different states. However, Iran has taken one of the highest levels of this partnership. Table 1 shows the details of the levels of China's strategic partnerships.

Table.1: Levels of Chinese Partnerships (South China Morning Post, 2016)

Friendly Cooperative Partnership:	Strengthening bilateral cooperation in terms of trade and investment.
Cooperative Partnership:	Strengthening bilateral support based on shared benefits and shared respect
Comprehensive Cooperative Partnership:	Maintaining the solid impetus of high-end exchanges, developing links at numerous levels, and increasing mutual understanding for mutual benefit.
Strategic Partnership:	Upgraded strategic level, coordinated on regional and international issues, compromising Strategic and military partnerships to improve relations with major powers.
Comprehensive Strategic Partnership	A multidimensional, comprehensive, and multi-layered collaboration. It includes both bilateral and multilateral levels in terms of economic, scientific, technological, political, and cultural fields.

With the 25-year strategic agreement, China planned to give Iran an amount between \$400 to \$800 billion to support the Iranian economy in the coming three decades. Some scholars of Western countries describe this new cooperation as “the new Axis of Evil” and it will also bring instability to the region (Figueroa, 2021). However, China has established crucial interactions both with the Middle Eastern and Central Asian countries and China is considered a locomotive for the economic development of many countries in these regions. On the other hand, this agreement is expected to strengthen Iran's economy, trade, and investments in Central and West Asia and the Middle East. In this context, China will probably not only need Iran for its increasing energy requirement in the future but also China aims to be more active in the Middle East to decrease the dominance of the U.S. make its BRI project work smoothly and connect different countries to China within its limitation of not interfering with other countries' domestic issues.

The advanced cooperation negotiations between Iran and China back to 2016 when President Xi visited Iran. From that time on, China has taken an important position in Iran's nuclear issue with its permanent member position in the United Nations. China has also criticized the U.S. for not fulfilling the United Nations Security Council's resolutions for Iran's nuclear deal (JCPOA) (Wenting, 2021). As can be seen more clearly, China's stance on Iran's position has changed remarkably. China could use this card to help Iran and increase its influence on the Iranian Government. Consequently, if Iran expects this support from China, Iran will surely consider having deeper political, economic, militaristic, and strategic relations with China. If China and Iran have good cooperation, it may change the power balance in favor of China and diminish the focus of the U.S. on East and South Asia where China has essential interests. (Garver, 2011).

On the other hand, not only the U.S. but also Israel is worried about the developing interactions between Iran and China. Since a powerful Iran in the

context of political, economic, and military aspects will be considered a threat to the existence of Israel. What Israel is most worried about is China may help Iran develop its militaristic technology or help Iran increase its militaristic capabilities. Along with China’s assistance to Iran against the sanctions of the United Nations and the U.S., China assisted Iran to develop its nuclear program until 1997. However, China stopped assisting Iran when China figured out that the U.S. may use this cause to assist Taiwan. After President Xi Jinping came to power, China-Iran relations had big progress. China’s help was both on the state level and private company levels. The draft of the agreement that China and Iran signed on March 27th, 2021, was partially leaked by Iran in July 2020. The agreement was including progress in military, technological, and intelligence cooperation. On the other hand, Iran is not the only critical partner of China, which has a critical position in the Middle East, but also The UAE and Saudi Arabia are also very important for China, however, a bit different from these countries, a comparison between investments in the GCC countries and Iran shows a different picture. Iran is politically playing a more important role in Chinese politics (Orion, 2021). China also sees Iran as an important country in the Middle East that can help China to make the U.S. lose prestige and lose its power and influence in the region. Similarly, Iran sees China as one of the rising powers that can help Iran against the sanctions of the U.S., UN, EU, and other Western powers. Therefore, for China, Iran may be more influential than Russia.

Table.2: China’s Strategic Partnership List (Fulton, 2019)

Country	Level of Partnership	Year Signed
Turkey	Strategic Partnership	2010
Algeria	Comprehensive Strategic Partnership	2014
Egypt	Comprehensive Strategic Partnership	2014
Qatar	Strategic Partnership	2014
Iraq	Strategic Partnership	2015
Jordan	Strategic Partnership	2015
Iran	Comprehensive Strategic Partnership	2016
Morocco	Strategic Partnership	2016
Saudi Arabia	Comprehensive Strategic Partnership	2016
Oman	Strategic Partnership	2018
Kuwait	Strategic Partnership	2018
United Arab Emirates	Comprehensive Strategic Partnership	2018

The new 25-year partnership between Iran and China has the potential to bring a high-level military partnership between China and Iran. If it brings such a partnership, Chinese influence will be increased in the Middle East, and China will probably benefit from buying discounted oil provided by Iran (Fassihi and Lee, 2021). As China’s investment and trade web is expanding day by day in the Middle

East and Africa, China will probably need to show a military presence in the Middle East just as China did in Djibouti a few years ago, or China will need to protect its interests with the help of the states that China have started strategic partnerships with.

3. IRAN-CHINA MILITARY COOPERATION

After the fall of the Soviet Union, China started to be concerned about the global peace generated by the unbalanced international system. At that time, China, and Iran both were not satisfied with the unipolarity, and they were sharing a common idea of establishing a multi-polar international system by early 1990. (Zhao, 2014). By then, they did not have enough trust to establish an alignment or reach a consensus to declare their political and economic policies. However, a few years later, China became Iran's most important political, commercial, and military partner. When the China- U.S. competition geared up, when Iran faced many political and economic sanctions generated by the U.S. China saw Iran as a crucial player in the intersection of Central Asia, Caucasus, and the Middle East. At that time, Iran expressed its desire for having a reliable position in the SCO (Scita, 2019). In fact, establishing strategic relations with Iran was a required strategy for China, as China needed it as leverage against the encirclement of the U.S. in the Indo-Pacific and South Asia against China (Green and Roth, 2019). Even though China was not able to establish an encirclement policy against the U.S., however, China could influence the politics of the U.S. in the Middle East and Central Asia by enhancing its relations with regional states. The cooperation established among China, Iran, Russia, and Pakistan had the potential to encourage the SCO to have a regional cooperative position. For this reason, the chief diplomats of the SCO were seen as leverage for the "Quad" which is a strategic dialogue established between the U.S., Japan, Australia and, India in 2007 (Eguegu and Aatif, 2021).

Another reason that brings China closer to Iran is to balance the power majorly driven in the Middle East by the U.S. As it can clearly be understood, President Xi tries to shift China's "*tao guang yang hui*" policy which means "keep a low profile" to a more self-confident one in its global affairs (Wang, 2016). As it can also be observed, the rivalry between China and the U.S. is increasing in South Asia and the Middle East. This rivalry is also increasing in the framework of acquiring more reliable partners. According to Axios Reports in December 2020, The United States has accused China of providing economic assistance to nonstate actors in Afghanistan (Green and Roth, 2021). In this context, China attributes a leverage role to Iran in the Middle East and Central Asia against the increasing presence of the United States in South Asia. Since China is always accusing the U.S. of supporting the independence of Taiwan as well as intervening in the internal issues of China (namely the Xinjiang issue). In this point of view, Iran

backs China having a more stable role in the defense security and economy of Central Asia and the Middle East. Thus, China and Iran's cooperation can progress in the context of confronting the hegemony and hostility of the U.S.

With the termination of the international sanctions on Iran, the states that have the potential to provide arms to Iran have also started to be debated. Iran can unsurprisingly buy weapons as other countries do. However, one of the critical questions raised here is from which country Iran can supply its new weapons, and which country is expected to enhance its political, military, and economic relations with Iran. With the end of embargos on its arms supply, Iran will most likely purchase arms from Russia and China. The U.S. has claimed that with the expiration of the Iran arms embargo, Iran will probably purchase several Su-30 fighter jets, Yak-130 trainer aircraft, T-90 tanks, S-400 anti-aircraft missiles, and defense systems from Russia (Karimi, 2020). China seems to have more chances to provide arms to Iran. However, currently, China is not willing to be a critical arm provider to the Middle Eastern and Central Asian States. Though China is pursuing a more aggressive foreign policy than before. However, China is still not willing to be the first one to increase tensions with the U.S. and Western countries. Due to the increasing militaristic existence of the U.S. in South Asia and the Pacific, Iran-China strategic partnership may also have a military dimension, and it may create a market for Chinese military equipment and solve Iran's lack of defense and other military equipment.

In fact, in the past years, China has already helped Iran to modernize its military capabilities and to develop its nuclear programs. China has also provided Iran with know-how and technology and developed its capacities in energy sources by building bridges, tunnels, and railroads (Harold and Nader, 2012, p. 22). Another example is in the period 1979 to 1990, China has also given Iran important tanks and weapons (Hyer, 1992; Hinkey, 1990). China has held some military exercises both with Iran and Saudi Arabia. In 2016, after Iran's international sanctions were lifted, Chinese President Xi Jinping visited Iran, meanwhile, Iran and China signed 17 economic accords by putting an economic objective to make the bilateral economic volume reach \$600 billion by 2026 (Conduit and Akbarzadeh, 2018). Iran and China have decided increasingly to use their national currencies to handle their economic, energy, and other commercial activities (BBC, 2021). Because China aims to make the Chinese Yuan (RMB) one of the main foreign currencies for purchasing oil, energy, and other commercial transactions.

China has not pursued a colonial idea in its long history. Currently, China is also preserving this ideology in its foreign policy. In addition, unlike the U.S., China does not have any military existence in the Persian Gulf or the Middle East. Currently, China does not have allies in the Middle East as well, it only tries to

establish partners to benefit from "win-win" cooperation. It is not responsible for the safety of marine and oil supplies in that region. Therefore, China will not be considered a threat to the Iranian nuclear enrichment program as well. China does not concern about Iran's nuclear program, even though China secretly assisted Iran to establish a nuclear research center in 1985. Even after the 90s, China provided Iran with a large amount of uranium (Currier and Dorraj, 2010). In recent years, China aimed to increase its technological investment in Iran as well. However, some Chinese telecommunication companies such as Huawei and ZTE are depended on American technologic companies for providing some critical technical parts. Therefore, there is a risk for China, as some companies in the U.S. can limit the accession of Chinese companies to the technical support of the companies of the U.S. in the context of Iran sanctions (Freifield and Auchard, 2018). Thus, China has started to give more importance to achieving a more independent technologic level to fulfill its strategic policies all around the world.

The leaving of the U.S. from Afghanistan is another factor for China-Iran cooperation. As the turmoil that the U.S. left behind in Afghanistan created instability risks both for Chinese and Iranian interests. To this end, it is thought that Sino-Iranian cooperation can also put an end to the disagreements in Afghanistan. By cooperating with Pakistan to resolute the political issues of Afghanistan and create applicability for CPEC and other components of the BRI. In this context, they aim to stabilize Afghanistan and Central Asia.

4. IRAN'S SCO MEMBERSHIP

After the disintegration of the Soviet Union, China was concerned about the future of Xinjiang and collected newly liberated states of Central Asia to negotiate the settlement of territorial disputes to establish a stable environment and consolidate the borders of China and Central Asian countries (Yildirimcakar, 2019). China aimed to draw the focus of the regional countries to accept the rising influence of China in the region and the world (Garlick and Havlova, 2020). Since China wanted to realize these targets with the establishment of the SCO. Respectively, the SCO was established, and priority was given to security cooperation and demilitarizing of the borders of the member states. It was clearly professed in the initial article of the 2001 SCO Convention that the SCO was established to fight against the "Three Evils" (Terrorism, Extremism, and Separatism) (Allison, 2018). Afterward, this "Three Evils" policy was pursued by the Chinese Government, even though it became a milestone of China's domestic and foreign policy.

A few years after the establishment of the SCO, Iran got observer status in the SCO. Almost three years after getting observer status, Iran applied for full membership of the SCO. Iran's SCO status was upgraded from observer status to

full member country status with the SCO summit held in Dushanbe, Tajikistan in 2021 (Xinhua, 2021). Iran's effort to get full membership of the SCO was approved nearly 15 years later. In 2023, after some political and legal procedures, Iran will be a formal member of SCO (Aljazeera, 2021).

Iran got an important diplomatic achievement when it got full membership of the SCO at its 21st summit in Dushanbe. With the attainment of Pakistan, India, and Iran, the SCO has turned out to be the world's leading regional organization, with almost half of the world's population and 20 percent of the global GDP (Zabel, 2021). The SCO is considered to bring significant benefits to Iran. With its geopolitical position, Iran can also take a strategic mission in the SCO, with the withdrawal of the military forces of the U.S. from Afghanistan, Iran may be able to integrate Afghanistan into the SCO or help Afghanistan cooperate with China and Pakistan. Thus, Iran can take a noteworthy role in the political, defense, security, and economic aspects of the SCO. With the sanctions lifted, Iran has tried to establish closer relations with China and Russia. Iran's SCO membership can provide a counterweight to the Western world and Iran believes that its SCO membership will bring many opportunities to Iran, even if it may open new political and economic doors to Iran (Zabel, 2021). Even if Iran is not able to create new opportunities for the SCO, however, at least, it can decrease the risks of China based on security and economic concerns.

In fact, with the removing sanctions of the United Nations over Iran in 2015 with the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA), Iran's SCO membership began to come to the fore. Though China was not very positive to accept Iran to the SCO, However, Iran was deeply interested in the participation of this organization, and Iran was able to successfully convince China to get its support for Iran's SCO membership process (Grajewski, 2021). Though Iran will not be able to affect the decision-making process of the SCO directly. However, Iran will be able to increase the prestige of the organization and make the decision-making process hold the security and economic decisions more deliberately. Iran's obtaining membership in the SCO was also positively affected by Iran-China comprehensive strategic cooperation agreement signed between the two parties in March 2021 (Eguegu and Aatif, 2021).

5. THE RISKS AND OPPORTUNITIES OF THE IRAN-CHINA STRATEGIC PARTNERSHIP

Iran-China relations are also progressing parallel to China's Middle East policies. (Sabir and Latif, 2020). Iran is one of the few countries that is not a strategic partner or alliance of the U.S. in the Middle East. When exploring Iran and China's close and long-term partnership, possible risks and disadvantages should also be analyzed for both sides. It seems that these close relations will not

bring critical risks for Iran. However, for China, the situation is not the same. In this regard, one of the most important factors is how China's other strategic partners that have relatively bad relations with Iran will react to this long-term strategic cooperation. Saudi Arabia, for instance, is one of the most critical partners of China and it does not have good relations with Iran. Thus, in the long run, will Saudi Arabia welcome China-Iran rapprochements? In this context, China will likely have to pursue a balancing strategy between China-Iran and China-Saudi Arabia relations.

Some Iranians are not satisfied with the developing relations between China and Iran. They are concerned that a long-time deal with China will probably make Iran heavily dependent on China and China will take advantage of Iran to achieve its long-term objectives (Forough, 2021). Along with this approach, Iran's 'Look East' policy worries China immensely due to its uncertainty about whether this is a new strategy or a part of its political expediency. In recent years, China has been concerned about some of Iran's actions. Although there are not enough positive thinkers toward China in Iran, China needs to give more importance to deepening its relations with Iran. Iran's "Look East" policy does not seem like a long-standing strategy, it could be a beneficial measure to cope with Western sanctions. However, China and Iran need each other, they need to increase reciprocal trust in terms of political and strategic policies (Fan, 2022).

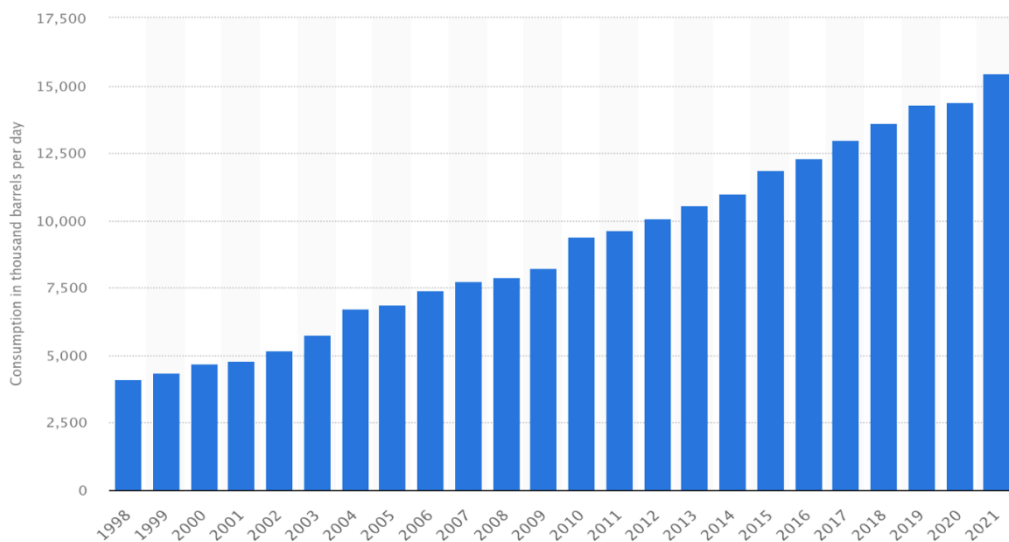
Not only some Islamic organizations in Iran but also Wahhabi groups and Afghanistan's unstable position are creating important concerns for China in the context of China's worries for the Xinjiang region and the Chinese Muslim population (Garver, 2006). Iran's not willing to complete its full action plan in FATF may also create problems in China-Iran relations (FATF, 2023). Another important factor is the United Arab Emirates (UAE). The UAE's reaction to this cooperation is also quite important. As it is known, the UAE is China's gate to open to the Middle East and Africa. The UAE is taking a logistic center position for Chinese products, and it will probably play a more noteworthy role for China with the establishment of the BRI. From this perspective, Iran and China's advanced relations may create unrest in China-UAE relations as well. Thus, when China is enhancing its relations with Iran, it should also be more cautious about its relations with the other Middle Eastern countries.

China and Iran are in the process of building one of the highest strategic partnerships. Iran is expected to be a major country in China's BRI development process. In this context, Iran is attaching great importance to its relations with China. Hence, China is going to be the first country to build such an advanced level of relations with Iran so far (Xue and Zheng, 2016). If China lost the UAE and Saudi Arabia for the sake of its relations with Iran, China would probably face deep difficulties in the aspects of economy and energy, since Iran does not have

the potential to solve the energy requirement issues of China alone. Moreover, Iran will not be able to play a more central role in the transportation of Chinese goods than the UAE plays. In this regard, when China is deepening its bilateral relations with Iran, it should also consider, the reactions of the UAE and Saudi Arabia. In the long run, Iran will not be able to sufficiently satisfy China’s energy, trade, security, and investment policies alone.

Iran has significant geo-economic advantages for China. It is possessing a crucial railway network for China’s BRI by connecting it to China-Central Asia-West Asia Economic Corridor (CCAWEAC). Iran is a middle power, and it is a crucial partner for China, in China's progress on the road to superpower (Belal, 2020). Although oil seems like an influential element in Iran-China relations. However, one of the chief factors is China’s ambition to increase its presence in the Middle East and balance the influence of the U.S. To this end, the view of Iran and China for the future is another important factor that should be examined. Rashid considers that Iran and China have different strategies against the Western world. China for instance sees the West as an area to reach its political, economic, and strategic objectives. However, Iran’s approach to the West is totally based on its political ideologies (Rashid, 2021). Though Iran and China have different expectations for their relations with the West, they have similar expectations for the future of Central Asia and the Middle East. China, for instance, wants to be sure about the security of Xinjiang and establish stability in Central Asia. Iran and China both want to make the U.S. and other Western powers leave Afghanistan. They both want to make Afghanistan stable for the security of Central Asia and economic projects among China, Iran, Pakistan, and the Middle East.

Graphic.1: Energy Oil Consumption in China from 1998 to 2021 (Aizarani, 2023)

As can be seen in Graphic 1, one of the important factors in China-Iran relations is the energy requirement of China. As it is known, China's oil requirement is increasing day by day, and China needs to provide more oil and other energy supplies at a relatively cheaper price. Thus, China-Iran 25-year agreement has a significant meaning for China's energy requirement. Due to its dependency on oil, China was among the few countries that have been granted the exception of the U.S. sanctions on Iran (Raza, 2019). Thus, China-Iran energy relations did not affect deeply. Afterward, China provided energy support to expand Iran's oil fields with the help of the China National Petroleum Corporation (CNPC) and Sinopec. China's this support has been regarded as one of the greatest opportunities for Iran in the context of foreign investment in Iran's energy sector in the post-JCPOA era.

Iran's largest trade partner is China and China has a crucial role in the UN to protect Iran against the UN and the US sanction. In this regard, China signed a long-lasting critical "strategic cooperation pact" with Iran during Chinese Foreign Minister Wang's visit to Saudi Arabia, Iran, Turkey, the UAE, Bahrain, and Oman for the purpose of fulfilling safety and stability in the region in the context of establishing mutual respect, equity, justice, setting collective security, as well as accelerating development cooperation. Chinese part has also stated that "China will continue to play a constructive role in bringing the Joint Comprehensive Plan of Action back on track". Chinese Vice Foreign Minister Ma Zhaoxu said that "new changes in the Iranian nuclear situation, all parties need to increase the sense of urgency" (Krishnan, 2021).

China is demanding to increase its influence in the Middle East, with its geopolitical position and trade potential in the Middle East, Caucasus, and Central Asia. Iran is one of the most important countries that China can cooperate with both economically and politically. China provides Iran with economic and energy opportunities, as well as tries to make Iran relaxed against international isolation in the future. China sees, Iran, and Central Asia as more than economic and trade partners, they are much more important to China in the security aspects. Thus, Iran and China established military cooperation and signed an agreement to combat terrorism jointly in 2014 (Vatanka, 2021). However, there is still a probability that China may not be willing to entangle itself with Iran's every political and economic policy, as China will not make itself be seen as if it is trying to intervene in all international issues as the U.S. does. Moreover, China-Iran cooperation seems will also make China have an important position in the rebuilding of Syria. As a supporter of a stable Middle East through its economic interests and energy requirements, China's existence in the region may be welcomed by the people of the region in which the U.S. is stuck and increasingly not wanted. Accordingly, Iran and China will try hard to make the U.S. lose its prestige and its allies in Central Asia and the Middle East.

Iran wants to be a sea transportation hub for Chinese goods, and it aims to use its Chabahar port as a crucial element of the BRI. However, China has invested in Pakistan's Gwadar port in recent years, which creates several uncertainties for Iran (Vatanka, 2021). Despite these minor accounts, China-Iran relations are developing within the framework of five focuses of China's BRI such as policy coordination, unimpeded trade, financial integration, facilitation of connectivity, and people-to-people bonds. China designed the BRI to simplify the integration process of countries willing to cooperate with China. In this regard, the BRI has both strategic and geopolitical values for Chinese foreign policy (Shariatinia and Azizi, 2017: 48). As with the inauguration of the BRI in 2013, China aimed to get as much support as possible from countries that have the potential to support the BRI and cooperate with China. China's this strategy has progressed smoothly in the context of achieving the highest level of consensus among the countries that China wished to include in the BRI (Ye, 2015: 206).

Another important point is Iran's position in China's political and economic stance in the Middle East. Iran has taken the second position among China's all trade partners in the Middle East. In 2015, the volume of trade between China and Iran was close to 500 billion dollars and China has become the major oil purchaser for Iran and the largest market for Iran's non-oil trade products. Iran has a vital position in China's new Silk Road project namely the BRI. As these two countries did not have any remarkable hostile interactions, China is not seeing Iran as a threat to China's emerging power status and its interests in Central Asia and the Middle East. Therefore, China-Iran relations are relatively at an initial stage (Shariatinia and Azizi, 2017). It can be predicted that the cooperation between the two countries will be intensified and go ahead. Thus, the present and future partnership and cooperation of these two countries are also an outcome of the two countries' cooperation for the last 20 years.

6. CONCLUSION

Since 2010 China has established strategic cooperation with several Middle Eastern and Central Asian countries. With the establishment of the BRI and AIIB Bank, the cooperation between China and Middle Eastern states has been geared up. With this strategic cooperation, China is not only aiming to create a wider area for Chinese products and investments but also China aims to limit the dominance of the U.S. and integrate the regional countries into China in the context of the BRI and the AIIB Bank in terms of the new win-win strategies. To decrease the effect of the U.S. in Central Asia and the Middle East, China aims to integrate some targeted countries into China. This tactic is considered to be a leverage to the increasing existence of the U.S. in South Asia and the Pacific. Among these targeted countries, Iran is one of the most critical ones. Thus, China-Iran and

China-Russia cooperation is expected to give China a new opportunity to be the next leading country in Central Asia and the Middle East.

With a simple expression, the more the U.S. conducts aggressive policies against Iran and China, the easier China will get opportunities to deepen its relations with the countries against the US hegemony. Iran will probably be one of the most important countries with its geopolitical position between the Middle East and Central Asian countries. China has established tremendous strategic cooperation with Iran not only for Iran's potential in supplying energy resources but also for Iran's significance in solving the Afghanistan issue and Iran's role in Central Asia and the Middle East, particularly, in Syria and Iraq. China signed a 25-year of strategic cooperation with Iran and supported Iran to take a full member position in the SCO. In this context, China may be willing to show a military existence in the Middle East as well as China did in Africa (Djibouti). If China shows such a presence, Iran will have a critical position in the Chinese military presence. Though China is pursuing a non-intervention policy which means not intervening in other countries' domestic affairs. However, China will probably (within its non-intervention policies and principles) need to show a military presence in other regions as retaliation to the military existence of the U.S. in the surroundings of China. China and Iran can cooperate closely, and Russia may also join such cooperation. China, Iran, and Russia have a common political ambition to reduce the hegemony and sovereignty of the U.S. in the world. Therefore, Iran seems will remain China's top partner not only for its role in energy supplement and BRI connectivity but also because China-Iran cooperation will be considered a big challenge to the political, military, and economic interests of the U.S. in the Middle East and Central Asia. However, in the shadow of the Russian-Ukraine war China-Iran, China-Russia, and Russia-Iran relations need to be studied more deeply.

BIBLIOGRAPHY

Abbas, Syed Sammer (2016, September 22), "Iran wants to be part of CPEC, says Rouhani, Dawn", <https://www.dawn.com/news/1285404> (12.12.2022).

Aizarani, Jessica (2023), "Oil Consumption in China from 1998 to 2021", <https://www.statista.com/statistics/265235/oil-consumption-in-china-in-thousand-barrels-per-day/> (02.03.2023).

Al Jazeera (2021, September 19), "What Iran's membership of Shanghai Cooperation Organization means",

<https://www.aljazeera.com/news/2021/9/19/iran-shanghai-cooperation-organisation> (19.12.2022).

Allison, Roy (2018), "Protective integration and security policy coordination: Comparing the SCO and CSTO", *The Chinese Journal of International Politics*, 11 (03): 1-42.

Azad, Shirzad (2017), *Iran and China: A New Approach to Their Bilateral Relations* (New York, London: Lexington Books).

BBC (2021, May 8), "China Buying Oil from Iran with Yuan", <https://www.bbc.com/news/business-17988142> (13.11.2022).

Belal, Kulsoom (2020), *China-Iran Relations: Prospects and Complexities*, *Policy Perspective*, 17 (2): 47-65.

Conduit, Dara and Akbarzadeh Shahram (2018), "Great Power-Middle Power Dynamics: The Case of China and Iran", *Journal of Contemporary China*, 28 (127): 1-13.

Currier, Carrie Liu and Dorraj Manochehr (2010), "In Arms We Trust: The Economic and Strategic Factors Motivating China-Iran Relations", *Journal of Chinese Political Science*, 15 (1): 49-69.

Dong, Min Shin (2012), "The Concept of Middle Power and the Case of the ROK: A Review", Rudiger, Frank et al. (Ed.), *Korea 2012: Politics, Economy and Society* (Leiden: Brill): 131-151.

Egugu, Ovigwe and Aatif Javairyah Kulthum (2021, September 21), "Iran's membership raises the SCO's profile and expectations", <https://thediplomat.com/2021/09/irans-membership-raises-the-scoss-profile-and-expectations/> (10.01.2023).

Fan, Hongda (2022), "China-Iran Relations from the Perspective of Tehran's Look East Approach", *Asian Affairs*, 53 (1), 51-67.

Fassihi, Fernaz and Lee Steven (2021, March 27), "China, with \$400 billion Iran deal, could deepen influence in Mideast", <https://nytimes.com/2021/03/27/world/middleeast/china-iran-deal.html> (29.10.2022).

FATF (2023), "High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action – 24 February 2023", <https://fatf-gafi.org/en/publications/High-risk-and-other-monitored-jurisdictions/Call-for-action-February-2023.html> (02.5.2023).

Fathi, Nazila (2021, September 28), "What Will SCO Membership Mean for Iran?", <https://www.mei.edu/publications/what-will-sco-membership-mean-iran> (09.12.2022).

Figueroa, William (2021, April 6), "China-Iran Relations: The Myth of Massive Investment", <https://thediplomat.com/2021/04/china-iran-relations-the-myth-of-massive-investment/> (09.12.2022).

Freifield, Karen and Eric Auchard (2018, April 26), "U.S. Probing Huawei for Possible Iran Sanctions Violations: Sources", <https://www.reuters.com/article/us-usa-huawei-doj/u-s-probing-huawei-for-possible-iran-sanctions-violations-sources-idUSKBN1HW1YG> (17.12.2022).

Forough, Muhammadbagher (2021), "Iran between the US and China", ARAM, Center for Iranian Studies in Ankara, March: 1-14.

Fulton, Jonathan (2019), "China's Changing Role in The Middle East", https://www.atlanticcouncil.org/wpcontent/uploads/2019/06/Chinas_Changing_Role_in_the_Middle_East.pdf (22.09.2020).

Garlick, Jeremy and Havlova Radka (2020), "China's 'Belt and Road' Economic Diplomacy in the Persian Gulf: Strategic Hedging amidst Saudi-Iranian Regional Rivalry", *Journal of Current Chinese Affairs*, 49 (4): 1-24.

Garver, John (2011), "Is China Playing a Dual Game in Iran?", *Washington Quarterly*, 34 (1): 75-87.

Garver, John (2006), *China and Iran: Ancient Partners in a Past Imperial World* (US: University of Washington Press).

Garver, John (2013), "China-Iran Relations: Cautious Friendship with America's Nemesis", *China Report*, 49 (1): 69-88.

Grajewski, Nicole (2021, September 15), "Iranian Membership in the Shanghai Cooperation Organization: Motivations and Implications", <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-membership-shanghai-cooperation-organization-motivations-and-implications> (12.11.2022).

Green, Will and Roth Taylore (2021, June 28), "China-Iran Relations: A Limited But Enduring Strategic Partnership", US-China Economic And Security Review Commission, https://www.uscc.gov/sites/default/files/2021-06/China-Iran_Relations.pdf (21.12.2022).

Global Policy Forum, (2010), "UN Sanctions against Iran. Global Policy Forum", <https://archive.globalpolicy.org/security-council/index-of-countries-on-the-security-council-agenda/iran.html> (11.01.2022).

Haberturk, (2020, October 18), "İran, BM'nin Silah Ambargosunun Kaldırıldığını Duyurdu", <https://www.haberturk.com/iran-bm-nin-2007den-beri-uyguladigi-silah-ambargosunun-kaldirildigini-duyurdu-2839261> (12.12.2022).

Houlden, Gordon and Zaaout Nouredin (2019), *A New Great Power Engages with the Middle East: China's Middle East Balancing Approach* (China Institute and Alberta University).

Harold, Scot W. and Nader Alireza (2012), "China and Iran: Economic, Political, and Military Relations", https://rand.org/pubs/occasional_papers/OP351.html (12.12.2022).

Hickey, Dennis Van Vranken (1990), "New directions in China's arms for export policy: An analysis of China's military ties with Iran", *Asian Affairs: An American Review*, 17 (1): 15-29.

Hurriyet, (2021, February 7), "ABD-İran Arasında Tansiyon Düşmüyor! Jet Yanıt Geldi: Durdurulmayacak", <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/abd-iran-arasinda-tansiyon-dusmuyor-jet-yanit-geldi-durdurulmayacak-41734944> (12.10.2022).

Hyer, Eric (1992), "China's Arms Merchants: Profits in Command", *The China Quarterly*, 132: 1101-1118.

İzadi, Foad and Esfendiar Khodae (2017), "The Iran Factor in U.S.-China Relations", *China Quarterly of International Strategic Studies*, 3 (2): 1-25.

Karimi, Nasser (2020, October 19), "UN arms embargoes on Iran expire despite US objections", <https://apnews.com/article/tehran-middle-east-iran-united-nations-united-states-6b660decc0436b0aa52578fc7bfa374> (19.12.2022).

Krishnan, Ananth (2021, March 27), "China, Iran sign 25-year 'strategic pact'. The Hindu", <https://www.thehindu.com/news/international/iran-china-sign-25-year-cooperation-agreement/article34176965.ece> (10.11.2022).

Kuo, Merci A. (2022), "The China-Iran-Russia Triangle: Alternative World Order?", <https://thediplomat.com/2022/07/the-china-iran-russia-triangle-alternative-world-order/> (12.12.2022).

Liu Jun and Lei Wu (2010), "Key Issues in China-Iran Relations", *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 4 (1): 40-57.

Mearsheimer, John J. (2001), *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W.W. Norton and Company).

Orion, Assaf (2021, April 18), “Strategic partnership Ltd.: China-Iran relations and their significance for Israel”, <https://www.inss.org.il/publication/iran-china-cooperation/> (11.11.2022).

Rashid, Yasir (2021, October 4), “Iran-China relations: Illusions and realities”, <https://iramcenter.org/en/iran-china-relations-illusions-and-realities/> (13.11.2022).

Raza, Fatima (2019), “Prospects for Pakistan-China-Iran trilateral cooperation: Opportunities and challenges”, Institute of Strategic Studies Islamabad, Strategic Studies, 39 (3): 37-52.

Sabir, Sehar and Latif Muhammad Ijaz (2020), “Sino-Iranian Strategic Partnership: Prospects and Challenges”, Journal of Business and social Review in Emerging Economies, 6 (3): 1043-1050.

Shariatinia, Mohsen (2011), “Iran-China Relations: An Overview of Critical Factors”, Iranian Review of Foreign Affairs, 1 (4): 57-85.

Shariatinia, Mohsen and Hamidreza Azizi (2017), “Iran–China cooperation in the Silk Road Economic Belt: From strategic understanding to operational understanding”, China and World Economy, 25 (5): 46–61.

Scita, Jacopo (2019, February 8), “China-Iran: A complex, seesaw relationship”, <https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/china-iran-complex-seesaw-relationship-22242> (04.11.2022).

Scita, Jacopo (2022), “China-Iran Relations Through the Prism of Sanctions”, Asian Affairs, 53 (1): 87-105.

South China Morning Post (2016, January 20), “Quick guide to China’s diplomatic levels”, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/1903455/quick-guide-chinas-diplomatic-levels> (12.10.2022).

Reuters (2021, March 27), “Iran and China sign a 25-year cooperation agreement”, <https://www.reuters.com/article/us-iran-china-idUSKBN2BJ0AD> (22.11.2022).

Wang, Jin (2016), “Selective Engagement: China’s Middle East Policy After Arab Spring”, Strategic Assessment, 19 (2): 105-117.

Wenting, Xie (2021), “China-Iran 25-year deal not aimed at any country: Iranian envoy bilateral road map”, <https://globaltimes.cn/page/202104/1221192.shtml> (10.01.2023).

U.S. Department of State (2021), “‘Iran Sanctions’ on the official website of the U.S. Department of the Treasury”, <https://home.treasury.gov/policy->

issues/financial-sanctions/sanctions-programs-and-country-information/iran-sanctions; and “Iran Sanctions”, <https://www.state.gov/iran-sanctions/> (02.12.2022).

Vatanka, Alex (2021, April 26), “Making sense of the Iran-China strategic agreement”, <https://www.mei.edu/publications/making-sense-iran-china-strategic-agreement> (19.12.2022).

U.S. Energy Information Administration (2019), “International Energy Outlook, Banker Ports News”, <http://www.bunkerportsnews.com/News.aspx?ElementId=4ce2e53d-cb55-4a8c-b58c-01354e4669f1> (11.09.2022).

Walt, Stephen M. (1987), *The Origins of Alliance* (Ithaca: Cornell University Press).

Xue, Li and Zheng Yuwen (2016), “The Future of China’s Diplomacy in the Middle East”, <https://thediplomat.com/2016/07/the-future-of-chinas-diplomacy-in-the-middle-east/> (22.10.2022).

Xinhua News (2021, September 18), “News analysis: Why is Iran keen on full SCO membership?”, http://news.cn/english/2021-09/18/c_1310196298.htm (09.12.2022).

Ye, Min (2015), “China and competing cooperation in Asia–Pacific: TPP, RCEP, and the new Silk Road”, *Asian Security*, 11 (3): 206–24.

Yellinek, Roie (2022), “Soft Power and SPPD in China Iran Relationship”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, DOI: 10.1080/19448953.2022.2037959.

Yildirimcakar, Emrah (2019), “The new challenges of the SCO and Turkey-SCO relations”, *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 2 (2): 93-108.

Yildirimcakar, Emrah and Han Zhaoying (2022), “China’s soft power strategy in the Middle East”, *Israel Affairs*, 28 (2): 199-207.

Zhao, Hong (2014),” China’s Dilemma on Iran: Between Energy Security and a Responsible Rising Power”, *Journal of Contemporary China*, 23 (87): 408-424.

Zabel, Sepideh (2021, September 24), “The possible impacts of Iran’s SCO membership”, <https://www.americansecurityproject.org/the-possible-impacts-of-irans-sco-membership/> (01.01.2022).

**THE WESTPHALIAN SYSTEM OF THE MODERN
INTERNATIONAL RELATIONS: VIOLATION OF
SOVEREIGNTY, IGNORATION OF INDIGENOUS
RIGHTS, AND EXTENSION OF MEDIEVAL
PRACTICES IN THE CASE OF MOSUL OCCUPATION**

**MODERN ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİN
VESTFALYA SİSTEMİ: MUSUL İŞGALİ ÖRNEĞİNDE
EGEMENLİK HAKKININ İHLALİ, YERLİ HALKLARIN
HAKLARININ YOK SAYILMASI VE ORTA ÇAĞ
UYGULAMALARININ SÜRDÜRÜLMESİ**

Muharrem DOĞAN*

ABSTRACT

The Westphalian system refers to the shifting of the supreme political authority from medieval practices to modern sovereign states and related concepts such as sovereignty, non-intervention, and international law. While the system has shaped the Western political environment since 1648, it has in fact not been validated for the rest of the world. In this paper, the idea that the Westphalian system has not opened a new avenue in the discipline of International Relations is exemplified by the case of the British occupation of the Mosul Vilayet. Contrary to the terms of the Mudros Armistice and Woodrow Wilson's Fourteen Points, the British illegally occupied Mosul. The occupation was a clear violation of the Westphalian principles and thus the British mandate regime encountered resistance from both the Ottoman Empire and further the Republic of Türkiye. Despite all resistance, Mosul

* Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniv., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, muharrem.dogan@erdogan.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8057-460X>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 24.02.2023
Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 31.03.2023

was ceded to the Iraqi government under the British mandate after the war.

Keywords: Westphalian System, Sovereignty, Non-intervention, Mosul Occupation, First World War.

ÖZ

Vestfalya sistemi, en yüksek siyasî otoritenin Orta Çağ uygulamalarından modern egemen devletlere ve egemenlik, iç işlerine karışmama, uluslararası hukuk gibi ilgili kavramlara geçişi ifade eder. Bu hâliyle, Vestfalya sistemi, 1648'den beri Batılı devletlerin siyasî ilişkilerini şekillendirmiş fakat dünyanın geri kalanı için geçerlilik kazanamamıştır. Bu çalışmada, Vestfalya sisteminin Uluslararası ilişkiler disiplinine yeni bir düzen getiremediği fikri, Birinci Dünya Savaşı sonrasında İngilizlerin Musul Vilayeti'ni işgali örneğiyle ele alınmaktadır. Mondros Mütarekesi'nden sonra İngilizler, Mütareke hükümlerine ve Woodrow Wilson'ın On Dört Umdesine aykırı olarak Musul'u yasadışı bir şekilde işgal etmiştir. İşgal, Vestfalya ilkelerinin açık bir ihlâlidir ve bu nedenle İngiliz manda rejimi hem Osmanlı İmparatorluğu'nun hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin direnişiyle karşılaşmıştır. Fakat Musul, tüm direnişlere rağmen, savaştan sonra İngiliz mandası altındaki Irak hükümetine devredilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vestfalya Sistemi, Egemenlik, iç işlerine Karışmama, Musul'un işgali, Birinci Dünya Savaşı.

INTRODUCTION

The Peace of Westphalia is viewed as the cornerstone for understanding modern world politics. The conventional view particularly claims that the Peace was a decisive break with the ancient state system (Gross, 1948; Morgenthau, 1993; Holsti, 1991; Ruggie, 1982) and formed the basis for the modern understanding of International Relations (IR). A widely held view in the field of IR is that the constitutive principles of global politics and their modern tenets such as sovereignty, non-intervention, decentralised state system, equal nation-states, private territory, the establishment of diplomacy, and international law were systematised by the Westphalian system in response to the medieval institutions of political authority (Teschke, 2002). Hendrik Spruyt (1994: 27), for instance,

explains the peace as “...formally acknowledged a system of sovereign states”. Hauke Brunkhorst (2000) similarly argues that the basis of the Westphalian system is that all states are sovereign under international law and that they have equal rights in regard to dealings with other states. In line with this, Hans Morgenthau (1993) points out that the rules of international law were formed by the Westphalian Peace and thus ended the era of religious wars and established sovereign territorial states which form the basis of the modern state system. Leo Gross (1948) also claims that the Peace is the most important underpinning for the development of modern international law as it exists today.

However, this conventional view seems rather debatable when we look more deeply into the concept of sovereignty. As Stephen Krasner (1993) points out, the Peace of Westphalia was not the beginning of a new period of sovereign states or a clear end to the medieval era. The concept of sovereignty had existed before the Westphalian Peace with the works of Jean Bodin, and medieval principles such as the Holy Roman Empire (*Sacrum Romanum Imperium*) continued for hundreds of years after the Peace. The principles of sovereign equality and non-intervention in internal affairs have never been clearly demonstrated. The Westphalian principles are in fact related to a certain period (the medieval era) and geographical lands (Western Europe) but have not been applied to the rest of the world. The so-called Westphalian system, therefore, has been particularly violated by Western countries ever since the treaties were signed. As the principles are repeatedly violable and not literally consistent, they cannot be real indications of a system, *ergo*, the Westphalian system cannot be said to have ever existed. Hence, the task of this paper is to challenge the traditional view of the Peace as the beginning of a new era of sovereignty and to demonstrate that the Westphalian Peace was in fact not a distinct break with the medieval practices, and further, that it did not open the way for the modern understanding of IR.

The most crystallized examples of the violation of the Westphalian principles are settler colonialism during and after the nineteenth century, the assumption of protecting minorities' rights, so-called humanitarian interventions, and occupations. One of these examples which shifted modern world politics entirely is the British occupation of the Mosul Vilayet. Mosul was part of the Ottoman Empire until the occupation of Britain during the First World War (Coşar and Demirci, 2004). The occupation was a clear violation of the sovereignty and territorial integrity of a certain sovereign state. Despite the Westphalian principles, the sovereign rights of the Ottoman Empire were ignored, the demands of the people of Mosul were disregarded, and the modern principles of IR were violated. This clear violation of Westphalian principles did not produce meaningful results for Western-type international world order, and Mosul was under British occupation between 1918 and 1926.

The main argument of the paper is comprised of four sub-sections: In the first section, the medieval practices (the relationship between the Pope and the emperor) and core assumptions of the Westphalian system, which are the concepts of sovereignty, non-intervention, equal nation-states, and decentralisation of power are examined from the conventional perspective. Then, the conventional view of the Westphalian system is challenged by examining the works of Benno Teschke, Stephen Krasner, and Andreas Osiander, and it is argued that the Westphalian system did not open the way for the modern understanding of IR. Lastly, the idea that the Westphalian system has been violated many times so far is exemplified by citing the case of the Mosul Question in the lands of the Ottoman Empire.

1. THE CONVENTIONAL VIEW OF THE WESTPHALIAN SYSTEM

Before the Peace of Westphalia, two main political actors were in force in Western Europe- Roman emperors and the Pope. Medieval peoples recognized the world as being limited by Christendom and shaped by the authority of the Pope as the ultimate spiritual authority and the emperor as the final arbitrator in earthly matters (Miller, 1994). All European scholars accepted the role of Christendom, a consolidated society that was administrated by religious law (Krasner, 1993). As Cicely Wedgwood (1964) points out that the Church had never been stronger than at the beginning of the 17th century. The Roman Catholic Church could control society by its authority, and the Pope considered himself as being superior and not subject to worldly rule of law. The Papal Bull issued in 1302 by Boniface VIII, for instance, declared that “the Pope was of a higher authority than any temporal ruler” (Farr, 2005: 156). The Pope, therefore, was the supreme ruler of Western Europe and the final authority in both spiritual and worldly affairs. The Westphalian system appeared in the shadow of these dual authority rules of the Western European world.

The Peace of Westphalia was established as a result of the Thirty Years' War which broke out in 1618 and ended in 1648. Osiander (2001: 252) explains the Thirty Years' War as a conflict between the *Universalists*, namely the Spanish king and the emperor, who were both members of the Habsburg dynasty, and the *Particularists* which consisted of Denmark, France, Sweden, the Dutch Republic, and German princes. The war was between several European nations for dynastic, religious, and territorial reasons. However, the most significant reasons for the war were originally a religious conflict or, at least, religious intolerance (Gross, 1948). The war was concluded with the Treaties of Osnabruck and Munster that shaped the new religious freedoms and the Westphalian System. The Treaty of Munster was signed by the emperor and the Catholic king of France; the Treaty of Osnabruck was signed by the Holy Roman emperor of the Habsburg dynasty and the protestant king of Sweden (Krasner, 1993). The Treaty of Osnabruck provided

that “subjects who in 1627 had been debarred from the free exercise of their religion, other than that of their ruler, were by the Peace granted the right of conducting private worship, and of education their children, at home or abroad, in conformity with their own faith; they were not to suffer in any civil capacity nor to be denied religious burial but were to be at liberty to emigrate, selling their estates or leaving them to be managed by others” (Gross, 1948: 22).

With the Peace of Westphalia, religion was accepted as an internal matter of each to be regulated by each individual sovereign state. The authority of the Pope declined, and Calvinism was afforded much more recognition (Polisensky, 1954). Rights that were granted to Catholics and Lutherans were also granted to Calvinists. Religious freedom was enshrined as a key right under the Peace; the Habsburg Empire and the papacy lost their political powers due to the Peace of Westphalia. The Peace substantially strengthened the right of individuals to practice the religion of their choice. The aim of the Peace was to establish acceptable principles related to the practice of religion that could administrate relations between the states and their subjects (Krasner, 1993). In addition to this, the Peace of Westphalia ended the religious wars and led to the emergence of new peaceful relationships between medieval European states. The Peace decreased the political authority of Christendom and a universal monarchy of the emperor (Eyffinger, 1998), and the sovereign-state system replaced the pre-modern power relation structures. The Thirty Years’ War, therefore, was seen as the last religious war in Europe.

The Core Assumptions of the Westphalian System

According to the conventional view, three core concepts form the basis of the Westphalian system -sovereignty, non-intervention and equal nation-states, and decentralisation of power. The concept of sovereignty can be traced from divine authority to its modern definition. Sovereignty was first cited in the works of Jean Bodin before the Peace of Westphalia. Bodin claims that sovereignty is derived from God. Thus, the monarch’s absolute authority or sovereignty cannot be limited except for divine and natural laws (Miller, 1994: 25). Even though a king was at liberty to act like a tyrant, putting up a fight against him could never be justified as he possessed the divine right of kings (Krasner, 1993). The definition of sovereignty, however, changed in the writings of Martin Luther. Luther supported the secular concept of authority and thus denied the legitimacy of papal authority. Luther argued that “...because God is omniscient, secular rulers must be divinely ordained” (Krasner, 1993: 262). As Evans and Newnham (1992) point out that with the Peace of Westphalia, the modern definition of sovereignty has emerged as asserting a supreme authority within a distinct territory and asserting membership in an international system. Westphalian sovereignty has meant here that the state can control over the affairs within its territorial boundaries without

interference from others. The newly established state-centred sovereignty has therefore referred to legitimate of the modern political authority in response to its specific historical contexts (Bauder and Mueller, 2021). Thus, the conventionalists claim that the concept of sovereignty has been transformed and modernised by the Westphalian system.

Secondly, it is claimed that the concepts of non-intervention and equal nation-states which are the core principles of modern international world order were established by the Peace of Westphalia. Brown (in Osiander, 2001: 261) sets out the Westphalian principles by which the normative core of international law was systemised in 1648: (i) all governments are equally sovereign in their territories and (ii) states do not have the right to interfere in the domestic affairs of other sovereign states. The main principles of the Peace appeared as to recognise the independence of states and the legitimacy of all forms of government. In the medieval world, emperors and the papacy dominated political and social life on unequal pre-modern power relations. Even before the Peace of Westphalia, Bodin denied the imperial authority and hierarchical world order and tried to legitimise the sovereign equal-state system (Miller, 1994). In this context, sovereign states emerged in Western Europe when the supreme authorities –the dynasty and the papacy- lost their powers. Following the principle of the Westphalia, the Habsburg dynasty disintegrated after the Peace, and 300 principalities, which were the members of the Empire, recognised their territorial sovereignty (Eyffinger, 1998). As a result of this, it is argued that the concept of equal states' sovereignty was recognised by the Peace of Westphalia.

The third, and perhaps the greatest idea under the Westphalian system was establishing a new system under which the capabilities of local powers were preferred rather than a centralised power base (Miller, 1994). The traditional view claims that Westphalia denies the supreme authority of God and attempts to establish a system of sovereign nation-states. The concept of sovereign states signals the decentralisation of the traditional power structures found in the pre-Peace era. The Westphalian system relies on the modern meaning of the concept of anarchy as, theoretically, the system does not need either a central power or governmental institutions to sustain an acceptable social system among the constituent parties (Miller, 1994). Therefore, among the most fundamental outcomes of the Westphalian System is the principle of non-intervention which means that states must not intervene in the other's domestic affairs. This tends to maintain the decentralisation of authority in the modern world through shifting the power relations between medieval actors.

In sum, the conventional view asserts that the Westphalian system is based on the idea of sovereign and equal nation-states. The main idea of the Peace was that all equal states must be sovereign and respect others' territorial rights. From

the conventional perspective, it can be claimed that the Peace shifted the medieval principles and established the modern international world order. Nevertheless, many IR scholars (Krasner, 1999; Osiander, 2001; Teschke, 2003) claim that the Peace of Westphalia was not indeed a decisive break with the past and it re-established pre-Westphalian practices. In the next section, therefore, the traditional view of the Peace as the beginning of a new era of the modern state system is critically examined and it is argued that the Westphalian system did not open the new way for the modern understanding of IR.

2. THE UNRESOLVED SYSTEMISATION PROBLEM OF THE WESTPHALIAN SYSTEM

It is still a controversial question as to whether the Peace of Westphalia was in fact a decisive break with medieval practices or not. There are two main perspectives on the Westphalian system as to whether it has created a new world order. For conventionalists, Westphalia deeply changed the structure of the international system and shaped modern IR based on the concept of sovereignty, non-intervention, and equal nation-states (Krasner, 1999). According to Kalevi Holsti (1991), the Peace of 1648 formed Western European countries through the concept of particularism. It created a new formulation and shifted the balance of power from the medieval authorities, the papacy, and the Holy Roman Empire. Similarly, John Ruggie (1982) points out that the Peace of 1648 was a decisive break from the past, and it deeply changed the structure of the international system as it exists today. Gross (1948) also claims that the Peace ended the epoch of religious wars and marked the beginning of a new period in the international world order. From the conventional perspective, therefore, the Westphalian system heralds a turning point in history.

Despite the conventional view, the Westphalian system has been seen as an unresolved problem within the study of IR (Teschke, 2003; Osiander, 2001). According to Teschke (2003), the peace did not in fact change the dynastic principles; however, only based on the strict laws of succession; primogeniture, to secure the steady transmission of returned proprietary titles. Teschke (2003: 239) therefore argues that "...the necessary failure of this project was demonstrated by the fact that few wars in seventeenth- and eighteenth-century Europe were not wars of succession. As we have seen, in a system which states could marry states, it should not surprise us that honeymoon turned quickly into nightmares".

Krasner (1993) also adds that the Peace of 1648 did not in fact signify a beginning or an end of an era in international power relations. According to Krasner (1993), after the establishment of the Peace, the church's authority weakened, and the position of sovereign states was strengthened. The concept of sovereignty was used to legitimise the collection of taxes by the government.

Krasner (1993: 236) therefore views the Westphalian system as a weakening of the papacy, not a decisive break with the past:

“The Peace did not mark the end of the Holy Roman Empire, one or two great universal institutions of the medieval world. The empire was not formally abolished until 1806. The papacy, the other great universal institution, is still with us, although in very much diminished form. Even before the Peace, England was a well-defined territorial entity with hierarchical structure of control, and the city-states of northern Italy had effectively freed themselves from the external control of the papacy and the Holy Roman and Byzantine empires by the 13th century”.

Similarly, Osiander (2001) argues that the decisive break with the past was not the Peace of Westphalia, but the French Revolution, and the onset of industrialisation. Osiander therefore concurs with the view of the Peace as a myth of IR. Neither the treaties of Osnabruck and Munster nor the negotiations laying the groundwork for them regarded the concept of sovereignty. The fact that the Westphalian system was a turning point in building a state system around the concept of sovereignty is a commonly held but mistaken view in the field of IR (Osiander, 1994). Indeed, the Westphalian system has been seen as establishing the sovereign state system in Western Europe. However, Osiander (2001: 266) claims that “...the standard account of the peace ultimately reflects not its actual content but wartime anti-Habsburg propaganda”, and many IR scholars were influenced by the anti-Habsburg propaganda of the Thirty Years War. Osiander (2001: 266) sees the Peace as a piece of anti-Habsburg propaganda rather than forming the basis for establishing independent sovereign states:

“A confirmation of the autonomy or sovereignty of the various European actors, just saved from attempted oppression. But since, rather than propaganda, the treaties deal with practicalities, the settlement contains nothing of the sort. It is silent on the issue of sovereignty, or, less technically, independence, of European actors. It does not refer to any corollary of sovereign either, such as non-intervention. It does not deal with the prerogatives of the emperor, nor does it mention Pope. There is nothing in it about the balance of power”.

Teschke (2002) also concurs with the idea that a significant break with history was not established by the Westphalian Peace. According to Teschke (2003), conventional views, including the Realists, members of the English school, and the Constructivists, on the Peace have become a constitutive foundation myth within IR. In contrast to the idea held by the conventional school of thought, Teschke (2003: 3) argues that “...1648, far from signaling a breakthrough to modern inter-state relations, was the culmination of the epoch of absolutist state formation.” The Westphalian system was in fact formed by the medieval relations

between the Hapsburg dynasty and pre-modern political figures whose roots were in pre-capitalist social property relations. These kinds of property relations obstructed the development of modern sovereignty (Teschke, 2003).

Moreover, Teschke (2003: 217) argues that these relations were not specified by the Westphalian system: “While these relations were competitive, they were determined neither by structural anarchy, nor by a new set of constitutive rules agreed upon at Westphalia, nor by exclusive territoriality.” The Peace was not agreed upon between states but instead, it was signed between private persons and corporate bodies. Thus, neither side had governed modern states, nor the states which signed the treaties did not come into existence as a result of the Peace of Westphalia. The definition of territory did not administratively refer to geographical land, but it referred to the rights of hegemony over altered hegemonies (Teschke, 2003).

In light of these critics, it can be seen that the Peace of Westphalia did not offer international norms by accepting the concept of the sovereignty of the sides who signed the treaties. Sovereignty, which is the central principle of so-called the Westphalian system, has been violated many times since 1648 because it has never achieved a normative character. Although the core assumption is that the idea of sovereignty is that all states are equal and one state cannot intervene in one another’s domestic affairs, asymmetric power structures of the international system have restricted the internal sovereignty of many non-European states at times. Narrowing the meaning of sovereignty reveals the Eurocentric nature of the Westphalian system. As Antony Anghie (2004: 3) points out that “...colonialism was central to the constitution of international law in that many of the basic doctrines of international law -including, most importantly, sovereignty doctrine- was forged out of the attempt to create a legal system that could account for relations between the European and non-European worlds in the colonial confrontation”.

Westphalia is therefore a systematization problem in the first place as the system is often violable for non-European societies. The difference between the Europeans and the rest of the world has produced asymmetrical power relations and therefore having the notion of a sovereign state could not prevent externally imposed interventions in the art, historiography, legal system, and domestic politics of the indigenous peoples (Seth, 2011). The Westphalian system shaped by the Eurocentric world order adjusts relations between European sovereign states and excludes non-Europeans from the system. Interventions from outside in the economic, political, and social processes of sovereign nation-states by ignoring fundamental international legal norms such as sovereignty, non-intervention, and self-determination correspond to the modern tenets of colonialism. The

Westphalian sovereignty, therefore, has been deeply involved in the colonisation of Indigenous peoples.

The period in which Westphalian sovereignty emerged in Western Europe was also a time when the European states became involved in colonising the rest of the world (Bauder and Mueller, 2021). The so-called existence of the Westphalian system, therefore, has been undermined by colonial activities -the European settlement and political control over the rest of the world. Since the emergence of the Westphalian system in late medieval Europe, colonial states have violated this state-centred concept of sovereignty. The colonial encounters took place between the sovereign European states and the non-European societies that were seen as lacking in sovereignty. Colonizers excluded the non-European world as backward and uncivilized and used international law to justify colonial practices as a means of achieving the civilizing mission (Anghie, 2004). During the nineteenth century, mostly northern Atlantic countries conquered the non-European world and they established “unchallenged superiority” thanks to their powerful economic and social systems (Hobsbawm, 1994: 200). Even if the Peace had undermined the power of medieval institutions such as the papacy and the emperor, the West’s *unchallenged superiority* in the territory of its respective colonies clearly demonstrates that the sovereignty of states is still not universal.

The idea of protecting minorities’ rights also contravenes the principles of the Westphalian system. The main tenet of the Peace is that countries should not intervene in the internal affairs of other states. However, Western European countries and the US have repeatedly violated this principle of non-intervention by intervening in the domestic affairs of Eastern and central European countries to protect the rights of minorities during the 19th century and the end of World War I (Krasner, 1993). Recognising the principles and practice of religious freedom in non-Western countries was seen as a violation and reduction of the principle of sovereignty rather than its consolidation (Mahmood, 2012). The Ottoman Empire is an appropriate example for understanding the violation of the principles of the Westphalian system. After the Crimean War, Western countries dictated to extend religious rights to those in the Ottoman Empire. In 1856, Ali and Fuad Pashas and the ambassadors of Britain, France, and Austria signed the Reform Edict of 1856 before the Treaty of Paris (1856). Indeed, the aim of the edict was to prevent the addition of an article about non-Muslim subjects to the peace treaty by states participating in the Paris Congress. Nevertheless, the treaties of Paris (1856) and Berlin (1878) were signed when the Ottoman Empire lost its power. Similarly, France, Britain, and Russia signed a protocol to guarantee Greek independence. At the end of the Balkan Wars of the mid-1870s, the great powers recognised religious freedom for non-Muslim subjects (Krasner 1993). Despite failing to protect non-Muslim subjects’ rights in the Balkans, the attempt was still inconsistent with the Westphalian system.

In the modern era, the Westphalian system continues to legitimise the violation of state sovereignty. International debates over the ethics of humanitarian intervention in the late 1990s such as Somalia, the former Yugoslav Republics, and Rwanda have been seen as a rhetorical cover for neo-colonial practices (Havercroft, 2012: 135). The so-called humanitarian intervention has also lasted throughout the 2000s -the US invaded Iraq in 2003 even though no permission for this was given by the Security Council and similarly Russia annexed Crimea in 2014. These interferences were against the concept of sovereignty and non-intervention which characterises the Westphalian system. The so-called humanitarian intervention in the sense of military action by a state and/or states without the permission of the Security Council is not acceptable under the rules of international law. Humanitarian intervention has been utilized to reinterpret the Westphalian principles of sovereignty and non-intervention in the twenty-first century. So, the assumption of equal nation-states of the Westphalian system has not existed because the domination of states over other states has continued after the Peace of Westphalia.

3. THE MOSUL OCCUPATION: DELUSION OF THE WESTPHALIAN SYSTEM

The Westphalian system which is detailed above refers to a particular political arrangement that gives sovereignty to modern territorial states. However, the concept of sovereignty in fact only applies to the Western European states and has failed to provide validity for the rest of the world. Since the Peace of 1648 was signed, the concept has repeatedly been violated by unequal power relations of the international world order. One of the obvious examples of the violation is the British occupation of Mosul which was part of the Ottoman Empire until the end of the First World War. In spite of the fact that Mosul was determined as an Ottoman land in the Misak-ı Milli (National Pact) by Ottoman Meclis-i Mebusan (Chamber of Deputies), the British occupied Mosul on 15 November 1918 (Kemal, 2007: 644). The occupation that was part of the centuries-old Eastern Question on Ottoman lands was clearly against the Westphalian principles. The Eastern Question directly targeted the Ottoman Empire's territorial integrity after the European-led world politics of the eighteenth century, and it became established as a priority on the agenda of the Great Powers of Europe in the process leading up to the First World War (Coşar and Demirci, 2004). Thus, the fundamental principle that recognises the territorial sovereignty of states seems rather debatable when we look more deeply into the historical context of the First World War's political atmosphere.

In the First World War, the Ottoman Empire fought on the fronts of the Caucasus, Iraq, Çanakkale (Dardanelles), Iran, Palestine, Hejaz, Galicia, Macedonia, and Romania. The battles on the Iraq Front took place between the

Ottoman Empire and Britain. The Iraqi Front was important for the British due to the protection of the eastern railway lines, the route to India, and Mosul's oil reserves. The Ottoman Empire was defeated on the Iraq Front despite its all struggle in Ku'tul Amara (Kısıklı, 1999; Kemal, 2007). Britain thus extended its strategic position on the ways which reached its colonies, and further provided retention of the rich oil fields of Mosul. Peter Beck (2006: 257) points out that the occupation "...explained the consequent stress upon the area's value both for imperial communications and for Britain's whole position in the Middle East, meant that the Mosul dispute involved not just the Foreign and Colonial Offices but also the India Office, the War Office and the Admiralty." During and after the War, the Turkish government(s) continued to claim that Mosul Vilayet was part of Turkish territory. However, the British-led Iraqi government was in *de facto* control of Mosul, and the Ottoman Empire was not successful in its demands against this imperialist intervention.

The British mandate officially settled in Iraq at the Paris Peace Conference in 1919. Britain, therefore, remained the occupying force in Mosul and extended its mandatory administration by stationing Political Officers to 'advise' the native administration (Shields, 2009). The British carried out propaganda by announcing that they did not come to Iraq with a hostile mentality, that a free and fair administration would be established instead of the Ottoman administration, and that they would respect religion and traditions (Selvi, 2010; Kemal 2007). During the period between 1918 and 1926, the British government severed Mosul's relations with Türkiye and redirected Mosul's economic and social relations to Britain's official mandate that included Baghdad and Basra (Shields, 2009). Thus, the Ottoman legacy of Mosul was destroyed by British imperial rule despite all the terms of the Armistice of Mudros and Wilson's 14 Points.

Despite all the gains for Britain in the historical context of the First World War, the occupation was still contrary to the terms of the Armistice of Mudros which ended the war between the Ottoman Empire and the Allies on 30 October 1918. In fact, the Armistice terms had not been considered at all before the end of the war since the terms were planned to be made in accordance with the military situation prevailing at the end of the war (Dyer, 2006). However, when the war on the Iraqi front-ended, the situation on the ground was not what the British had expected. Once the Armistice entered into force on October 31, the Ottoman troops were on the Raqqa, Mayadin, Tal Afar, Dibeke, Çemçema, and Sulaymaniyah lines. British forces, on the other hand, were on the Al-Hazar, Gayyare, Altınköprü, Kirkuk, and Hanikin lines. Before 30 October, therefore, most of the Mosul Vilayet, excluding the centre of Kirkuk, was under the control of the Ottoman Empire (Kısıklı, 1999: 491). The war ended with a ceasefire; however, the British forces continued their efforts to dominate Mosul with a rapid occupation movement. The early violations of the armistice and encroachments

on Turkish territory were the result of the specific territorial aims in Mosul (Dyer, 2006). According to Article 7 of the Armistice, the Allies would have the right to occupy any strategic point of the Ottoman Empire if any situation that could threaten their security arose. Based on this ambiguous expression of Article 7, the Ottoman border was invaded by the Allies and the first invasion began starting from Mosul (Selvi, 2010). Britain was able to demand territorial rights over the region by illegally occupying the Mosul Province after the armistice was signed. British troops thus entered Mosul on 3 November 1918, in violation of the terms of the Armistice of Mudros and the line they were on at the time the armistice was signed.

The occupation was also contrary to the principles of Woodrow Wilson's Fourteen Points on 5 January 1918. The main idea of the Fourteen Points was initially based on the Westphalian principles of sovereignty, non-intervention, and self-determination. In the Turkish Case, the Fourteen Points clearly stated that “the Turkish portions of the present Ottoman Empire should assure a secure sovereignty, but the other nationalities which are now under Turkish rule should assure an undoubted security of life and an absolutely unmolested opportunity of autonomous development...” (National Archives, 2023). The Mosul vilayet had been governed by the Ottomans for centuries, and most of the population consisted of Turks, Kurds, and Arabs. Within the Wilsonian principle of self-determination, the right to determine the future of Mosul was the right of Mosul's people. However, Britain officials in Mosul prevented the self-determination rights of the Mosul people. The British existence in Mosul, therefore, was seen as a colonial intervention. The British faced some serious problems in controlling the tribes in the region. The people of Kirkuk and Sulaymaniyah did not take kindly to the British occupation and resisted paying taxes to the occupying British administration (Kısıklı, 1999). Similarly, the Kurdish tribes, who planned to establish a regional administration, also revolted against the British. Kurdish villages presumed guilty of the uprising were punished by aerial bombardment. This punishment of the British was very bloody; about eight thousand households from the tribes in the region had to migrate to the borders of the Ottoman Empire (Selvi, 2010). Thus, the right of self-determination in the region was blocked by the British themselves.

The Mosul Question bequeathed from the Ottoman Empire to the newly established Turkish Republic could not also be resolved at the Lausanne Conference of 1922-1923. During the negotiations with the Allies over the Treaty of Lausanne, the Turkish government consistently maintained that Mosul had been illegally occupied by Britain and advocated that Mosul was in Turkish territory on several social, economic, political, ethnographic, geographical, and strategic factors (Coşar and Demirci, 2004). At the Lausanne Conference, İsmet

Pasha, the head of the Turkish delegation, emphasized that the occupation of Mosul was against both international law and Wilson's Principles since it was legally occupied after the ceasefire was declared. So, the Turkish delegation asked for a plebiscite to be held in the region, but the British delegation refused to do so on the grounds that the people of the region were not ready (Kısıklı, 1999). The ambivalent attitude of the British was clearly against Wilsonian principles. At the end of the Conference, the Mosul Question was left to bilateral negotiations between Türkiye and Britain within nine months of the signature of the peace treaty. Since the bilateral talks did not yield any results, the Mosul Question was left to the League of Nations. The League of Nations appointed an inquiry commission, and it was decided that Mosul would remain in Iraq. Despite all Westphalian principles, the terms of the Armistice of Mudros, Wilson's 14 Points, and the territorial rights of a sovereign state have been violated and thus the historical ties between Türkiye and the people of Mosul were severed.

4. CONCLUSION

The Peace of Westphalia established after the Thirty Years' War led to the bolstering of the rights of Calvinists and to the decline in the authority of the church and the dynasty of Habsburg. Yet, it was not in fact responsible for establishing a new world order based on the principles of sovereignty and non-intervention. The core principle of the Westphalian system, sovereignty, had existed even before the Peace. Although the Westphalian system challenged the supreme authorities, they continued to exist in other guises well after the Peace was signed. Thus, it can be claimed that the Peace was not a decisive break with the past. Furthermore, even if we accept that the Westphalian Peace really exists, the principles of Westphalia have repeatedly been violated. Colonialism, protecting minorities' rights, and the so-called humanitarian interventions violate the principle of sovereignty and non-intervention.

The conventional view claims that the Peace was a decisive break with the past and the practices and institutions of the medieval world. It claims that the Westphalian system was established by 1648. However, the concepts of sovereignty and non-intervention are still controversial issues whether they do in fact exist or not. Many IR scholars believe that the Westphalian system is a myth. This paper demonstrates that the Westphalian system, based on state sovereignty and non-intervention, has never existed, as the principles of the Westphalian system; sovereignty, non-intervention, and equal nation-states have been violated many times since 1648. In particular, the case of Mosul was a milestone for international relations and law as a test to demonstrate whether the Westphalian system exists or not. Undoubtedly, protecting British interests in the region is not a reason enough to intervene in sovereign states' affairs. Consequently, the British

occupation of Iraq in 1918 was an illegal act under the principles of the Westphalian system.

However, although all states have equal rights and none has the right to intervene in others' internal affairs under the Westphalian system, these illegal interventions have occurred since well before and after the Peace of 1648. In the modern era, the Westphalian system is still controversial and there is no one institution charged with protecting Westphalian principles and preventing these violations. The US invaded Iraq without the permission of the Security Council and Russia annexed Crimea; even the International Court of Justice was powerless to stop these kinds of interventions. These so-called humanitarian interventions were against the Westphalian system. The humanitarian interventions have been utilized to reinterpret the Westphalian principles of sovereignty and non-intervention with the neo-colonial practices of twenty and twenty-first century. So even if we accept the concepts of the Westphalian system, it has been shown to have never established a new world order for the rest of the world.

BIBLIOGRAPHY

Anghie, Anthony (2004), *Imperialism, Sovereignty and the Making of International Law* (Cambridge: Cambridge University Press).

Bauder, Harald and Rebecca Mueller (2021), "Westphalian vs. Indigenous Sovereignty: Challenging Colonial Territorial Governance", *Geopolitics*, 28 (1): 1-18, DOI: 10.1080/14650045.2021.1920577.

Beck, Peter (1981), "'A Tedious and Perilous Controversy': Britain and the Settlement of the Mosul dispute, 1918–1926", *Middle Eastern Studies*, 17 (2): 256-276.

Brunkhorst, Hauke (2000), "Rights and the Sovereignty of the People in the Crisis of Nation State", *Ratio Juris*, 13 (1): 49-62.

Coşar, Nevin and Sevtap Demirci (2004), "The Mosul Question and the Turkish Republic: Before and After the Frontier Treaty, 1926", *The Turkish Yearbook of International Relations*, 35: 43-59.

Dyer, Gwynne (1972), "The Turkish Armistice of 1918: 2—A Lost Opportunity: The Armistice Negotiations of Moudros", *Middle Eastern Studies*, 8 (3): 313-348.

Evans, Graham and Jeffrey Newnham (1992), *The Dictionary of World Politics: A Reference Guide to Concepts, Ideas and Institutions* (New York: Harvester Wheatsheaf).

Eyfinger, Arthur (1998), "Europe in the Balance: An Appraisal of the Westphalian System", *Netherlands International Law Review*, 45 (2): 161-187.

Farr, Jason (2005), "Point: the Westphalia Legacy and the Modern Nation-state", *International Social Science Review*, 80 (3-4): 156-159.

Gross, Leo (1948), "The Peace of Westphalia, 1648-1948", *American Journal of International Law*, 42 (1): 20-41.

Havercroft, Jonathan (2012), "Was Westphalia 'all that'? Hobbes, Bellarmine, and the Norm of Non-intervention", *Global Constitutionalism*, 1 (1): 120-140.

Hobsbawm, Eric (1994), *Age of Extremes: The Short Twentieth Century 1914-1991* (London: Abacus).

Holsti, Kalevi (1991), *Peace and War Armed Conflicts and International Order, 1648–198* (Cambridge: Cambridge University Press).

Holsti, Kalevi (1995), "War, Peace, and the State of the State", *International Political Science Review*, 16 (4): 319-339.

Kemal, Cemal (2007), "Birinci Dünya Savaşı ve Sonrasında Musul Meselesi", *Atatürk Yolu Dergisi*, 10 (40): 643-691.

Kısıklı, Emine (1999), "Yeni Gelişmelerin Işığında Geçmişten Günümüze Musul Meselesi", *Atatürk Yolu Dergisi*, 6 (24): 487-526.

Krasner, Stephen (1993), "Westphalia and All That", In Goldstein, J. and Keohane R. (ed.) *Ideas and Foreign Policy: Beliefs, Institutions and Political Change* (Ithaca: Cornell University Press): 235-264.

Krasner, Stephen (1999), *Sovereignty: Organized Hypocrisy* (Princeton: Princeton University Press).

Mahmood, Saba (2012), "Religious Freedom, the Minority Question, and Geopolitics in the Middle East" *Comparative Studies in Society and History*, 54 (2): 418–446.

Miller, Lynn (1994), *Global Order: Values and Power in International Politics* (Boulder: Westview Press).

Morgenthau, Hans (1993), *Politics Among the Nations: The Struggle for Power and Peace* (London: McGraw-Hill).

National Archives (2023), "President Woodrow Wilson's 14 Points (1918)", <https://www.archives.gov/milestone-documents/president-woodrow-wilsons-14-points> (23.02.2023).

Osiander, Andreas (2001), "Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth. *International Organization*", 55 (2): 251-287.

Osiander, Andreas (1994), *The System of Europe, 1640-1990: Peace-making and the Conditions of International Stability* (Oxford: Clarendon Press).

Polišenský, Josef (1954), "The Thirty Years' War", *Past & Present*, 6: 31-43.

Ruggie, John (1982), "International Regimes, Transactions, and Change: Embedded Liberalism in the Postwar Economic Order", *International Organization*, 36 (2): 379-415.

Selvi, Haluk (2010), "İngiltere'nin Musul Politikası Karşısında Osmanlı Devleti ve Bölge Aşiretleri (1918-1920)", *Bellekten*, 74 (271): 789-832.

Seth, Sanjay (2011), "Postcolonial Theory and the Critique of International Relations", *Millennium: Journal of International Studies*, 40 (1): 167-183.

Shields, Sarah (2009), "Mosul, the Ottoman Legacy and the League of Nations", *International Journal of Contemporary Iraqi Studies*, 3 (2): 217-230.

Spruyt Hendrik, (1994), *The Sovereign State and its Competitors: An Analysis of Systems Change* (Princeton: Princeton University Press).

Teschke, Benno (2002), "Theorising the Westphalian System of States: International Relations from Absolutism to Capitalism", *European Journal of International Relations*, 8 (1): 5-48.

Teschke, Benno (2003), *The Myth of 1648: Class, Geopolitics, and the Making of Modern International Relations* (London: Verso).

Wedgwood, Cicely (1964), "The Futile and Meaningless War", Rabb, T. K. (Ed.) *The Thirty Years' War, Problems of Motive, Extent and Effect* (Boston: D C Heath & Company): 9-19.

**RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI'NDA MUHARİPLERİN
EŞİTLİĞİ İLKESİ**

**THE PRINCIPLE OF EQUALITY OF BELLIGERENTS IN
RUSSIA-UKRAINE WAR**

Ayşe CEBECİOĞLU HALDIZ*

ÖZ

Muhariplerin eşitliği ilkesi, uluslararası insancıl hukukun temel ilkelerinden biridir. İnsancıl hukuk kurallarının bir silahlı çatışmanın tüm taraflarına, onların silahlı çatışmaya müdahil olma nedenlerine bakılmaksızın eşit olarak uygulanması manasına gelmektedir. Kökeni yüzyıllar öncesine dayandırılan bu ilkenin hem içeriği hem de geçerliliği zaman zaman tartışma konusu olmaktadır. Bu tartışmalardan biri de 1945 Birleşmiş Milletler Şartı ile devletlerin bir silahlı çatışmaya müdahil olmaları meşru müdafaa durumları haricinde yasaklandığında ortaya çıkmıştır. Uluslararası toplumun, *jus cogens* niteliği atfedilen bu yasağı ihlal eden taraf ile ona karşı kendini savunmak zorunda kalan tarafa artık eşit yaklaşmadığı sonuç olarak da ilkenin eskidiği ya da terk edildiği öne sürülmüştür. Bu çalışmada bu iddia uluslararası toplumun büyük çoğunluğunun taraflardan birini desteklediği 2022 Rusya-Ukrayna Savaşı üzerinden ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Muhariplerin Eşitliği, *Jus Ad Bellum*, *Jus In Bello*, Uluslararası İnsancıl Hukuk, Kuvvet Kullanma.

* Arş. Gör., Erzincan Binali Yıldırım Üniv., Hukuk Fakültesi, Uluslararası Hukuk Bölümü, acebecioglu@erzincan.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3138-9907>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 22.12.2022
Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 31.03.2023

ABSTRACT

Equality of belligerents is one of the primary principles of international humanitarian law. It means that the rules of humanitarian law apply equally to all parties to an armed conflict, regardless of the reasons for their involvement in the armed conflict. Both the content and validity of this principle, whose origins date back to centuries ago, have sometimes been the subject of debates. One of these debates arose when the United Nations Charter of 1945 prohibited states from being involved in an armed conflict, except in self-defense cases. It has been asserted that the international community no longer approaches equally the party that violates this prohibition, which is considered as *jus cogens*, and the party that has to defend itself against it, and consequently, the principle is outdated or abandoned. In this study, this assertion is discussed through the 2022 Russia-Ukraine War, in which the majority of the international community has been supporting one of the parties.

Keywords: Equality of Belligerents, *Jus Ad Bellum*, *Jus In Bello*, International Humanitarian Law, Use of Force.

GİRİŞ

Uluslararası hukukta silahlı çatışmalar konusu iki hukuk dalı altında düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, silahlı çatışmaların yürütülmesini düzenlemeye yönelik olan ve insancıl hukuk veya *jus in bello* olarak adlandırılan hukuk dalıdır. Temel olarak çatışmaya doğrudan katılanlar ile çatışma dışında kalan insanların korunması ve çatışma esnasında başvurulacak araç ve yöntemlerin sınırlandırılmasına dair kurallardan oluşmaktadır (Türk Kızılayı, 2004). İkincisi ise, kuvvet kullanma hukuku veya *jus ad bellum*'dur. Bir silahlı çatışmaya taraf olmanın hangi hallerde hukuka uygun hangi hallerde hukuka aykırı olduğu bu hukuk dalının getirdiği kurallar doğrultusunda belirlenmektedir (ICRC, 2010).

Uluslararası hukukta kuvvet kullanma hakkı ile silahlı çatışmaların yürütülmesi esnasındaki hak ve yükümlülüklerin iki ayrı hukuk dalı altında ele alınmaları sebepsiz değildir. Bu ayrımın ardında yatan temel gerekçe, bir devletin kuvvete başvurmak için haklı bir nedeni olmasının onun silahlı çatışma esnasındaki tüm eylemlerini haklı çıkarmayacağı; eğer haklı bir nedeni olmaksızın silahlı çatışmaya girmişse de çatışma esnasındaki hukuka uygun eylemlerinin

onun kuvvet kullanma ihlalini ortadan kaldırmayacağı görüşüdür (Koutroulis, 2013: 465). “*Jus ad bellum* ve *jus in bello* ayrımı” olarak nitelendirilen bu uygulama ile bir silahlı çatışmanın tarafları *jus ad bellum* altındaki statülerinden bağımsız olarak *jus in bello* altında düzenlenen hak ve yükümlülükler bakımından eşit ayaklar üzerinde dururlar. Uzun yıllardır insancıl hukukun temel (Roberts, 2008: 936) ve en önemli (Sassoli, 2007: 60) ilkelerinden biri olarak görülen ve teamül niteliğinde olduğu kabul edilen bu uygulamaya ise muhariplerin eşitliği ilkesi veya *jus in bello*'nun taraflara eşit şekilde uygulanacağını ifade etmek için bazı yazarlarca (Roberts, 2008: 937) tercih edildiği üzere eşit uygulama ilkesi denmektedir.

Jus ad bellum ve *jus in bello*'nun birbirinden bağımsız uygulanmaları muhariplerin eşitliği ilkesinin ön koşulu olduğundan bu iki alandan birinde meydana gelen köklü bir değişiklik, ilkenin durumunun ne olacağı sorusunu zaman zaman gündeme getirebilmektedir. 1945 Birleşmiş Milletler Şartı ile *jus ad bellum*'un köklü bir şekilde değiştirilmesi de bu sorunun gündeme gelmesine yol açan durumlardan biridir. Zira daha öncesinde devletlerin temel bir hakkı olarak görülen ve Milletler Cemiyeti Misakı ile sınırlandırılmaya çalışılan kuvvet kullanımı, bu Şart ile meşru müdafaa durumları haricinde (BM Şartı, 1945: md.51) tamamen yasaklanmıştır.¹ Bu yasak bugün uluslararası hukukun buyruk (*jus cogens*) kurallarından biri (Bozkurt vd., 2015: 80) yani bütün uluslararası toplumu bağlayan, kendisine aykırı düşecek herhangi bir uluslararası anlaşmayı geçersiz kılan ve ancak aynı nitelikteki bir başka kural ile değiştirilebilen bir kural olarak kabul edilmektedir (Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, 1969: md.53). Kuvvet kullanmanın *jus cogens* niteliğinde bir kural ile yasaklandığı bu yeni dönemde böyle bir yasağı ihlal eden tarafın muhariplerin eşitliği ilkesi gereğince *jus in bello*'nun getirdiği hak ve avantajlardan yararlanmaya devam edip etmeyeceği haliyle tartışılmaya başlanmıştır (bkz. Yearbook of the International Law Commission, 1963: vol.1).

Bu tartışma her ne kadar muhariplerin eşitliği ilkesinin galibiyeti ile sonuçlanmış olsa da Soğuk Savaş sonrasında uluslararası ilişkilerde meydana gelen birtakım gelişmeler bu galibiyete gölge düşürmüştür. Özellikle NATO'nun Güvenlik Konseyi yetkilendirmesi ile Kuveyt'i işgal eden Irak'a yaptığı müdahalede olduğu gibi, bir tarafın çatışma nedeni uluslararası toplumun büyük bir kısmı tarafından hukuka uygun veya meşru kabul ediliyorsa söz konusu tarafın *jus in bello* ihlallerinin görmezden gelenebildiği iddia edilmiştir (Gardam, 1993:

¹ Bkz. Birleşmiş Milletler Şartı madde 2(4): Tüm üyeler uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı gerek Birleşmiş Milletler'in amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidinde ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar.

412; Sassoli, 2007: 60-61; Sloane, 2009: 55; Moussa, 2008: 964). Bu iddia doğrultusunda da ilkenin erozyona uğradığı hatta hükmünü yitirdiği yönünde tereddütler ortaya çıkmış ve günümüzdeki geçerliliği ve manası sorgulanmaya başlamıştır (Martinez & Bouvier, 2006: 109). Zira iddia edildiği gibi tarafların *jus ad bellum* altındaki statüleri *jus in bello* altındaki hak ve sorumluluklarını etkiliyorsa, diğer bir ifadeyle muharıplerin eşitliği ilkesinin ön koşulu olan *jus ad bellum* ve *jus in bello* ayrımı ortadan kalkıyorsa bu durumda muharıplerin eşitliği ilkesinin değişmeden kalacağını söylemek mümkün olmayacaktır.

Bu çalışma bu iddiayı bir tarafın *jus ad bellum* altındaki haklılığı hususunda uluslararası toplumun şu ana değin belki de hiç olmadığı kadar görüş birliğine sahip olduğu 2022 Rusya-Ukrayna Savaşı üzerinden test etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda da çalışma iki ana bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde, ikinci bölümde yapılacak olan esas tartışmaya bir temel hazırlamak amacı ile ilkenin ortaya çıkışından bugünkü tartışmalı pozisyonuna kadar geçen süreç ve ilke üzerine yürütülen tartışma özetlenmeye çalışılacaktır. İkinci bölümde ise bu tartışmanın ilke ile ilgili ortaya çıkardığı tereddütler Rusya-Ukrayna Savaşı üzerinden ele alınacaktır.

1. MUHARİPLERİN EŞİTLİĞİ İLKESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Giriş bölümünde de belirtildiği üzere muharıplerin eşitliği ilkesi, silahlı çatışmaların yürütülmesi esnasında uyulması gereken kuralların, bir diğer ifadeyle *jus in bello*'nun, çatışmanın tüm taraflarına *jus ad bellum* altındaki statülerine bakılmaksızın eşit bir şekilde uygulanması manasına gelmektedir (Roberts, 2008: 931). Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere kuralların taraflara eşit uygulanması, *jus in bello* ve *jus ad bellum*'un birbirlerinden bağımsız olarak uygulanmalarına sıkı sıkıya bağlıdır. *Jus ad bellum* ve *jus in bello* arasındaki ilişki ise tarih boyunca birtakım değişiklikler göstermiştir (Sloane, 2009: 56-69).

Henüz bugün anladığımız manada bir *jus ad bellum*'un mevcut olmadığı orta çağlar boyunca, “haklı savaş” olarak adlandırılan bir doktrin hâkim olmuştur. Bu doktrin uyarınca savaşlar, muharıplerin savaşa gitme nedenlerine göre haklı veya haksız olarak sınıflandırılmaktaydı. Bir savaşın haklılık testini geçip geçmediği belli başlı bazı kıstaslara bakılarak tespit edilmekteydi (Ereker, 2004: 2). Bu bakımdan, bir savaş eğer haklı bir sebebe dayanıyorsa, egemen gücü elinde bulunduranlarca başlatılıyorsa ve iyi niyet ile yürütülüyorsa “haklı” sayılmaktaydı ve bir savaşın ancak bir tane haklı tarafı olabilirdi (Ereker, 2004: 8-9). Muharıplerin hak ve yükümlülükleri ise (*jus in bello*) haklı tarafta olup olmamalarına göre değişkenlik göstermekteydi. Haklı sebebi olan taraf savaş hukuku altında geniş yetkilere sahipken, haksız savaş yürüten devletin bir dizi

muharip haklarından faydalanması reddedilmekteydi (Moussa, 2008: 966; Sloane, 2009: 58). Dolayısıyla haklı savaş doktrininin egemen olduğu dönem boyunca *jus in bello* kurallarının nasıl uygulanacağını *jus ad bellum* belirlemiş, bu da muharıplerin eşitsizliğini getirmiştir. Bununla birlikte, Vitoria (1991[orj.1539]: 313) ve Gentili (1964[orj.1598]: 31) gibi bazı hukukçular farklı bakış açıları ile bir savaşta her iki tarafın da haklı görülebileceği veya gerçekten de haklı olabilecekleri durumlara² işaret ederek böyle durumlarda iki tarafa da eşit yaklaşılması gerektiğini salık vermişler, muharıplerin eşitliği ilkesinin üzerinde yükseleceği temeli inşa etmişlerdir (Sloane, 2009: 59-60).

Haklı savaş doktrininin orta çağlar boyunca geçerli ve işlevsel olmasının nedeni, o dönemde bir savaşın haklı bir nedene dayanıp dayanmadığını tespit edecek iki otoritenin, Papa ve Kutsal Roma imparatorluğu, mevcut olmasıydı (Sloane, 2009: 59). Bu nedenle, 17 ve 18. yüzyıllarda Avrupa, Papa ve imparatorun otoritesinde bir bütün olmaktan çıkıp parçalanarak her biri kendi egemenliğini elde eden devletlere dönüştükçe doktrin de zemin kaybetmeye başlamıştır. Zira yeni ortaya çıkan bu devletler artık Papa ya da Kutsal Roma imparatorluğu gibi bir otoritenin bir savaşın haklı olup olmadığına karar verme yetkisini tanımamakta, kendi girdiği savaşların haklı olup olmadığını yorumlama yetkisini kendine ait görmekteydiler. Haliyle haklı ve haksız tayin edecek devletler üstü bir otoritenin kalmayıışı ile haklı savaş doktrini işlevsizleşmiştir. Grotius ve Vattel gibi dönemin önemli hukukçuları da artık hiçbir devletin egemen bir başka devlete haklı ya da haksız olduğunu söyleme hakkına sahip olmadığı bu yeni koşullar altında *jus in bello* kurallarının muharıplere farklı uygulanamayacağını savunmuşlardır (Grotius, 2011[orj.1625]: 208; Vattel, 2008[orj.1758]: para.68, 188-189).

19. yüzyıla gelindiğinde ise, bir yandan ulus devlet ve ulusçuluğun öte yandan pozitivizmin yükselişi uluslararası hukukun savaşın nedenlerine yani *jus ad bellum*'a karşı kayıtsızlaşmasına yol açmıştır (Neff, 2014: 14). Birbirlerinden beslenerek yükselen ulus devlet ve ulusçuluk, savaşların egemen devletlerin yetkisinde olan ve bu devletlerin istedikleri zaman başvurabilecekleri bir araç olarak algılanmasına yol açarken, pozitivizmin yükselişi de devletlerin anlaşma

² Esasen Vitoria da Gentili de Tanrı katında yalnızca tek bir tarafın haklı olabileceğini düşünmektedirler. Ancak Tanrı'nın iradesinin belirsizliği, insanoğlunun cahilliği gibi nedenlerle savaşın her iki tarafının da kendini haklı zannettiği durumlar olabileceğine işaret ederler. Bu durumda aslında haksız olan tarafın da iyi niyetle kendi savaş nedenini haklı zannetmesinden ötürü onun savaşının da meşru olduğunu savunurlar (Vitoria, 1991 [orj.1539]: 313; Gentili, 1964 [orj.1598]: 31-33). Gentili buna örnek olarak Yahudiler ile Kenanların savaşını gösterir. Ona göre Yahudiler Tanrı'nın emri ile savaşa girdikleri için savaş nedenleri haklıdır. Kenanlılar ise Tanrı'nın emrinden habersiz kendilerini müdafaa etmeye çalıştıkları için savaş nedenleri haklıdır (Gentili, 1964 [orj.1598]: 31).

veya teamül yoluyla üzerinde mutabık olmadıkları bir kuralın hukuk kuralı olarak adlandırılmasının reddine sebep olmuştur (Neff, 2014: 15). Bu şekilde zaten 18. yüzyılda işlevini yitirmiş olan haklı savaş doktrini de hukuk alanından tamamen dışlanmıştı (Hayashi, 2017: 5). Diğer yandan, ulus devletleşme süreci ile artan savaşların devletleri savaşları kazanmak için ihtiyaç duydukları askerlerini korumaya sevk etmesi (Alpkaya, 2014: 10) ve gelişen teknoloji ile savaş gerçeğine daha yakından tanıklık eden insanların bu savaşlarda zarar görenlerin korunması yönünde devletlere yaptıkları baskılar (Hobsbawm, 2017: 94) bu dönemde *jus in bello*'nun hızlı ve büyük bir gelişme göstermesine yol açmıştır. Öyle ki bugünkü *jus in bello* kurallarının esas olarak 19. yüzyılda şekillenmeye başladığı söylenmektedir (Dülger, 2015: 2). Hem uluslararası hukuk artık *jus ad bellum*'a karşı kayıtsız olduğu hem de yeni *jus in bello* kuralları ile amaçlanan şey asker kaybını azaltmak ve hangi taraftan olursa olsun zarar görenlerin maddi ve manevi hasarlarını hafifletmek olduğu için muhariplerin *jus in bello* altında eşit olmaları gerektiği savunulmaya devam edilmiştir (Hall, 1884: 60-61). Ayrıca dönemin hukukçuları devletlerin, düşmanlarının bağlı olmadığı kurallara riayet etmeyeceği endişesi ile bu yeni yeni oluşturulan *jus in bello* kurallarına tüm taraflarca riayetin sağlanabilmesi için de bu eşitliğin gerekli olduğunu dile getirmişlerdir (Bluntschli, 1878: 519 akt. Giladi, 2008: 256, 41 No.lu dipnot).

Muhariplerin eşitliği ilkesi, iki dünya savaşı arasındaki kısa bir dönem hariç 20.yüzyılda da sahiplenilmeye devam edilmiştir. Bu dönemde, Birinci Dünya Savaşı'nın yaşattığı dehşetin de etkisiyle savaşa başvurma hususunun yeniden hukukun çatısı altında kısıtlanması gündeme gelmiş önce Milletler Cemiyeti Misakı (1920)³ sonra Briand-Kellog Paktı (1928)⁴ ile savaşlar engellenmeye çalışılmıştır. Bu çaba, *jus ad bellum*'a, haklı savaş doktrininin hüküm sürdüğü zamanlarda olduğu gibi, *jus in bello*'yu belirleyici bir nitelik atfedilmesine yol açmıştır⁵, çünkü hukuka aykırı bir şekilde savaş başlatan devletin bu ihlaline

³ Milletler Cemiyeti Misakı'nın 12. maddesine göre, Cemiyet üyeleri aralarında ilişkilerin kesilmesine varabilecek bir anlaşmazlık olduğunda konuyu ya Konsey'e götürmek ya da hakemliğe başvurmak zorundadırlar. Hakemlik kararından ya da Konsey'in raporundan sonra 3 aylık bir süre için hiçbir şekilde savaşa başvuramazlar. Misak'ın 14. Maddesine göre de Cemiyet üyeleri bu karar ya da rapora iyi niyetle uyan tarafa karşı savaş başlatmama yükümlülüğünü kabul etmektedirler. Kısaca, Misak ile anlaşmazlıkların çözümü için öncelikle barışçıl yolların denenmesi ve 3 aylık bir bekleme süreci getirilmiş ancak 3 ayın ardından karara ya da rapora uymayan tarafa karşı savaşa başvurmak mümkün kılınmıştır.

⁴ Adını ABD ve Fransa'nın dışişleri bakanlarından alan Pakt, 1928 yılında Paris'te imzalanmıştır. Pakt'ın 1. maddesine göre taraf devletler niteliği ne olursa olsun aralarındaki bir uyuşmazlığı çözmek için savaşa başvurmamayı taahhüt etmişlerdir.

⁵ Birinci Dünya Savaşı sonunda Almanya'ya yüklenen tazminat bu durumun kanıtı olarak değerlendirilebilir. Savaş sonunda Almanya'ya bir takım *jus in bello* ihlallerinden dolayı değil savaşı başlatan taraf olmasından ötürü (*jus ad bellum*) tazminat yüklenmiştir. Savaşı başlatan saldırgan taraf olduğundan, ortaya çıkan tüm olumsuzluklardan Almanya sorumlu tutulmuştur. Almanya, müttefiklerin ve onlarla ilişkili hükümetlerin ve vatandaşlarının, Almanya'nın ve müttefiklerinin

rağmen *jus in bello*'nun getirdiği koruma ve avantajlardan yararlanması istenmemiştir. Ancak *jus in bello*'nun savaş alanındaki yaralıların toplanması ve tedavi ettirilmesi, savaş esirlerine insani muamele edilmesi gibi yükümlülüklerine gelince muharipler arasında *jus ad bellum*'a uyan veya aykırı davranan şeklinde bir ayırım yapılmamış, bu tip insani yükümlülükler için muhariplerin eşit oldukları savunulmuştur (International Law Association, 1934: 4-6).

Birinci Dünya Savaşı'nın üzerinden çok geçmeden gelen ikinci Dünya Savaşı hem *jus ad bellum*'un hem de *jus in bello*'nun zayıflıklarını ortaya çıkarmış, her iki alanda da köklü değişikliklerin yapılmasına yol açmıştır. *Jus in bello* önce 1949 Cenevre Sözleşmeleri ile ardından 1977 yılında bu Sözleşmelere getirilen ek protokoller ile genişletilmiştir. Bu belgeler ile hastalar, yaralılar, kazazedeler, siviller ve savaş esirlerinin korumaları artırılmış, silahlı çatışmaların araç ve yöntemleri düzenlenmiştir. *Jus in bello*'nun uygulanma alanı dar savaş durumlarından, kısıtlı bir şekilde olsa da uluslararası nitelikte olmayan çatışmalar da dâhil, tüm silahlı çatışmaları kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Cenevre Sözleşmeleri, 1949: ortak m.2). *Jus ad bellum*'a gelince, Milletler Cemiyeti Misakı ve Briand-Kellog Paketi ile alınan önlemlerin savaşları engelleme hususunda yeterli olmadığı anlaşıldığından bu alanda da ciddi değişikliklere gidilmiştir. *Jus in bello* da olduğu gibi *jus ad bellum* da yalnızca savaş durumlarında uygulanacak kurallar olmaktan çıkarılıp kapsamı devletlerarasında yaşanacak bütün kuvvet kullanma durumlarını içine alacak şekilde genişletilmiştir (BM Şartı, 1945: md.2(4)). Dahası, devletlerin meşru müdafaa (BM Şartı: md.51) ve Birleşmiş Milletler Şartı'nın VII. Bölümü'nde düzenlenen ortak güvenlik operasyonları hariç kuvvete başvurmaları hatta kuvvete başvurma tehdidinde bulunmaları yasaklanmıştır (BM Şartı: md.2(4)).

Muhariplerin Eşitliği İlkesinin 1945 Sonrasındaki Tartışmalı Pozisyonu

1945 sonrasında *jus ad bellum* ve *jus in bello* alanlarında meydana gelen köklü değişiklikler ikili arasındaki ilişkiyi karmaşıklaştırmıştır. Kuvvet kullanmanın *jus cogens* niteliğinde bir kural ile yasaklandığı bu yeni dönemde, böylesine bir yasağı ihlal eden tarafın hukuka uyan taraf ile aynı hak ve yükümlülükler sahip olmaya devam etmesinin artık doğru olmayacağı (Lauterpacht, 1968: 63-64), bunun *jus ad bellum*'u zayıflatacağı üstelik haksızlıktan hukuk doğmaz ilkesine de aykırı olacağı (Lauterpacht, 1952: 217) dile getirilmeye başlanmıştır. Muhariplerin eşitliği ilkesinin artık uygulanamayacağını savunanların yanı sıra bir de iki savaş arası dönemde olduğu gibi yalnızca bazı kurallar bakımından uygulanması gerektiğini

saldırganlığıyla kendilerine dayatılan savaşın bir sonucu olarak maruz kaldıkları tüm kayıp ve zararların sorumluluğunu kabul eder, müttefikler ve ilişkili hükümetler de bunu onaylarlar (Versay Barış Antlaşması, md.231).

savunanlar olmuştur (Wright, 1953: 371-73; Jenks, 1963: 40-41; Colombos, 1963: 84-85). Ancak bu tartışmalar devam ederken pek çok ulusal ve uluslararası mahkeme ilkeyi benimsediklerini gösteren kararlar almışlardır (Amerikan Askeri Mahkemesi, 1949: 60; Kopenhag Deniz ve Ticaret Mahkemesi, 1947: 421-22; Dresden Temyiz Mahkemesi, 1947: 417-418). Dahası *jus in bello*'nun temel kaynakları olan 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri'ne 1977 tarihinde getirilen I. Ek Protokol'ün giriş kısmında “her şart altında, silahlı çatışmanın niteliğine ya da kökenine dayalı ya da çatışma taraflarının benimsedikleri ya da onlara atfedilen nedenlere dayalı hiçbir olumsuz ayırım gözetilmeksizin herkes için tam olarak uygulanması” gerektiği belirtilmiştir. Böylelikle ilke ilk kez açık ve net bir şekilde bir anlaşma metninde yer almıştır.

Kısaca, 1945 BM Şartı sonrasında başlayan tartışmaların galibi muhariplerin eşitliği ilkesi olmuş, öyle ki bu ilke zamanla *jus in bello*'nun temel ve en önemli ilkelerinden biri olarak addedilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte 1945'te kuvvet kullanımının yasaklanması ile başlayan kırılma, Soğuk Savaş sonrası birtakım gelişmelerle yeniden ve bu defa daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Bu gelişmelerden biri de Soğuk Savaş'ın sebep olduğu ideolojik ayrışmanın bloklar içindeki anlaşmazlıkları baskılaması nedeniyle dönem boyunca oldukça azalan iç ve uluslararası çatışmaların Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle artmasıdır. Bu durum Soğuk Savaş döneminde teoride galip gelen muhariplerin eşitliği ilkesinin Savaş sonrasında pratikte farklı çatışma türlerinde sınanmasının önünü açmıştır.⁶ Bir tarafın uluslararası toplumun büyük bir kesimi tarafından hukuka uygun (örn. açık bir meşru müdafaa durumu) veya resmi olarak hukuka aykırı olsa dahi meşru kabul edildiği (örn. insani müdahale) çatışmalarda sınındığında ise ilkenin sınıfta kaldığı iddia edilmiştir. Zira uluslararası toplumun haklı ya da meşru gördükleri tarafın ihlallerini görmezden gelme ya da tolere etme eğiliminde olduğu öne sürülmektedir. Örneğin Gardam (1993: 412) ve Moussa (2008: 964), 1991'de Irak'ın saldırganlığı karşısında NATO önderliğindeki Koalisyon'un haklı bir sebebe sahip olmasının onun havadan bombardıman politikasının ve sebep olduğu sivil kayıpların tolere edilmesine sebep olduğu görüşündedirler. Sassoli (2007: 60-61), Birkenkötter (2011) ve Sloane de (2009: 50-51) tartışmalı *jus in bello* uygulamalarının *jus ad bellum*'a başvurularak açıklandığı ya da meşrulaştırıldığı

⁶ Meşru müdafaa, insani müdahale, BM Şartı VII. Bölüm kapsamında gerçekleştirilen ortak güvenlik operasyonları, BM Barış Gücü operasyonları, uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalar ve uluslararası terör ile mücadele gibi Soğuk Savaş sonrasında artan unsurların her biri *jus ad bellum* ve *jus in bello*'nun uygulanışı bakımından farklı özelliklere sahiptirler. Dolayısıyla da bu unsurların muhariplerin eşitliği ilkesinin uygulanışı ile ilgili ortaya çıkardıkları zorluklar ve bu zorlukların ilkeyi nasıl etkilediği ayrı ayrı değerlendirme gerektiren konulardır. Bu çalışmada yalnızca bir tarafın açıkça hukuka uygun görüldüğü meşru müdafaa durumları bakımından bir değerlendirme yapılacaktır.

görüşünü desteklemektedirler. Sloane'e göre (2009: 50-51) NATO'nun Sırbistan'a karşı gerçekleştirdiği hava saldırısında bu durum açıkça görülmektedir. NATO'nun mümkün olan en az zayıyatı verebilmek için uçuşlarını 15.000 fitten gerçekleştirmesi, o kadar yüksek bir mesafeden sivilleri ve sivil alanları yeterince ayırt edemediği için de yüzlerce sivilin ölümüne ve Sırbistan altyapısının ağır hasar almasına sebep olması savaş nedeninin haklılığından ötürü meşrulaştırılmıştır. Başka bir deyişle, NATO Sırbistan'ı işgal etmek üzere hareket etseydi asla kabul görmeyecek olan bir eylem, Sırbistan'ın Kosovalılara yönelik etnik temizliğini durdurma amacı söz konusu olduğundan razı gelinmiştir.

Bu yazarların bazıları, uluslararası toplumdaki bu tolere etme ya da görmezden gelme eğiliminin sebebini, *jus in bello*'nun *jus ad bellum*'dan bağımsız uygulanabileceği görüşünün baştan hatalı veya çelişkili olmasında görmektedirler. Örneğin Sloane, *jus ad bellum*'a uygun bir çatışmanın *jus in bello*'ya aykırı yürütülebilmesinin veya tam tersinin mümkün olduğunun kabul edilmesini oldukça çelişkili bir şekilde bir çatışmanın aynı anda hem hukuka uygun hem de hukuka aykırı olabileceğinin de kabul edilmesi olarak görmektedir (2009: 50). Bu mantıkla, *jus ad bellum*'a aykırı başlatılan bir kuvvet kullanımının içinde *jus in bello*'ya uygun olarak gerçekleştirilen bazı saldırıların yapılmasını da tamamı hukuka aykırı olan bir eylemin içindeki bir miktarın hukuka uygun olması gibi çok daha çelişkili bir sonucun da ortaya çıkabileceğini dile getirmektedir (2009: 65). Oysa Uluslararası Adalet Divanı'nın Nükleer Silahlar Danışma Görüşü'nde de belirttiği gibi, “meşru müdafaa hukuku altında orantılı olan bir kuvvet kullanımının hukuka uygun olabilmesi için aynı zamanda insancıl hukukun prensip ve kurallarından oluşan silahlı çatışmalar hukuku kurallarının da gereklerini yerine getirmesi” gerekmektedir (1996: 245[para.42]). Yani bu iki rejimden yalnızca birine uygunken diğerine aykırı olmak ilgili saldırıyı hem hukuka uygun hem de hukuka aykırı değil doğrudan hukuka aykırı kılmaktadır. Ancak her iki rejimin de koşullarını sağlayan eylemler hukuka uygun olabilmektedirler. Dolayısıyla *jus in bello*'nun *jus ad bellum*'dan bağımsız uygulanması hususunda Sloane'in öne sürdüğü gibi bir mantık hatası bulunmamaktadır.

Orakhelasvili (2007: 164) de Sloane ile benzer şekilde, aynı eylem için “biri saldırgan devlet bunun cezasını öder derken diğeri aynı devlet bundan sorumlu değildir diyen iki ayrı kural dizisi olamaz” diyerek *jus in bello* ve *jus ad bellum*'un aynı anda ve birbirlerinden bağımsız uygulanmalarını çelişkili bulduğunu göstermektedir. Ancak *jus ad bellum* ile uluslararası kuvvet kullanımı mümkün olduğunca sınırlandırılmak istenirken, *jus in bello* ile de *jus ad bellum*'a rağmen önüne geçilemeyen kuvvet kullanımlarının olumsuz etkileri sınırlandırılmaya çalışılmaktadır. Yani bu iki hukuk dalı birbirlerine rakip olacak şekilde değil,

birinin bıraktığı boşluğu diğeri dolduracak bir diğeri ifadeyle birbirlerini tamamlayacak şekilde tasarlanmışlardır. Dolayısıyla biri altında yasaklanmamış bir eylemin diğeri bakımından yasak olması mümkündür. Örneğin çevreye zarar veren veya sivillerin ölümüne neden olan bir müdafaa zorunlu ve baştaki saldırı ile orantılı olduğu müddetçe *jus ad bellum*'a uygun olabilir. Ancak doğrudan sivilleri hedef alan veya çevreye aşırı zarar veren saldırılar *jus in bello* bakımından ihlal teşkil etmektedirler.

Dahası bu iki hukuk dalının gereklerini yerine getirmemek genellikle farklı düzeydeki kişileri bağlayan farklı sonuçlar doğurmaktadırlar. *Jus ad bellum*'un ihlali devlet liderleri ve üst düzey politikacıların sorumlu olduğu barışa karşı suç veya saldırı suçu teşkil ederken, *jus in bello* ihlalleri ise genellikle komutanlardan en alt düzeydeki erlere kadar ihlalde payı olan herkesin sorumlu olabildiği savaş suçu meydana getirmektedirler. Barışa karşı suç veya saldırı suçu *jus ad bellum*'a aykırı kuvvet kullanma kararının alınmasında rol almayı gerektirirken, *jus in bello* bu kararı yürütenlere sorumluluklar yüklemektedir (Greenwood, 1983: 232). Dolayısıyla iki hukukun bir arada bulunmasında ve eş zamanlı uygulanmasında bir çelişki bulunmamaktadır.

Jus in bello'nun *jus ad bellum*'dan ayrı uygulanması hususuna Birkenkötter'in (2011) yaklaşımı ise pragmatik nedenlerle arzu edilir olmasına rağmen böyle bir ayrımın pratikte hiç olmadığı şeklindedir. Kısaca tezi şu şekildedir: *jus in bello* kurallarının uygulanabilmesi *jus ad bellum* ile ilgili bazı koşulların gerçekleşmesine bağlanmaktadır ve bu durum *jus ad bellum*/*jus in bello* ayrımını ortaya çıkaran kişi olarak nitelendirilen Vattel'den beri böyledir. O dönemde Vattel bir savaşa savaşa hukuku kurallarının (*jus in bello*) uygulanabilmesi için o savaşın *düzenli* olması yani egemen devletler arasında gerçekleşmesi, savaş başlatma yetkisine sahip kişilerce ve bir savaş ilanı yapılarak başlatılmış olması gerektiğini söyleyerek iki hukuku birbirine bağlamaktaydı. Bugün bizim de örneğin meşru müdafaa hakkının doğmuş olması durumunda *jus in bello*'nun uygulanması için gerekli olan eşik otomatik olarak aşılmıştır dememiz *jus ad bellum* ve *jus in bello*'yu ilişkilendirdiğimiz manasına gelmektedir.

Vattel'in yaklaşımında *jus ad bellum* ve *jus in bello* arasında tam bir ayrım olmadığı hususunda Birkenkötter haklıdır. Zira *jus in bello*'nun devreye girebilmesi gerçekten de *jus ad bellum* ile alakalı hususlara bağlanmakta ve ancak *jus in bello* devreye girdikten sonra onun *jus ad bellum* altında hukuka uygun olan taraf ile aykırı olan taraf arasında bir ayrım yapılmaksızın her iki tarafa ve eşit olarak uygulanması savunulmaktadır.

“Dolayısıyla savaşan tarafların hakları, savaşın sonuçları ve silahlarla yapılan kazanımların geçerliliği haklı sebebe bağlı

değildir. Bu yalnızca *düzenli* bir savaş başlatıp başlatmadıklarına bağlıdır. (...) Eğer düşman bu düzenli savaş kurallarını yerine getiriyorsa o da bizimle aynı hakları öne sürme hakkına sahiptir” (Vattel, 2008[orj.1758]: 12.Bölüm: para.190).

Ancak bugün bu yaklaşım terk edilmiş 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri'nin dördünde de ortak olan 2. maddede savaş ilanı yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, taraflardan biri savaşın varlığını kabul etmese dahi sözleşme hükümlerinin uygulanacağı açıkça ortaya konmuştur. Ayrıca, işgal durumlarında işgale uğrayan tarafın işgale mukavemet gösterip göstermediğinin de sözleşme hükümlerinin uygulanması hususunda bir fark yaratmayacağı belirtilmiştir. Artık, devletlerarasında vuku bulan tüm silahlı anlaşmazlıklara savaş ilanının yapıp yapılmadığı gibi *jus ad bellum* ile alakalı koşullardan bağımsız olarak *jus in bello* kuralları uygulanmaktadır.

Kısaca, bahsi geçen yazarların öne sürdüğü gibi, *jus in bello*'nun *jus ad bellum*'dan bağımsız uygulanması hususunun baştan hatalı kurgulandığı, çelişkili olduğu veya uygulamada hiç hayata geçirilemediği doğru değildir. Ancak yine de iddia edildiği gibi devletlerarasında kuvvet kullananın kullandığı kuvvetin hukuka uygun veya meşru bir amaca sahip olduğu düşünülüğünde söz konusu tarafın *jus in bello*'yu daha az ihlal ettiğine inanma ya da ihlallerini tolere etme eğilimi olabilir ki bu çalışmada bahsi geçen geçmiş örnekler de bu iddiayı destekler niteliktedir. Böyle bir eğilimin varlığını tespit etmek ise doğal olarak muhariplerin eşitliği ilkesinin erozyona uğramış ya da artık hükmünü yitirmiş olabileceğini düşündürebilir. Çünkü bir miktar ihlale rağmen bir hukuk kuralı varlığını devam ettirmeyi sürdürse de uzun süreli ve aşırı ihlaller kuralı etkisizleştirebilir hatta ortadan kaldırılabirler (Wright, 1953: 368). Ancak kuvvet kullanma yasağı gibi sık sık ihlal edilmelerine rağmen varlığını güçlü bir şekilde sürdüren kurallar da vardır. Zira Uluslararası Adalet Divanı'nın Nikaragua Davası'nda da belirttiği gibi, devletlerin bir kuralı ihlal etmeleri ancak bunu bizatihi o kuralın içinde bulunan istisnalar ve meşru halleri öne sürerek savunmaları o kuralı aşındırmayacağı gibi aksine güçlendirecektir (1986: 98[186]).

Dolayısıyla Rusya- Ukrayna Savaşı üzerinden bir değerlendirmenin yapılacak olduğu bu çalışmada, geçmiş çalışmaların aksine, devletlerin haklı ya da meşru gördükleri tarafın *jus in bello* ihlallerini gerçekten de görmezden gelme eğiliminde olup olmadıklarının tespiti ile yetinilmeyecektir. Bunun yanı sıra hem ihlali gerçekleştirenin hem de buna göz yumanların bu davranışlarını nasıl izah ettikleri, hangi gerekçelere dayandıkları da değerlendirmeye katılacaktır. Eğer *jus ad bellum* altında haklı (hukuka uygun) gördükleri tarafın *jus in bello* ihlalleri onun savunmacı pozisyonunda oluşu üzerinden aklanmaya çalışılıyorsa bu durumda henüz hukuki geçerliliğini yitirmemiş olsa dahi iddia edildiği gibi muhariplerin

eşitliği ilkesinin en azından erozyona uğramış olma ihtimali yüksektir. Ancak *jus ad bellum* altında haklı olan taraf ve arkasında duran devletler ihlalleri *jus in bello*'nun içindeki birtakım istisnalara dayandırarak açıklamaya ve haklı göstermeye çalışıyorlarsa da bu durumda muhariplerin eşitliği ilkesinin zayıflatıldığından değil aksine güçlendirildiğinden bahsetmemiz gerekecektir. Zira bu, savunmacı pozisyonundaki devletin de *jus in bello* kuralları ile bağlı olduğunun kabul ve teyit edildiği anlamına gelmektedir.

2. 2022 RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI'NDA MUHARİPLERİN EŞİTLİĞİ İLKESİ

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda 2022 Rusya-Ukrayna Savaşı'nın seçilmesinin iki ana sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bu silahlı çatışmanın güncel olmasıdır. Seçilen örneğin güncel olması bu çalışma için önemli bir husustur çünkü teamül yoluyla bir kuralın değişip değişmediği veya ortadan kalkıp kalkmadığı ispat edilmeye çalışılacaktır. İspat için başvurulacak araçlar ise, kural ile uyum ya da aykırılık gösteren *devlet uygulamaları* ile bu kurala uymanın hukuken zorunlu olup olmadığına dair *devlet kanaatleridir*. Bunlar bir teamülün olmazsa olmaz unsurlarıdır. Bu ispat araçlarını güncel olanlardan seçmek ve sadece geçmişe ait delilleri şüpheli olarak değerlendirmek önemlidir. Zira geçmiş zamanlarda tespit edilmiş deliller bugün itibari ile tamamen değersiz olabilirler (Öktem, 2013: 213). Bir kurala yönelik geçmiş devlet uygulamaları ve devlet kanaatleri ile günümüzdeki uygulama ve kanaatler arasında ciddi farklar olabilir.

2022 Rusya-Ukrayna Savaşı'nın seçilmesinin ikinci nedeni ise, ele alınan iddianın çatışmanın taraflarından birinin haklılığı üzerinde uluslararası toplumun görüş birliğinde olduğu durumlarda *jus ad bellum / jus in bello* ayrımının ortadan kaldırılabilirdiği tezi üzerine kurulmuş olmasıdır. Bu çatışmada Ukrayna'nın haklılığı Rusya'nın da saldırganlığı hususunda uluslararası toplum belki de şu ana kadar hiç olmadıkları kadar fikir birliğine sahiptir. Öyle ki, daimî tarafsızlık statüsünde olan İsviçre (President of Ukraine, 2022) ve İrlanda (Kuleba, 2022a) gibi devletler bile Ukrayna'nın yanında yer almış bununla da kalmayıp Ukrayna'ya silah yardımıyla bulunmuşlardır. Aralarında Adidas, KFC, McDonalds, Mercedes gibi dünyaca ünlü markaların da bulunduğu binden fazla firma Rusya'daki faaliyetlerini ya askıya almış ya da tamamen durdurmuştur (Yale School of Management, 2022). Avrupa Parlamenter Meclisi Rusya'yı terörist rejim olarak ilan etmiştir (Parliamentary Assembly, 2022). Ukrayna'da işlenen savaş suçlarının soruşturulabilmesi için kırk üç tane devlet –bu daha önce benzeri görülmemiş bir sayıdır-Uluslararası Ceza Mahkemesine başvurmuştur (International Criminal Court, 2022).

Öz olarak, Rusya-Ukrayna Savaşı hem güncel olması hem de bir tarafın haklılığı hususunda çok sayıda devletin görüş birliğinde olması nedeniyle *jus ad bellum* altındaki haklılığın *jus in bello* kurallarının uygulanmasını dolayısıyla muhariplerin eşitliğini etkileyebildiği yönündeki iddianın test edilebilmesi için iyi bir örnektir.

Ukrayna'nın *Jus in Bello* İhlali Teşkil Eden Eylemleri

Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi ile başlayan süreçten bu yana çok sayıda kuruluş insan hakları ve insancıl hukuk ihlallerini tespit etmek ve bunların asgari düzeye indirilmesini sağlamak için Ukrayna'da çalışmalar yapmaktadırlar. Bunlar arasında, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından 4 Mart 2022'de kurulan Ukrayna Uluslararası Soruşturma Komisyonu, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından kurulan Ukrayna İnsan Hakları İzleme Misyonu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi ile Avrupa Birliği ve Ukrayna'nın birlikte kurdukları Ortak Soruşturma Ekibi bulunmaktadır. Ayrıca Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi sivil toplum kuruluşları yer almaktadır.

Bu kuruluşlar şu ana kadar Ukrayna'da gerçekleştirilen *jus in bello* ihlallerine dair pek çok rapor yayımlamışlardır. Bu raporlarda ihlal olarak nitelendirilen eylemlerin çok büyük bir kısmı Rusya'ya aittir (bkz. İnsan Hakları İzleme Örgütü 2022a; 2022b; 2022c; Uluslararası Af Örgütü, 2022a; BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 2022a; 2022b). Ancak bu çalışmada ele alınan iddia bakımından asıl önemli olan *jus ad bellum* altında haklı olan tarafın *jus in bello* ihlallerine nasıl yaklaşıldığı hususudur. Bu nedenle, yalnızca Ukrayna'ya yöneltilen ihlal iddiaları, bu iddialar karşısında Ukrayna'nın kendini nasıl izah ettiği, raporlara ve Ukrayna'nın izahlarına uluslararası toplumun ve uluslararası hukuk alanında yetkin kişilerin verdiği tepkiler değerlendirilecektir. Şu ana kadar Ukrayna'nın ihlal etmekle itham edildiği kurallar ise savaş esirlerine gösterilmesi gereken muamele ve sivillerin korunması olmak üzere iki ana husus etrafında toplanmaktadır.

Bu doğrultuda iki ayrı başlık altında sürdüreceğiz olduğumuz tartışmaya geçmeden önce belirtilmesi gereken iki önemli husus vardır. Öncelikle, daha önce de ifade edildiği üzere buradaki amacımız devletlerin ilkeye aykırı uygulamaları yalnızca bu ilkenin ihlalinin mi ibarettir yoksa bu aykırı uygulamalara eşlik eden ve ilkeyi değiştiren yeni bir *opinio juris* mevcut mudur, tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda da yetkili kişiler tarafından yapılan açıklamalar, televizyon röportajları, sosyal medya paylaşımları, basın toplantıları gibi devletlerin iradelerinin ifadesi niteliğinde olan pek çok unsura *opinio juris*'in ispat araçları

olarak başvurulacaktır. Ancak burada yetkili kişilerin yazılı ya da sözlü ifadelerinin gerçekten devletlerin *opinio juris*'ini mi yansıttığı yoksa yalnızca siyasi yerindelik ve menfaat gereğini yazdıkları ya da söylendiklerinin ayrımını yapmak oldukça önemlidir. Zira yalnızca siyasi amaçla yapılan değerlendirmeler bir teamül kuralının oluşumuna ya da değiştirilmesine pek katkı sunmazlar. Bu nedenle, her ne kadar devletlerin siyasi kanaatleri ile hukuki kanaatlerini katı bir şekilde ayırmak pek kolay olmasa da nihai değerlendirme yapılırken ispat aracı olarak başvuracağımız bu unsurların siyasi yanı göz ardı edilmeyecektir.

İkinci olarak da şayet devletlerin muhariplerin eşitliği ilkesini değiştirmeye ya da ortadan kaldırmaya yönelik bir niyetleri varsa, ilkeye ilişkin *opinio juris*'in değişip değişmediğine dair bir değerlendirme yapabilmek amacı ile başvuracağımız bu resmi beyanlarda bu niyetin açıkça ortaya konmuş olmasını beklemenin haklı bir beklenti olmayacağı belirtilmelidir. Çünkü bir uluslararası hukuk kuralını değiştirmeye ya da esnetmeye yönelik girişimler yeterli sayıda devletten destek bulana dek söz konusu kuralın ihlali olmaktan öteye geçemezler ve ilgili devletin uluslararası sorumluluğuna yol açabilirler (Öktem, 2013: 108-109). Bu nedenle de bir kuralı esnetmek/değiştirmek isteyen devletlerin, söz konusu kural yerini yeni kurala bırakana dek 'artık bu kural ile bağlı olmadıklarını' ya da 'kuralı tanımadıklarını' açıkça ifade etmekten genellikle kaçındıkları bunun yerine hukuki kanaatlerini daha üstü kapalı bir şekilde ifade ettikleri görülmektedir (bkz. United Nations, 1999).

Ukrayna'nın Savaş Esirlerine Gösterilmesi Gereken Muamele Bakımından İhlalleri

Ukrayna tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen *jus in bello* ihlallerinin önemli bir kısmı savaş esirlerine gösterilmesi gereken muamele ile alakalıdır. Savaş esirlerine gösterilecek muamele *jus in bello*'nun temel kaynakları olarak nitelendirilen Cenevre Sözleşmeleri'nin üçüncüsünde ele alınmıştır. Sözleşme'ye göre, savaş esirlerine insanca muamele edilmesi şarttır. Sağlıklarını tehlikeye atacak, ölümlerine sebep olacak her türlü eylem yasaktır ve Sözleşme'nin ağır ihlali olarak nitelendirilmektedir (md.13). Şereflerine ve şahıslarına saygı duyulmak zorundadır (md.14). Hasta veya yaralı olanların tedavi ettirilmesi yine bu Sözleşme'nin getirdiği zorunluluklardandır (md.15). Sözleşme'ye göre savaş esirlerinden zorla bilgi almaya çalışılmaz. Esir, adı, soyadı, doğum tarihi ve bağlı olduğu birlik dışında sorulan soruları istemezse cevaplamayabilir (md.17). Esirler ele geçirildikten sonra mümkün olan en kısa sürede tehlikeden uzak bir yere taşınmalıdırlar (md.19). Götürüldükleri yerin bilgileri devletler tarafından birbirleri ile paylaşılmalıdır (md.23). Esirlere kâfi miktarda yiyecek ve içecek

sağlanmak zorundadır (md.26). Muhasamatın bitiminden sonra da vakit kaybetmeden memleketlerine iade edilmelidirler (md.118).

Bununla birlikte, Ukrayna'nın bu yükümlülüklerini yerine getirme hususunda eksiklikler olduğunu gösteren görüntüler ve video kayıtları sık sık sosyal medyada viral olmaktadır. Örneğin, Ukraynalı bir askerin canlı ele geçirilmiş bir Rus askeri üç el ateş ederek öldürdüğü bir video 4 Nisan günü Rusya-Ukrayna Savaşı'nın dijital cephesi olarak tanımlanan (Keenan, 2022) sosyal medya üzerinden yayılmıştır (The Guardian, 2022a). Videodaki askerlerin hangi birliğe ait oldukları net olmasa da kollarındaki bandajların renginden ve konuşmalardan tetiği çeken askerin Ukrayna ölenin ise Rus tarafından olduğu anlaşılmaktadır. Görüntülerde Rus askerin öldürülmeden hemen önce ellerinin ardından bağlı olduğu ve nefes nefese kaldığı, iki el ateşin ardından hala hareket etmeye devam edince üçüncü kez vurulduğu ve hareket etmeyi bıraktığı görülmektedir (The Guardian, 2022a).

Video ile ilgili ne düşündüğü Dışişleri Bakanı Dmytro Kuleba'ya NATO'nun bir basın toplantısında sorulmuştur (DW News, 2022). Kuleba, her ne kadar olayın pek çok tecavüz, işkence ve sivil ölümün yaşandığı Bucha'daki olayların hemen ardından yaşanmasına bu nedenle de Ukraynalı askerlerin hangi hislerle hareket etmiş olduğunu anlayamayacağımıza işaret etse de ordusunun savaş kurallarına bağlı olduğunu belirtmiştir. Yaşananların “her iki tarafta veya cephe savaşı kurallarını ihlal edenler için bir mazeret” olmadığını açıkça dile getirmiştir (DW News, 2022). Dışişleri Bakanı'nın sözleri muhariplerin eşitliği ilkesi ile bağlı olduklarını teyit eder şekildedir.

Öte yandan aynı olay üzerine Al Jazeera kanalına konuşan İçişleri Bakanlığı Danışmanı Anton Heraschenko, dışişleri bakanından çok farklı bir tutum sergilemiştir. “Bu savaşta ölen herkes için -Rus ya da Ukraynalı- bir kişi sorumludur, Vladimir Putin. Bizim askeri güçlerimiz insanların ölümüne sebep olan bazı ihlaller yapsa bile yine de Putin sorumludur. Bu savaşı başlatan biz değiliz o.” ifadelerini kullanan Heraschenko (Al Jazeera English, 2022), tarafların *jus in bello* altındaki statülerini *jus ad bellum* altındaki statülerine bağlamaktadır. Bu aynı zamanda *jus in bello* kurallarının *jus ad bellum*'dan bağımsız olmasını gerektiren muhariplerin eşitliği ilkesini de reddettiği anlamına gelmektedir. Heraschenko, “Fakat Cenevre Sözleşmeleri'ne göre” diye araya giren muhabire “Cenevre Sözleşmeleri'ne göre bu savaş hiç olmamalıydı” diye karşılık vererek bu tavrını kesin bir şekilde yinelemiştir (Al Jazeera English, 2022).

Savaş esirlerine gösterilecek muamele hususunda Ukrayna'yı zor duruma düşüren bir diğer görüntü de 27 Mart'ta sosyal medyada yayılmıştır. Videoda

bazılarının başında çuval olan, kiminin bacakları kırılmış kimi yaralı halde yerde yatan Rus askerleri görülmektedir. Videonun sonunda Ukraynalı olduğu düşünülen bir asker yerde yatan üç Rus askerini bacaklarından vurmakta ardından tekmelemektedir (Dubovikova, 2022).

Videonun yayılmasının ardından Zelensky'nin danışmanlarından Oleksy Arestovich, askerlere savaş esirlerini istismarın bir savaş suçu olduğunu ve Cenevre Sözleşmeleri'ne uygun hareket etmeleri gerektiğini hatırlatan bir videoyu Telegram hesabından yayınlamıştır (Arestovich, 2022a).

Benzeri bir olay da Doktor Gennady Druzenko'nun televizyona verdiği bir demeç sonrası yaşanmıştır. Druzenko, TV yayını esnasında Rus esirlerinden 'hamamböcekleri' olarak bahsetmiş ve emrindekilere bu esirleri hadım etmeleri için talimat verdiğini söylemiştir (The Global News, 2022). Zelensky'nin danışmanı Arestovich bu defa da Facebook hesabından paylaştığı video ile Ukraynalıları savaş suçlarına karşı uyarmıştır. Arestovich videoda "Düşmanı savaş alanında yok etmeye izin veren ancak savaş esirleriyle alay etmemize dahası sivillerden, çocuklardan ve savaş esirlerinden intikam alma çağrılarını yapmamıza izin vermeyen Cenevre Sözleşmeleri'nin ötesine geçmemeliyiz" demiştir (Arestovich (Арестович), 2022b).

Savaş esirlerinin korunması hususunda Ukrayna'yı zor duruma düşüren bir diğer eylemi de ele geçirilen kişilerin fotoğraf ve videolarını sosyal medya üzerinden yayımlaması olmuştur. III. Cenevre Sözleşmesi'nin 13. Maddesi'nde savaş esirlerinin "özellikle şiddet veya yıldırma eylemlerine ve hakaretlere ve kamuoyu merakına karşı her zaman" korunması gerektiğine hükmedilmektedir. Esirlerin kamuoyu merakından korunması zorunluluğunun ardında iki sebep bulunmaktadır. Birincisi yakalanmış veya düşmanına teslim olmuş askerin haysiyetini korumak, ikincisi ise esareti boyunca veya esaret son bulduktan sonra maruz kalabileceği olumsuzluklardan askeri korumaktır (Mahnad, 2022). Ancak Ukrayna'da esirlerin görüntüleri defalarca haklarındaki pek çok bilgiyle birlikte yayımlanmıştır. Öncelikle içişleri bakanlığı Ukrayna'da ölen veya Ukrayna güçleri tarafından ele geçirilen Rus askerlerini Rus devletinin veya ailelerinin teşhis edebilmeleri için bir Telegram hesabı oluşturmuştur. 'Seninkini bul' (Ищи своих) isminin verildiği ve şu anda altı yüz binden fazla takipçisi olan bu hesapta yüzlerce Rus askerinin fotoğrafları bazen pasaport bilgileri hatta aileleriyle olan yazışmalarının ekran görüntüleri ile birlikte yayımlanmıştır (Ищи своих (Seninkini bul), 2022). Esirleri kamuoyu merakına maruz bırakan bu yöntem elbette ailelerin askerlerin akıbetlerinden haberdar olabilmeleri için doğru bir yol değildir ve kesinlikle *jus in bello*'nun ihlalidir. Bu ihlal ele geçirilen Rus askerlerinin basın toplantılarına çıkarılmaları ile daha da ileri bir boyuta taşınmıştır. Bazı Rus

askerleri işgale nasıl dahil olduklarını ve şu anki pişmanlıklarını anlattıkları basın toplantılarına çıkarılmışlardır (Jackie, 2022). Bazılarının da işgali kınayıp Rusya'daki akrabalarını destek vermeyi bırakmaya davet ettikleri videoları sosyal medya üzerinden yayınlanmıştır (7NEWS Australia, 2022). Bu türden videolardan bir tanesi Twitter'da 13 milyondan fazla görüntülenmiştir (Jackie, 2022).

İskoçya Parlamento Üyesi Paul Sweeney, paylaştığı bu türden videolardan birine gelen tepkilere karşılık olarak Cenevre Sözleşmesi'nin 13. Maddesi'nin şiddet ve yıldırma eylemlerini yasakladığı “gönüllü yapılan ifade özgürlüğünün” farklı bir şey olduğu cevabını vermiştir. Ayrıca bu videoların “yakın akrabalara hayatta olduğunu bildirmek gibi olumlu bir yanı da olduğunu” eklemiştir (Sweeney, 2022). Bu videolardaki esirlerin kendi rızaları ile mi yoksa herhangi bir baskı ile mi konuştuklarından emin olmak mümkün değildir. Ancak herhangi bir baskı olmasa dahi, bu kişilerin kimlikleri kamuoyuna açık edildiğinden her halükârda bir *jus in bello* ihlali söz konusudur. Bu nedenle de pek çok uluslararası hukuk uzmanı Ukrayna'yı uyarılmış ve bu konuda dikkatli davranmaya davet etmiştir (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, 2022; Uluslararası Kızılhaç Komitesi, 2022).

Ukraynalı yetkililer de bu hususta gelen uyarıları dikkate aldıklarını gösteren açıklamalarda bulunmuşlardır. Aynı zamanda içişleri bakanlığında danışman olan ‘Seninkini bul’ projesinin yöneticisi Victor Andrusiv (2022), böyle kamuya açık bir veri tabanı oluşturmalarını savaşın olağanüstü koşulları ile açıklamaktadır. Rusya esirlerini geri almayı umursamadığından ayrıca ne esirler ne de Ukrayna'da ölen askerler ile ilgili ailelerine bilgi vermediğinden tamamen insani sebeplerle bu yola başvurduklarını söylemiştir. Andrusiv (2022), “Cenevre Sözleşmeleri'ni yerine getirmeye kararlıyız ve tüm birimlere, tüm mahkûmlara saygılı davranmaları talimatını verdik. (...) Genel komutan ve içişleri bakanı, tüm asker ve polisler için Cenevre Sözleşmeleri'ne dayanan talimatları benimsemiştir. Bu talimatlara uyulup uyulmadığını devamlı olarak izleyeceğiz” diye de eklemiştir.

Ukrayna'nın Sivillerin Korunması Hususundaki İhlalleri

Ukrayna'ya isnat edilen ihlallerin bir diğer kısmı da sivil nüfusun korunması ile ilgilidir. Sivilleri saldırıların etkisinden korumak için *jus in bello* altında saldırgan tarafa birtakım yükümlülükler yüklendiği gibi savunmacı pozisyonundaki tarafa da yükümlülükler getirilmiştir. Sivil nüfusun yaşadığı bölgelere askeri üs kurmaktan kaçınmak, sivilleri askeri hedeflerin yakınından uzaklaştırmak ve saldırılardan korunmak için sivilleri kalkan olarak kullanmamak bu sorumluluklar arasındadır. Hem Rusya hem de Ukrayna'nın taraf olduğu 1949

tarhli IV. Cenevre Sözlşmesi'nde ve 1977 tarihli I numaralı Ek Protokol'de bu hususlar açıkça düzenlenmiştir. Saldırıların etkilerine karşı sivilleri korumak için alınması gereken tedbirler Ek Protokol'ün 58. maddesinde şu şekilde sıralanmaktadır:

Çatışmanın tarafları mümkün olan en geniş kapsamda a) Dördüncü Sözlşmede yer alan Madde 49'a hâlel getirmeksizin kontrolleri altındaki sivil halkı, sivil bireyleri ve sivil malları askeri hedeflerin yakınından uzaklaştırmak için çaba gösterecektir. b) Yoğun nüfuslu alanlara ya da bu alanların yakınlarına askeri hedefler yerleştirmekten kaçınacaktır. c) Kontrolleri altındaki sivil halkı, sivil bireyleri ve sivil objeleri askeri operasyonlardan kaynaklanan tehlikelerden korumak için gerekli diğer önlemleri alacaktır.

Sivillerin saldırılara karşı kalkan olarak kullanılması hususu ise Protokol'ün 51(7). Maddesinde açıkça yasaklanmıştır. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün 8(2). maddesinde de "bazı noktaların bölgelerin ya da askeri güçlerin askerî harekâtlara hedef olmasını engellemek için bir sivilin ya da koruma altındaki başka bir kişinin varlığını kullanma eylemi" savaş suçu olarak nitelendirilmiştir. Uluslararası Kızılhaç Örgütü'nün yayımlamış olduğu Uluslararası İnsancıl Teamül Hukuku'na göre bu yasak aynı zamanda bir teamül kuralıdır (bkz. Henckaerts & Doswald-Beck, 2005: Kural 97).

Ancak önce BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (2022b: 13) ardından da İnsan Hakları İzleme Örgütü (2022d) Ukrayna'nın sivil nüfusun yaşadığı alanlara askeri üs kurarak sivilleri tehlikeye attığını öne süren raporlar yayımlamışlardır. 4 Ağustos'ta da Uluslararası Af Örgütü (UAÖ) bu iddiaları daha da ileri taşıyan ve Ukrayna'nın sivillerin korunması ile ilgili ihlallerinin yalnızca sivil alanlara askeri üs kurmakla kalmadığını belirten bir rapor yayımlamıştır (2022c). Sözü edilen bu raporlardan ilk ikisi neredeyse hiç ses getirmezken UAÖ'nün iddiaları ile tabiri caizse yer yerinden oynamıştır.

UAÖ'nün raporuna göre, Örgüt'e bağlı çalışan araştırmacılar, Ukrayna ordusunun Nisan ve Temmuz tarihleri arasında 19 şehir ve köyde hastane ve okullar dâhil sivil nüfusun yaşadığı alanlara askeri üsler kurduklarını dahası buralardan silahlı saldırılar başlattıklarını tespit etmişlerdir. Bu tespitler yapılırken araştırmacılar sivil halk ile görüşmeler yapmış, ilgili bölgelerde gözlemler yapıp silah analizleri gerçekleştirmiş ayrıca gerektiğinde uydu görüntülerine de başvurmuşlardır. Neticede de a) alternatif alanlar mümkün olduğu halde sivil nüfusun yaşadığı alanlara askerlerin konuşlandırıldığı, b) –net olarak ifade edilmese de– hastane ve okul gibi binaların kalkan olarak kullanıldığı ve c) bu yerlerde yaşayan sivil halkı tehlikelere karşı uyarmak veya buraları tahliye etmek

için yetkililerce gerekli önlemlerin alınmasında eksiklik olduğu sonuçlarına varmışlardır. Raporda, bu tespitlerin hiçbirinin Rusya'nın asker ve sivil ayrımı gözetmeyen saldırılarını meşrulaştıramayacağı özellikle belirtilmiş ayrıca savunmacı pozisyonda olmasının Ukrayna askerini insancıl hukuka riayetten muaf kılmadığı vurgulanmıştır. Bir diğer ifadeyle, muhariplerin eşitliği ilkesinin altı kalın bir çizgi ile çizilmiştir. Örgüt, 4 Ağustos'ta yayımladığı bu raporu 29 Temmuz'da Ukrayna Savunma Bakanlığı'na gönderdiğini ancak geçen altı gün içinde Bakanlık'tan kendilerine herhangi bir cevap gelmediğini de belirtmiştir.

Rapor yayımlanır yayımlanmaz büyük bir ses getirmiş, başta Ukraynalı yetkililer olmak üzere pek çok kesimden ağır tepkilere maruz kalmıştır. Bu tepkilerin çoğu elbette Ukrayna'nın çıkarlarını uluslararası alanda korumak üzere verilmiş siyasi tepkilerdir. Dolayısıyla muhariplerin eşitliği ilkesinin değişip değişmediğini tespit etmek için tek başına yeterli delili sunmazlar. Bununla birlikte, Öktem'in de ifade ettiği üzere, bir teamülün varlığı ya da eskiden mevcut bir teamülün değişime uğradığı ya da son bulduğu tespit edilirken basın konferansları, kayda alınabilen TV yayınları gibi araçlar vasıtasıyla uluslararası alanda duyulmak üzere yapılan resmi beyanlar (Öktem, 2013: 219), savaş esnasındaki duyurular, diplomatik protestolar, uluslararası konferanslarda yapılan beyanlar ve alınan vaziyetler ve bunlar karşısında diğer devletlerin protesto etmek, destek olmak ya da tepkisiz kalmak şeklindeki vaziyet alışları (Öktem, 2013: 230) söz konusu kuralın hem maddi unsuru (devlet uygulamaları) hem de devletlerin görüş ve iradelerinden oluşan psikolojik unsuru (*opinio juris*) hakkında önemli ipuçları sunarlar. Bu iki unsurdan herhangi birinin değişmesi ya da terk edilmesi söz konusu kuralın da değiştiği ya da terk edildiği manasına geleceğinden bu ipuçlarını yakalamak oldukça önemlidir.

Örneğin Ukrayna Savunma Bakanı Reznikov UAÖ'nün raporuna karşılık Facebook hesabı üzerinden şöyle bir tepki ortaya koymaktadır:

Uluslararası Af Örgütü raporunda yapıldığı gibi, *Rusya'nın sebepsiz saldırganlığını Ukrayna savunmasıyla eşitlemeye yönelik her türlü girişim*, örgütün sağduyusunu kaybettiğinin ve kendi otoritesini mahvetmeye çalıştığına kanıtıdır. Ukrayna bir hukuk devletidir. Yükümlülüklerimizin gerektirdiği şekilde, savaş olaylarını hukuki açıdan da dâhil olmak üzere kapsamlı bir şekilde analiz ediyor ve değerlendiriyoruz. Ama kimsenin ordumuzu, SAVUNCULARIMIZI karalamasına izin vermeyeceğiz. Bunu bir avukat olarak söylüyorum (Reznikov, 2022; vurgu eklenmiştir).

Raporda, Ukrayna üç bakımdan *jus in bello*'yu ihlal ederek sivilleri tehlikeye atmakla suçlanmaktadır. Savunma Bakanı, bunların herhangi birini yalanlamak veya bunlar için gerekçeler sunmak yerine, Ukrayna'nın savunmacı pozisyonda

olduğunu ve bunun Rus saldırganlığı ile eşitlenemeyeceğini dile getirmektedir. Ayrıca “Ukraynalıların soykırımı direnme, (...) kendilerinin ve çocuklarının hayatlarını savunma ve Rusya'nın terör devleti olarak eylemlerine direnme hakkını sorgulamaya yönelik her türlü girişim, hangi hukuki elbise giydirilirse giydirilsin sapkınlıktır” diyerek dahası Rusya'nın *jus in bello* ihlallerini bir bir sıralayarak Rusya'nın saldırganlığı üzerinden kendi savunma biçimlerini meşrulaştırmaktadır (Reznikov, 2022; vurgu eklenmiştir).

Devlet Başkanı Zelensky de Reznikov ile benzer şekilde “Mağdur ve saldırganın bir şekilde aynı olduğu iddiasıyla bir rapor yapılırsa, mağdurla ilgili bazı veriler analiz edilirse ve saldırganın o sırada ne yaptığı göz ardı edilirse buna müsamaha gösterilemez” diyerek Rus saldırganlığına karşı mağdur pozisyonda oluşları üzerinden kendilerini aklamaya çalışmaktadır (WION, 2022; vurgu eklenmiştir). Zelensky ayrıca “Rusya'yı affeden ve teröristlerin bazı saldırılarını sözde haklı veya sözde anlaşılır kılan bir bilgi bağlamını yapay olarak yaratan herkes, teröristlere yardım ettiğini anlayamaz” diyerek Af Örgütü'nü teröristlere yardım etmekle suçlamıştır (WION, 2022).

Dışişleri Bakanı Kuleba'nın rapor karşısında ortaya koyduğu tavır da diğer Ukraynalı yetkililerin tavrından farklı değildir. O da Twitter hesabı üzerinden “raporun gerçeği çarpıtıldığını, saldırgan ve kurban arasında yanlış bir ahlaki denklik kurduğunu ve Rusya'nın dezenformasyon çabalarını artırdığını” söylemiş, Zelensky gibi Af Örgütü'nü Rusya'ya yardım etmekle suçlamıştır (2022b; vurgu eklenmiştir).

Ukraynalı yetkililerin yanı sıra İngiltere ve ABD'nin Ukrayna büyükelçileri de Twitter üzerinden açıklamalarda bulunmuşlardır. İngiltere'nin Ukrayna büyükelçisi Melinda Simmons (2022), “Ukraynalı sivilleri tehlikeye atan tek şey Rus füzeleri ve silahları ve yağmacı Rus birlikleridir. Nokta. Rusya Ukrayna'yı işgal etmeyi bırakırsa hiçbir tehlike kalmaz” notunu düşmüştür. ABD Ukrayna Büyükelçisi Bridget A. Brink ise (2022), “Kremlin'in başlattığı 163 gün süren sebepsiz bir savaşın ardından Ukraynalıların Rusya'nın saldırganlığı Rus güçlerinin acımasızlığı ve ülke genelinde şehirlerine yaptığı amansız saldırıları nedeniyle tehlikede oldukları kesinlikle açık olmalıdır” demiştir. Her iki büyükelçi de Ukraynalı yetkililerle aynı bakış açısından konuya yaklaşmış yani Ukrayna'nın *jus in bello*'yu ihlal ettiğine yönelik iddiaları Rusya'nın *jus ad bellum* ihlaline vurgu yaparak bertaraf etmeye çalışmışlardır. Bu *jus ad bellum/jus in bello* ayrımının ve buna sıkı sıkıya bağlı olan muhariplerin eşitliği ilkesinin yok sayıldığı manasına gelmektedir.

Uluslararası Af Örgütü'nün yayımladığı raporun ardından muharıplerin eşitliği ilkesini yok sayan tepkiler yalnızca siyasilerden gelmemiştir. Başka sivil toplum kuruluşlarından hatta bizzat Örgüt'ün kendi içinden de bu yönde açıklamalar yapılmıştır. Öyle ki Örgüt'ün Ukrayna temsilcisi Oksana Pokalchuk (2022a), “raporun yayımlanmasını engellemek için elinden gelen her şeyi yaptığını” belirterek istifa etmiştir. Rapor'un Rus amaçlarına hizmet ettiğini belirten Pokalchuk, ayrıca, Örgüt adına bu tür araştırmaları yürüten Kriz Timi'nin yerel dil ve koşullara hâkim olmamasını rapora itiraz etme sebeplerinden biri olarak sunmaktadır. Eğer bu durum raporun güvenilirliğini zedeliyorsa Pokalchuk'un aynı ekibin Rusya tarafından yapılan ihlalleri ortaya koyduğu raporlara da şüphe ile bakması beklenirdi. Ancak kendisi bu türden raporları herhangi bir çekince dahi belirtmeden Twitter hesabı üzerinden defalarca paylaşmıştır (bkz. Pokalchuk'un 13 Haziran 2022b ve 30 Haziran 2022c tarihli Twitter paylaşımları).

Pokalchuk gibi Sınır Tanımayan İnsan Hakları Örgütü yöneticisi Willy Fautre de rapor Rusya'nın işine yaradığı için Örgüt'ü tenkit etmektedir. Ona göre, “her şeyden önce raporu yazarların Rus propaganda ve dezenformasyon makinesinin varlığının ve gücünün tam olarak farkında olmaları ve metodolojilerini onu beslemeyecek şekilde uyarlamaları” gerekmektedir (Fautre, 2022). Bu doğrultuda da örneğin “Ukrayna'nın Savaş Taktikleri Sivilleri Tehlikeye Atıyor” başlığı yerine “Ukrayna Savaşında Siviller” başlığı kullanılabilirdi (Fautre, 2022). Esasen bir insan hakları örgütünün yöneticisi başka bir insan hakları örgütünü stratejik davranmamak ve her iki tarafa da eşit mesafede olmakla suçlamaktadır. Bu ve benzeri suçlamalar ve baskılar o kadar fazla olmuştur ki nihayetinde Uluslararası Af Örgütü (2022b), “tüm bulgularımızın arkasında olmakla beraber sebep olduğumuz acıdan ötürü özür diliyoruz” demek zorunda bırakılmıştır.

Bu tepkiler karşısında Ukrayna'nın *jus in bello* kuralları bakımından Rusya ile eşit olduğunu ve *jus ad bellum* ile alakalı hususların konu dışı olduğunu hatırlatanlar uluslararası hukukçular olmuştur. Uluslararası hukukçuların çoğu raporda öne sürülen iddiaları reddetseler dahi bunu *jus ad bellum*'un kapsamına giren konular yerine *jus in bello*'nun içindeki istisnalara dayandırmışlardır. Örneğin Schmitt, Örgüt'ün Ukrayna'nın ihlallerine de işaret etmesinin muharıplerin eşitliği ilkesinin bir gereği olduğunu vurgulamış ancak raporda sunulan delilleri ikna edici bulmadığını belirtmiştir (2022). Londra Greenwich Üniversitesi'nde uluslararası kamu hukuku profesörü olan Steven Haines, binaların yerleşim yerine uzak seçilmesi gerektiğine katılmakla birlikte işgalin doğası gereği şehir savaşının kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir (The Guardian, 2022b). Londra'daki düşünce kuruluşu Royal Unites Services Institute'de uzman olarak çalışan ve Schmitt gibi

raporun yeterince delile dayanmadığını düşünen Jack Watling ise (2022), Ukrayna askeri personelinin “savunmakla görevlendirildikleri arazide konumlanmaları insancıl hukukun ihlali değildir” demiştir.

3. SONUÇ

Öz olarak, 1945 BM Şartı ile kuvvet kullanımının yasaklanmasının ardından uluslararası toplumun artık *jus ad bellum* altında haklı olan tarafı, özellikle de haklılığı hususunda bir görüş birliği olanları, haksız olan taraf ile *jus in bello* altında eşit tutmadıkları bunun da muhriplerin eşitliği ilkesini erozyona uğrattığı hatta ilkenin değişmiş ya da terk edilmiş olabileceği iddia edilmektedir. Çalışmada bu iddia uluslararası toplumun bir tarafın *jus ad bellum* altındaki haklılığı hususunda belki de şu ana dek hiç olmadıkları kadar fikir birliğinde oldukları 2022 Rusya-Ukrayna Savaşı üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Aynı iddiayı benzer özellikteki başka çatışmalar üzerinden değerlendiren önceki çalışmalarda genellikle haklı ya da meşru görülen tarafın *jus in bello* ihlallerinin tolere edildiği tespitinin yapılması ile yetinilmiştir. Oysa *jus ad bellum* altında haklı görülen tarafın *jus in bello* ihlallerini yine *jus in bello* içinde bulunan bir takım istisnai durumları öne sürerek haklı çıkarmak ile bu ihlalleri karşı tarafın saldırganlığını öne sürerek meşrulaştırmak arasında büyük bir fark vardır. Birinci durumda muhriplerin eşitliği ilkesi kabul ve teyit edilirken, ikinci durumda ilkenin alaşağı edilmesi söz konusudur. Bu nedenle bu çalışmada Ukrayna’ya atfedilen ihlaller karşısında hem Ukrayna’nın hem de onun arkasında duran devletlerin yaptıkları açıklama ve gerekçelendirmeler de göz önünde bulundurulmuştur.

Ukrayna’ya isnat edilen ihlallerin büyük bir kısmı savaş esirlerine gösterilmesi gereken muameleye ve sivillerin korunmasına yönelik kurullarla ilgilidir. Savaş esirlerinin hayatlarının ve sağlıklarının korunması, esir olarak tutuldukları müddetçe ve sonrasında karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara karşı korunabilmeleri için çatışma alanından ve kamuoyunun merakından uzak tutulmaları gibi hususlarda ihlal ve ihmallerle suçlandıklarında Ukraynalı yetkililer çoğunlukla Cenevre Sözleşmeleri’ne atıfta bulunmuşlardır. Hatta zaman zaman askerlere de Sözleşmeler’in çizdiği sınırın dışına çıkmamaları uyarısında bulunmuşlardır.

Bununla birlikte, sivillerin çatışmanın etkilerinden korunması ile alakalı hususlara gelindiğinde, özellikle de Af Örgütü’nün yayımlamış olduğu rapora, bu çalışmada ele alınan iddiayı destekleyecek nitelikte tepkiler ortaya koymuşlardır. Ukraynalı yetkililerin çoğu raporda kendilerine isnat edilen ihlal suçlamalarını, savunmacı pozisyonda oluşları ve Rusya’nın saldırganlığı üzerinden bertaraf etmeye çalışmışlardır. Bir diğer ifadeyle, *jus ad bellum* altındaki haklılıklarına

sığınmışlardır. Diğer devletlerden de aynı sebeplerle destek almışlardır. Bu esnada uluslararası hukukçular tarafından *jus in bello* kuralları uygulanırken *jus ad bellum*'un konu dışı olduğunu ve muhariplerin eşitliği ilkesini hatırlatan yorumlar gelmiştir. Uluslararası Af Örgütü de gelen baskıların ardından her ne kadar sebep olduğu üzüntü ve öfkeden ötürü üzgün olduğunu belirtse de raporda ortaya koyduğu bulguların arkasında olduğunu beyan etmiştir.

İşgalin başından bu yana gerek Ukrayna'ya *jus in bello* yükümlülükleri ile alakalı yöneltilen eleştiri ve uyarılar gerekse de bunlara verilen cevaplar savunmacı pozisyonda olmasına rağmen Ukrayna'nın da *jus in bello* ile bağlı olduğunun kabul edildiğini göstermektedir. Öte yandan Uluslararası Af Örgütü'nün yayımladığı raporda öne sürülen iddialar karşısında hem Ukraynalılar hem de onları destekleyen bazı devletler tarafından bunun tam aksi yönünde bir tavır ortaya konmuş, *jus in bello* ihlalleri *jus ad bellum* altındaki mağduriyet ile açıklanmaya çalışılmıştır. Devletlerin söz konusu tavırda ısrar etmeleri, yani daha önce Irak ve Sırbistan karşısında NATO'nun, şimdi de Rusya karşısında Ukrayna'nın ihlallerini karşı tarafın saldırganlığı ile meşrulaştırmaları ya da bu sebepten ötürü tolere etmeleri, elbette ilkenin değişmiş ya da terk edilmiş olabileceği ihtimalini akla getirebilir. Zira mevcut kuraldan sapıp giderek artan sayıda devletçe benimsenen yeni bir uygulama mevcut kuralı değiştirebilir ya da yeni bir kural ortaya çıkarabilir.

Ancak Ukrayna örneğinin de gösterdiği üzere, ihlal iddiaları karşısında kimi zaman muhariplerin eşitliğinden dem vurulup *jus in bello* kuralları ile bağlı olduğunun kabul edilmesi kimi zaman da *jus ad bellum* altındaki mağduriyete sığınılması ilkenin terk edilmiş ya da değiştirilmiş olmasından çok ihlal edildiğine işaret etmektedir. Zira ilkeden sapma gösteren davranışlarda bir genellik ve tutarlılığın olmaması, kurala ilişkin devlet uygulamalarının kuralı değiştirecek ya da ortadan kaldıracak biçimde değişmediğini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda, yetkililerin kuralı yok sayan açıklamalarının da yalnızca siyasi menfaati koruma amacıyla olup hukuki kanaati ifade etmek gibi bir amaç taşımadığını da ortaya koymaktadır.

Bir uluslararası hukuk kuralı ile uyum gösteren devlet davranışları o kuralı güçlendirirken tekrar eden aykırı davranışlar da kuralı zayıflatır hatta zamanla çökertebilir. Bu nedenle bu ihlallerin ilkeye zarar vermediğini söylemek mümkün değildir. Ancak devletlerin çoğu kuralı değiştirmek niyetiyle bilinçli olarak bu ihlalleri gerçekleştirmedikleri veya kurban pozisyonundaki tarafın *jus in bello* ile bağlı olduğu inancını (*opinio juris*) terk etmedikleri sürece ilkenin eskidiğini ya da terk edildiğini söylemek de şu an için mümkün gözükmemektedir.

KAYNAKÇA

Al Jazeera English (2022), “Ukraine forces appear to kill captured Russians in video: Report”, <https://youtube.com/watch?v=kxE4PQBjDbk> (14.11.2022).

Alpkaya, Gökçen (2004), “Olduğün Yerde Kal Uluslararası Hukuk Cehennem Biziz”, Ankara Üniversitesi SBF Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi - Tartışma Metinleri, No.78.

Amerikan Askeri Mahkemesi [United States Military Tirubunal] (1949), “ABD v. List”, Law Reports of Trials of War Criminals, VIII: 60.

Andrusiv, Victor (2022), “The ‘Look for Your Own’ Project: A Response to the Washington Post”, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/look-your-own-project-response-washington-post> (15.11.2022).

Arestovic, Oleksiy [Арестович] (2022b), “Категорический запрет на дегуманизацию противника и призывы к расправам с пленными и мирными жителями! (Düşmanın insanlıktan çıkarılmasına yönelik kategorik bir yasak ve esirlere ve sivillere karşı misilleme çağrısı!)”, <https://www.facebook.com/alexey.arestovich/videos/966804317532161/> (14.11.2022).

Arestovich Official (2022a), “32 день войны. Сегодня мы с Марком Фейгиным обсудили следующее: (Savaşın 32. Günü Bugün Mark Feigin ve ben aşağıdakileri tartıştık)”, https://t.me/O_Arestovich_official/1754 (14.11.2022).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (2022), “Report on Violations of International humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes Against Humanity Committed in Ukraine since 24 February 2022”. <https://www.osce.org/files/f/documents/f/a/515868.pdf> (15.11.2022).

Briand-Kellog Paktı (1928), T.C. Resmi Gazete (1111, 5 Şubat 1929).

Birkenkötter, Hannah (25-27 Ağustos 2011), “The Dualism of Jus ad Bellum and Jus in Bello: Traditionally Rooted or Chimera?”, (Conference Presentation) ECPR General Conference, Section 49, Panel 430, <https://ecpr.eu/Events/Event/PaperDetails/9604> (11.10.2020).

Brink, Bridget A. [USAmbKyiv] (2022), “After 163 days of an unprovoked war the Kremlin started, it should be absolutely clear that Ukrainians are in danger due to Russia’s aggression (...)”, <https://twitter.com/USAmbKyiv/status/1555517093327650817> (15.11.2022).

Bluntschli, Johan Caspar (1878), *Das Moderne Völkerrecht der Civilisirten Staaten als Rechtsbuch Dargestellt (Medeni Devletlerin Modern Uluslararası Hukuku)* (3. Baskı).

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (2022a), “Update on the Human Rights Situation in Ukraine: 24 February- 26 March”, https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/HRMMU_Update_2022-03-26_EN.pdf (28.12.2022).

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (2022b), “Situation of Human Rights in Ukraine in the Context of the Armed Attack by the Russian Federation”, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ua/2022-06-29/2022-06-UkraineArmedAttack-EN.pdf> (15.11.2022).

BM Şartı (1945), T.C. Resmi Gazete (6902, 24 Ağustos 1945).

Bozkurt, Enver, M. Akif Kütükçü, Yasin Poyraz (2015), *Devletler Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları).

Cenevre Sözleşmeleri. (1949). T.C. Resmi Gazete (8322, 30 Ocak 1953).

Colombos, Constantine John (1963), “Observations of Colombos”, *Yearbook of the International Law Commission (Institut de Droit International Annuaire)* 1: 84-85.

Danimarka, Kopenhag Deniz ve Ticaret Mahkemesi [Maritime and Commercial Court of Copenhagen] (1947), “Blue Star Line v. Burmeister & Wain (The Adelaide Star)”, 15 AD: 421-422.

Dresden Temyiz Mahkemesi [Oberlandesgericht of Dresden] (1947), “Genel Tahrip Davası (General Devastation (Germany) Case)”, 15 AD: 412-413.

Dubovikova, Maria [@politblogme] (2022), “It might give the impression that the Russian military were captured after having been wounded. (...)”, <https://twitter.com/politblogme/status/1507975846384082945> (14.11.2022).

Dülger, Kenan (2015), *Devletlerin Uluslararası İnsancıl Hukukun İhlalinden Doğan Sorumluluğu* (İstanbul: Beta Basım Yayım).

DW News (2022) “Watch Live: Ukrainian FM Kuleba Press Conference After Meeting with NATO Ministerial Counterparts”, <https://www.youtube.com/watch?v=tITaYYvyoFE> (14.11.2022).

Ereker, Funda (2004), “İlk Çağlardan Günümüze Haklı Savaş Kavramı”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1 (3): 1-36.

Fautre, Willy (2022), “Controversies around Amnesty’s Report on Ukraine”, <https://diplomatomagazine.eu/2022/08/13/controversies-around-amnesty-report-on-ukraine/> (15.11.2022).

Gardam, Judith G. (1993), “Proportionality and Force in International Law”, *The American Journal of International Law*, 87 (3): 391-413.

Gentili, Alberico (1964), *The Three Books of the Law of War [De jure belli libri tres]* (Oceana Publication Inc) (Çev. J.C. Rolfe) [orijinal eser 1598 tarihinde basılmıştır].

Giladi, Rotem (2008), “The *Jus ad Bellum Jus in Bello* Distinction and the Law of Occupation”, *Israel Law Review*, 41: 246-301.

Greenwood, Cristopher (1983), “The Relationship Between *Jus ad bellum* and *Jus in bello*”, *Review of International Studies*, 9 (4): 221-234.

Grotius, Hugo (2011), *Savaş ve Barış Hukuku [De Jure Belli Ac Pacis]* (Say Yayınları) (Çev. Seha L. Meray).

Hall, William Edward (1884), *A Treatise on International Law* (2nd Ed.) (Clarendon Press).

Hayashi, Nobuo (2017), “The Role and Importance of Hague Conferences: A Historical Perspective”, *United Nations Institute for Disarmament Research*, <https://www.unidir.org/files/publications/pdfs/the-role-and-importance-of-the-hague-conferences-a-historical-perspective-en-672.pdf> (16.09.2020).

Henckaerts, Jean-Marie ve Louise Doswald-Beck (2005), *Uluslararası İnsancıl Teamül Hukuku (Customary International Humanitarian Law) Cilt 1* (Cambridge: Cambridge University Press).

Hobsbawm, Eric (2017), *Sermaye Çağı 1848-1875* (6. Baskı) (Ankara: Dost Kitabevi).

ICRC (2010), “*Jus ad Bellum and Jus in Bello*”, <https://www.icrc.org/en/document/jus-ad-bellum-jus-in-bello> (16.09.2019).

International Law Association (1934), “Effect of the Briand-Kellog Pact of Paris on international law”, *The International Law Associations Reper of Conferences*, 38: 1-70.

insan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) (2022a), “Ukraine: Russian Forces Fired on Civilian Vehicles”,

<https://www.hrw.org/news/2022/05/02/ukraine-russian-forces-fired-civilian-vehicles> (28.12.2022).

insan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) (2022b), “Ukraine: Deadly Attacks Kill, Injure Civilians, Destroy Homes”, <https://www.hrw.org/news/2022/03/18/ukraine-deadly-attacks-kill-injure-civilians-destroy-homes> (28.12.2022).

insan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) (2022c), “Ukraine: Russian Cluster Munition Hits Hospital”, <https://www.hrw.org/news/2022/02/25/ukraine-russian-cluster-munition-hits-hospital> (28.12.2022).

insan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) (2022d), “Russian, Ukrainian Bases Endangering Civilians”, <https://www.hrw.org/news/2022/07/21/russian-ukrainian-bases-endangering-civilians> (21.03.2022).

International Criminal Court (2022), “Ukraine”, <https://www.icc-cpi.int/ukraine> (14.11.2022).

Jackie [@HackingButLegal] (2022), “This out of Ukraine, is 100% one of the most incredible videos I have ever since”, https://twitter.com/search?lang=tr&q=russian%20PoW%20video%20min_faves%3A1000%20min_retweets%3A500&src=typed_query (14.11.2022).

Jenks, Clarence Wilfred (1963), “Observations of Jenks”, Yearbook of the International Law Commission (Institut de Droit International Annuaire), 1: 40-41.

Keenan, Laura (2022), “How Ukraine Seized the Initiative on the Digital Front of the War with Russia”, <https://mwi.usma.edu/how-ukraine-seized-the-initiative-on-the-digital-front-of-the-war-with-russia> (21.03.2023).

Koutroulis, Vaios (2013), “And Yet It Exists: In Defence of the Equality of Belligerents' Principle”, Leiden Journal of International Law, 26: 449-472.

Kuleba, Dmitro [@DmytroKuleba] (2022a), “Foreign and Defence Minister of Ireland @simoncovoney is the first FM to visit wartime Kyiv. (...)”, <https://twitter.com/DmytroKuleba/status/1514625709779689475> (17.11.2022).

Kuleba, Dmitro [@DmytroKuleba] (2022b), “Apparently @amnesty SG calls me a ‘mob’ and a ‘troll’ , but this won’t stop me from saying its report distort reality (...)”, <https://twitter.com/DmytroKuleba/status/1555459622319923202> (15.11.2022).

Lauterpacht, Elihu (1968), "The Legal Irrelevance of the State of War", 62 Proceedings of the Sixty-Second Annual Meeting of the American Society of International Law.

Lauterpacht, Hersh (Der.) (1952) Oppenheim's International Law: A Treaties, Vol II: Disputes, War and Neutrality (7. Baskı) (Londra: Longmans, Green and Co).

Mahnad, Ramid (2022), "Shielding Prisoners of War from Public Curiosity" <https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2022/06/28/shielding-prisoners-of-war-from-public-curiosity/> (14.11.2022).

Martinez, Jenny ve Antoine Bouvier (2006), "Assessing the Relationship Between Jus in Bello and Jus ad Bellum: An Orthodox View", Proceedings of Annual Meeting (American Society of Int. Law), 100: 109-112.

Milletler Cemiyeti Misakı (1919), <https://www.ungeneva.org/en/library-archives/league-of-nations/covenant> (21.03.2023).

Moussa, Jasmine (2008), "Can Jus ad bellum Override Jus in bello? Reaffirming the Separation of the Two Bodies of Law", International Review of Red Cross, 90 (872): 963-990.

Neff, Stephan C. (2014), "A Short History of International Law", Evans, M. (Der.), International Law: 3-31.

Orakhelashvili, Alexander (2007), "Overlap and Convergence: The Interaction Between Jus ad Bellum and Jus in Bello", Journal of Conflict and Security Law, 12 (2): 157-196.

Öktem, Emre (2013), Uluslararası Teamül Hukuku (İstanbul: Beta Yayınları).

Parliamentary Assembly (2022), "Further Escalation in the Russian Federation's aggression against Ukraine", <https://pace.coe.int/en/files/31390/html> (14.11.2022).

Pokalchuk, Oksana (2022a), "Why got wrong in Ukraine and why I had to resign", <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/08/13/amnesty-ukraine-civilians-at-risk-why-i-quit/> (15.11.2022).

Pokalchuk, Oksana [@OPokalchuk] (2022b), "@amnesty researchers investigated 41 strikes in #Kharkiv which killed at least 62 civilians and injured over 196", <https://twitter.com/OPokalchuk> (15.11.2022).

Pokalchuk, Oksana [@OPokalchuk] (2022c), "New investigation by @amnesty concludes the deadly strike on the Mariupol Drama Theatre is a war crime carried

out by Russian forces”,
<https://twitter.com/OPokalchuk/status/1542389140880244736> (15.11.2022).

President of Ukraine (2022), “Volodymyr Zelensky met with the President of Switzerland in Kyiv”, <https://www.president.gov.ua/en/news/volodimir-zelenskij-zustrivsyia-z-prezidentom-shvejcariyi-u-k-78601> (14.11.2022).

Reznikov, Oleksiy [Резніков Олексій] (4 Ağustos 2022), <https://www.facebook.com/reznikovoleksii> (17.11.2022).

Roberts, Adam (2008), “The Equal Application of the Law of War: A Principle Under Pressure”, *International Review of the Red Cross*, 90 (872): 931-962.

Sassoli, Marco (2007), “The Implementation of International Humanitarian Law: Current and Inherent Challenges”, *Yearbook of International Humanitarian Law*, 10: 45-73.

Schmitt, Micheal N. (2022), “Ukraine Symposium-Amnesty International’s Allegations of Ukrainian IHL Violations”, <https://lieber.westpoint.edu/amnesty-allegations-ukrainian-ihl-violations/> (15.11.2022).

Seninkini Bul (Ищи своих) (2022), [Telegram hesabı], https://t.me/rf200_nooow (15.11.2022).

Simmons, Melinda [@MelSimmonsFCDO] (2022), “The only thing endangering Ukrainian civilians are Russian missiles and guns and marauding Russian troops. (...)”, <https://twitter.com/MelSimmonsFCDO/status/1555457036674031616>, (15.11.2022).

Sloane, Robert D. (2009), “The Cost of Conflation: Preserving the Dualism of *Jus ad bellum* and *Jus in bello* in the Contemporary Law of War”, *Yale Journal of International Law*, 34: 47-112.

Sweeney, Paul [@PaulJSweeney] (2022), “Article 13 of the Geneva Conventions prohibits acts of violence or intimidation and against insults and public curiosity (...)”, <https://twitter.com/PaulJSweeney/status/1500493380635312136> (14.11.2022).

The Global News [@THE_GLOBE_N] (2022), “The head of the Ukraine military medical services Gennady Druzhenko has ordered the castration of all Russian prisoners because they are cockroaches, not humans, he said. (...)”, https://twitter.com/THE_GLOBE_N/status/1506044249304875009 (14.11.2022).

The Guardian (2022a), “Video appears to show Ukrainian soldiers shooting Russian prisoners of war”,

<https://www.theguardian.com/world/2022/apr/07/video-appears-to-show-ukrainian-soldiers-shooting-russian-prisoners-of-war> (14.11.2022).

The Guardian (2022b), “Ukraine ‘endangers civilians’ with army bases in residential areas, says Amnesty”, <https://www.theguardian.com/world/2022/aug/04/ukraine-civilians-army-bases-amnesty-russia-war> (17.11.2022).

Türk Kızılayı (2004), “Uluslararası insancıl Hukuk: Sorularınıza Cevaplar”, https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/82543505_77468056_uluslararası-insancıl-hukuk.pdf (16.11.2022).

Uluslararası Adalet Divanı (1986), “Nikaragua’da Askeri ya da Yarı Askeri Faaliyetler Davası (Nikaragua Davası)”, Recueil, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (15.11.2022).

Uluslararası Adalet Divanı (1996), “Nükleer Silahlar Danışma Görüşü”, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-00-EN.pdf> (15.11.2022).

Uluslararası Af Örgütü (2022a), “Russian Military Commits Indiscriminate Attacks During the Invasion of Ukraine” <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/02/russian-military-commits-indiscriminate-attacks-during-the-invasion-of-ukraine/> (28.12.2022).

Uluslararası Af Örgütü (2022b), “Statement on Publication of Press Release on Ukrainian Fighting Tactics” <https://amnesty.org/en/latest/news/2022/08/statement-on-publication-of-press-release-on-ukrainian-fighting-tactics/> (15.11.2022).

Uluslararası Af Örgütü (2022c), “Ukraine: Ukrainian Fighting Tactics Endanger Civilians”, <https://amnesty.org/en/latest/news/2022/08/ukraine-ukrainian-fighting-tactics-endanger-civilians/> (15.11.2022).

Uluslararası Kızıllaç Komitesi (International Committee of the Red Cross, ICRC) [@ICRC] (2022), “Prisoners of war and detainees. (...)”, <https://twitter.com/ICRC/status/1499765232704663552> (15.11.2022).

United Nations (1999), “NATO Action against Serbian Military Targets Prompts Divergent Views as Security Council Holds Urgent Meeting on Situation in Kosovo”, <https://press.un.org/en/1999/19990324.sc6657.html> (30.03.2023).

Vattel, Emmerich (2008), *The Law of Nations, or, Principles of the Law of Nature Applied to the Conduct and Affairs of Nations and Sovereigns, with Three Early*

Essays on the Origin and Nature of Natural Law on Luxury, Bela Koposy ve Richard Whatmore (Der.) (Liberty Fund) (orijinal eser 1758'de basılmıştır, bu kaynak ise eserin 1797 tarihli çevirisinin yeniden basılmış halidir).

Versay Barış Antlaşması (1919), https://census.gov/history/pdf/treaty_of_versailles-112018.pdf (29.03.2023).

Vitoria, Francisco (1991), Vitoria: Political Writings, A. Pagden, J. Lawrance (Der.) (Cambridge Universty Press) (orijinal eser 1539 tarihinde basılmıştır).

Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi (1969), https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf (29.03.2023).

Watling, Jack [@Jack_Watling] (2022), “The @amnesty report demonstrates a week understanding of the laws of armed conflict (...)”, https://twitter.com/Jack_Watling/status/1555481061890588673 (15.11.2022).

WION (2022), “‘Kyiv risking civilian lives’, Zelensky calls Amnesty report ‘manipulative’”, <https://youtube.com/watch?v=vTy8PuSIPdo> (15.11.2022).

Wright, Quincy (1953), “The Outlawry of War and the Law of War” American Journal of International Law, 47 (3): 365-376.

Yearbook of the International Law Commission (Institut de Droit International Annuaire) (1963), vol.1.

Yale School of Management (2022), “Over 1,000 Companies Have Curtailed Operations in Russia—But Some Remain”, <https://som.yale.edu/story/2022/over-1000-companies-have-curtailed-operations-russia-some-remain> (14.11.2022).

7NEWS Australia (2022), “Russian prisoners of war in Ukraine deliver a message to Viladimir Putin”, <https://www.youtube.com/watch?v=tQDFmRJddWo> (14.11.2022).

alternatif politika

Yayın İlkeleri

I. Genel Kurallar

1.Dergiye gönderilen yazılar başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Yazıların uzunluğu 10.000 sözcüğü geçmemelidir. Makaleler için alt sınır 6000 sözcüktür. Yazılar yayımlanmak üzere kabul edildiğinde Alternatif Politika Dergisi bütün yayın haklarına sahip olacaktır.

2.Yazarlar ayrı bir Word dosyasında unvanlarını, görev yaptıkları kurumları, haberleşme adresleri, telefon numaraları, e-posta adresleri ve ORCID ID (<http://orcid.org>) bilgilerini bildirmelidir.

3.Dergiye verilecek yazılar Yayın Kurulu'nca ilk değerlendirilme yapıldıktan sonra en az iki hakeme gönderilecek, hakemlerden gelecek rapor doğrultusunda yazının basılmasına, rapor çerçevesinde düzeltilmesine, yazının geri çevrilmesine ya da üçüncü bir hakeme gönderilmesine karar verilecek ve durum yazara en kısa sürede bildirilecektir. Yayımlanmayan yazılar yazara geri gönderilmeyecektir.

4.Yazardan düzeltme istenmesi durumunda, düzeltmenin en geç 1 ay içerisinde yapılarak Yayın Kurulu'na ulaştırılması gerekmektedir.

5.Alternatif Politika Dergisi'nin yazı dili Türkçe olmakla birlikte İngilizce dilinde de yazılar yayımlanmaktadır. Yazı bu dillerden hangisinde yazılmış olursa olsun ortalama 150 sözcükten oluşan Türkçe ve İngilizce özetler de yazının başına eklenerek gönderilmelidir. Aynı şekilde, hangi dilde yazılmış olursa olsun yazının başlığının Türkçe ve İngilizce olarak yazıya eklenmesi, ayrıca yine Türkçe ve İngilizce olarak 5 anahtar sözcüğün belirtilmesi gerekmektedir.

6.Yazarlardan herhangi bir ücret talep edilmemekte veya yazarlara telif ücreti ödenmemektedir.

7.Yazılar MS Office Word dosyası olarak (.doc ya da .docx halinde) **alternatifpolitika@gmail.com** adresine gönderilmelidir.

8.Yayımlanan çalışmaların bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlara ait olup bu konuda dergi editörlüğü sorumlu tutulamaz.

II. Yazım Kuralları

1.Yazı, MS Office Word formatında, 1.5 satır aralığında, ana bölümlerinde, özet ve kaynakçada 12 punto; dipnot ve tablo gibi bölümlerinde ise 10 punto harf büyüklüğünde ve Times New Roman karakterinde yazılmalıdır.

2.Sayfa yapısı, tüm kenarlardan 2.5 cm kenar boşluğu olacak şekilde ayarlanmalıdır.

3.Yazının giriş bölümüne numara verilmemelidir. İzleyen bölümler yalnızca kelimelerin ilk harfleri büyük olacak şekilde numaralandırılmalıdır.

III. Referanslar, Dipnot ve Kaynakça

Metinde dipnot uygulaması yalnızca açıklama amacıyla kullanılmalıdır, kaynakça metnin sonuna aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak eklenmelidir.

Metin içinde yapılacak referanslar ayraç içinde gösterilecektir. Kaynakça da bu referans sistemine uygun olarak hazırlanacaktır. Aşağıda farklı nitelikteki kaynakların metin içindeki referanslarda ve kaynakçadaki yazılış biçimleri örneklerle gösterilmiştir:

a) Tek yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki referans (kitap): (Wendt, 2012: 85).

Aynı yazarın, aynı yıl birden fazla eserine referans yapılması durumunda: (Wendt, 2012a: 85); (Wendt, 2012b: 40).

Kaynakçada: Wendt, Alexander (2012), Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi (İstanbul: Küre Yayıncılık) (Çev. Helin Sarı Ertem, Suna Gülfer Ihlamur Öner).

Metin içindeki referans (makale): (Waterbury, 1991: 15).

Kaynakçada: Waterbury, John (1991), “Twilight of State Bourgeoisie”, International Journal of Middle Eastern Studies, 23 (1): 1-17.

b) İki yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki referans (kitap): (Balibar ve Wallerstein, 2000: 67).

Kaynakçada: Balibar, Etienne ve Immanuel Wallerstein (2000), Irk Ulus Sınıfı (İstanbul: Metis Yayınları) (Çev. Nazlı Ökten).

Metin içindeki referans (makale): (Sina ve Soyer, 1998: 108).

Kaynakçada: Sina, Zeynep ve Serap Soyer (1998), “Sosyolojik Açıdan Kooperatifçilik Teorisinin Niteliğine İlişkin Düşünceler”, Amme İdaresi Dergisi, 31 (3): 103-117.

c) İkiyden çok yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki referans (kitap): (Gönlübol vd., 1996: 45).

Kaynakçada: Gönlübol, Mehmet, Haluk Ülman, Ahmet Şükrü Esmer, Cem Sar, Duygu Sezer, Oral Sander ve Ömer Kürkçüoğlu (1996), Olaylarla Türk Dış Politikası, 1919-1995 (Ankara: Siyasal Kitabevi).

İkiyden çok yazarlı makaleler de yukarıdaki örneğe göre kaynakçada yer alacak ve referanslar da bu örneğe göre yapılacaktır.

d) Derleme yayınlar içinde yer alan makaleler:

Metin içindeki referans: (Riddell, 1994: 53).

Kaynakçada: Riddell, Peter (1994), “Major and Parliament” , Kavanagh, Dennis ve Anthony Seldon (Der.), The Major Effect (London: Macmillan): 46-63.

Metin içindeki referans: (Geray, 1992: 236).

Kaynakçada: Geray, Cevat (1992), “Çevre İçin Eğitim”, Keleş, Ruşen (Der.), İnsan Çevre Toplum (Ankara: İmge): 223-240.

e) Kurum yayınları:

Metin içindeki referans: (DPT, 1989: 145).

Kaynakçada: DPT (1989), Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994 (Ankara).

f) İnternet kaynakları:

Metin içindeki yollamada: (Çubukçu, 2009).

Kaynakçada: Çubukçu, Mete (2009), “Bu Kimin Zaferi?”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/473346.asp> (15.06.2010).

Metin içindeki yollamada: (Dışişleri Bakanlığı, 2010).

Kaynakçada: Dışişleri Bakanlığı (2010), <http://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa> (16.06.2010).

g) Bunların dışında adı uzun çeşitli resmi yayınlara ya da mevzuata metin içinde yapılacak yollamalarda kısaltmalar kullanılmalıdır. Örneğin Devlet Memurları Kanunu için DMK, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun için ASBHK gibi.

h) Dipnotlar, referans verme dışındaki açıklamalar için kullanılmalıdır.

alternatif politika

Alternatif Politika

İletişim İçin

Adres: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü, Merkez/BOLU

Tel: 0374 254 1000-1423

Web: <https://alternatifpolitika.com>

Dergipark: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ap>

E-posta: alternatifpolitika@gmail.com

E-ISSN: 1309-0593